This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

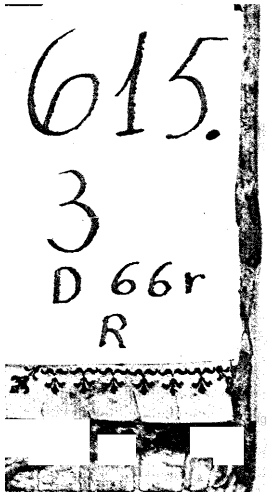
615.
3
D 66r
R
Digitized by Google

PVRGANTIVM ALIARVMQVE EO FACIENTIVM, TVM ET Radicum, Conuoluulorum ac deleteriarum herbarum historiæ LIBRI IIII.

REMBERTO DODONÆO Mechlinienſi Medico auctore.

ACCESSIT *Appendix variarū & quidem rariſſimarum nonnullarum ſtirpium, ac florum quorundam peregrinorum, elegantiſſimorumq́ icones omnino nouas nec antèa editas, ſingulorumq́ breues deſcriptiones continens: cuius altera parte umbelliferæ exhibentur non paucæ, eodem Auctore.*

UNIVERSITAT CENTRAL
BIBLIOTECA
FACULTAT DE MEDICINA

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini
Architypographi Regij.
M. D. LXXIIII.

Digitized by Google

CAVTVM est Regio priuilegio, ne quis alius præter Christophorum Plantinum, libru cui titulus est, *Purgantium aliarumq; eò facientium, tum & Radicum, Conuolvulorum aĉ deleteriarum herbarum historiæ libri quatuor*, *Remberto Dodonæo Mechlinienſi Medico auctore*, imprimat, vel alibi impreſſum vendat hinc ad octennium, ſub pœna cõfiſcationis librorũm, vt latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, penultima Iulij, M. D. LXXII.

Subſignat.

De la Torre.

Idem cautum eſt in Conſilio Brabantiæ, ad totidem annos, & ſub pœnis iiſdem, vt in ſuperiori Priuilegio; quemadmodum latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 12. Septemb. eiuſdem anni.

Subſignat.

I. de VVitte.

Soy de la Libreria
del Colegio
de la Concepcion
de Alcalá.

Digitized by Google

MAXIMO ET LONGE POTENTISS. D. PHILIPPO, HISPANIAR[illegible] CATHOLICO REGI.

UNIVERSIT[illegible] BIBLIOTEC[illegible] DELLE BELLE ARTI

VELVTI quocunq; mentis oculos cõuertimus, amplissime ac potentissime Rex, semper, vbique, & nusquam non admirabilis captumque humani ingenij superans in omnibus operibus suis Deus Opt. Max. est: ita quoque in stirpiũ multiplici materia non potest non perspici, non considerari, non agnosci, & admirabilis eius omnipotens prouidẽtia, tum & maxima immensaque eius largitas. Omniũ

Digitized by Google

etenim earũ rerũ, quas in vſum & neceſſitatem hominum Deus creauit ac contulit, nulla verior, nulla copioſior, nulla magis luxurians, ipſa ſtirpium eſt materia. Multa quidem animantium quadrupedum ſunt genera: plura volucrum: piſcium etiam copioſiora: non pauca è terræ latebris eruuntur. Sed quid hæc ad tam variam, tam infinitam ſtirpium congeriem ac molẽ? Adeò ſiquidem multiplex hæc eſt, vt nullo numero comprehẽdi, nec vllis certis limitibus conſtringi poſſe videatur. Id quod nõ modò auctorum veterum lectio, verùm & ipſe artium magiſter vſus ac quotidiana oſtendit obſeruatio, euidensq; docet experientia.

Digitized by Google

rientia. Quantumuis enim quis longo tempore in hac ſtudij parte vigilet, laboret, ac ſudet, ad omnium tamen ſtirpium cognitionem peruenire neutiquã poteſt. Semper ſiquidem humana curioſitas, noua perpetuò perquirens, ſtirpium nonnullarũ priùs incognitarum aut latẽtium acceſſionẽ adfert. Quod à tractanda deſcribendaque harũ hiſtoria haud iniuria nõnullos deterret, alios tardiores efficit, & quò minùs citò conatus ſuos ad colophonem perducant, in cauſa eſt. Dum etenim vnuſquiſque plures auet, deſiderat, ſperatque cognoſcere ſtirpes, ſtudiorum ſuorum labores ac fructus doctis ac ſtudioſis communicare non feſtinat;

Digitized by Google

ſtinat; ſed vel in multos ſubinde annos premit, aut interdũ omnino ſupprimit: aut etiã de nonnullis & paucis cõmentationem inſtituit. Ita nobis vſu veniſſe, teſtantur, vna Frumentorũ & leguminum: altera Florum coronariarumque herbarum, anteà editæ hiſtoriæ. Nã inter alias nõ exiguas remoras, hæc vna quoq; fuit, cur cõceptam & olim vernaculo Brabantorum ſermone conſcriptã de ſtirpibus cõmentationem, non totã, nec mox, ſed particulatim Latinè edere cœperimus. Quod quidem eò libentius referimus, quia & hi de purgantibus aliisque eius generis herbis libri, pars vna aliqua tantummodo ſit, à nobis meditati

&

Digitized by Google

& propositi maioris operis, sub R. T. C. M. patrocinio ac fauore in lucem, vti speramus, apparituri: si modò vita & otiũ contigerit, animusque cõmuni clade perturbatissimus, ad studiorũ labores postliminio redire potuerit. Interea hos purgantium aliarumque eò facientium, historiæ libros amplissimæ ac potentissimæ R. T. C. M. offero ac dedico: Opus quidem exiguũ & tenue, sed tamen in quo pleraq; à nemine ante nos expressæ, & (absit arrogantia) nonnullæ quoque ab ipsis veteribus nõ satis notæ ac cognitæ describuntur. Nec, vti spero, R. T. C. M. exigui operis aspernabitur tenuitatẽ, sed citiùs exemplo ma-

Digitized by Google

ximorum & clariſſimorum veterum Regum ac principũ, hoc quantulumcunq; leuidenſe munuſculum benignè ſuſcipiet, ac boni conſulet. Deus Opt. Max. R. T. C. M. diutiſſimè Chriſtianæ ſuæ Catholicæ Eccleſiæ conſeruet. Mechliniæ, Idibus Nouemb. anno M. D. LXXII.

Ampliſſimæ R. T. C. M.
perpetuò deditiſſimus

Remb. Dodonæus.

Digitized by Google

REMBERTI DODONÆI

PVRGANTIVM HERBARVM aliarumque eò facientium historiæ

LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

VELVTI *omnibus scientiis ac artibus bene & artificiosè instituta methodus lucem ornatumq; cõfert; ita dubio procul ab eadem stirpium historiæ, si expedita aliqua describi ac tradi posset, gratiæ quoque ac decoris plurimum accederet.*

SED *tam multiplex stirpium est varietas; tam infinita earum differentia; genera ita innumera, vt ordinata aliqua aut eleganti methodo comprehendi non posse videatur.*

TENTAVIT *etenim Theophrastus olim in harum historia tractanda methodum inuenire. Exercuit in eadẽ se Dioscorides, aliam omnino rationem aggressus. Tertiũ verò etiam in lib. de simplicium medicamentorum facultatibus Galenus amplexus est.*

NEMO *tamen istorum ita perfectam aut talem ob-*

 seruauit,

Digitized by Google

ſeruauit, vt abſoluta aut optimè inſtituta appellari ac dici queat: deſideratis in quauis multis, quæ ad artificioſam ac elegantem methodum requiri ſolent.

NAM *Theophraſtus quidem, dum ſtirpes in genera quædam diſtinguit; & differentias caudicum, lignorum, corticum, radicum, medullarum, foliorum, ſeminum, ſiliquarum, odorum, florum, ſuccorum, & ſimilium expēdit, ſæpenumero ſingulas in partes reſectas diuidit, membra earum ita ſeparans, vt vnius alicuius forma, & quæ ad eius hiſtoriam ſunt reliqua, non niſi è pluribus, multùm frequenter ſeparatis locis, colligi ſubinde ac haberi queant. Quod ſtirpium cognitionis ſtudioſis, præter quòd incommodat, non parum tædii moleſtiæq; adfert.*

DIOSCORIDIS *verò ratio ac via methodica magis apparet. ſtirpes etenim, membris earum nequaquā diuulſis, in ordines & claſſes digerere curæ habuit; ac congeneres ſimilesq; coniungere. arbores videlicet arboribus ſociare: fruges frugibus committere: oleracea oleraceis permiſcere, ac in vniuerſum ſimilis aut eiuſdem facultatis vel quandoque formæ iuxta inuicem collocare. Sed tamen eſt & in hac ratione, quod minus aptum iudicatur, & reprehenſioni expoſitum ſit. Non rarò ſiquidem vni alicui claſſi ſtirpes aſcriptæ, ad aliam aliquam, vel plures etiam pertinere putantur. propter enim multiplicem, vt diximus, varietatem, differentesq; ſingularum complures proprietates, tam multa occurrunt genera, vt cui præcipuè ſtirps adſcribenda ſit, non ſit expeditum; & vni appoſita, ad aliud videatur transferenda.*

GALENI *autem methodus, quam Oribaſius Aëtius, Paulus Aegineta, & Arabes ſequuti ſunt, duabus illis expeditior ac facilior apparet: ſtirpibus nempe elementorum ordine digeſtis. At hæc ratio dum congeneres longè à ſe inuicem*

Digitized by Google

inuicem dissociat, separat, diuellit : diuersarum verò formarum differentiumq; virium coniungit : herbas arboribus commisceat : exitiales perniciosasq; cum edulibus aut aliàs vtilibus nullo ordine inter se confundat, nec etiam satis bene constituta, artificiosa, multo minus exquisita nũcupari potest.

ATQVE *his de causis, in historia stirpium artificiosam methodum, absolutissimumq; ordinem inuenire difficile, immo non possibile. Quod quidem pluribus verbis referimus, quò, si alicubi ab ordine etiam nos aberrare contigerit, noster conatus nostrumq; studiũ minùs calumniis pateret. Nam cùm à nobis meditatam historiam stirpium non putaremus absq; ordine tradendam, vnum ex superioribus amplecti necessum habuimus: neq; exquisitum videlicet neque absolutum.*

DELEGIMVS *autem ex his, eum, quem ante nos Dioscorides attentauit, tametsi non curiosè eum obseruantes. Multas siquidem stirpes in alias classes digessimus; & in singulis, crebrò alio eas ordine disposuimus.*

SEPARAVIMVS *autem primùm arbores cum fruticibus, ab herbaceis. herbas verò in edules, ac non edules distinximus. inter edules, quædam ad fruges pertinent: aliæ oleraceis annumerandæ veniunt. Earum quæ non edules; quædam exitiales sunt, & excedentem qualitatem obtinent: nonnullæ medicam ac purgatoriam vim acceperunt: pleræq; odoratæ & coronariæ sunt: floribus itẽ istæ, hæ radicibus, illæ seminibus suis medicinæ vtilitatem conferunt, aut aliis modis, vel humanis vsibus deseruiunt, vel differunt.*

ET *de plerisq; quidem harum iam commentati sumus: de frugibus siquidem ac eò pertinentibus prius; deinde de floribus & coronariis odoratisq; nonnullis.*

IN

Digitized by Google

IN hac verò nostri operis parte earum quæ medicam & purgandi humani corporis potentiam assequutæ sunt, herbarum historias prosequi institutum: vnà cum iis quæ radicibus suis vtiles habentur. Quibus vicinus adminiculis conuoluentes ac fruticibus sese implicantes stirpes coniunguntur. harum enim nonnullæ ad purgationes quoq; faciunt, & radices validas efficacesq; promunt. Accedunt etiam exitialem vim potentiamq; sortitæ; vtpote purgantibus facultate proximæ.

ATQVE inter has primum ordinem ac locum radicibus, proximum purgantibus, tertium conuoluulis, posteriorem exitialibus ac pernicioſis herbis reliquimus.

RADICVM autem ordo siue classis, aut, vt nuncupare libuit, liber, non omnes quæ huc referri possent complectitur, verùm eas stirpes tantummodo continet, quibus inter purgantes, conuoluula, vel etiam oleracea non est locus; aut quæ omnino aliò translatæ nõ sunt. Subinde enim euenit, vt propter præstantiores aliquas partes facultatésve, quæ radicibus valent, in aliam classem traducantur: vt Iris & Pœonia, quæ floribus accesserunt. Ita fit vt radicum classis pauciores complectatur quàm omnino posset, si efficaces radicibus, omnes, vel saltem plurimæ, in hanc contraherentur.

INTER eas autem quæ præcipuam radicibus vtilitatem conferunt, vel primæ sunt Aristolochiæ; de quibus idcirco initio agendum.

Digitized by Google

De Aristolochiis.

Caput I.

Aristolochiæ, auctore Dioscoride, tres sunt; Longa, Rotunda, & Clematitis. Plinius Pistolochiam speciē annumerauit quartā. Posterior ætas quintam, Sarracenicam dictam, adinuenit.

Longa Aristolochia multis à radice tenuibus ac viticulosis germinat cauliculis; circa quos folia hinc inde mollia, odorata q3: flores iuxta folia oblongi, caui, vna parte longiores, coloris purpurei, odoris grauis: fructus turbinati, striati, exiguis pyris conformes; qui semine maturato in quinque vt plurimum partes dißiliunt; quod triangulum, ac nigricantis est coloris. radix subest dodrantalis, aut breuior, digitalis crassitudinis, buxei flaueſcentis coloris, odorata, sed perquam amara ac ori ingrata.

Rotvnda Aristolochia cauliculis foliisq3 priorem refert. sunt tamen paulo rotundiora folia, eius cuius fructus turbinatur. flos vnius (differentia etenim in hoc nonnihil) oblongior & angustior, colore sublateus: alterius breuior & quareflectitur parte in purpura subnigricans. fructus huius pyri modo è latiore sede fastigiatur: illius in rotundo oblongus: vtriusq3 striatus. semina qualia longæ. radices orbiculatæ ac tuberosæ, gustu & odore longæ.

Clematitis longis, prætenuibus, viticulosisq3 suis cauliculis, ac non rarò ramosis, vicina quæuis adminicula comprehendit, quibus se similacis modo implicat ac circumuoluit. folia longiori pediculo hærent, læuia, lata, acuminata, vti aliarum. flos similiter cauus, oblongus, luteus aut ex purpura nigricans. fructus haud differentes. tenues autem radices sunt & prælongæ; modò per summa serpen-

Digitized by Google

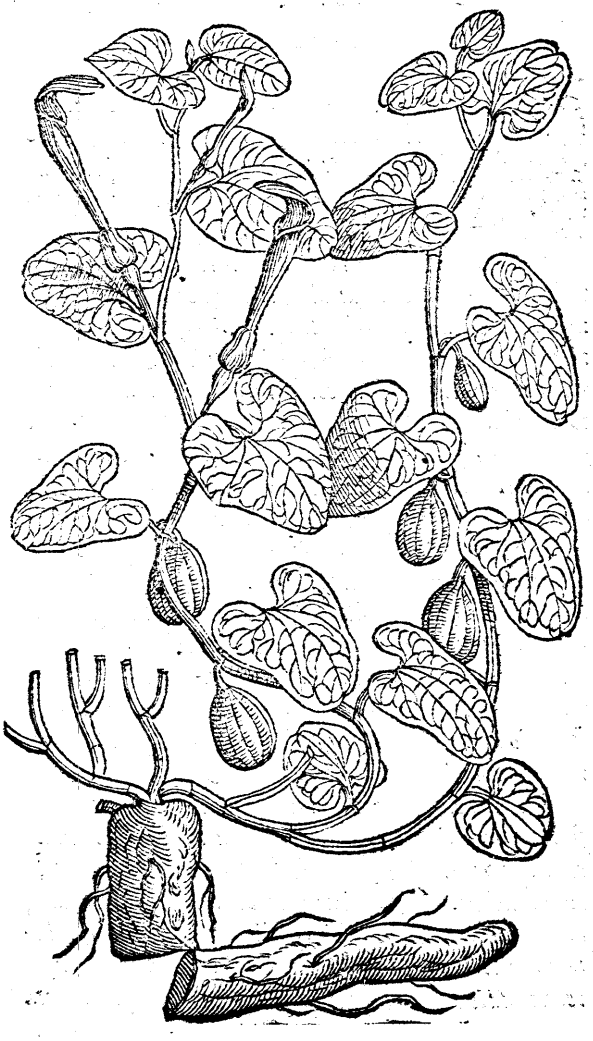

Digitized by Google

Digitized by Google

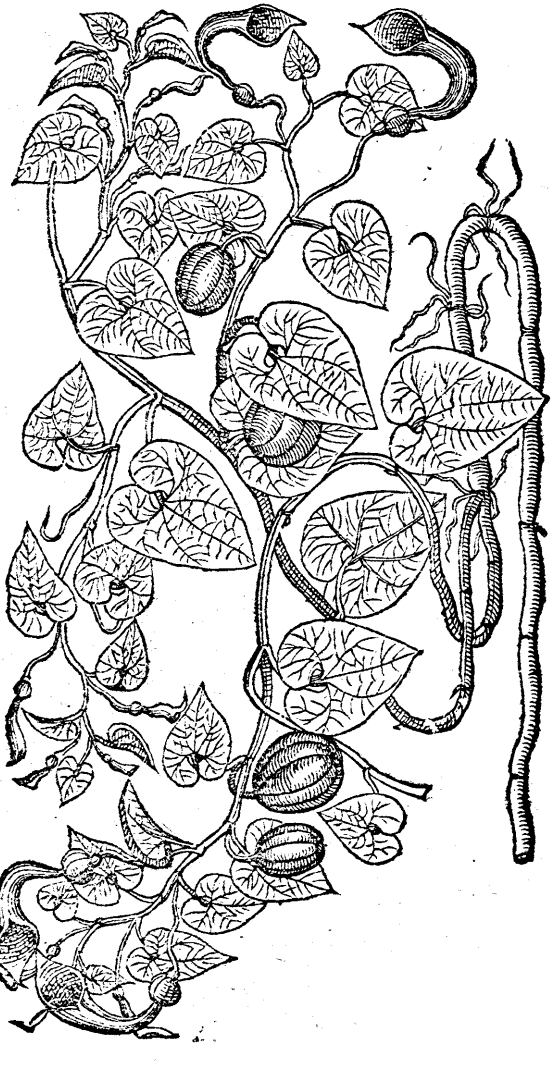

Digitized by Google

serpentes; mox altius demissæ; colore præcedentium.

Dioscoridis exemplaria Clematiten foliis esse habent: ἀειζώου μικροῦ ἐοικότι, sed legendum est: ἀσάρου ἐοικότι, μικρᾷ. Dioscoridis locus emendatus.

Deprauatus est de Clematite & Theophrasti locus. Theophrasti locus restituta. nam vbi legitur: τῇ χροιᾷ δὲ μέλανα, & mox: φύλλον δὲ ἔχει προσεμφερὲς τῇ ἀλκίνῃ, restituendum est: τῇ χροιᾷ δὲ μήλινα, id est, colore melina; & φύλλον δὲ ἔχει προσεμφερὲς τῇ ἑλξίνῃ.

ARISTOLOCHIAS autem nasci pinguibus & campestribus locis, Plinius refert. Hispaniæ agri harum trium feraces sunt. Longã & rotundam in Italia ac Narbonensi Gallia reperire quoque est. Clematiten Petrus Bellonius in Ida Cretæ monte à se inuentam scribit. Carolus Clusius circa Hispalim, plurimisq; aliis Beticæ Hispaniæ locis, in dumetis & vepribus offendisse se hanc refert.

Florent Aristolochiæ in Belgio quidẽ Maio aut Iunio: alibi & in calidioribus regionibus prius.

Nuncupatur Aristolochia Græcis ἀριστολοχία; quoniam ἀρίστη ταῖς λόχιαις, id est, optima puerperis sit.

Priorem ἀριστολοχίαν μάκραν, id est, Aristolochiam longam, ab ipsius radicis forma, item & δακτυλίτην, μηλοκάρπον ἢ τεύξινον nuncupant; & Aristolochiam quoque marem.

Altera fœmina existimatur, & ἀριστολοχία στρογγύλη, siue rotunda Aristolochia dicitur: à nõnullis etiam χαμαιμῆλον, ceu terræ malum. Cyclaminus tamen & terræ malum appellatur, ab Aristolochiis multùm differens.

Tertia Aristolochia κληματῖτις veluti sarmentitia cognominatur.

Reperiuntur porrò & apud Apuleium Aristolochiæ &

Digitized by Google

aliæ appellationes: vt, ἀδραβάζα, ἐχέσπα, πυξίον Θ, δάφδαν Θ, ὀφθαλμὸς; quæ cui speciei propriæ sint, non satis appareat; omnibus communes videntur.

Facultate autem omnes hæ Aristolochiæ excalfaciunt, resiccantq3, & ad tertium vtriusq3 qualitatis ordinē pertinent, extergendi potentiam vnà habentes.

Dioscorides longam aduersus serpentes & mortifera, drachmæ pondo cum vino bibi, & vtiliter imponi refert: ac cum myrrha pipereq3 potum, expellere omnia in vteris à partu relicta, item & menses & fœtus; idemq3 cū pessō impositam posse.

Rotunda tum ad hæc omnia, cùm ad alia reliqua venena facit: item ad asthma, singultum, rigorem, splenem, rupta, conuulsa, laterum dolores, cum aqua pota: aculeos & spicula extrahit: ossium squamas in cataplasmatis permixta adimit: putredines remouet: vlcera sordida expurgat, & caua cum iride melleq3 implet: gingiuas & dentes purgat.

Clematitem Galenus fragrātiorem esse ait; itaq3 ea ad vnguenta vnguentarios vti; sed ad sanationes infirmiorē.

DE PISTOLOCHIA.

CAP. II.

Pistolochia longæ rotundeq3 Aristolochiæ, & cauliculis & foliis similis est; minor tamen ac tenerior. folia eius lata ac hederacea sunt. flosculus oblongus cauus suprema ac extima parte nigricans. fructus sub rotundus veluti vnius rotundæ Aristolochiæ. pro radicibus tenues quàm plurimæ exeunt fibræ.

In Narbonensis Galliæ nec non Hispaniæ quibusdam agris sponte nascitur: floret fructumq3 perficit eodem, quo aliæ tempore.

Pistolo-

Digitized by Google

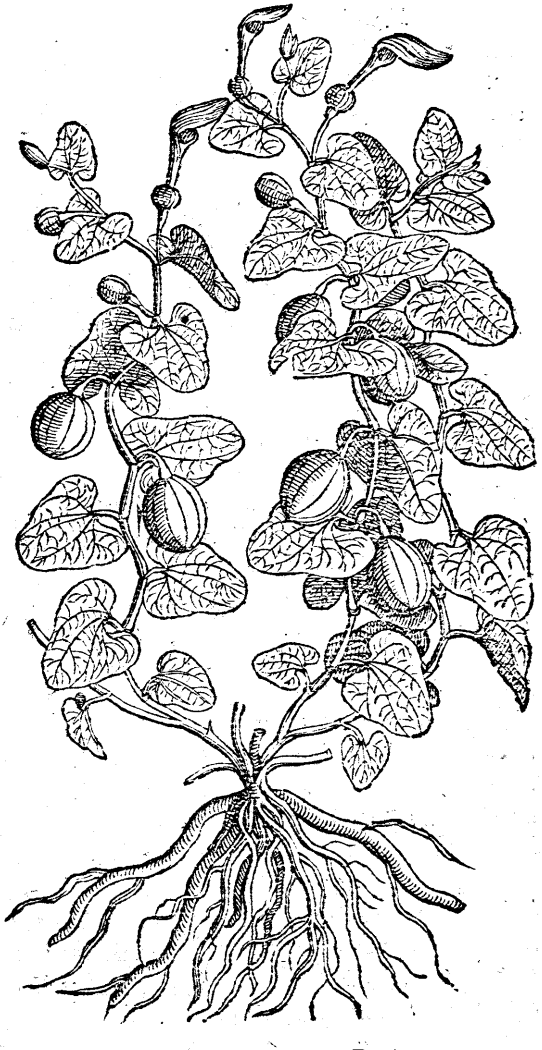

Digitized by Google

Pistolochiam hanc speciem nuncupari, πολύρριζον verò cognominari, Plinius lib. XXV. cap. VIII. scribit. Est, ait, & quæ Pistolochia vocatur quarti generis (Aristolochiarum videlicet) tenuior quàm proximè dicta (nempe Clematitis) densis radicum capillamentis, iunci plenioris crassitudine: hanc quidam Polyrrhizon cognominant.

At facultate & viribus hæc aliis reliquis haud absimilis videtur, excalfaciens similiter & exsiccans, non adeò tamen intensè. Conuulsis, contusis, ex alto præcipitatis, ex aqua potam vtilissimam tradi, Plinius auctor est.

DE SARRACENICA ARISTOLOCHIARVM SPECIE QVINTA. CAP. III.

HAEC Aristolochia tenuibus foliis frondosisq; ramulis, reliquis similis est, altior tamen ac procerior quàm longa aut rotunda. folia eius maiora quàm Asari flores concaui, oblongi, vna parte prominentes, colore subluteo. fructus pyrorum instar turbinantur. semina in his interiecta, triangularia, sordidè nigricantia. radix longiuscula, mediocris subinde crassitudinis, lutea, Buxi ligno colore similis, amaritudine nec longa nec rotunda inferior. Est autem has interdum exiguas tenuesq; reperiri, vbi videlicet quandoque & non ita dudum collecta ac sublata. Ex relictis siquidem radicum particulis nouellæ plantæ, tenellas initio ac sarmentitias radiculas promunt.

Multis in Germania ac Belgio, nec nō in Italia & alibi, locis, huiuscemodi Aristolochia reperitur, iuxta vineas marginesq; agrorum lato ac restibili solo. In hortis feliciter quoque adolescit. Quem semel occupauit locum, ægrè deserit. Quantacumque etenim radiculæ pars, licèt alè

atq;

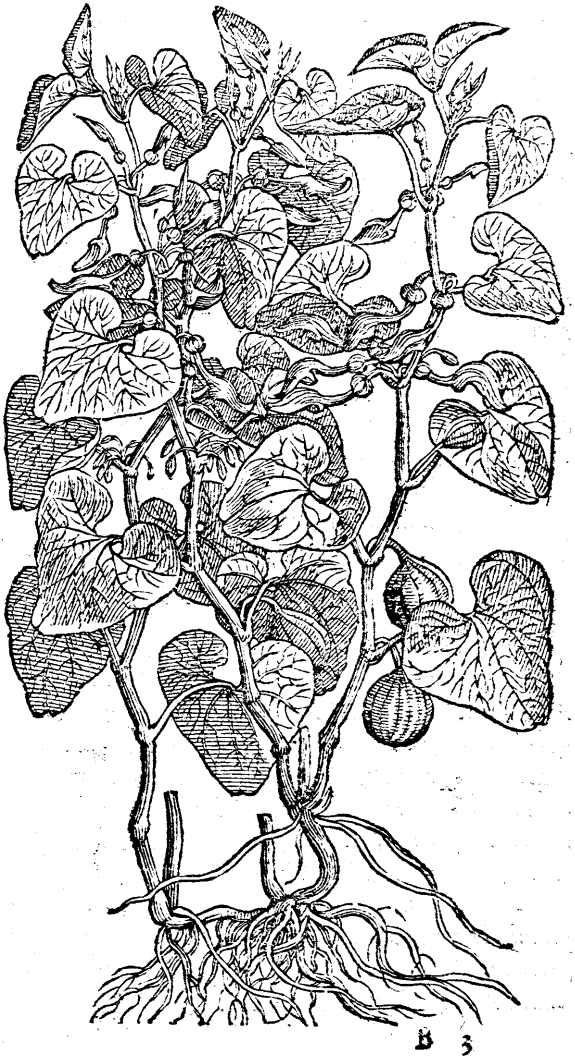

Digitized by Google

atque in profundo abdita, germen tamen emittit: adeò pertinacis est vitæ.

Huius æstate flores; autumno fructus colligi possunt.

Vulgò Sarracenicam nuncupant: Galli Sarasine: Belgæ Saraſijn crupt: Germani Osterluci: officinæ Aristolochiam longam. Atque pro hac olim ab omnibus habita fuit. tandem Clematitis appellari cœpit. Sed iam legitima Clematite reperta, quo hanc nomine alio quàm quintæ Aristolochiæ compellabimus? nisi forte Clematitem alteram vel Aristolochiam longam maiorem eam nuncupari magis placeat.

Vi autem & potentia hac Aristolochia reliquis etiam similis, insigniter amara et calida, longa nō inferior: proinde & pro hac in omnibus compositionibus succedere et recipi absq; vllo errore potest.

DE RADICE CAVA. CAP. IIII.

RADICES cauæ duæ sunt. vna Maior, altera Minor.

MAIORI folia sunt Coriandri modo dissecta, tenuia, dilutè virentia; cæsio videlicet Aquileiæ foliorum colore; quorum & formam aliquatenus referunt, minora tamen: pediculi teretes, tenues & leues, palmum longi; circa quos superiore parte flosculi ordine digesti, oblongi, in corniculum desinentes, Linariæ floribus conformes, dilutè in rubro purpurei, subinde albidi. semen in valuulis latiusculis exiguisq; nigrum, paruum & splendens. radix tuberosa, inferiore parte sessilis, & excauata, pulpa dum recens sublutea, vbi verò exaruit in virore subnigricante, gustu cum amaritudine quadam austera.

MINOR

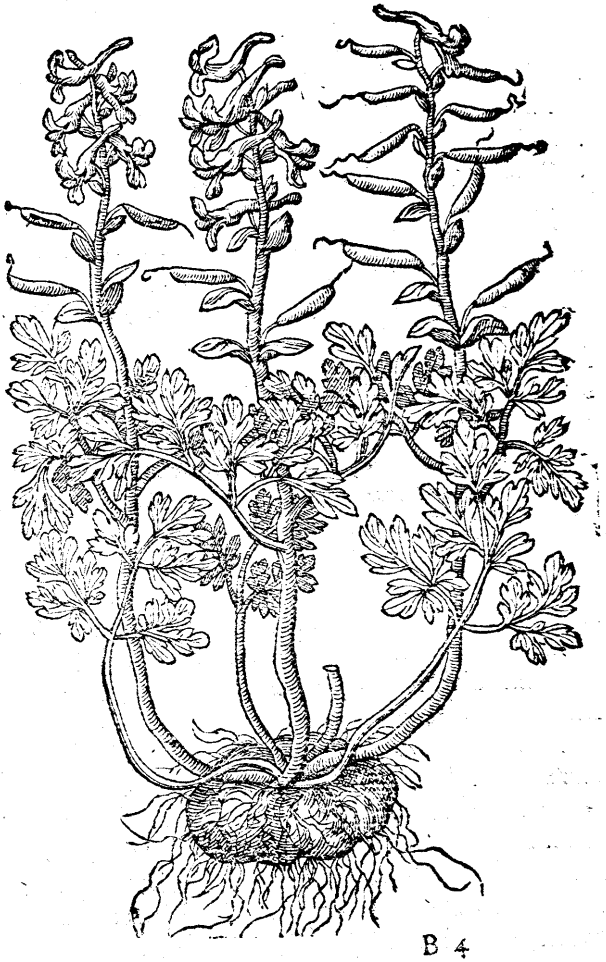

Digitized by Google

MINOR *species foliis, pediculis, purpurascentibus oblongisq3 flosculus, siliquulis, & semine maiori similis est; humilior tantùm ac minor. radix huius non caua, verùm solida, globosa verticilli specie, colore subluteo, sapore cum amaritudine adstringente.*

Exit vtraq3 circa sepes, vepres, agrorum & vinearum margines, humilioribus locis ac solo pingui lætoq3. Vtraque in Germania, minor Belgis frequentior.

Primo statim Vere vtraq3 erumpit; florem mox facit, semenq3 breui perficit. Mense Maio eius præter radices nihil supereſt; itapaucis hebdomadis apparet.

Germani Bolwurtz, *Belgæ* Hoolwortele, *id est, radicem cauam appellant. Officinas perperam hac pro Aristolochia rotunda vsas notius est quàm referri, aut refelli debeat: & similiter eorum manifestus error, qui temere Pistolochiam iudicarunt. Quo autem nomine dici debeat (si modò veteribus cognita fuerit) non parum ambigendum videtur. Sunt qui Leontopetali speciem faciant: alij Eriphion: nonnulli Thesium: pleriq3 Capnon Chelidoniam.*

Cum Leontopetalo autem tuberosis radicibus & quadantenus foliis conuenire posse videtur: sed cauliculorum alæ plurimæ, floresq3 Anemones in radice caua desiderata, Leontopetalon. *discrimen adferunt. Leontopetali etenim caulis ramosus in alas multas diuiditur, flos verò qualis Anemones, vt quidē Dioscorides & Plinius referunt.*

ERIPHION *autem si vtiq3 ἀπὸ τοῦ ἦρος, id est, à Vere nomen habet, ἠρίφιον aut citius ἠρίφυτον, Veris q3 planta non impropriè hæc radix nuncupari poterit. Veris siquidem tempore tantummodo apparet ac viret. Sed tamen ἐρίφιον ab hœdo dictum eà propter non est. Eriphion siquidem istud, longè aliud est: vt quidem describitur, tum ab Apuleio, cum in libro ad Paternianum Galeno attributo.*

Apuleius

Digitized by Google

Apuleius, Eriphion, ait, nascitur in Gallia, in monte Soracti: figuram habet Apij: florē purpureo similem: nascitur septem radicibus totidemq; ramulis; ipsa autem patula humo omni florens tempore, semen habet tanquam faba. Eriphion.

In libro autem ad Paternianum hæc verba leguntur: Eriphion herba est, quæ in summis montibus inuenitur: folia habet similia Apio, & thyrsulum oblongum, in cuius summo flosculum quasi violaceum, & semen in medio: radicem quoque ad magnitudinem & valetudinē cepæ oblongæ. habet & radices alias, quæ radiculas alias è radicibus emittunt, nigro cortice vestitas. Ex quibus manifestū, radicem hanc nequaquam huiuscemodi Eriphion esse.

De Thesio seu Θησίῳ, pauca apud veteres extāt. Theophrastus radicem eius amaram esse, & tussam aluum purgare ait. Plinius lib. XXI. cap. XVII. radicem quæ Thesium appellatur, bulbosis non dissimilem, et gustu asperam refert. Θήσιον.

Athenæus Timachidam citans auctorem Thesium florem tradit, ex quo Ariadnes corona composita fuit. Conuenire hæc satis radici cauæ apparent. tuberosa siquidem radix, gustu non absq; amarore austera, quæ ad purgationes facere creditur. Sed in tanta veterum breuitate quid affirmandum?

Capnos chelidonia, quæ iuxta sepes enascitur, atq; hinc Capnos chelidonia.
φραγματὶς cognominatur, qualis sit, Aetius nō exponit. solum nomen eius reperitur Tetrab II. lib. III. cap. CX. in Collyrio Martiani; & Tetrab III. lib. II. cap. primo, inter calfacientia & firmitatem iecinori conferentia.

Quòd si autem Capnos chelidonia illa est, quæ à Plinio lib. XXV. cap. XIII. prima Capnos nominatur, & ad oculorum caligines commendatur, satis manifestum Cauam

Digitized by Google

radicem non esse Capnon chelidoniam. Prima etenim Plinij Capnos ramosa est, & vicinis sepimentis sese implicat: Caua verò radix ramulis adnatis caret, humilisq; nullis sustinetur neq; eget adminiculis.

Si autem alia est, Aerij Capnos chelidonia, quàm Plinij (quod fortasse Chelidoniæ cognominatio innuit) non citra aliquam occasionem Capnos chelidonia appellari potest. Fumariam etenim foliis, tametsi maioribus, aliquatenus refert: & Vere quidem primo, circa videlicet χελιδονῶν, id est, hirundinum aduentum. Sed tamen idcirco veram & legitimam Capnon chelidoniam esse non consequitur. Sunt siquidem & aliæ eodem tempore prodeuntes, breuiq; pòst pereuntes, quæ tamen Chelidoniæ non appellantur.

Cæterùm Caua radix calida & sicca potentia est, magis tamen sicca quàm calida: vtpote tertio resiccans, secundo verò ordine excalfaciens. adstringit autem & abstergit, nonnihilq; digerit. vtilis ad veteres diuturnosq; tonsillarum fauciúmve tumores. valet etiam aduersus hæmorrhoidum cum tumore dolores cum vnguento ex populo nigra, aut alio simili facultate permixta. Ferunt & hanc drachmæ vnius pondo sumptam aluum ducere, pituitamq; detrahere.

DE ARO.

CAP. V.

ARO folia aliquot sunt magna læuia, splendentia, lata, acuminata, hederæ foliis multò ampliora, nigricantibus nonnullis lituris veluti suggillata. scapus inter hæc exit semissem altus, purpureis nonnullis punctulis subinde notatus, inuolucrum proferens oblongum, patens, leporinæ auriculæ

Digitized by Google

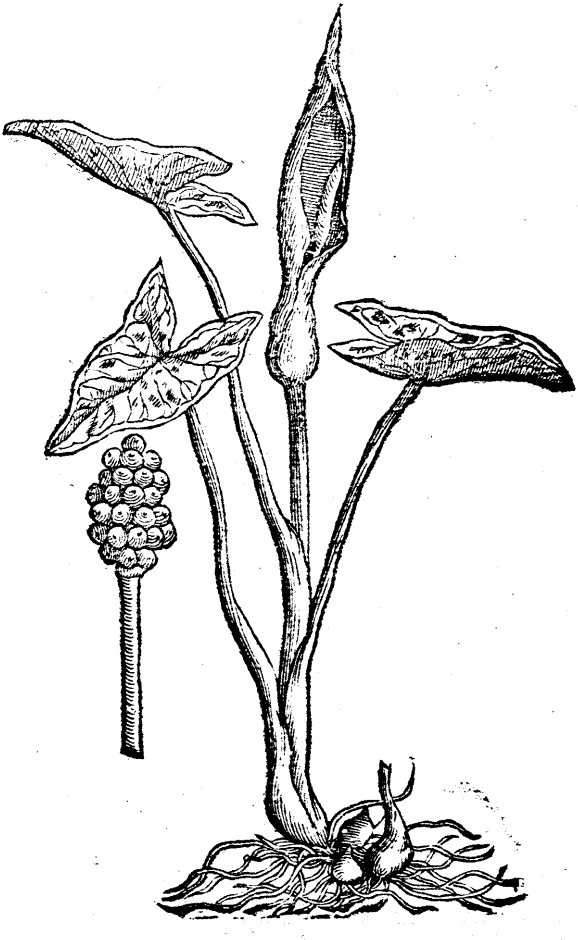

Digitized by Google

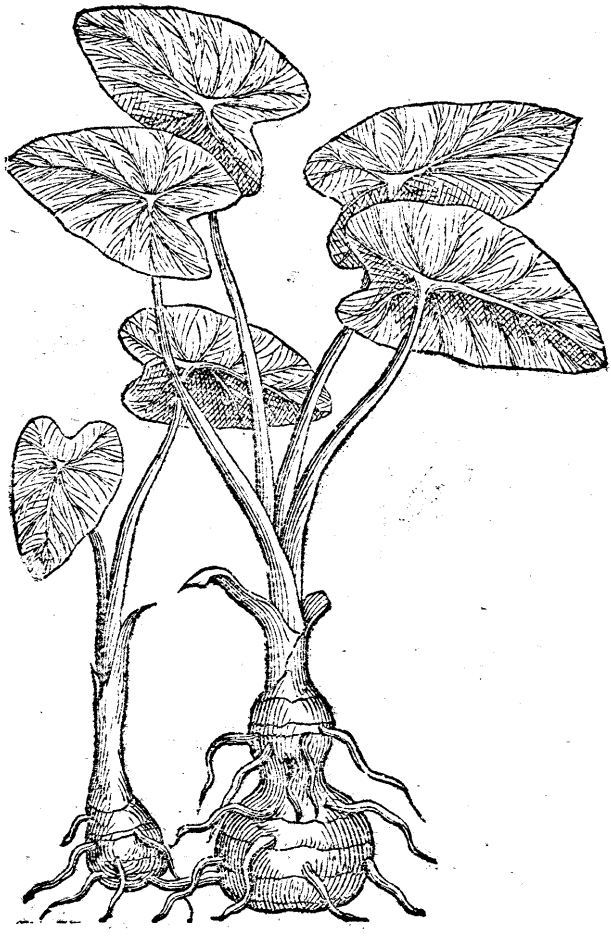

Digitized by Google

auriculæ æmulum, è medio cuius pistillo simile assurgit, membrana in purpura nigricante liuenteq; contectū, qua tandem rimas faciente decidenteq; vua apparet, ex acinis pulchrè per maturitatem rubentibus & succosis. Semen in his vnum aut alterum, exiguum, duriusculum. radix tuberosa, magnitudine maioris oliuæ aut exigui bulbi, candida, carnosa, fibris nō carens; multis quibus se propagat adnatis exiguis veluti bulbulis.

Nascitur Arum in syluis, iuxta vrbium fossas. sub sepibus, locis vbique vmbrosis: & quibusdā locis maius, aliis minus ac omnino paruum reperitur.

Erumpunt mox post Hyemem folia: pistillus verò è vaginula Iunio exit; foliis marcescentibus: quibus corruptis vuæ Iulio & Augusto maturantur.

Exit & in Aegypto Arum, sed ab Europæo diuersum; maius videlicet, & latioribus foliis, quod plerique perperā Colocasiam appellant.

Arum à Græcis ἄρον nominatur: ab officinis Iarus, & Barba Aron; ab aliis Pes vituli; à Syris Lupha: à Cypriis Colocasia: vt inter nothas voces; vbi & ὄλιμος ac δρακοντία appellari reperitur. Testatur Plinius lib. XXIIII. cap. XVI. Aron magnæ cum Dracontio litis esse, & quosdam eandem dixisse. Nonnulli Serpentariam minorē vocant: Germani Pfaffen pint & Teutschen iugbeer: Itali Gigaro: Hispani Yaro: Belgæ Calfsvoet: Galli Pied de veau.

Cæterùm Ari vires pro regionum varietate differunt. Nam, vt Galenus in lib. de aliment. facult. tradit, huius radix in quibusdam regionibus acrior prouenit, vt propè ad Dracontij accedat. Cyrenis contrà minimè medicamētosum est Arum aut acre: adeò vt & Rapis vtilius reputetur. Et tale in cibo est præstantius.

Si

Si quis autem humores crassos vel lentos in thorace aut pulmonibus collectos, tussi expurgari velit, acrius ac medicamentosius magis conueniet. Acrius autem est in Italia, Germania, Gallia, Belgio, & in Asia quoq;, Galeno teste. Estur verò in aqua elixum; sed dum ipsa radix coquitur effusa priore aqua, in aliam calidam conuicere ipsam conuenit.

Terrena autem ipsum Arum essentia constat, vt in lib. de simplicium medicamentorum facult. Galenus ait, sed calida: proinde extergendi vim posidet, verùm non valentem, sicut Dracontion. Est itaque in exiccando & calefaciendo primi ordinis. Radices eius maximè sunt viles: siquidem comesæ crassitiem humorum mediocriter incidũt; adeò vt & excreationibus ex pectore idoneæ sint: sed magis tamen aptum est Dracontium.

Dioscorides folia etiam ad esum condiri, & arida per se decocta mandi refert: item radicem priuatim ex fimo bubulo illitam podagricis prodesse.

Vrsi post quadraginta dierum latebras & ab omni cibo abstinentiam, exeuntes Arum edunt: cuius natura ventosa intestinum diducit dilatatq;; & facultatem recipiendi cibi adfert. Abstinentia siquidem tanti temporis intestinũ eatenus lupi adducitur, vt propemodum cohæreat: vt quidem Aristoteles, Aelianus, Plutarchus, Plinius & alij scribunt.

DE DRACONTIO.

CAP. VI.

DRACONTIA *duo sunt: vnum maius, alterum minus: & præter tertium quidem, quod aquatilibus locis gignitur.*

MAIVS *siue magnum Dracontium caule assurgit recto, sesquicubitali aut altiore, crasso, tereti, læui versicoloribus*

Digitized by Google

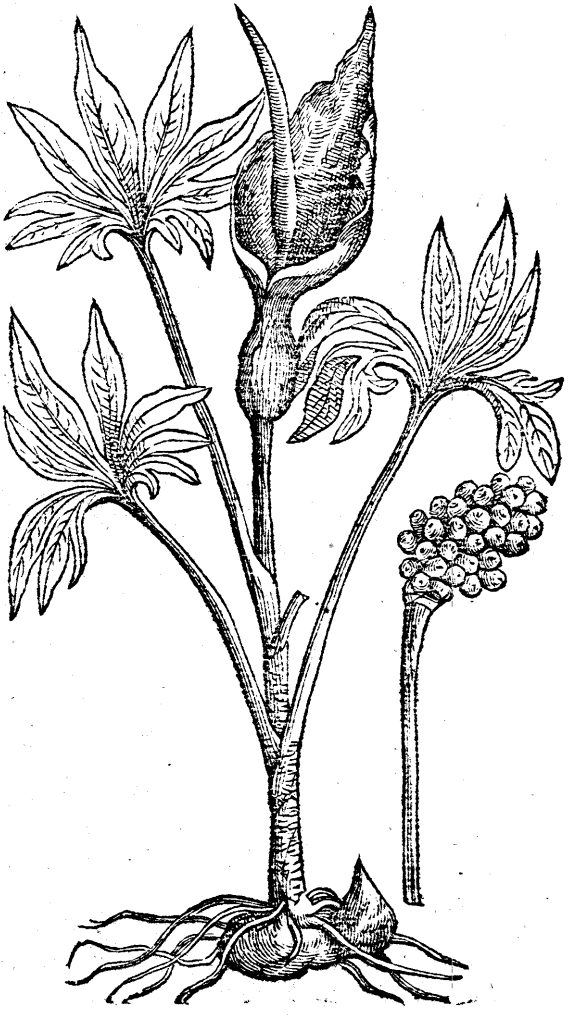

Digitized by Google

loribus lituris veluti serpentum maculis respersa. folia magna & ampla sunt, è senis, septenis pluribusve simul ordinatè coniunctis; quorum singula oblonga sunt & angusta, acuti rumicis foliis satis similia, at lævia & glabra. è scapi fastigio vagina exit oblonga et quàm Ari maior, foris herbacei, interius verò in punico colore vnà cum pistillo suo nigricante; qui longus, crassus, & cornu modo in acumen fastigiatus; cuius, seminis incremento, distenta dissiliente ea membrana, fructus racemosus vuæ instar patet, primùm virentibus, deinde rubentibus succiq; plenis baccis farctus: in quibus semen duriusculum. radix subest perennis, crassa, bulbo similis, candida, tenui cortice inducta, mediocris subinde mali magnitudine, multis candidis capillamentis fibrata; adhærentibus quoq; non rarò exiguis aliquot bulbis, quibus multiplicatur.

Minvs Dracontium, foliis, inuolucro siue vagina, pistillo, vuaq; Aro simile est; foliis tamen non nigris, sed albicantibus maculis respersa. quæ nõ ita citò vti Ari pereũt, sed vnà cum vuis in Hyemem vsq; perdurant. acini quoq; minus saturato, sed ad croci inclinante colore rubent. radix non absimilis Ari, candida, & bulbi specie, fibras habet adhærentes, exiguaq; nouarum stirpium rudimenta.

Locis vmbrosis, in calidioribus præsertim regionibus, vtrumq; Dracontiũ reperitur. Maius Germaniæ & Belgij satis familiare: sed minus rarius est.

Floret vtrumq; vnà cum Aro aut aliquanto serius; vuæ Augusto perficiuntur.

Græci δρακόντιον & δρακοντίαν, Latini quandoq; Dracunculum appellant.

Et quod maius est, recentiorum plerique Serpentariam maiorem nuncupant: alij Bisariam: nonnulli Colubrinam: Cordus Dracunculum polyphyllon & Luph crispum: Germani

Digitized by Google

mani Schlangẽkraut/ *vel* Drachẽwurtz; *Brabanti* Speerwortele: *Galli Serpentaire*: *Itali Dragontea*; *Hispani Taragontia*. *In censu notharum vocum etiam* ἄρον, ἴσαρον, ἴαρον, ἱεράκια, βίαρον, ἁρμιάγριον, κύπειρις, *sauriaria, & sigingiaria, dicta etiam reperitur.*

Matthiolus hunc Dracunculum minorem facit, & aliũ quendam pro maiore pingit; qui, si in rerum natura est, Bistortæ species videtur. Occasionem dedisse potuit vox ἀντεμπλεκόμενα, *pro qua, sibi inuicem implicata, Matthiolus, & ante eũ Marcellus Vergilius reddidit. Nam Dracunculi huius folia* λαπαθοειδῆ ἀντεμπλεκόμενα *Dioscorides describit. Sed* ἀντεμπλεκόμενα *dicuntur connexa & cohærentia.* ἀντεμπλοκὴ *siquidẽ connexio est. Et talia quidem huius Dracunculi folia, quæ pluribus lapathi similibus, vt diximus, connexis constant & cohærentibus.*

Dracontium minus, sunt qui Arum alterum, aut Arũ minus vocent: Cordus Dracunculum henicophyllon, & Luph planum. potest etiam Serpentaria ac Colubrina minor nominari. officinis autem iste non est cognitus.

Apuleius Dracontion draconteam appellat, & multa eius peregrina adfert nomina, quæ an maiori vel minori aut vtriq; conueniant, non explicatur: vt Pythonion, Asclepias, anchomanes, sauchromaton, aut sauromaton, therion, Schœnos, Dorcadion, Typhonion, Crocodilion, Theriophonon, Eminion.

Athenæus Aroniam nuncupari Dracũculum etiam refert. & non impropriè minor, ἀρώνια *dici potest; cùm sit Aro similis.*

Cæterùm viribus Dracontion quiddam Aro persimile, vt Galenus ait, obtinet, tum foliis, tum radice, illo tamen acrius & amarius: ac proinde excalfactorium magis tenuiorumq; partium. Obtinet etiam leuiculam quandam

Digitized by Google

adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri scilicet & amara, coniuncta est, medicamentum factum est vtique maximè efficax.

Nam radix viscera omnia expurgat, crassos potissimùm & lentos humores extenuans. Optimumq; remedium est contumacium vlcerum, quæ καχοήθη nũcupantur. Expurgat extergitq; strenuè tum alia quæ extersionem desiderant, tum albos cum aceto.

Folia quoque, vtpote similem facultatem habentia, vlceribus, vulneribusq; recèns inflictis accommoda sunt; & quanto minus fuerint sicca, tanto magis conglutinant. Nã quæ sicciora, viribus sunt acrioribus, quàm vt vulneribus conueniant. Creditum est, caseum humidum, si illis foliis tectus reponatur, ob temperaturæ illorum siccitatem, à putredine conseruari.

Fructus valentior est, non foliis tantùm sed & radice: proinde & cancros & polypos eliquare creditus est. Succus quoque eius oculorum vitia expurgat.

Præter hæc autem Dioscorides, ferri narrat, à viperis non feriri eos, qui folia aut radicem manibus affricuerint.

Plinius Dracunculum habentem serpentes fugere etiã scribit. Et hæc quidẽ de vtroq; Dracunculo in duobus Dioscoridis capitibus leguntur.

Meminit autem Dracunculi Galenus etiam in lib. de aliment. facult. vbi Dracunculi radicem bis terve elixam, quò omnem exuat medicamentosam vim, in cibo, ait, interdum Ari modo exhiberi, cùm crassi ac glutinosi thoracẽ pulmonemq; infestantes humores fortiore vi expellendi veniunt.

Dioscorides verò minoris Dracunculi radicem refert, tũ coctam tum assatam cum melle, aut per se in cibo acceptã humores in thorace hærentes ad eductionẽ faciles efficere.

DE

Digitized by Google

De dracvncvlo aqvatili. cap. vii.

Aqvatili *dracunculo non rotunda bulbi specie, sed prælonga, repens & geniculata, mediocrisq; crassitudinis est radix; è cuius geniculis foliorum pediculi assurgunt teretes, glabri, intus fungosi; deorsum verò candida & tenues aliquot demittuntur fibræ. Fructus in breui pediculo supra, atque vnà cum vno foliorum prodit, initio quidem exiguis candidisq; staminibus (quæ pro flore sunt) circundatus. excrescit inde in racemum, primùm viridem, cùm maturuit, rubentem, Ari vuæ minorem, at nõ minùs acrẽ. folia lata sunt, virentia, glabra, leuiaq;, hederaceis conformia, sed tamen minora quàm Ari. illud verò cui racemosus fructus connascitur, etiam minus est, ac parte eũ versus, superiore nempe, candidum.*

Nascitur Dracũculus iste in vliginosis palustribusq; locis, in ipsis frequentissimè paludibus ac resedibus aquis. in Germania ac Belgio non infrequens. Autumno vuæ maturantur.

Dracunculus aquatilis & palustris non abs re nominatur; à nonnullis Arũm palustre; perperam verò Hydropeperi rubens dicitur: Germanis Waſſer ſchlangẽ kraut, *id est, nostrate dialecto,* Water ſlangen crupt.

Describitur autẽ Dracontion istud à Plin. lib. xxiiii. cap. xvi. & tertia eius species est. quam demonstratam ait, folio maiore quàm cornus; radice arundinacea, totidẽ, vt affirmabant, geniculatã nodis quot haberet annos, totidemq; esse folia. Conuenit foliorum forma & magnitudo, radicumq; effigies. sed an tot annos quot genicula habeat, explorandum.

Facultas autem huius Dracunculi, aliorum atq; ipsius

Ari

Digitized by Google

Ari similis est, sed tamen minus potens minusq; efficax videtur.

DE ARISARO. CAP. VIII.

DVPLEX *Arisarum est, vnum latifolium, alterum angustioris folij: vt nostra posterior ætas obseruauit.*

LATIFOLIVM *Arisarum folio est hederaceo, lato, & acuminato, sed multo quàm Ari minori. caulículus eius tenuis & exilis est: vagina siue inuolucrum paruum: pistillus exiguus, in nigro purpurascens. vua matura rubet. acini minuti. radix candida, forma Ari sed minor.*

SECVNDO *Arisaro quina, sena, pluráve sunt oblonga & angusta folia, læuia quoque ac splendentia. vagina siue inuolucrum angustum & oblongum. pistillus, qui ex eo prodit, tenuis et longus, iunci crassioris modo, in purpura simul cum parte vaginæ interiore nigricans; ad quem tandem inferius iuxta terræ superficiem ac subinde profundius, aliquot perpauci acini in exiguam vuam conformantur; initio vt aliorum virentes, dein rubentes. radix globosa & candida, veluti prioris.*

Peregrinum vtrumq; Belgio ac Germaniæ. sed primũ in Italiæ ac præsertim Tusciæ quibusdam locis: alterũ circa Romam, ac in Dalmatia, Aloisio Anguillara teste, reperitur.

Flores & fructus vtriusq; eodem quo Ari & Dracontij tempore perficiuntur.

Atque primum horum Dioscorides ἄρισαρον appellat, à Plinio autem ἀρὶς dicitur. lib. si quidẽ XXIIII. *cap.* XVI.

Est & Aris, ait, quæ in Aegypto nascitur, similis Aro, minor tantùm, minoribusq; foliis, & vtiq; radice, quæ ta-

Digitized by Google

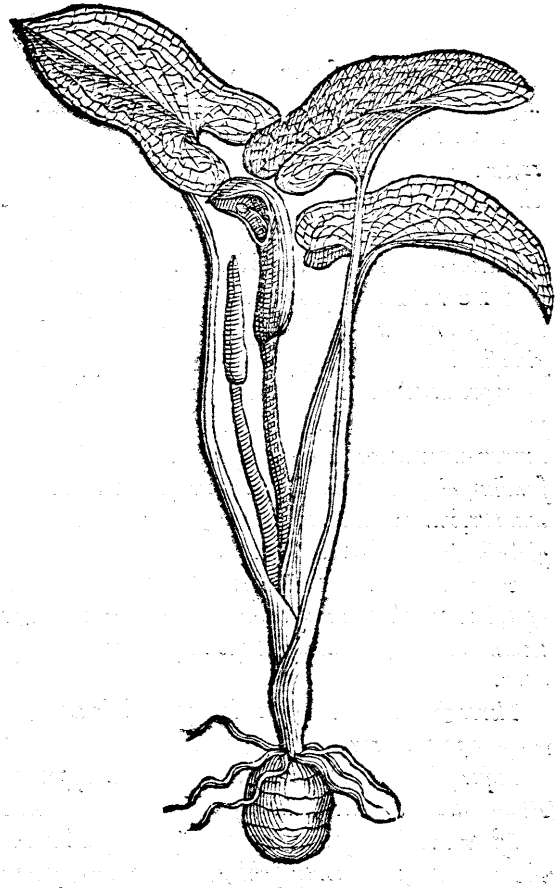

Digitized by Google

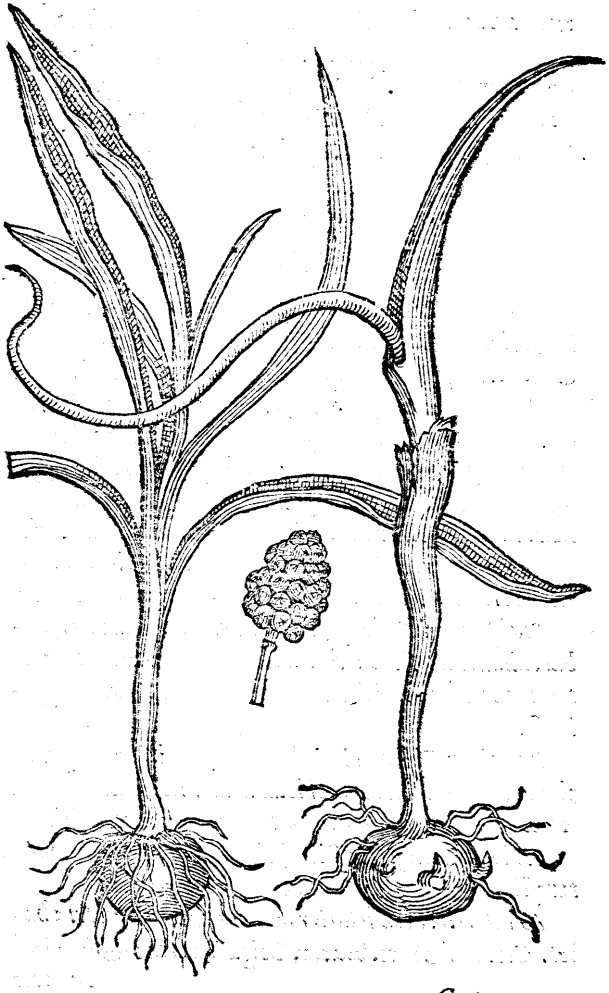

Digitized by Google

men oleæ magnitudinẽ implet. Alterum Arisarum ignorasse veteres existimantur. Esse autem Arisari speciem floris, fructus, radicumq; forma & qualitas ostendunt.

At potẽtia ac facultate Arisarum Aro simile est: acrius tamen, vt Galenus ait. Nomas impositа radix sistit: fiunt ex ea collyria ad fistulas efficacia. corrumpit eadem genitale cuiusuis animantis impositа: auctor Dioscorides.

DE BISTORTA.
CAP. IX.

FOLIA *Bistortа in longiusculis pediculis promit oblonga, lata & acuminata Lapathi similia, verùm venosa, & supernè quidem virentia, inferius verò in cæsio colore candicantia: inter quæ medij exeunt caules pede altiores, rotundi, minoribus aliquot foliis circumvestiti; spica in fastigio exiguis floseulis è dilutiore rubore purpurascente; semina in qua tandem triangularia, splendẽtia, veluti oxalidis. radix subest crassa, oblongior, geniculata, nonnunquam retorta, multis fibris capillata, foris nigricans, interiore verò pulpa non intensè rubescens, gustu adstringens.*

Fuchsius duas huius species facit: vnam foliis rugosioribus, aliam lævioribus: & radice hanc magis in se contorta; illam verò maiore & minus complicata, multumq; fibrosa.

Reperitur Bistorta locis humentibus, in opacis syluis, pingui ac lutoso solo. Matthiolus in montibus exire refert. Adolescit etiam feliciter in hortis. perenni radice nititur.

Maio ac Iunio flores spicati vigent: semen postea matureseit.

Ab intortis et conuolutis radicibus nomen Bistorta habet. Germani Naterwurtz, *Belgæ* Yertstonghe, *Galli Bistorte*

Digitized by Google

C 5

Digitized by Google

Bistorte appellant. Colubrina & serpentaria à Germanica voce etiam dicitur: & à quibusdam Dracunculus. Sed à Dioscoride Dracontio multùm differt. Plinianorum autem Dracunculorum aliqua fortasse species est. Plinius siquidem lib. XXIIII. *cap.* XVI. *id quod Græci Draconcion vocant, triplici sibi effigie demonstratum refert: foliis betæ, non sine thyrso, flore purpureo: alios radice longa, signata articulosaq; monstrasse: tertiam demonstrationem fuisse folio maiore quàm cornus, radice arundinacea. Deinde infrà, lib.* XXV *cap.* II. *in agro hospitis repertum ait, Dracunculum appellatum, caule pollicari crassitudine, versicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedium.*

Atque primus horum Dracunculorum Aro, auctore ipso Plinio, similis est. Tertium aquatilem esse paulo antè scripsimus. Posterior, Dracontion maius Dioscoridis esse videtur. & Plinius hunc à reliquis tribus differentem etiam ostendit. Alius est, inquit lib. XXV. *cap.* II. *quàm nos in priore volumine eiusdem nominis diximus; sed huic alia figura. Supereſt secundus Dracunculus, qui si idem est cum eo, cui cap.* XVI. *lib.* XXIIII. *statim initio, radicem tradit esse subrutilam & draconis conuoluti modo, multum cum Bistorta conuenit. Nam Bistorta radix intorta & conuoluta est; ac colore, quem subrutilum dicere liceat. Est eadem & veluti geniculis articulata, vt secundi Dracontij. quod coniecturam & suspitionem auget.*

Sunt tamen ex recentioribus, qui Bistortam omnino aliam esse volunt. Matthiolus siquidem in epistolis medicinalibus Behen rubrum esse scribit. Gesnerus ad Limonium refert. aliis placet Britannicam esse.

Behen. *Sed Behen tam rubrum quàm album (duplex etenim est) radices sunt odoratæ, potentia calidæ, ad venerea facientes,*

Digitized by Google

cientes: vt Auicenna & Serapio memoriæ prodiderunt. Bistortæ verò radix odore caret, refrigerãs, adstringẽsq3, venereis aduersatur.

Limonium autẽ folia habet, Dioscoride teste, Betæ tenuiora & longiora, semenq3 rubrum. Cõtrà Bistortæ minora durioraq3 sunt folia, & semen oxalidis. Limonium.

Britannica verò folio est Lapathi nigriore & hirsutiore, radice tenui & breui, Dioscoride & Plinio auctoribus. Bistortæ læuia folia, & inferna parte candidula, radixq3 multo maior quàm tenuis ac breuis appellanda sit. Iam & Britannicæ succum & folia in Hyemẽ reponenda Apuleius suadet; causam addens, quòd non semper appareat. At Bistorta viuax radice est, & nullo non anni tempore reperiri potest. Quæ Bistortam & ab Arabum Behen, & à Dioscoridis Limonio, nec non à Britannica differentem esse satis manifestè ostendunt. Britannica.

At facultate Bistorta frigida, & cum resiccatione validè adstringens. Radix menses & vndequaque profluentem sanguinem supprimit; aluum sistit; vomitum compescit; dysenteriis medetur, quouis modo assumpta. Tonsillarum, faucium et oris inflammationibus succurrit; gingiuas firmat decocto aut succo eius ore colluto. Idem possunt folia & semen, sed tamen minus efficaciter.

De bolbocastano. cap. x.

Bolbocastano folia sunt tenuia, dissecta, atque diuisa, Apij tenuiora ac minora, Crithmi aut potius Anethi similia. cauliculus tenuis & dodrantalis: flosculi parui in vmbellis candicantes: semen non magnum, oblongum, angustius quàm fœniculi, odoratum, obsoleto Cymini colore

Digitized by Google

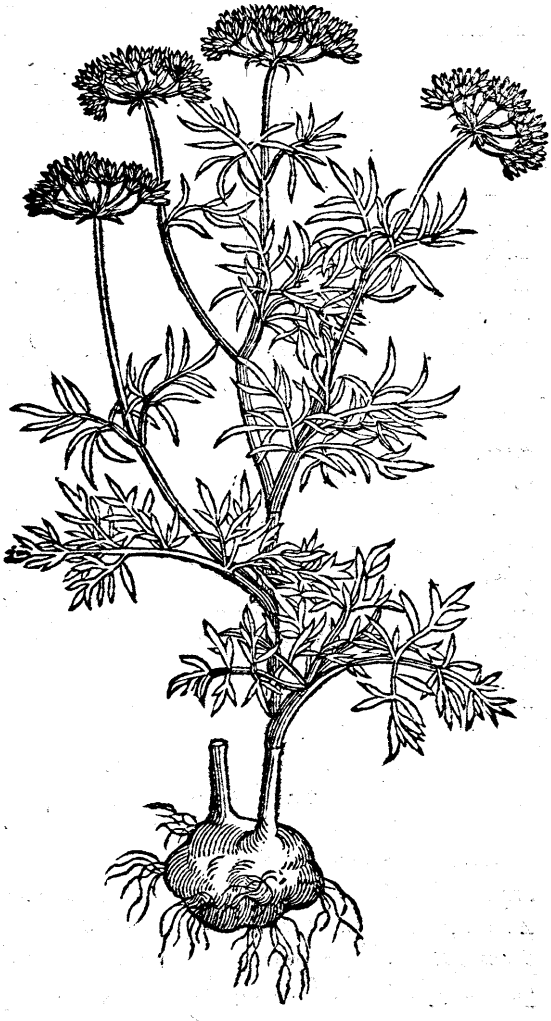

Digitized By Google

colore nigricans. radix rotunda, exigui rapi forma, foris nigra, & vbi inaruerit rugosa, intus pulpa candida, sapore inter castaneam & pastinacam medio.

In aruis & agris nonnullis Zelandiæ ac Hollandiæ Bolbocastanon reperitur: item & in Gracia, Chio ac Rhodo, auctore Guilandino. Fertur & in Britannia siue Anglia prouenire. Nec destituitur eo quoq; Germania, si non fallimur. Nam radices quas ad Rhenum Moguntiæ in aruis & hortis inueniri Lonicerus tradit, Bolbocastani sunt, non autem, vt ipse opinatur, Ornithogali. Scribit autem has esse rotundas, castaneārum magnitudine, pullo extrinsecus cortice, intus carne cādida, gustu dulci, crudas coctasq; in aqua edi: cauliculum esse singularem tenerum, ab imo nudum, folia cumini, flores in vmbellis veluti Anethi. quale Bolbocastanum esse iam diximus.

Vigent Bolbocastani flores Iunio: semen postea ad perfectionem venit.

Meminit βολβοκαστάνε *Alexander Trallianus lib. VII. inter ea, quæ purulentis vtilia sunt, cibaria ipsum referens. Guinterius dictionem existimauit corruptam, legēdumq; esse* βαλανοκάστανον: *sed tam peregrina hæc vox est, quam* βολβοκάστανον.

Βολβοκάστανον *autem à forma bulbi & sapore castaneæ nomen inuenit suum. Nostra ætate plerique* ἀγριοκάστανον *nuncupant: Zelandi* Clepn eerdtnoten: *Germani* Kleyn eerdnuß.

Est autem Bolbocastani radix moderatè calida & sicca, simul & adstringens: semen verò calidius & siccius. Editur illa cruda, sed suauius cocta: sanguinem sputentibus & mingentibus vtilis.

Semen aperiendi vi præditum, & διουρητικὸν *esse videtur.*

Digitized by Google

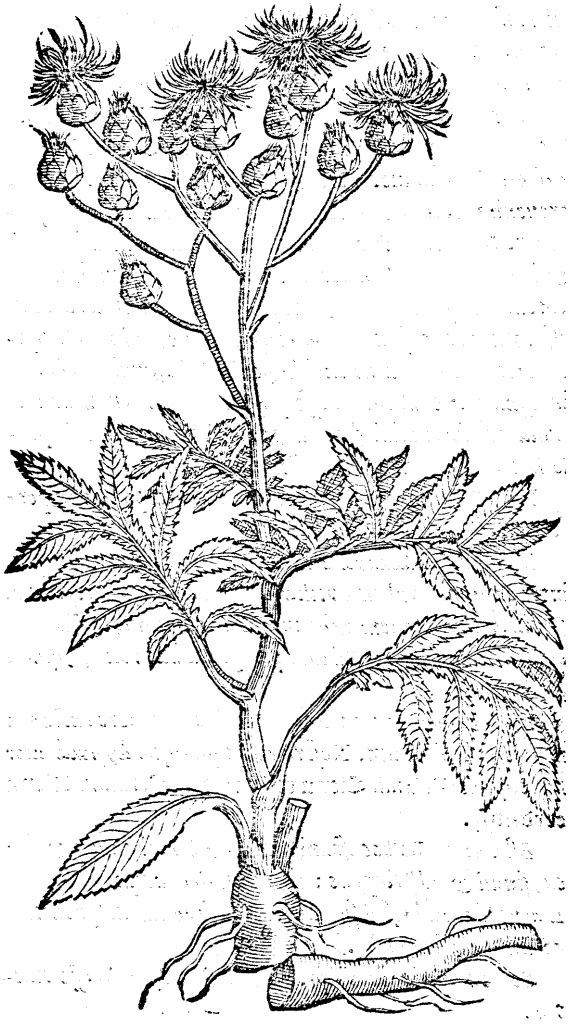

Digitized by Google

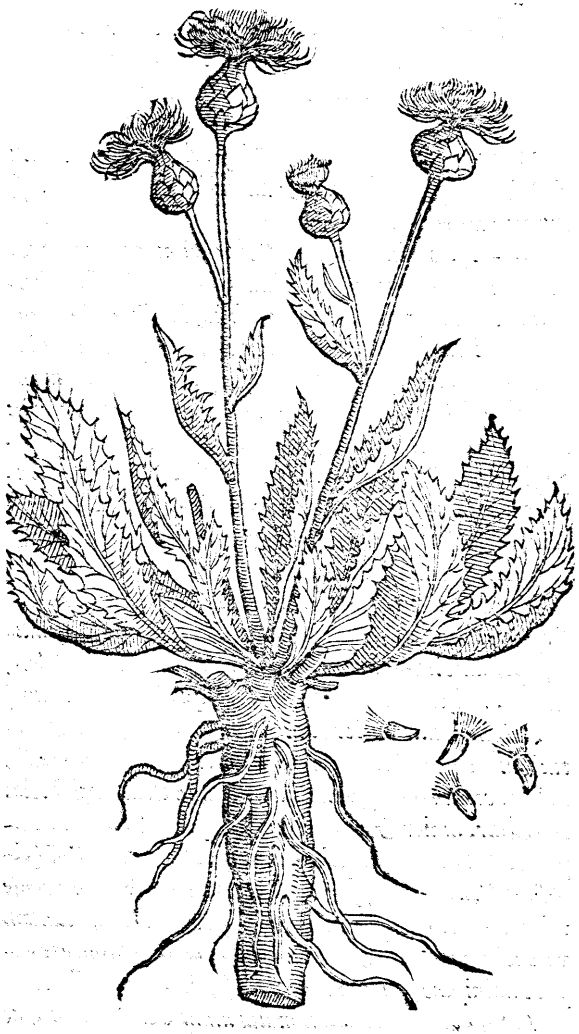

Digitized by Google

De centavrio, et primvm de maiore. cap. xi.

Dvplex *Centaurium, Dioscoride auctore; Maius & Minus, quæ & forma, & magnitudine multùm à se inuicem differunt.*

Maivs *siue magnum Centaurium caules edit rotundos, teretes, duorum aut trium cubitorum: folia oblonga, in plures quasi particulas diuisa, iuglandis foliis ea propter quasi conformia, sed ambitu crenato. flores capillacei ac staminei in diluto cæruleo purpurascunt, & in ramulorum fastigiis è capitulis emicant squamosis, rotundis aliquantulum turbinatis; in quibus vnà cum lanosis pappis semina oblonga, glabra, splendentia. radix subest longa, carnosa, crassa, fragilis, foris nigricans, interius rubescens, succo sanguinei coloris prægnans, cum dulcedine & adstrictione nonnihil mordax.*

Hvivs *verò & alia reperitur species, folio non dissecto, verùm Lapathi modo, longo, lato, simplici atq; indiuiso, per ambitum tamen serrato: caule breuiore: floribus, semine, radice priori conformis. Atque huius Centaurij maioris meminit auctor (qui Galenus fertur) libri de virtutibus Centaurij ad Papiam, Crateuam adducens testē, in libro eorum quæ effodiuntur. Vbi duæ Centaurij species referūtur, maior & minor: ac maior foliis describitur Lapathi. Sed verba ipsa adferamus, quæ sic habent: Vnū (videlicet Centaurium) folia habet sicut Lapathum hortense minora tamen, in circuitu verò sciſſa veluti serra; caulem verò trium palmorum; succum rubrum; in summitate caput laminiginosum; radicem verò solidam & crassam.*

Latum ac pingue solum maius amat Centaurium, ac colles

Digitized by Google

colles herbosos apricos. Copiosissimum, inquit Dioscorides, in Lycia, Peloponneso, Arcadia, Helide, Messenia, pluribusq; circa Pholoen, Lyciam ac Smyrnam locis. Reperitur & in Apuliæ Gargano, nec non in Baldo agri Veronensis monte, sed quod in Baldo monte, vt Matthiolus scribit, Apulo cedit. Simplicis folij Centaurium maius Hispania mittit, atque hinc aduectæ Antuerpiam radices, terræq; commissæ subinde in hortis reuiriscunt.

Aestate huiuscemodi Centauria florent; radices autem Autumno legi expedit.

A Chirone Centauro inuentore κενταύριον nomen habet. plerique Centauream vocant.

Quod maius est, Græci κενταύριον τὸ μέγα appellant: Theophrastus etiam Centaurida. In officinis nonnullis perperam Rha ponticum dicitur. Rha ponticum siquidē Rhá est in Ponti regionibus natum, stirps à Centaurio maiore diuersa. Extant porrò & alia huius nomina, inter nothas & assciptitias voces; tum & apud Apuleium, quarum nonnullæ ad Centaurium minus pertinere videntur, vt sunt, ναρκὴ, μαρώνη ἢ μαρώνιον, νέασιον, λιμνήσιον, λιμνησὶς, πλεκτρονία ἢ πλιντρόνιον, χειρωνία, αἷμα ἡρακλέους. Vnefera, fel terræ, Polybydion ἢ μερώπων.

At Theophrastus & Plinius, Centaurium istud maius, tum & minus, de quo capite mox sequente, inter Panacis genera referunt. Præter enim Syriacum Panaces, de quo vterque seorsum agit, deinde & præter alia tria, quæ à Dioscoride quoque describuntur, & duo reliqua superesse ostendunt. Et Theophrastus quidem lib. IX. vnum πλατύφυλλον siue latioris folij: alterum λεπτόφυλλον, hoc est, tenuifolium esse ait. Quæ Theophrasti verba ipse Plinius reddens à Chirone Centauro reperta, & Centauria cognominata, lib. XXV. cap. IIII. scribit, idem quoque cap. VI.

Digitized by Google

affirmans; vbi vtrumque Centaurium latiùs explicans, à Chirone repertum repetit; atque inde Chironium vocari addit. Sed Plinium ipſum audiamus:

Quartum, cap. IIII. inquit, genus Panaces ab eodem Chirone repertum Centauriũ cognominatur, ſed et Pharnaceon in controuerſiam inuẽtionis à Pharnace Rege deductum. Et paulo pòſt:

Plinij locus emendatus.

*Huius genera fecêre duo, alterũ latioris (exemplaria plera*q*ꝫ læuioris perperam habent) folij: alterum tenuioris. Cap. verò VI. Cẽtaurea curatus dicitur Chiron cùm Herculis excepti hoſpitio, pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem, quare aliqui Chironion vocant. folia ſunt lata, longa, ſerrato ambitu, &c. Et mox infrà:*

Eſt & alterum Centaurium cognomine λεπτὸν minutis foliis, quod aliqui Libadion vocant.

Ex his apparet, Centaurium vtrumque inter Panacis genera relatum; & maius Centaurium eſſe quarti generis πλατύφυλλον, ſiue Latifolium Panaces.

Cæterùm quod ad facultates attinet: Centaurij magni radix (Galenus ſcribit) ſicuti guſtu contrarias qualitates, ita in vſu contrarios effectus præſtat. Secundum omnium autem qualitatum actionem ruptis, conuulſis, dyſpnœa & inueteratæ tuſsi conuenit.

*Hæc eadem & plura quoque Dioſcorides tradit. Conuenit, inquit, radix ruptis, conuulſis, ſpirandi difficultati, veteri tuſsi, ſanguinem expuentibus, non febrientibus cum vino, febricitantibus cum aqua drachmarum duarũ pondere exhibita: item & ad tormina, ac ad vteri dolores. Ducit etiam menſes ac fœtus collyrij forma vtero impoſita. Eſt & vulneribus idonea, recens tuſa, aut arida prius madefacta contuſaq*ꝫ*. coniungit etenim ea, ac glutinat. Quin & carnes coaleſcunt, ſi contuſa ſimul decoquatur.*

Eadem,

Digitized by Google

Eadem, quæ radix, Galenus ait, & succus ipsius efficit; quo & vice Lycij vtuntur.

De centaurio minori. cap. xii.

Exigva herba minus est Centaurium. cauliculo assurgit anguloso semipedem aut dodrantem alto: foliis Hyperici nostratis forma et magnitudine. flores in summis virgulis è punico colore in purpura rubēt, Lychnidis satiuæ floribus minores, qui interdiu & exorto sole patent, sub vesperam verò recluduntur. Siliquæ sequuntur exiguæ & oblongæ grano tritici similes, in quibus semina minutissima. radix subest parua, dura, nullius vsus.

Loca amat herbosa, aratro non proscissa, aliquantulū sed tamen non omninò rigua. Est non modò in Italiæ prouinciis, verùm & in Germania ac Belgio abūdè frequens.

Iulio & Augusto vnà cum floribus ac siliquis legitur.

Istud genus Græci κενταύριον μικρὸν appellant: item et λιμνήσιον ἢ λιμναῖον, quòd videlicet circa palustria nascatur. Plinius Libadion ab eadem occasione (si integra lectio est) ac propter summam amaritudinem, fel terræ dici affirmat. Appellatur etiam, vt inter spurias voces reperitur, ἐλλεβορίτης, ἀμάραντον, αἷμα ἡρακλέους, febrifugia, & multiradix.

Theophrastus & Plinius, vti superiore capite ostendimus, inter Panacis genera reposuêre, inter quæ Panaces est λεπτόφυλλον, id est, tenuifolium. Itali in Hetruria Biondella: Hispani Cintoria: Germani Tausentguldē kraut: *Belgæ* Santozie *&* clepn santozie: *Galli Petite centaure appellant.*

Habent autem huius Centaurij cauliculi superiores fo-

Digitized by Google

UNIVERSIDAD
BIBLIOTECA
DE LA FACULTAD DE MEDICINA

Digitized by Google

lia floresq; vincentem qualitatem amaram, & temperaturam calidam & siccam ordine secundo. Hepatis & fellis, nec non lienis obstructiones decocta in aqua & epota aperiunt. regio morbo medentur, diuturnis ac prorogatis febribus auxiliantur. ventris tineas & lumbricos interimunt. in summa abstergunt, expurgant, crassitiem humorum attenuant, et quidquid amara possunt insigniter præstant.

Dioscorides, & post eum Galenus, bilem & crassa per aluum ducere, ischiadicisq; infundi Centaurij minoris decoctum referunt. Nos autem tametsi frequenter ac feliciter hoc usi, per aluum tamen expurgationem vllam facere, obseruare non potuimus. Quamobrem nullã huic Centaurio minori commouendæ aut expurgandæ aluj vim ac potentiam adesse existimamus.

Reperitur verò hæc facultas in ea herba, quam vulgò Itali Stanca Cauallo vocant, alij Gratiolam. Quæ amaritudine Centaurio minori nõ cedit, atque eius species quædam videtur, ac non modò per inferiorem ventrem, sed et vomitione crassa & biliosa educit. Fieri autem potest, vt vires vtriusque inter se confusæ sint, & descriptiones permixtæ. id quod ex ipsis Dioscoridis verbis quodammodo apparet.

Centaurium siquidem, scribit, minus herba est Origani aut Hyperici similis, foliis Rutæ prælongis & paruis. At Centaurij nostri minoris folia non prælonga, sed rotundis modò, paulo longiora, veluti Hyperici sunt; Gratiolæ verò oblõgiora sunt, & ad Polygoni accedentia; quod foliis Rutæ longioribus describitur.

Facit huc quòd Helleborites vox inter spurias Centaurij minoris appellationes superfit. Centaurio siquidem minori nequaquam, sed Gratiolæ hæc optimè cõuenit: vtpote

Digitized by Google

quæ Helleboriferè modo, per superna expurget, vt cap. de Graciola latius, suo loco.

Glutinat autem istud Centaurium etiam vulnera recens virensq; tusum ac impositum: vetera vlcera expurgat & ad cicatricem perducit. Succus ad oculorum medicamenta vtilis est: cum melle expurgat, quæ claritati eorũ officiunt. In pesso admotus fœtus & secundas educit. Potus autem priuatim neruorum affectionibus conuenit. auctor Dioscorides.

Optimum, inquit Galenus, succus etiam medicamentum ad iecinoris obstructiones soluendas, bonumq; lieni indurato remedium foris impositum; nec scio si quis bibere sustineat.

Succi autem colligendi extrahendiq; rationem, & liber ad Papiam docet, & Dioscorides breuiter ostendit.

DE CYCLAMINO ORBICVLARI. CAP. XIII.

PRÆTER *Cyclaminum se vicinis fruticibus aut adminiculis circumuoluentem, quem alterum Dioscorides cognominat, sunt eius, qui orbiculari est radice, à recentioribus aliquot obseruatæ species, & quidem folijs differentes.*

I VNA *ac prima Cyclaminos foliis viret latis, angulosis ac hederæ similibus, ambitu leniter serratis; superiore parte in virore nigricantibus, albicantibus tamen maculis variegata, & vmbilico siue medio folij subalbido; inferiore verò ac prona parte purpurea; & subinde colore saturato, aliàs dilutiore. flosculi ex tenellis pendent pediculis, deorsum nutantes; foliolis eorum sursum reflexis; & purpureo violæ nigræ colore non tamẽ intenso splendent; odoris exigui.*

Digitized by Google

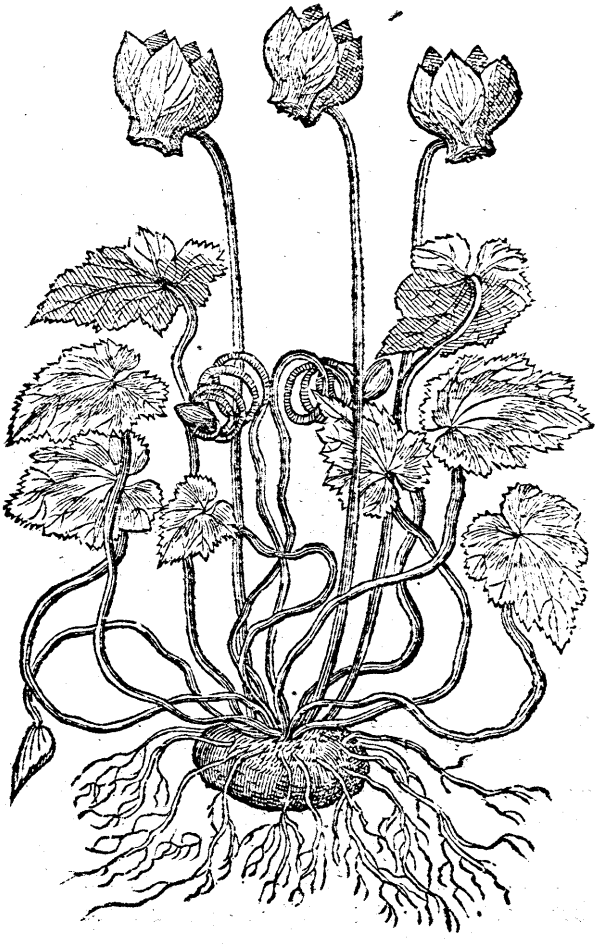

Digitized by Google

gui. succedunt capitula seminifera, in spiras pediculis cõtractis. radix bulbi aut rapi modo in orbem circumacta et aliquantulũ in latitudinẽ pressa, foris nigricat, intus candida, rugas inarescens contrahit.

ALTERIVS ac secundæ Cyclamini & lata quidem sunt, sed nequaquam angulosa, verùm quasi rotunda, & nullis superiùs aut omnino obscurissimis apparentibus maculis; aturo colore virent; inferiùs verò è punicante purpura rubent. flores prioris similes, at odoratiores. radix aliquanto minor.

TERTIA species foliis similiter est haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantulum crenato: maculata hæc sunt, sed vmbilico nigriore. flos intensiore colore purpurascit, odoris suauissimi. radix quàm aliarum minor.

Nascitur Cyclaminos locis vmbrosis sub arboribus & in syluis, in vepribus, Plinius ait. Et prior quidem harum in Veromanduorum, Verocassum ac Atrebatum finibus; altera in Arduenna syluæ, ac vicinis locis apud Belgas reperitur. Sunt Italiæ, Germaniæ ac aliis regionibus cõmunes. Tertia rarior est, sed tamen Italiæ non peregrina. Septembri ferè mense Cyclamini florent, folia inde noua succedunt, Hyeme virentia. semen sub æstatem sequentem ad maturitatem peruenit.

Κυκλάμινον Græci appellant: dicitur & κισόφυλλον, κισσάνθεμον, χελώνειον, ἰχθιόθηρον, χυλίνη: à Zoroastre τριμφαλίτης, vt inter nothas voces: item Tuber terræ, & Terræ rapum, à Marcello Orbicularis, ab Apuleio similiter Orbicularis & Palalia, Rapum porcinum, Terræ malum; in officinis Cyclamen, Panis porcinus, Arthanita. Itali Pan porcino: Hispani nonnulli Mazam de porco: Germani Schweinbrot/erdtapffel: Belgæ Verckens broot/sueghen broot: Galli Pain de pourceau.

Colorem

Digitized by Google

Colorem floris Plinius Coloßinum appellat. Flos eius, inquit, Coloßinus in coronas admittitur. Coloßinus color.

Varias autem Cyclaminus, auctore Galeno, vires obtinet. Nam & extergit, & incidit, & ora venarum aperit, & attrahit, & discutit.

Succus eius hæmorrhoidas aperit, & ad secessum prouocat in floccis appositus: medicamentis phymata, strumas, alias q3 durities digerentibus admiscetur: suffusis cũ melle illitus competit; ad hæc quoque per nares expurgat: abdomine illito ventrem subducit, & fœtum interimit: est & validum interimendo conceptui medicamentũ in pesso additus.

Tota radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa vehemens sit. Nam & menses siue epota siue apposita euocat, & regio morbo prodest; non modò viscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem eiiciens. Cutem extergit, cum in aliis, tum quòd alopecias, ephelidas, omniaq3 exanthemata curet. Lienem quoq3 induratum iuuat imposita, cum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccam asthmaticis exhibeant.

Tradunt (vt præter hæc Dioscorides refert) si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Bibitur & in vino contra lethalia, & præsertim leporem marinum; & contra serpentum ictus imposita remedio est: immista vino ebrietatem facit. Decocto eius luxata, podagra, pernionesq3 vtiliter fouentur. Cauata radix oleo expletur, & cineri feruenti imponitur, adiecto cera thyrrhenicæ modico vt strigmentosum fiat vnguentum pernionibus vtilissimum. Narratur & ad philtra amatoria assumi contusa, & in pastillos efformata.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE CYPERO.
CAP. XIIII.

CYPERI *genera duo sunt: longioribus radicibus vnum, alterum rotundioribus; & præter tertium quidem Dulcichinum appellatum. Indicus Cyperus inter aromata è longinquo allata referendus.*

Virid3 autem Cypero, tam rotundioris quàm longioris radicis, folia sunt longa, gracilia, arundinacea, porraceis longiora, duriora, dorso eminente cultellata: caulis rectus, enodis, glaber, triangularis, rarissimè quadrangulus; in cacumine cuius folicla minuta, & iuba lata, laxa, paniculæ ex qua dependent semina exigua recondentes. Radices, vnius prælõgæ, geniculatæ, graminis modo serpentes, sibiq3 implicitæ, foris è punico colore nigricantes, interiore verò carne in subluteo albicantes, odore suaui, gustu subamaro: alterius verò nodosæ sunt, è fibris aliquot cohærentes, oblongioribus oliuis, ac non rarò rotundioribus similes, odore & colore prioris. Sunt huius folia minora, & caules paulò breuiores: illius verò maiora folia, & caules altiores.

Amat Cyperus palustria loca ac rigua. In Italia locis quibusdam sponte nascitur: & in aliis quoq3 calidioribus Meridiem versus regionibus, vti in Syria, vbi & odoratior ac præstantior. In Germania tam superiore, quàm hac nostra inferiore non nisi satus reperitur, & qui longus præcipuè: nam rotundus perrarus est.

Sed Pseudocyperus graminis species, foliis Cypero & iuba similis, radice verò candida, tenui, longa, geniculata, omni odore & sapore, exceptis herbaceis, destituta, locis palustribus in Belgio satis frequens occurrit. Pseudocyperus.

Eminent Cyperi iubæ Iunio, Iulio & Augusto.

Græci modò κύπειρον, modò κύπειρον per diphthongum appel-

Digitized by Google

appellant; Latini Cypirum & Cyperum: Cornelius Celsus Iuncum quadratum: Plinius Iuncum angulosum, & Iuncum triangularem. Dicitur & ἐρυσίσκηπτρον ἢ ἀσπαλάθον, atq; vt in Cassiani Bassi Geoponicis à nonnullis ζέρνα: Italis Cypero: Hispanis Iuncia oloroſa, & Iunça cheyroſa: Germanis Wilder galgan: noſtris Wilden galigaen: Gallis Souchet. Officinæ Cyperi nomenclaturam retinent; & vnum Cyperum longum, alterum rotundum vocant.

Plinius Cyperi radicem, cùm oblongà eſt, Cyperida dici ait.

Cyperi autem radices maximè vſui ſunt: vt Galenus ait, excalefacientes pariter & exſiccantes citra mordacitatem: Itaque vlceribus, quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admittũt, mirificè proſunt. habent enim quiddam etiam adſtringens: quapropter vlceri item oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiam illis ineſſe teſtificandum, quia & calculo vexatis congruunt, & vrinam menſesq; prouocant.

Dioſcorides malagmatis calfactoriis etiam miſceri, & ad vnguentorum ſpiſſamenta accommodam eſſe addit.

De dvlcichino. cap. xv.

Dvlcichinvm Cyperum rotundum refert. folia etenim eius arundinacea, oblonga, dorſo eminente, triangula, Cyperinis ſimilia; caulis angulosus et iuba ſimiliter reſpondent; omnia tamen breuiora ac minora. à tenuibus radicum fibris, auellanis ferè conformes, ſed tamen aliquanto oblõgiores, dependent globuli, veluti exigui bulbuli, ſpecie articulati; colore exteriùs ruffeſcente, interiore verò

Digitized by Google

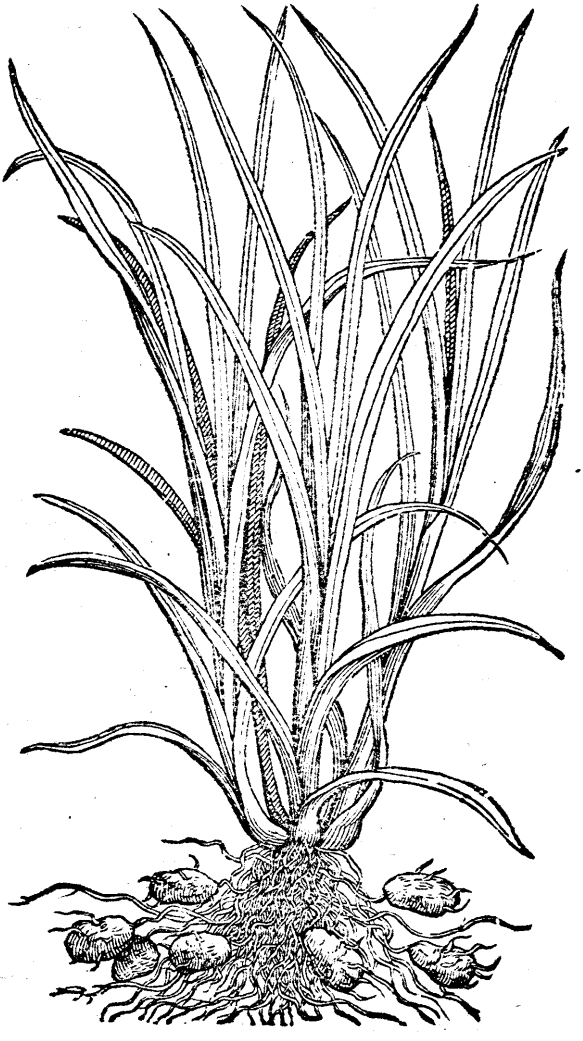

Digitized by Google

verò carne candidi, sapore grato dulciq3, & castaneis proximo.

Colitur Dulcichinum pleriſq3 Italiæ locis. in fluminis Atheſis ſeritur ſabuloſis; vt tradit Alexander Benedictus. In agro Veronenſi vel ſponte, Matthiolo teſte, prouenit.

Autumno bulbuli leguntur, Vere ſeruntur in plures multiplicandi.

Stirpem ipſam noſtra ætas Dulcichinum, & radiculas Traſos ſiue Tragos appellat, aut Traſcos. Cyperi ſpecies eſt, ſed dulcis, Theophraſto, vt ſatis apparet, non incognita. Libro ſiquidem de cauſis VI. Cyperi radices inter dulces atq3 edules refert. Cyperi, inquit, radix dulcis, vt eorū quæ in fluminibus & paludibus proueniunt. Quod procul dubio, non de alio, quàm de iſto, accipi poteſt: aliorū ſiquidem Cyperorū radices amaricant & minimè edules ſunt. Non deſunt tamen, qui Traſos iſtos Arabum medicorum Hal alzelin ſiue granum zelin eſſe conſtanter exiſtimāt; quod tamen veritati parum conſentaneum. Nam Alzelin ab auctoribus Arabibus inter fructus ſiue grana connumeratur, nequaquam autem inter radiculas. Serapio ſiquidem cap. CCCXXXVII. ſic habet:

Hal alzelin. Hal alzelin granum eſt pingue, Ciceris magnitudine, citrinum exteriùs, & album interiùs, & habet bonum ſaporem, et defertur ex terris Barbariæ. Idem affirmat Auicenna his verbis, cap. CCCIII:

Granum Alzelin quid eſt? granum eius eſt boni ſaporis, & oritur in partibus Herzur. Ex quibus, quod inter hæc diſcrimen, palam fit.

Cæterùm Traſi in moderatè calefacientium ac humectantium ſunt ordine. crudorum thoraci inhærentium humorum concoctionem promouent; vrinæ acrimoniam obtundunt, præſertim in carnis iure macerati, inde tuſi ac ſucco

Digitized by Google

ſucco eorum extracto. genituram etiam adaugent, & ad venerea faciunt, flatus ſiquidem quodammodo gignunt; auctore Matthiolo. Vnà cum bellariis apud Veronenſes inferuntur.

DE GLYCYRRHIZA, SIVE DVLCI RADICE DIOSCORIDIS. CAP. XVI.

VNIVS *dulcis radicis Dioſcorides tantùm meminit, præter hanc tamen & alia eſt vulgaris vſus, de qua capite ſequente: hoc de Dioſcoridis Glycyrrhiza.*

Promit autem hæc ſæpenumero caules complures altos & ramoſos; folia circa quos oblonga, alata, ex multis ſibi inuicem oppoſitis collecta, Lentiſci foliorum figura, attamen maiora, viroris ſaturati, & tactu nonnihil glutinoſa. flores è foliorum alis exeunt parui, cærulei atq; eius cuius non ſcriptus Hyacinthus coloris, in rotundi globuli formã commiſti; quibus tandem emarcidis maior factus orbiculus, rotundam aſperamq; Platani pilulam referre videtur; multis paruis ſubruffis, aſperis & hirſutis ſiliquis conſtans, in quibus ſemen. Radix prælonga, craſſa, & vnica eſt, brachij ſubinde longitudine ac craſſitie, buxei luteíve intùs coloris, foris rarò alterius, ſed tamen quandoque nigricantis, guſtu dulcis cum auſteritate quadam.

Plurima, inquit Dioſcorides, in Ponto & Cappadocia gignitur. Apud Belgas in hortis ſubinde videtur.

Flores Æſtate, Autumno pilulæ cum ſiliquis perficiuntur. Vere herba regerminat, nouosq; caules producit; Hyeme ſiquidem cum caulibus folia intermoriuntur, radice interim viuace.

Γλυκύῤῥιζαν à dulcedine Græci, Latini dulcem radicẽ appel-

Digitized by Google

Digitized by Google

appellant. Sunt eius & alia nomina inter spuria, vt ποντικὴ à Ponto, γλυκήρατον, γλυκύφυτον, σύμφυτον, λεοντικὴ, σκύδιον, ἄδιψον, συλίθρα, λιβυεσάσων, ὁμοιονόμοι, πενδαλώμοι. Officinis & vulgò hac incognita Glycyrrhiza est.

Huius fruticis natura, vt Galenus ait, familiaris est nostræ temperaturæ, et cùm adstrictio quædam adiuncta sit, eius temperamentum quātum ex caliditate & adstrictione est, tepidæ potissimùm caliditatis fuerit, quàm proximè accedens ad temperatum. porrò quoniam & dulcis, nimirum & modicè humida est.

Succus radicis, Dioscorides tradit, ad arteriæ exasperationes vtilis est, quem linguæ subditum eliquescere oportet. prodest & ad ardorē stomachi, ad iecinoris thoracisq; vitia, vesicæ scabiem, renumq; affectus cum passo potus. Sitim extinguit sub lingua eliquatus, vulneribus prodest illitus, commanducatus stomacho conuenit.

Radicum recentium decoctum ad eadem facit. At radix arida lauissimè trita pterigiis cōmodissimè inspergitur.

Plinius Glycyrrhizam stomaticem esse, & oris vlceribus inspergi, præter ea quæ Dioscorides, etiam refert.

DE VVLGARI GLYCYRRHIZA. CAP. XVII.

VVLGARIS vsus Glycyrrhiza caulibus foliisq; priorem satis refert, sunt tamen folia virētiora maioraq;, cauliculi verò subinde teneriores. flores non in globulū aut orbiculum collecti, sed in spicam veluti viciæ digeruntur, exigui, colore dilutè cærulei, siliquæ inde eodē ordine paruæ succedunt, nequaquam asperæ aut hirsutæ, sed læues & lentium valuulis similes, in quibus semina parua. Radices

Digitized by Google

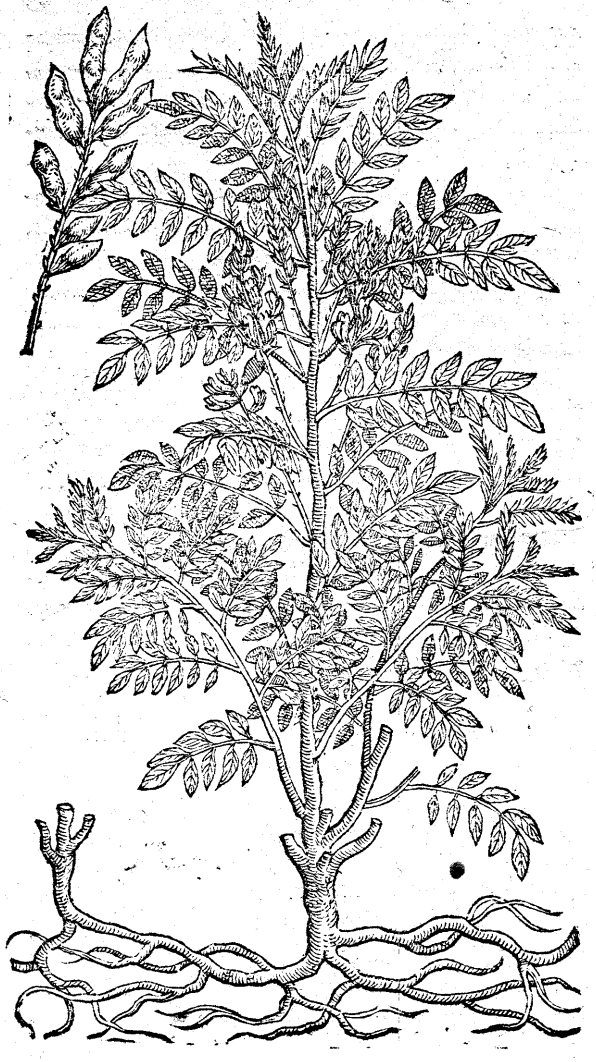

Digitized by Google

tenues & longæ sunt, ramosæ instar sarmentorum vitis, foris nigricantes, intus buxei coloris, quæ tam latè sub terra per transuersum & obliquum repunt, vt vix totæ erui queant, & plerisq; etiam locis progerminent.

Copiosa hæc in Germania, agro præsertim Padenbergensi, in Franconia dicta. frequens & in Hispania. Belgarum horti hac non destituuntur. Theophrastus, & post eũ Plinius, iuxta Meotidem paludem referunt nasci.

Rarius in Germania ac Belgio floret: ideoq; etiam sterilis à nonnullis, sed temerè, creditur; cùm autem floret, sub finem floret æstatis. Inarescunt & huius folia caulesq; radice restibili viuacitate diuturna.

Glycyrrhizam hanc etiam esse palàm est. Officinæ corrupta voce Liquiritiam vocant: Itali Regolitia: Hispani Regaliça & Regalitia: Germani Sußholtz/ſußwurtzel: *Galli Riglice, rigolisse: nostri* Calliſſieẽhout / ſuethout. *Theophrastus σκυθικὴν ῥίζαν, &, vt ait, nonnulli εὐτυγλύκειαν appellant. Plinius Scythicam herbam. Et verè εὐτυγλύκεια siue multùm dulcis, hæc dici potest; est etenim omnino dulcissima, & quàm altera Glycyrrhiza dulcior. Scythice, à Scythiæ regione in qua gignitur, nominatur. Potest & hæc ἄλιμος citra aspirationem, & ἄδιψος propriissimè nuncupari: exiguo siquidẽ gustu famem & sitim præcipuè sedat.*

Cæterùm autem quandoquidem hæc radix dulcis est, temperatè quoque calida et humida est. Cortex eius amaritudinem quandam tamen habet, & calidioris qualitatis participat: sed hunc abradere oportet. humectat autem magis recens & succo plena radix, quàm arida.

Vtilis est ad raucedines, tusses, difficilem respirationem, peripneumoniam, pleuritidem, sanguinis puris q; sputationem, phthisim, & ad omnes thoracis morbos. exasperata

Digitized by Google

leuit; inflammationes sedat; acrimoniam & salsilaginem humorum mitigat contemperatq́: crudiores humores concoquit; & sputi exitum faciliorem promouet: vlcera expurgat in eclegmate vel alio quouis modo sumpta; aut aliquandiu mansa, succóve sub lingua detento. Decoctum eius renibus ac vesicæ exulceratis confert: vrinæ stillicidio medetur, ac in vniuersum omnibus malis occurrit, ab acribus, salsis & mordacibus humoribus excitatis.

Hæc eadem de Scythica radice Theophrastus quoq́ habet, qui hac & Hippace, Scythas etiam dici refert, ad dies vndecim aut duodecim posse viuere; & quidem his verbis: Radix Scythica vtilis ad anhelitus, et ad tussim siccam, atque in totũ thoracis morbis: ad hæc vlceribus mederi potest cum melle: sitim quoq́ extinguit si teneatur in ore. Qua de causa ea & Hippace degere aiunt Scythas dies vndecim aut duodecim.

Plinij error.

Hippace autem caseus est, vt Hippocrates testatur, ex equino lacte concretus. Pliniuslib. XXV. cap. VIII. perperã eius nominis herbam esse existimauit.

DE GENTIANA.
CAP. XVIII.

FOLIIS *Gentiana viret latis, longis & neruosis, veluti plantaginis, sed maioribus & veratri albi similioribus. Scapi inter hæc surgunt alti, simplices, indiuisi, inanes, læues, geniculati, foliis è singulis geniculis binis, sensim imminutis: circumambientibus coronæ modo, superiorem partem ex interuallis floribus colore luteis, è senis angustis foliolis radiantis stellæ instar explicati; qui è calycibus exeunt oblongis; in quibus inde semen læue, latum, tenue, veluti Leucoïj, colore subruffo sordens. Radix prolixa, crassa, quan-*

Digitized by Google

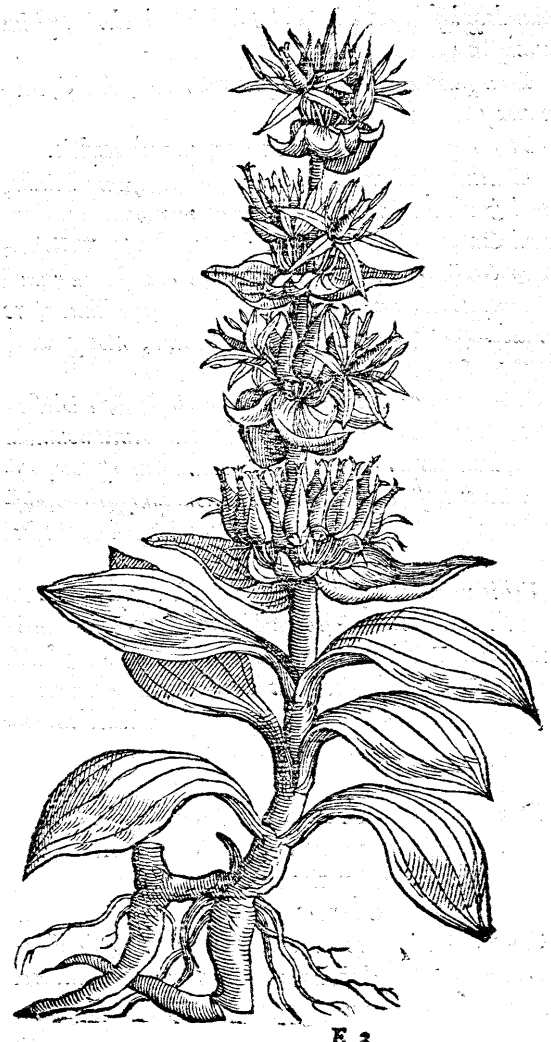

Digitized by Google

quandoq; bifida aut trifida, lutei ac buxei coloris, gustu amarissima.

Locis gaudet vmbrosis, frequens in Italia, Illyrici, Germaniæ, Galliæq; montibus.

Flores Aestate, semen Autumno non rarò perficit.

Gentius Illyriorum rex inuentor nomen γεντιανῆ dedit, quod & officinæ seruant, Gentianam nuncupantes. Germani Entzian bitterwurtzel: *Belgæ cum Italis, Hispanis & Gallis, Gentiane dicunt. Sunt & eius spuriæ quædã nomenclaturæ, quæ & apud Apuleium reperiuntur, vt κενταύρειον ῥίζα, ναρκὴ, χειρώνιον ἀλοίτης, Aloe gallica, Basilica, Cyminalis.*

Locus Dioscoridis restitutus.

Habet autem Gentianæ radix calfactoriam, vt Dioscorides ait, & ῥυπτικὴν, id est abstergentem vim. (nonnulla exemplaria perperam συπτικὴν.) Admodum efficax, auctore Galeno, est, cùm opus extenuatione, purgatione, abstersione, obstructionis liberatione. Nec mirum si hæc possit, cùm impensè amara sit.

Vtilis autem esse perhibetur conuulsis, tuptis, ex alto cadentibus, hepaticis & stomachicis: miscetur etiam antidotis, veluti Theriacæ diatessaron: quam Aëtius Mysteriũ appellat. Tanta huic vis est, ait Plinius, vt iumentis etiam non tussientibus modò, sed & ilia quoq; trahentibus, auxilietur pota.

DE CRVCIATA, SIVE GENTIANA minori, atque aliis quibusdam Gentianæ spuriis generibus.

CAP. XIX.

CVM Gentiana cognationem magnam & similitudinem nonnullam habet, à plerisq; nuncupata Cruciata. Caules eius rotundi sunt, geniculis distincti, inanes, dodrantales,

Digitized by Google

Digitized by Google

drantales, vel altiores. folia radicibus proxima, tum quæ circa caules geminata, Gentianæ similia, verùm minora, crebroq; deorsum reflexa. flores cærulei, oblõgi, intus cani, cauliculorum fastigia orbiculatim ambiunt, ab herbaceis calycibus exeuntes. radix candida, teres, & oblõga, subinde foraminosa, & plerunq; inter lapides sub terra iacentes descendens; gustu amarissima.

In collibus & montibus, nec non in aliis incultis & asperis locis reperitur, & in Germania quidem frequenter.

Iulio mense in Belgij hortis floret.

Germani Modelgheer/speerkrĩdt/& creutzwurtzel: Latinè Cruciatam appellant. Gentianæ speciem esse, & forma & facultas ostendunt; Gentiana minor idcirco nuncupari poterit. Nam & alia est Cruciata, decussatis foliolis, de qua inter Rubiæ affines agendum.

Sunt verò & qui hanc Chiliodynamin dici velint: sed Polemonia à Cappadocibus Chiliodynamis appellatur, auctor Dioscorides. Cum Polemonia autem ista Gentianæ minoris speciei similitudinis habet nihil.

2 Hvivs speciei & aliam Gesnerus ac Tragus perhibent: foliis Hirundinariæ sine Asclepiadis: floribus multis confertis & eleganter cæruleis, extrema Æstate vigentibus: radice multiplici vehementer amara, quæ locis montanis apud Heluetios, & alibi in Germania secus semitas apparet, ac Gefftwurtz & Schelmkraut appellatur à vulgo.

Gentianæ quoq; species est Campanula Autumnalis, quam Violam Calathianam ex Ruellij descriptione nuncupauimus, & Matthiolus in posterioribus commentariis Pettimborsam vocari ait: de qua nos in Florum historia scripsimus.

Cæterùm omnes hæ amaræ & foliis & radicibus sunt; tempe-

Digitized by Google

temperiem calidam & siccam obtinent. Existimantur, & præsertim Cruciata, ad omnia ad quæ Gētiana vtiles: præstant autem quæcunque amara possunt.

De Helenio sive Invla. Cap. XX.

Grandia mox à radice folia promit Helenium, palmum aut semipedem lata, cubitum subinde longa, acuminata, Symphyti maioris ferè conformia, sed mollia, tenuiq3 lanugine pilosa, in virore candicantia, & inferiore parte albidiora, ambitu leniter crenato. caulis tricubitalis, digito crassior, non absq3 lanugine, in cacumine diffusus: in singulis verò adnatis flores magni, lati, rotundi, quorum non modò circum ambientia, oblonga foliola, verùm & medius luteus est discus siue orbis, qui infinitis staminibus confarcitur, tandemq3 in tenues soluitur pappos; quibus semen subest gracile & oblongum. radix inæqualis, torosa, crassa & manum implens, haud longa, foris quandoq3 nigricans, intus candida & carnosa, odorata, gustu amaricans.

In pinguibus & latis nascitur pratis. reperitur quandoq3 & in montibus, locis vmbrosis, at non omnino aridis. frequens non modò apud Belgas, verùm et alibi, vt in Italia, Gallia, Germania, &c.

Flores Iunio ac Iulio vigent. radices Autumno, & non rarò Aprili & Maio mensibus leguntur.

Quod Græcis ἑλένιον, Latinis Inula & Enula dicitur: officinis Enula campana: Germanis Alantwurtz: nostris Galandtwortele: Italis Enoa & Enola: Hispanis Raiz del alla: Gallis Enule campane. Extant et inter notha hæc eius nomina: σύμφυτον, πέρσικὸν, μυσικὸν, ὀρεσσεῖον, νεκτάριον,

Digitized by Google

Digitized by Google

ηλεωνία, φλόμου ἰδία, Terminalium.

Præter autem istud Helenium, & aliud eiusdem nominis in Aegypto gigni Crateuam tradere Dioscorides asserit: et herbã esse cubitalibus ramulis, humi serpylli modo repentem; foliis circa ramulos multis, lenticulæ minoribus; radice lutea, digiti parui crassitudine, infernè tenui, supernè crassiore, cortice exterius nigro: nascíq; in collibus & umbrosis locis. Helenium Aegyptium.

De hoc Helenio etiam Plinius, lib. XXI. cap. X. sed tamẽ paulo aliter. radicem siquidem candidam, & ramulos dodrantales refert. Plinij autem hæc verba: Helenium è lachrymis Helenæ dicitur natum, & ideo in insula Helena laudatissimum. Est autẽ frutex humi se spargens dodrantalibus ramulis: folia similia serpyllo. Deinde cap. XXI. ait, radicem eius intus candidam & dulcem.

Meminit & Helenij cuiusdam Theophrastus. suffruticem id esse lignosum, ait, coronarium, & ramis foliisq; ac tota sua natura odoratum. Existimatur autem istud idem cum Aegyptio. Helenij Theophrasti.

Adfert & Helenium Apuleius, sed omnino ab Aegyptio, tum etiam ab alio differens, ipsum videlicet Panaces Chironium, quod ait à Græcis ἑλένιον, & à Latinis Inulã campanam appellari. Sed Apuleium ipsum audiamus, cap. XCV. de Inula campana: Helenium Apuleij.

Græci, scribit, Panacen Chironion: alij Panacen Centaurion: alij Helenion: Latini Inulam campanam appellãt. Habet folia Amaraco similia, flores auroſos, radicem tenuem, non altam, acerrimam gustu. medetur serpente vexatis. Quæ descriptio planè cum Panacis Chironij apud Dioscoridem conuenit. Sed de hoc satis. ad Enulam campanam vulgarem regrediamur. Panaces Chironium.

Est autem radix huius Inulæ ad multa maximè vtilis,

natura

natura excalfactoria & reficcans tertio ordine: præsertim arida. Nam recens & adhuc succo plena, excrementitio redundat humore, qui calfaciendi ac reficcandi eius potentiam nonnihil obtundit.

Prodest aduersus respirandi difficultatem, orthopnœam, veteremq; tussim, ad expurgandos siquidem crassos, lentos & pertinaces humores, qui in thorace & pulmonibus hærent, multùm in eclegmate tum et condita potest, veluti & aliis modis data. Ventriculo autem commoda & salubris radix condita est, à cœna sumpta non modò concoctionem promouet, sed & aluum faciliorem reddit.

Pellit lumbricos & ventris tineas decoctæ succus, vt Plinius tradit: qui et eam à ieiunis commanducatam dentes confirmare scribit, lib. xx. cap. v.

Miscetur Inulæ radix vtiliter antidotis. Serpentū morsibus auxiliatur: venenis resistit: ruptis ac conuulsis confert. Sunt etiam qui ipsis decoctis, tritis ac melli instar vnguenti permixtis, vetera vlcera expurgari atq; ad cicatricem perduci affirmant.

Galenus rubificari quoq; hiz partes diuturnis ac frigidis molestatas ait affectionibus; vt sunt nonnullæ coxarum passiones, ischiadas vocant, & exiguæ assiduæq; articulorum quorundā præ humiditate procidentiæ ac luxationes.

DE POLYGONATO.
CAP. XXI.

POLYGONATON *cauliculum emittit cubitalem tenuem, læuem, nullis ramis brachiatum, sed simplicem, foliis ex interuallis adornatum, latis, oblongis, Lauri satis similibus, læuioribus tamen tenuioribusq;, latioribus aliquanto ac venosis. flores oblongi, intus cani, candicantes,*

foliis

Digitized by Google

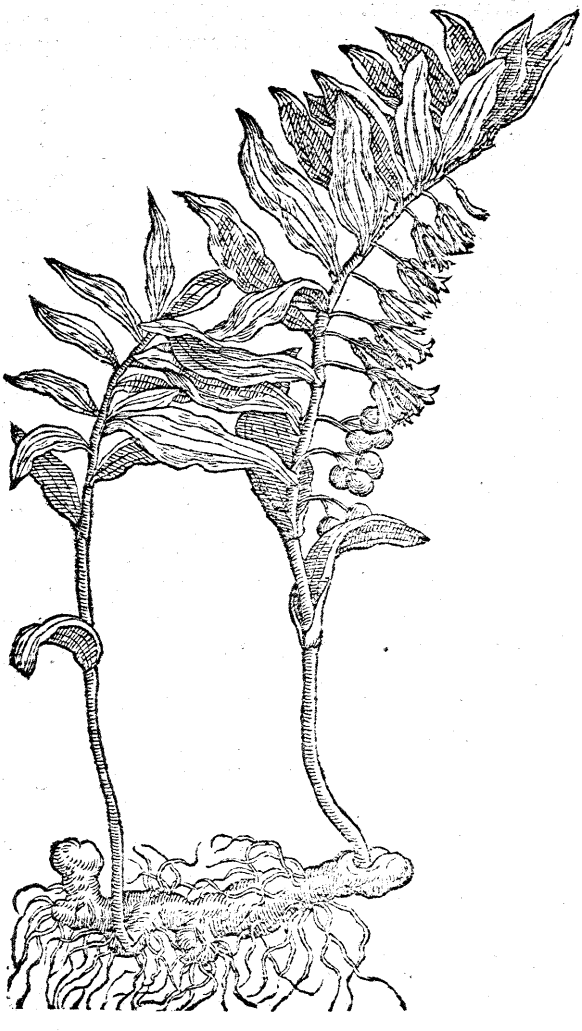

Digitized by Google

foliis numerosiores. ab vnoquoq; enim folij sinu siue annexu, bini aut terni dependẽt. fructus rotũdi ochri magnitudine, nigricãte colore, maturi virent. radix oblonga candida, frequentibus veluti articulis nodosa, digitalis crassitudinis haudquaquam rectè descendit, sed per transuersum obliquè progreditur.

In syluis, locis vmbrosis, et iuxta margines nascitur, nec modò in montosis, sed & in planis.

2 Inuenitur huius & alia species, foliis è quouis exortu quaternis quinisve oblõgis, acuminatis, multo quàm prioris angustioribus, læuibus & venosis. floribus in virore albicantibus: baccis rubentibus: radice similiter candida, nodosa, obliqua, tenuibus fibris capillata. In editis & montanis Herciniæ syluæ locis, Cordo teste, exit.

Maio ac Iunio vtriusq; flores; Augusto fructus colligi possunt.

Graci πολυγόνατον: Latini similiter Polygonatum; officinæ Sigillũ Solomonis: Germani Weißwurtz: Galli Seau de Salomon. Hetrusci Fraßinellam & Fraxinellam, alij geniculatam aut genichellam vocant. Ioannes Munardus Arabum Secacul existimat, sed veritatem minùs assequutus. Secacul.

Secacul etenim noua stirps, & Arabum inuentum. Serapio siquidem in eius descriptione nullius Græci, nec etiã alterius auctoris testimonio nititur. qui aliàs solet singula ad suos auctores, & veteres quidem referre.

At Polygonati radices mistam tum facultatem, tum qualitatem habere, Galenus ait. Habent enim, inquit, adstrictionis pariter & acrimoniæ quippiam, nec non fastidiosam quandam amaritudinem explicatu difficilem. quamobrem nec admodum sunt vsui.

Dioscorides radicem tradit vulneribus auxiliari impositam,

Digitized by Google

sitam, & vultus maculas delere ac auferre. Matthiolus è Polygonati radicibus aquam elici refert, qua ad faciem abstergendam mulieres Italæ vtantur.

DE PYRETHRO.
CAP. XXII.

PYRETHRO *folia sunt multipliciter dissecta diuisaq; similitudine ferè foliorum faniculi, sed tamen minora, Dauci syluestris & Carotæ æmula. cauliculi dodrantales, aut paulo altiores; in quorũ fastigiu flos amplus, latus, Anthemidis similis, sed tamen maior, medio orbe subluteus; angustis oblongisq; circumambientibus foliolis, supina parte albicantibus, prona verò nonnihil purpurascentibus. semina inter disci siue orbis stamina, gignitur tenue & oblongum. radix digitalis ferè est crassitudinis. longa, subruffo colore nigricans, gustu acri & admodum feruido.*

Ex Orientis partibus infertur. Nasci in quibusdã Italiæ montibus, sed minùs acre, Matthiolus scribit. In Belgij hortis satum adolescit; & florem inclinante Aestate facit; quæ si feruens siccaq; fuerit, semen etiam perficit.

Græci πύρεθρον *ab igneæ qualitatis gustu nuncupant: item &* πύρινον, πύρωτον, πυρώθρον *& πυρίτην, plerique etiã* δορύκνιον, *vt inter asscriptitias nomenclaturas reperitur. Latini Saluiarem: officinæ Græcam vocem retinent: Italis Pyrethro: Hispanis* Pelitre *aut* Piletre: *Gallis* Pied d'Alexandre, *id est, Pes Alexandrinus; Germanis ac nostratibus* Bertram; *à nonnullis* Gryfferwurtz.

Et legitimum quidem istud est Pyrethrum. Nã quod verum à nonnullis existimatur, alterius generis herba est, sub saxifragiæ nomine alibi describenda. Imposuit istis corrupta Dioscoridis lectio; in floris siquidem descriptione, Dioscoridis locus emendatus.

exem-

Digitized by Google

Dioscoridis locus emendatus.

exemplaria pro ἀνθέμις, perperam substitutam habent vocem ἀνήθου.

Pyrethri autem radix vehementer calidam & vrentẽ facultatem habet, qua & refrigeratos ac dolentes dentes mitigat, et pituitam ex ore copiosam elicit. Manditur autem sicca, aut aceto in quo decocta fuerit os colluitur. Sudores etiam hæc mouet; & ad diuturnos horrores efficax, cum oleo illinita: ad omnes etiam corporis partes perfrigeratas ac resolutas plurimùm conducit: auctor Dioscorides.

Miscetur eadem vtiliter antidotis & aliis compositionibus, quæ ad diuturnos capitis dolores, vertigines, apoplexiam, comitialem morbum, neruorum tremores, resolutionesq; faciunt. conducit etenim plurimùm ad omnes capitis & neruorum frigidas ac diutinas affectiones.

DE RHODIA RADICE. CAP. XXIII.

RHODIÆ radici cauliculi sunt dodrantales aut altiores paulo, rotundi, nonnihil concaui, foliis circumuestiti plurimis, oblongis, latis, acuminatis, virentibus, carnosis, glabris, per ambitum serratis, Crassulæ herbæ aliquatenus similibus, attamen minoribus. in cacuminibus vmbellæ paruæ apparent, in quibus flosculi exigui è luteo pallentes tandemq; rubescentes. radix crassa, inæqualis, & tuberosa, quæ recens candida & succosa trita rosarum odorem satis refert.

In Apennino & Gargano Italiæ montibus, nec non in Germaniæ alpibus sponte gignitur: &, vt Dioscorides, in Macedonia quoq; in Belgij hortis colitur, vbi Aestate viret, & aliquando floret. Hyeme latet, sola radice viuaci, frigorisq; patiente.

Digitized by Google

F

Digitized by Google

Ῥοδίαν ῥίζαν *Græci nonnulli* ῥόδιδα *nuncupant. Germani* Rosenwurtz: *Hispani* Rayz Rodia: *nostri* Rooſē wortele. *haudquaquam à Rhodo insula, sed à Rosis nomē accepit, quarum odorem attrita spirat.*

Cæterùm vtilis hæc herba est, auctore Dioscoride, capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosaceo imponatur.

Galenus tenuium eam esse partium digerentisq; facultatis, & in calfaciendo secundi ordinis censendam esse: aut tertij incipientis.

At nobis refrigerans & Rosis vti odore, ita & temperatura affinis videtur; & aduersus capitis ex calida causa dolores, efficacem esse posse.

DE FRAXINELLA.
CAP. XXIIII.

FRAXINELLÆ *complures exeunt cauliculi, rotundi, cubitales aut altiores, inferiùs foliis, superiùs verò floribus supra inuicem digestis exornati. folia oblonga ex pluribus ad vnum pediculum vnita Glycyrrhizæ similia, multo quàm Fraxini minora. singularia tamen eorum breuiora, duriora, magisq; acuminata, quàm Glycyrrhizæ. florum color dilutè est rubentis purpuræ, quasi vti syluestris Maluæ: sed forma dissimilis. A quinis etenim vt plurimùm striatis oblongisq; superioribus foliolis, stamina aliquot recuruata barbæ instar dependent. Odor horum grauis est, ac hircinum olet, & similiter earum quæ sequuntur siliquarum. Succedunt autem singulis floribus quinq; simul, asperæ, scabræ, & subrubentes; in quibus semen gignitur rotundum, nigrum, splendens, minus quàm Pæoniæ aut etiam Lentisci. radices ab vno capite plures diua-*

Digitized by Google

Digitized by Google

diuaricantur longæ, cãdidæ, carnosæ, tenui in medio neruo, cum obscura acredine aliquantulum amaricantes.

Videntur autem huius duæ esse species, non tamen valdè differentes. Vnius folia maiora, virentiora, duriora, magisq; acuminata: alterius verò nigriora, minùs dura, ac nõ æquè in acumen desinentia. flores quoq; huius aliquanto dilutiores: illius verò paulo rubicundiores.

In Italiæ ac Germaniæ montibus ac collibus, lutoso ac saxoso reperitur solo. apud Belgas hortensis est.

Flores Iunio: semen serius prouenit.

Recentiores Fraxinellam plerique χαμαιμελίον quasi humilem fraxinum appellant: officinæ Diptamum & pro legitimo Dictamno, radicibus huius subinde vtuntur: vnde & à nonnullis Pseudodictamnum & Dictamnum album nominatur. Non esse autem legitimum Dictamnum, notius modò est, quàm vllis verbis refelli opus sit. Et Pseudodictamnum quoq; Dioscoridis nequaquam esse, nõ minùs manifestum. Sed nõ esse Tragij veterum speciem, nõ æquè expeditum videtur. Nam cum Tragio, & quidem priore conuenire posse appareat.

Tragium primum.

Habet autem istud prius Tragium (duo siquidem sunt) auctore Dioscoride, folia, virgas & fructus Lentisco similia, sed minora omnia, & succum fert gummi similem: & in Creta tãtùm nascitur. Idem Plinius lib. XXVII. c. XIII. Tragonis siue Tragium, ait, nascitur in Cretæ tantùm insulæ maritimis, Lentisco (exemplaria perperam Iunipero habent) similis, & semine, & folio, & ramis. succus eius lacteus in gummi spissatus, vel semen, impositione spicula è corpore eiicit.

Plinij locus restituitur.

Et Fraxinella quidem Lentiscum nõ minùs quàm Glycyrrhizæ folio refert; & odorem τράγου, id est, hirci spirat. Quæ huius cum Tragio similitudinem quãdam ostendũt.

Sed

Digitized by Google

Sed tamen quia frutex non est; non baccas quales Lentiscus, sed siliquas ferat; adnatis ramulis careat; ad hæc neque lachrymam fundat; haudquaquã Tragium, sed aliã, atque ab eo differentem stirpem esse consequitur, quam verisimile est veteres non obseruasse, vel in nullo vsu, aut saltem negligentius habuisse. Facit huc quod Bellonius libro primo Singularium referat, Tragium in Creta iuxta fluenta nasci, & flore esse luteo. Nam Fraxinella montes amat, & flore rubet. Ex quibus Fraxinellæ cum Tragio discrimen satis apparet.

At Fraxinellæ radix excalfacit & reficcat ordine secundo, digerentis, attenuantis, & aperientis est facultatis. Menses & vrinas mouet: partus adiuuat; secundas educit; veteri frigidioribus morbis auxiliaris est. conferre et stomachicis & anheloſis fertur. Tradunt etiam aduersus ictus morsusq; ferarum, lethalia medicamẽta, & pestilentium morborum contagia prodesse, antidotiq; vtiliter permisceri.

De valeriana.
cap. xxv.

Valerianæ tria genera passim occurrunt. Vnum hortense: syluestria duo. Reperiuntur verò & aliæ quædam, sed nomine, non effigie reliquis similes, vt quam Rubram cognominant: & quam Græcam.

Sativa siue hortensis valeriana, prima folia edit 1
oblonga, lata, lævia, virentia, atq; indiuisa; quæ verò secundum caules maiora, longiora, vtrinq; profundius laciniata, Elaphoboſci siue Pastinacæ maioris foliorum æmula, sed tamen minora. caulis cubito altior, lævis & concauus & interuallis rarioribus articulatus; è cuius geniculis bina

Digitized by Google

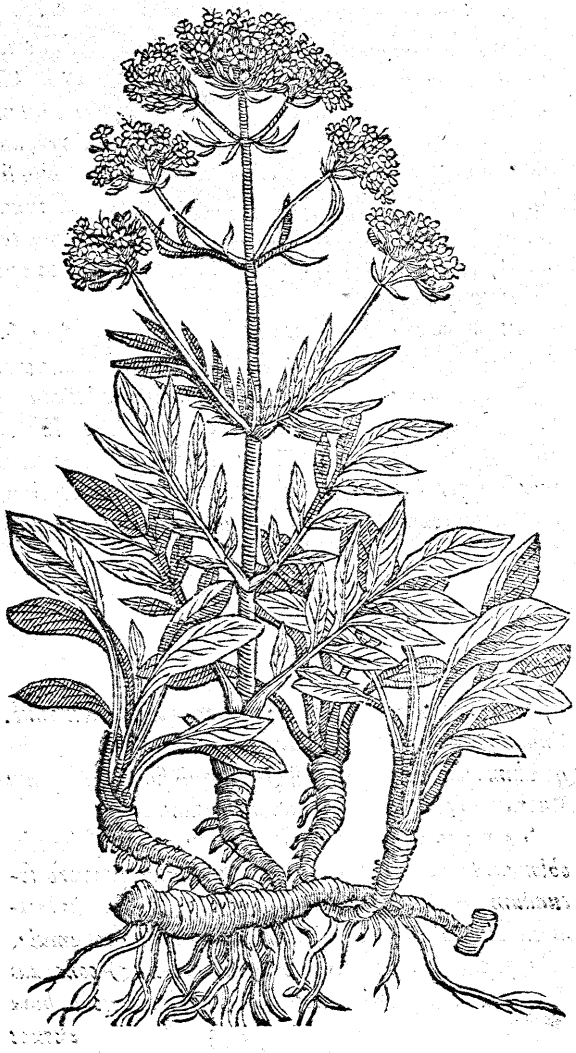

Digitized by Google

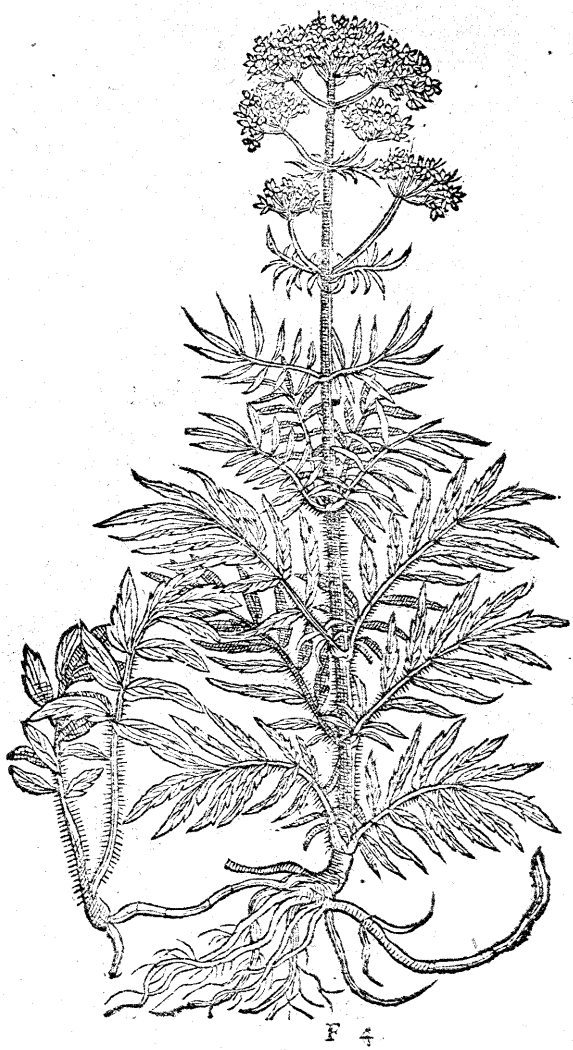

F 4

Digitized by Google

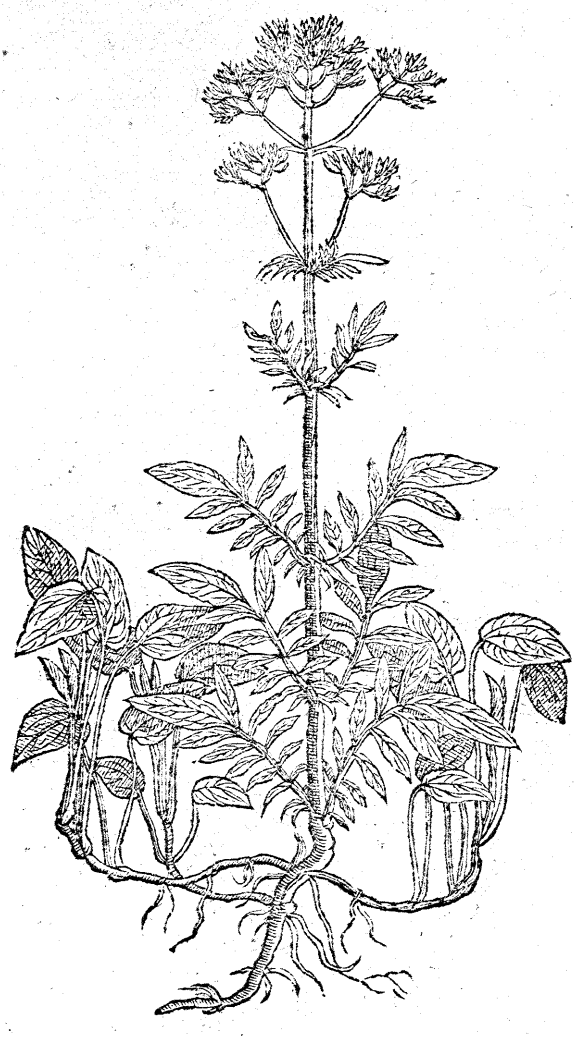

Digitized by Google

exeũt folia, et in fastigio flores in vmbellis aceruati, parui, ab oblongiore & angustiore exiguo veluti collo sese pandentes, Narcissi quidem effigiem aliquatenus exprimẽtes, sed tamẽ multo tenuiores & magnitudine ipsis plurimùm cedentes, colore è rubente diluta purpura albicãtes. radix digitalis crassitudinis, obliqua, fibris multis summæ terræ adhæret, plurima parte eminens: quæ dum resiccatur, pinguis ac oleosa efficitur, & odore est suauiore quàm recens.

Syluestrium quæ maior, foliis cùm prioribus tum iis quæ circa cauliculos, est diuisis ac laciniosis, maioribus & nigricãtioribus quàm satiuæ. caulis huius læuis quoque, inanis & geniculatus, cubitoq; procerior. flores in vmbellis similes, & dilutè purpurei. radices tenues &, veluti multis capillamentis fibrosæ, odore non omnino destitutæ. 2

Altera syluestris forma hortensem satis refert, sed longè minor est. prima eius folia indiuisa; reliqua in partes ac lacinias dissecta. cauliculus dodrantalis. flores in vmbellis aliarum similes ex læui purpura albicãtes. radices tenues, obliquæ repẽtes, et tenuibus fibris capillatæ, odoris exigui. 3

Seritur hortensis apud Germanos & Belgas. in Creta autem & Ponto suæ spontis esse fertur. Syluestres humentibus locis, iuxta riuulos, fossas & scrobes aquas habentes reperiuntur. maior harum in hortos translata luxuriat; minor verò ægrè coalescit.

Florent hæ Maio, Iunio & Iulio æstiuis mensibus.

Valerianæ passim appellantur & Græcè φοῦ. Et prima quidem φῦ apud Dioscoridem descriptioni respondet: neq; obstat flos paruus & Narcisso minor. Quòd siquidẽ maior scribatur, errore sit Græci exemplaris; in quo sic habetur: ἄνθη πρὸς τὰ νάρδινα μείζω δὲ ἢ τὴ τριφώτερα. Sed pro μείζω, i. maior, restituendum est ἧσσω siue ἥττω, id est, minor. vt ante nos Ruellius quoq; annotauit. Id quod mox subse- Dioscoridis locus emendatus.

Digitized by Google

quens dictio τριφώτερα, hoc est tenerior, non modò innuit, verùm & palàm ostendit. Neq; enim maiora, sed minora teneriora esse solent. Atque sic se habente Dioscoridis lectione, omnis adimitur scrupulus. Sunt namque Valerianæ flores ἁπλόνες καὶ τριφώτερες, quàm Narcissi.

1 Appellatur præterea Valeriana satiua à Dioscoride, νάρδος ἄγρια, id est, syluestris aut rustica nardus; à Plinio Nardus Cretica; hac ætate à quibusdam Marinella, Genicularis herba benedicta, & Theriacaria: in officinis Valeriana domestica: Theophrasto Paracelso Terdina: Germanis Groß baldrian: nostris Große valeriane/ speercrupt/ S. Jozis crupt: Gallis Valeriane.

2 Altera species Valeriana syluestris, nũcupatur & Germanicè Wild baldrian/ katzen wurtz/ augenwurtz/ wendwurtz/ denmarck.

3 Tertia Valeriana minima nominari ferè solet.

Excalfacit autem Phu legitimum, vt Dioscorides ait; sed tamen non intensè, neque ipsa recens radix, sed arescens tantùm. Recentem siquidem exiguum omnino caloris habere facilè deprehenditur. arescentem verò calidiorẽ esse, & gustus & odor vterq; intensior ostendunt.

Mouet autem, auctore Dioscoride, sicca radix vrinas; menses cit; prodest ad laterum dolores, & antidotis permiscetur.

Syluestrem autem Valerianam, ruptis, conuulsis, ex alto præcipitatis, recentiores vtilẽ censent. folia huius, tum & satiuæ ad oris & gingiuarũ cum inflammatione exulcerationes, decocta, & gargarisata prodesse ferunt.

De

Digitized by Google

DE VALERIANA RVBRA. CAP. XXVI.

HÆC herba duorum dodrantum caulibus aut longioribus, iisq; rotundis, læuibus & geniculatis assurgit. folia habet lata, longa, acuminata, lauia & diluti viroris: è fastigiis caulium Valerianæ propemodum similes vmbellas, sed laxiores & magis inconditas; in quibus flores oblongi, tenues, rubentes; & semen inde exiguum, oblongū, quandoque summa parte barbatulum. radix subest candida, mediocris crassitudinis & longitudinis.

2 Huic similis alia reperitur, foliis quoq; oblongis; caulículis circa superiorem partem in ramulos complures diuisis; flosculis è diluto cæruleo purpurascentibus, breuioribus quàm superioris; radice mediocris crassitudinis.

Vtraque Belgis hortensis, & altera quidem rarior. florent æstiuis mensibus.

Valerianæ rubræ à florum vmbellarumq; similitudine plerique nomen dedere, quod huic permittere maluimus, quàm impropriam appellationem temerè attribuere. Sunt etiam qui Behen recentiorum speciem esse velint, idipsum Behen rubrum nuncupantes, ad differentiam alterius Behen albi dicti. Quæ quidem est herba multùm à Behen Arabum differens; veluti & præsens. Alij inter Limonij genera referunt. Matthiolus etiam secundam speciem pro Limonio depingit. Atque hanc ipsam aridam ad nos pro Limonio misit præclarissimus vir, & in notitia stirpium omniumq; simpliciū versatissimus Iacobus Antonius Cortusius Patritius Patauinus. Et respondet satis cum Limonij descriptione posterior. Sed Valeriana rubra non æquè: non modò quòd folia eius sint longè quàm Betæ minora, verùm potissimùm, quòd semen eius rarò perficiatur, et hoc ipsum

Digitized by Google

ipsum nequaquam rubeat. Nam Limonio folia sunt Betæ similia, tenuiora tamen & minora: caulis tenuis, rectus, refertus semine rubicundo, vt Dioscorides refert. Limonium.

Cæterùm quod ad facultates attinet, nullas quidē harum compertas habemus. videtur autem vtraq; vnà cum radicibus refrigerantis esse naturæ.

DE VALERIANA GRAECA. CAP. XXVII.

GRAECA *Valeriana* coliculos tres aut quatuor promit rectos, cōcauos, inanes, tenues & cubitales, foliis circūuestitos cōpluribus oblongis, alatis, ex aliis multis, medio intercurrente neruo, compositis, Viciæ foliis ferè conformibus, sed tamē virentioribus; quorum singula paruula sunt, latiuscula, oblonga, acuminata, dorsoq; aliquātulum eminente. flores nequaquam in vmbellis, neq; etiam ex alis foliorum, sed in fastigiis cauliculorum sparsi prodeūt, pulchri, colore cæruleo seū dilutiore splendentes, ex quinq; foliolis, staminibus aliquot exiguis & candidis in medio, à quibus apices parui sublutei dependent. sequuntur capitula parua in quibus semen minutum. pro radicibus multæ tenuissimæ sunt fibræ.

Nusquam suæ sponte in Belgio est, sed aliunde illata. plurima æstatis parte floret.

Valerianam, vt diximus, Græcam, & Valerianam peregrinam, necnō Pseudophu nostri appellant, tametsi nullam cum Valeriana similitudinem habeat.

Nullius est vsus, nisi quòd hortorum exornet margines.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE RVBIA.

CAP. XXVIII.

RVBIAE *quidem propriè species nullæ sunt. Sed si omnes illi foliis similes, ad eam referantur, multæ occurrent; vt Aparine, Mollugo, Gallium, Asperula, Cruciata, quæ omnes folijs Rubiam referunt, & idcirco syluestres eius species videntur.*

Ramulis autem Rubia exit quadrangularibus, geniculatis, asperis, crassioribus maioribusq; quàm Aparines: foliis angustis, oblongis, asperis quoque, è singulis geniculis quinque ferè, in radiantis stellæ modum dispositis. flores in summis ramulis parui, dilutè lutei. semen rotundum, paruum, initio virens, inde rubens, postea nigrum. radices prælõgæ, tenui medio neruo, cortice verò carnosiore ac rubente, quo cùm lanæ tum & alia, rubro inficiuntur colore.

Seritur Rubia non paucis Italiæ, Hispaniæ & Galliæ, plurimis etiam Belgij locis, pinguifæcundoq; solo. Dioscorides quandam suæ spõtis esse tradit: alteram verò in Thebana Galliæ, & Rauenna Italiæ, nec non in Caria inter oleas seri.

Valerius Cordus Rubiam etiam iuxta Germaniæ Spiram spontaneam in sepibus nasci refert, satiuæ per omnia similem, maiore tantùm radice.

Aestate floret semenq; facit. Autumno radices leguntur, quæ resiccatæ & attritæ, in vsus et tinctorum & medicinæ veneunt.

Græcis ἐρυθρόδανον *&* ἐρεθέδανον, *vt quibusdam placet, appellatur: Latinis Rubia & Rubeia: officinis Rubia tinctorum. Paulus Aegineta* ῥάδιον *quoq; nuncupari refert, lib.* III. *cap.* II. ῥάδιον, *ait,* ἥτινι δὲ βαφεῖς χρῶνται

ἐν

ἣν οἱ ῥωμαῖοι ἐρεθρουσίαν καλοῦσιν. *Eandem ibidem* χρυσοζόην *etiam cognominat. Est tamen & alia Thapsia ferulacea à Rubia multùm differens: aliud item Ereuthedanon (si mendo exemplaria carent) quod à Theophrasto lib.* IX. *describitur.*

Ereuthedanon Theophrasti.

Ereuthedanum folium, inquit, habet simile κισσῷ, *id est, hederæ, veruntamen rotundius; nascitur humi velut gramen, & loca amat umbrosa. Radicem verò, huius similiter rubicundam, eodem lib. &* VII. *etiam scriptum reliquit.*

Sunt præterea quibus Rubia ἐρύθρανον *dicitur, aliis* κυνόξαρις, *à rubicundo colore: Marcellus antiquus scriptor etiam Polygonon appellat. Idem tamen Millefolium sanguinalem & Verbenam polygona quoq; facit. Dicitur autem Rubia Italis quidem Rubbia & Robbia:* Hispanis Ruuia, Roya, & Granza: *Gallis* Garance: *Germanis* Gotte: *nostratibus* Mee, *& vbi comminutæ sunt radices* Mee crappen.

Rubiæ autem radices, quarum quidem, cùm in medicina, tum in tinctoria est vsus, vt potentiam ac vim haud obscurè adstringentē obtinent; ita quoque natura ac temperamento frigidæ sunt ac ſiccæ. Gustatæ siquidem acerbū saporem referunt, cum exigua tamen quadam dulcedine primò occurrente, quam acerba & adstringens mox excipit qualitas. Quod non modò à nobis, sed & ab expertissimo sui seculi medico Guilhelmo de Saliceto compertum et obseruatum quoque est. qui pontici eam esse saporis scriptum reliquit.

Commendatur verò passim Rubiæ radicum decoctum, ruptis, cæsis, vulneratis, ex alto præcipitatis. sanguinis fluores reprimere; inflammationes mitigare: offensas quassatasq; partes ad sanitatem perducere creditur. Miscentur his

Digitized by Google

his de causis potionibus, quas vulnerarias recentiores appellant. In quibus tantam earum vim ac efficaciam, & Matthiolus quoque esse refert, vt etiam thoracis & intestinorum lethalia vulnera his curari posse speretur.

Accedit nostræ sententiæ expertissimus ac clarissimus olim Louanij medicus Ioannes Spiringus, qui in Rhapsodiis suis scriptum reliquit, Rubiæ decoctum cum Triphera magna exhibitum valere aduersus fluxum menstruorum, hæmorrhoidum, et dysenteriam: idq; euidentibus experimentis compertum. quod Rubiam adstringentem esse confirmat.

At Dioscorides Rubiæ radicem vrinam ciere ac multam crassamq;, & nonnunquam sanguinem ducere tradit: & tantam ei aperiendi vim adesse, vt apposita etiam menses, secundas & fœtus extrahat. Fefellit autem eum vrinæ intensus rubor, vsum Rubiæ mox consequens, quem à permixto sanguine esse existimauit, qui tamen non aliunde est, quàm ab ipso colore Rubiæ.

Radix etenim huius quouis modo assumpta, mox vrinam rubicundo inficit colore; non secus ac Rhabarbarum eandem tingit luteo; substantiam interim eius non permutans, nec crassiorem, quàm antea fuerat, reddens: in iis scilicet, qui integra sanitate fruuntur. Quod non aperire eam, sed adstringentis quoque facultatis participem esse, non minùs quàm Rhabarbarum, citius commõstrat. Propter adstringendi siquidem ipsius potentiam, colorem serosi humores aliquandiu retinent.

Adstringentibus enim permixti colores, diutius coloratis inhærent; nec ita citò euanescunt. Probè istud norunt, qui ex florum herbarumq; succis colores colligunt. alumen etenim vnà cum ipsis permiscent, quo in longius tempus coloris species, alioqui citò peritura, retineri ac conseruari

Digitized by Google

Dioscorides & Galenus notantur.

posset. Ex his autem satis cōstat, extergendi aut aperiendi potentiam Rubiæ nullam esse, & Dioscoridem huiusce modi vim ei temerè tribuisse: ac post eum Galenum et posteriores reliquos, in eius verba iuratos.

Plinius contrà, serpentes Rubiæ ramos cum foliis imponi, ait, & inuenire se apud quosdam (quod vanissimum) morbum regiū sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantùm.

DE APARINE.
CAP. XXIX.

APARINE *tenuibus & quadrangularibus ramulis, foliisq; angustis, orbiculatim radiatis Rubiæ simillis est; interim minor. flores perpusilli, candidi in summus emicant virgulis. semina concaua umbilici effigie. gemmant vt plurimum simul radices fibrosæ & tenues. Aspera tota est herba, prætereuntium vestibus ac laciniis scabritie sua adhæret; linguæ inducta sanguinem elicit. Pastores hac herba, Dioscorides refert, coli vice vti, ad eximendos è lacte pilos si qui in eo substiterint.*

Exit Aparine iuxta margines agrorum, & quandoque in ipsis agris frugibus permixta: item secus vias, scrobes, sepes, & inter sentes. Theophrastus & Galenus in Lente eā coalescere scribunt, & amplexu suo eam suffocare; eoq; modo illi grauem ac molestam. Aestiuis mensibus vbique frequens.

Ἀπαρίνη *Græcis: Latinis subinde etiam Lappa et Lappa minor. Plinius Lappaginis speciem esse affirmat. Lappagines autem. ipso auctore, duæ: vna aspera Asperugo; altera mollis Mollugo. Et Aparine quidem Asperugo est.*

Lappago, inquit Plinius lib. XXVI. *cap.* X. *similis Gallio, nisi*

Digitized by Google

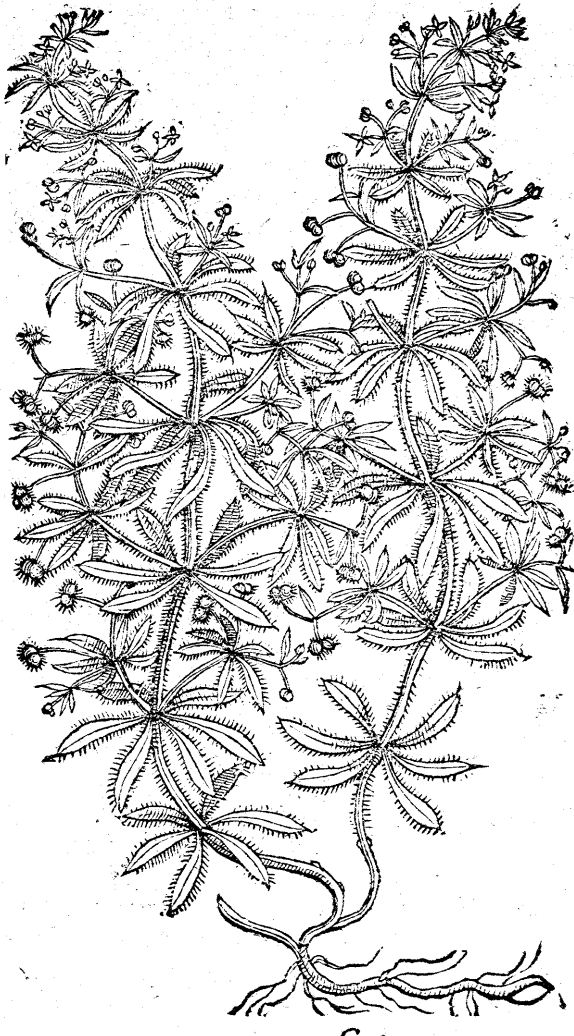

Digitized by Google

Plinij locus restitutus.

niſi eſſet ramoſior ac pluribus foliis aſpera, rugoſa, aſperioris ſucci, grauis odoris: quæ mollis eſt, Mollugo vocatur: ſimilis ſed aſperioribus foliis Aſperugo (exemplaria multa aliter ſed perperam habent.)

Appellatur præterea Aparine & φιλάνθρωπος, quaſi hominis amica; quòd veſtitu eius adhæreſcat: à nonnullis & ea de cauſa φιλάδελφος. Ab Hippocrate, teſte Galeno, φιλίσιον & φιλαυτέριον. Nominatur & ἀμφαλόκαρπος, aut vt aliis placet, ἀμπελόκαρπος: Italis Speronella: Hiſpanis Preſera, *aut* amor de hortolano: *Germanis* klæeb kraut: *Gallis* Reble, ou grateron: *Belgis* Kleefcrupt.

Modicè autem, vt Galenus ait, extergit et deſiccat, habetq; nonnihil ſubtilium partium. Seminis, inquit Dioſcorides, caulium & foliorum expreſſus ſuccus auxiliatur à phalangiis ac viperis commorſis cum vino bibitus: aurium dolores ſuccus infuſus curat: ac herba cum axungia trita ſtrumas diſcutit. Sanguinis etiam abundantiam ex vulneribus reprimere folia impoſita, Plinius tradit.

DE MOLLVGINE. CAP. XXX.

MOLLVGO *Aparinen caulibus foliisq; ſatis refert, nequaquam tamen aſpera, ſed læuis & mollis. flores albicant. ſemen rotundum. radices tenues & nullius momenti. repit per terram niſi fruticibus vicinis fulciatur.*

Reperitur iiſdem ac ſimilibus quibus Aparine locis, atq; eodem tempore.

Mollugo montana.

Eſt tamen & alia montana, cuius aſſurgentes coliculi, nullis egent adminiculis, priori ſimilis, niſi folio eſſet lauiore. floſculi eius candidi etiam ſunt, & perquam exigui. radix nigricat.

In

Digitized by Google

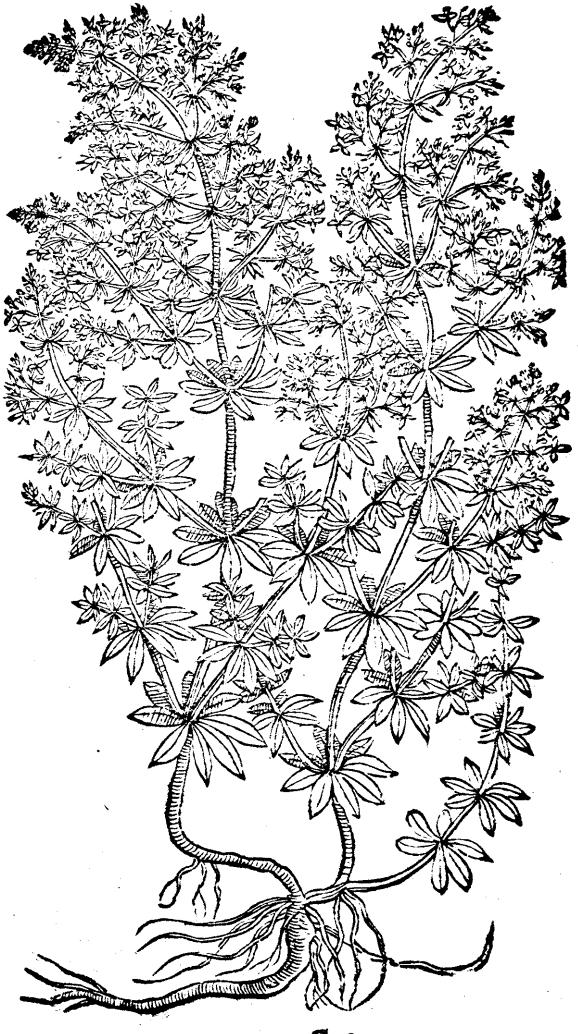

Digitized by Google

In asperis quibusdam iuxta Rhenum ac Mosam montibus nascitur. à Martino Tulemanno hanc accepimus, viro nostratium stirpiũ & obseruantissimo & studiosissimo.

Vtraq; Lappaginis species est, atque à mollitie & lauitate foliorum Mollugo nuncupari potest. plerique Rubiam syluestrem nominant. Sed Rubia suæ sponte, à satiua non differt.

Inutiles autem existimantur hæ herbæ, & nullius vsus.

DE GALLIO.
CAP. XXXI.

GALLIVM *tenerius multo est, ac minus quàm Aparine aut Mollugo, nequaquam asperum. Caulículi eius tenelli, teretes, pedem aut duos dodrantes alti. foliola exigua per interualla cauliculos stellatim radiata ambiunt. flores paruuli, frequentes densiq; in summis virgulis, lutea splendent colore, odore suaues. radices tenues fibræ sunt.*

Nascitur apricis locis in collibus iuxta margines agrorum, solo latiori.

Gallion palustre.

Reperitur & palustribus locis aliud simile, sed floribus albidis ac niuei propemodum candoris.

Huius Iunio: illius verò Iulio ac Augusto flores vigent.

Græcè γάλλιον, aut potius γάλιον dicitur: à nonnullis γαλάπιον & γαλέριον.

A lacte, cui additũ pro coagulo est, nomen habet, quod Græcè γάλα dicitur. Germani Megerkraut / Walstroo *appellant; Galli* Petit muguet.

Facultatem autem (quod quidem legitimum ac lutei floris) auctore Galeno, exiccatoriam obtinet & subacrem. flos eius, Dioscorides ait, ambustis illinitur, & sanguinis profluuia sistit: miscetur cerato roscaceo; insolatur donec albescat;

Digitized by Google

G 4

Digitized by Google

beſcat; & tale acopum eſt laßitudinibus vtile. radix, eodē teſte, venerem excitat.

DE ASPERVLA ODORATA. CAP. XXXII.

RVBIÆ *& Aparinæ hæc ſimilis quoq; eſt, ſed humilior ac odoratior. caulículi eius breues & pede vix altiores. folia è ſingulis geniculis ſena ſeptenáve ſtellatim radiata, aliquantulum ſcabra, ſed non perinde tamen vt Aparines. flores albidi. ſemen paruum, rotundum. radix tenuis, ſerpens, & ſtirpem ipſam facilè multiplicans. Tota herba gratum ſuauemq; expirat odorem, præſertim in atriis cœnaculisq; pedibus attrita.*

Apud Germanos in ſyluis locis opacis pingui ſolo gignitur, Trago teſte, ſed apud Belgas hortenſis: vbi Iunio ac ſerius floret.

Aſperula cærulea.

Aſperulæ autem huic ſimilis eſt, ſed tamen non odorata, quam Cæruleam cognominãt. Dodrãtalis herba, mollis, hirſuta, & aliquantulũ ramoſa; foliis ramulisq; Aſperulæ. flores eius cærulei in breuibus pediculis è ſummis virgulis emicant. ſemen rotundum, paruum, geminatum. radix tenuis, oblonga, rubet.

In Flandriæ pleriſq; agris ſponte exit; annua eſt, ſed ex deciduo ſemine ſeipſam ſerit.

Plinij Alyſſos à pleriſq; creditur, quem ab Erythrodano ſiue Rubia foliis tantùm ramisq; minoribus differre ait. Talis autem non modò iſta, ſed et odorata Aſperula eſt; ſed flos huic albus, illi verò cæruleus; & Galenus Alyſſo florem tribuit cæruleum. Differre tamen Galeni & Plinij videntur.

Galenus enim Alyſſon foliis deſcribit πρασίου, id eſt,

Marru-

Digitized by Google

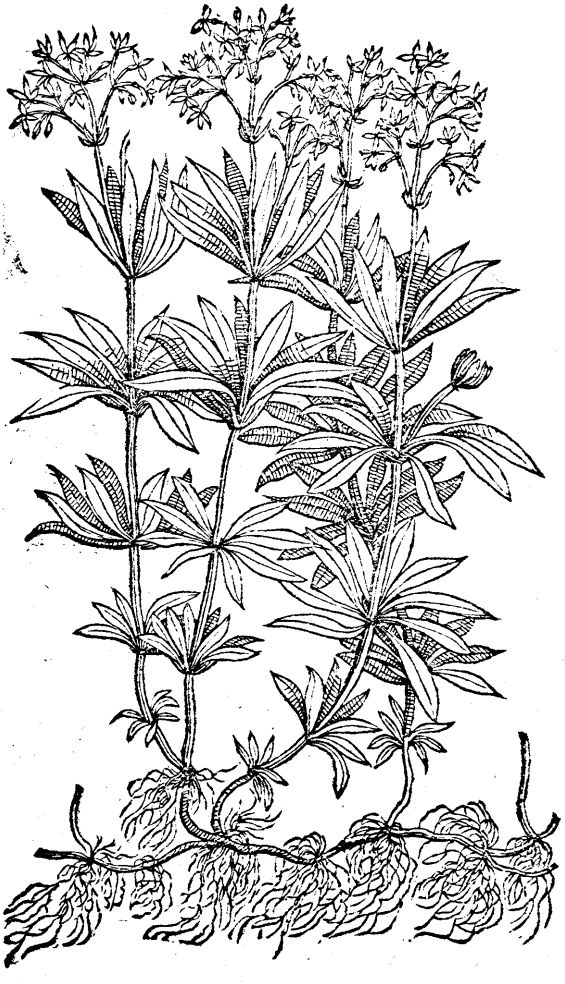

Digitized by Google

Marrubij; differentibus videlicet multùm ab Erythrodani foliis. Suspicari fortasse hinc licebit, Plinium perperam pro Marrubij accepisse Rubiæ; atque hinc Alysson Erythrodani foliis scripsisse. Nisi Erythrodanum, cui simile perhibet esse Alyssum, non Dioscoridis sed Theophrasti sit Ereuthedanon, quod foliis hederaceis rotundioribus esse in capite de Rubia ostendimus. Atque ita posset idem esse Galeni & Plinij Alyssum, sed ab Asperula cærulea, & similiter odorata, longè diuersum.

Alyssos Galeni. *De Alysso autem Galenus lib. II. de Antidotis in compositione Antonini Coi sic scribit:* Ἄλυσσος ἐστὶ βοτάνη πρασίῳ παρεμφέρεσα τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαίρια· ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον. *id est, Alyssos herba est Marrubio persimilis, sed asperior, & magis spinosa circa orbiculos: florem fert ad cæruleum vergentem.*

Alyssos Plinij. *Plinij autem hæc sunt verba: Distat ab eo (scilicet Erythrodano) qui Alyssos vocatur, foliis tantùm & ramis minoribus. nomen accepit, quòd à cane cõmorsos rabiem sentire non patitur; potus ex aceto & adalligatus.*

Caterùm Asperulam odoratam appellant pleriq; etiam Aspergulam odoratam: alij Cordiale & Stellariam; Germani Hertzfreudt/waldmeister: *Galli* Muguet: *nõnulli etiam Germanicè* Leberkraut, *siue* leuerkrupt, *id est, lecorariam siue hepaticam.*

Facultatem hæc Asperula Gallio aliquatenus similem habet, sed tamen imbecillior. fertur in vinum iecta hilaritatem efficere, cordi ac iecinori prodesse.

DE CRVCIATA.

CAP. XXXIII.

AD Rubiæ & Aparines similitudinem aliquomodo etiam Cruciata accedit, sed mollis & hirsuta herba. coliculi

Digitized by Google

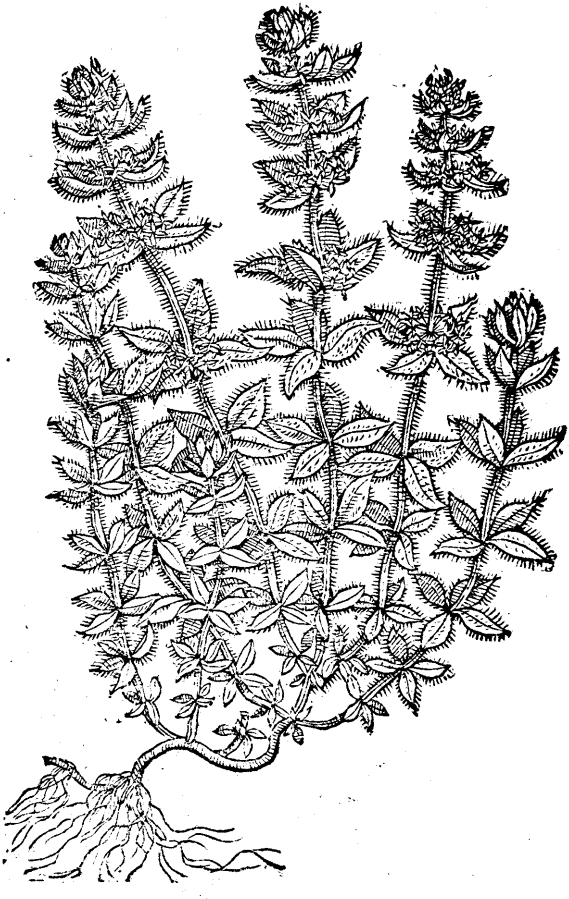

Digitized by Google

Digitized by Google

culi tenelli quadrangulares, geniculis articulati, folia è singulis internodiis quaterna, decussata, breuiora, sed latiora ferè quàm Aparines. flores exigui corona modo verticillatim cauliculos ambiunt, colore dilutè lutei; ad quem è viridi tota ipsa inclinat herba. radices subsunt perquàm tenues.

Iuxta fossas, aquarum riuulos, & quandoque agrorum margines, inter sentes, à Maio in finem vsque Aestatis reperitur; & quidem cum flore.

Cruciatam autem ac Crucialem nominant, à foliorum in crucis formam decussato positu.

Huic autem similis, & alia quædam locis exit maritimis, cauliculis & decussatis folijs eum referens, quam Rubiam appellant marinam. Rubia marina.

Cæterùm facultate Cruciata nonnihil videtur habere adstrictionis, simul cum resiccatione. Recentiores inter vulnerarias dictas numerant: & recentes aiunt ramices hac curari posse, decocto eius aliquot diebus epoto, herba verò ipsa loco imposita.

Finis libri primi.

DE

Digitized by Google

DE PVRGANTIBVS HERBIS,

LIBER SECVNDVS.

PRAEFATIO.

HERBAS *aliquot descripsimus, radicibus suis medicinæ vtiles; sequuntur nunc purgantes. Harum autem materies diuersa est. sunt folia & herbæ. sunt fructus eiusdem potentiæ. idem nonnulla radices præstant. arborum etiam quarundam ac fruticum, vel cortices, vel fructus eò pertinent. Sed quæcunq; ad arborum & fruticum genera referri postulant, sua proferet pars; nunc tantùm herbaceas stirpes tractamus. Inter herbas autem huius generis, quædam pedamentis sustinentur: aliæ nullis egent. Dabit has hic liber: illas subsequens.*

DE ASARO.

CAP. I.

ASARO *folia sunt læuia, in virore splendentia, rotundiora, latiora teneriora; quàm Hederæ, & nequaquam angulosa. flores iuxta radices sub ipsis foliis latitant, ipsorum annexi pediculis, sordido purpurascentes colore, Hyoscyami cytinis similes, sed tamen minores; in quibus tandem semina exigua, angulosa, & aliquantulum aspera. radices multæ tenues & graciles, obliquè sparguntur, & sibi inuicem*

Digitized by Google

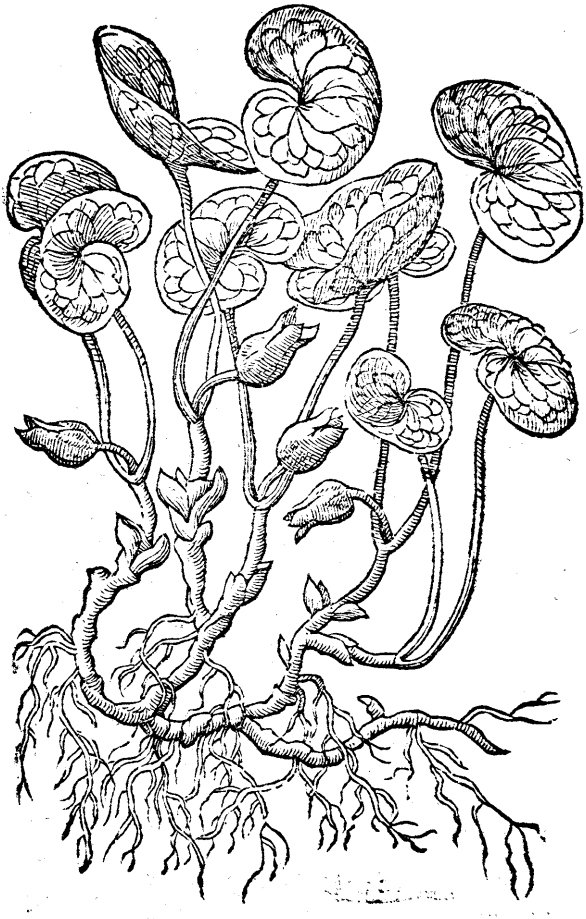

Digitized by Google

cem implicantur; sapore cum acrimonia quadam haud iniucundo; odore grato.

Amat montium opaca ac vmbrosa loca, & plerunque sub corylis, vt Cordus refert, inuenitur.

Perpetuò viret herba, noua tamen vnà cum flosculis folia Vere promit.

Asaron, Græci similiter ἄσαρον : *Latini etiam Nardum rusticum, & nonnulli Perpensam vocant. Est autem Perpensa etiam Baccharis Plinio, lib.* XXI. *cap.* XXI. *Macer Asarum vulgaginem dicit.*

Est Asaron Græcè (*inquit*) Vulgago dicta Latinè. *Olim etiam à Magis* αἷμα ἄρεως, *hoc est, Martis sanguis, & à Gallis Baccar nominatum fuisse inter spurias voces extat : atq; inde nata videtur Asara baccara vox, qua officina vtuntur. Sed alia est Baccharis, & ab Asaro differens. Appellatur tamen & Baccharis à Crateua Asarũ, (si modò non legendum est* εὐσαρον) *vt in Florum historia scripsimus.*

Fecit autem hæc vtriusq; nominis confusio, vt non satis se explicare de Asaro & Bacchare plerique potuerint, & in multis Dioscoridis exemplaribus nonnulla cap. de Asaro perperam acceſſerint. Nam quod initio statim in Græcis exemplaribus occurrit: πρὸς εὐωδίας στεφανωματικὴν, *hoc est, herba odorata coronaria, non ad huius Asari, sed ad Baccharis pertinet descriptionem. Asarum etenim, vti Plinius ait, dictum est, quoniam in coronas non addatur. Atq; ita euenit vt sæpenumero veterum descriptiones deprauatæ et confusæ reperiantur; quod vt hoc loco manifestum est, ita subinde nõ perinde faciliter aliis locis animaduerti potest. Porrò Asarum Gallis* Cabaret: *Germanis* Haſelwurtz: *Belgis* Mans oozen *&* Haſelwoztele *dicitur.*

Dioscoridis locus emendatur.

Vim autem Asari folia excalfactoriam simul & resiccantem

Digitized by Google

cantem habent, vnà cum expurgandi potentia; non tamẽ absq; nonnulla adstrictione. vomitione crassos, pituosos bilioso q; humores educunt; & simul inferiorem ventrẽ commouent; atque in hoc ipsis radicibus potentiores efficaciores q; sunt. Eadem cancrosos tumores apposita, ne augeantur aut exulcerentur latiúsve serpant continere putantur.

Radices excalfactoriam similiter vim & resiccatoriam obtinent; vtramque quàm folia intensiorem: tenuium sunt partium: vrinas ciunt: menses promouent: facultate, vt Galenus ait, Acori radicibus similes, sed tamẽ intensiores. Acori autem tenuis cõsistentiæ, excalfacientes, extenuantes, resiccantes, & vrinas mouentes esse tradit. Quæ quidem in exigua quantitate Asari radices, assumptæ, aut aliis permixtæ feliciter exequuntur. Iecinoris idcirco, fellis & lienis obstructionibus, duris scirrosis q; tumoribus, & aduersus inueteratas febres vtiles. Sed in maiore quantitate assumptæ, non multo quàm folia minus (tametsi non scripserit Galenus) vomitione potissimùm, tum & per inferiorem ventrem pituitam & bilem educunt.

Sit autem radicum in puluerem contritarum (plus minus) drachma oportet: si verò macerentur decoquantúrve, duabus, tribus aut quatuor opus erit. folia verò octo aut nouem sufficiunt, quorum cum liquido aliquo contusorum expressus succus exhibetur. radices in vino macerari possunt, sed vtilius in sero lactis aut hydromelite, vt Mesues habet.

Prodest hoc modo Asarum Ischiade laborãtibus, & hydropicis, tum & subinde quartana excruciatis, quos vomitione nonnunquam curari ac liberari contingit.

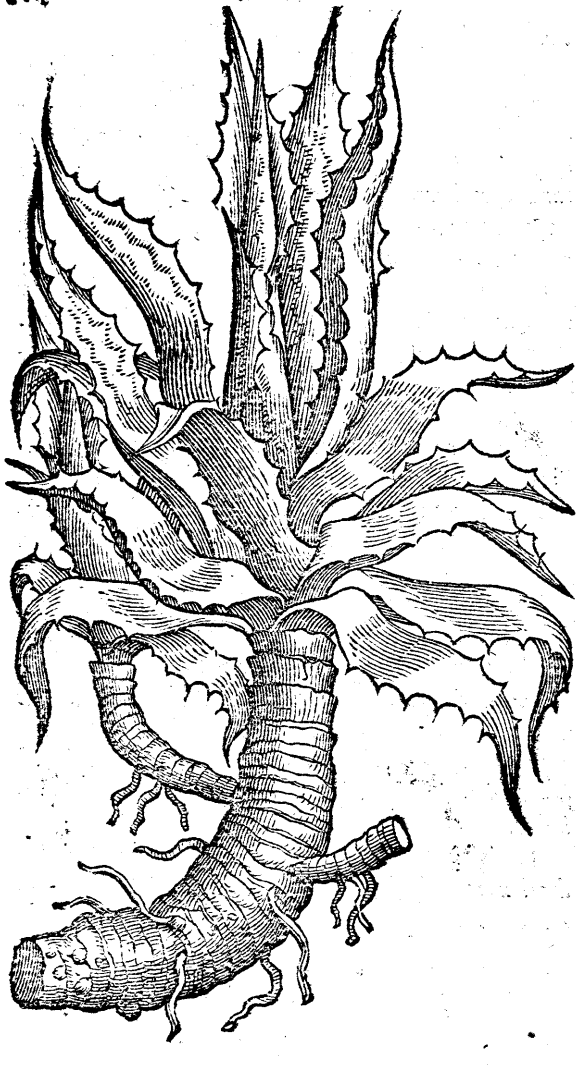

Digitized by Google

De aloe.

cap. ii.

Folia *habet Aloë Scyllæ similia, oblonga, lata, læuia, crassa, retrouorsum repanda, vtrinque crenata, aspera, & retusis aliquot spinulis aculeata, lento tenaciq; succo plena, instar foliorum Semperuiui. caulis, vt Dioscorides ait, Antherico similis est: flos albicans: semen vt Asphodeli. radix singularis, crassi pali in terram adacti effigie. Tota herba amarissima est, ex ea quoque succus collectus amarissimus.*

Copiosissima hæc stirps apud Indos, & in Arabia, Cælosyria, ac Aegypto: vnde pellibus infusus succus in Europam infertur. Nascitur etiam, vt Dioscorides tradit, in Asia locis maritimis, ac in Andro, sed non valdè succo extrahendo idonea. Reperitur & in Apulia, & nonnullis Betica Hispaniæ locis haud procul à mari, sed & huius succus inutilis.

Viret autem perpetuò ipsa herba, atque etiam è terra diu frõdescit; præsertim luto radici circumligato & subinde rigato. Sic etenim è tabulatis canaculorum suspensa nõ modò diutinè viret, verùm & incrementum sumit, nouaq; folia protrudit; sed tepentem Hyemẽ locum esse oportet, congelata enim citò facileq; tabescens perit.

Αλόην *Græci, Latini & officinæ pariter Aloën, tum herbam ipsam, tum & eius densatum succum appellant. Dicitur & stirps ἀμφίβιον, ἠρίγιον, ἔρμινον, τραγωκέρω; sed spurius vocibus. ἀμφίβιον autem dici potest, quòd non modò in terra, sed & extra eam viuat. Galli* Perroquet: *Hispani* Azeuar, *& herba bauosa nominant. Appellatur verò à recentioribus ipsa herba nõnunquam Semperuiuũ, & Semperuiuum marinum, quòd Semperuiui modo diu*

Digitized by Google

duret. Videtur & à Columella lib. x. Sedum nominatum. vbi videlicet remedia contra erucas ostendit;

Profuit & plantis latices infundere amaros
Marrubij, multoque Sedi contingere succo.

Sedi etenim succum inter amaros refert, nullius autē Sedi, quàm huius amarus est.

Aloë autem, videlicet succus, cuius in medicina vsus, ad plurimas res vtilis est. moderatè & primo ordine calida, sed tertio exsiccans, vehementer amara, absq; mordacitate tamen; & simul emplastica, nonnihilq; adstringens.

Ventrem subducit: interim, si quod aliud stomacho gratum & conueniens medicamētum. Nam vt Paulus Aegineta scribit, cùm omnia purgātia medicamina stomacho aduersentur, sola Aloë conducit. Et euacuat quidem non elota valentiùs: elota verò minùs, ventriculum magis roborans.

Bilem flauam educit, sed potissimùm, quæ in ventriculo primis venis, proximisq; viis hærent, expurgat. Est enim ex numero medicamentorum, quæ Græci ab excernendo stercore ἐκκοπρωτικὰ vocant, quorumq; vis purgans, non longè vltra ventriculū sese extendit. Aduersatur præterea Aloë putredinibus omnibus; & ab ea, omniq; corruptione omnes corporis partes tuetur atq; defendit. cadauera etiā mortuorum conseruat: ventris tineas lumbricosq; interimit ac expellit: graueolentiam oris vitio stomachi enatam emendat: ani hæmorrhoides aperit: menses etiam promouet, in exigua quantitate assumpta: creditur ad reliquorū viscerum obstructiones & infarctus prodesse. Sunt tamen qui iecinori parum commodam existiment.

Ad purgationē datur eius, plus minus, drachma. subinde oboli tres aut quatuor satis sunt.

Vulnera etiam glutinat ac sinus; vlcera expurgat; &

quæ

Digitized by Google

quæ ægrè ad cicatricem duci possunt, maximè in ano & pudendo. sanat. ἐναίμους, *id est, sanguinem supprimẽtibus, & quæ cruentis vulneribus adhibentur emplastris vtiliter permiscetur. Emplastica enim sua natura ac substãtia his prodest. In ocularia collyria vtiliter recipitur, vtpotè extergens & absque mordacitate resiccans.*

Dioscorides torreri eam ait, ad oculorum medicamenta, in testa pura & candente; rudiculaq; subinde versari, donec æqualiter torreatur: lauari item, vt quod est arenosissimum subsidat tanquam inutile, & læue pinguissimũq; assumatur.

Idem Aloën etiam tradit, liuores & sugillata cum melle delere: palpebrarum scabrities, angulorumq; prurigines leuire; dolorem capitis sedare, temporibus & fronti ex aceto cum rosaceo inunctam: capillos fluentes cum vino compescere: tõsillis, gingiuis & omnibus oris vlceribus ex melle & vino prodesse.

De sena.
cap. iii.

Sena *cubitales erigit caulículos, nonnullis alis ramosos; folia verò oblonga, alata, è pluribus vnita, Glycyrrhizæ aut Coluteæ similia. flores ex alarum sinu prodeunt lutei in tenuibus pediculis, à quibus deinde falcati, atque Lunæ* ἡμιτόμῳ *instar recuruati dependent folliculi, plani atque compressi; in quibus semina oblonga, vuarum seminibus siue vinaceis similia, colore nigricantia. radix tenuis, oblonga & inutilis.*

Seritur in Syria & Aegypto, item in Italia, Prouincia, ac Narbonensi Gallia. Apud Germanos & Belgas difficulter prouenit. Amat calidas regiones; frigoris impatiens. Ob

Digitized by Google

id Maio demum mense in Italia seri sustinet, neque vltra Autumnum perdurat.

Optima Alexandrina & ex Aegypto aduecta. Inuentio huius Arabibus debetur.

A Serapione Habohanifa, à Persis Abalkemer, vt Mesues exemplar habet, appellatur: officinis Sena dicitur, quo nomine Actuario Graco, & Latinis posterioribus innotuit.

Est autem Sena, quod ad temperaturam attinet, satis temperata, in medio quasi calidi ac frigidi, ad calorem tamen vergens. sicca verò tertio fermè ordine. purgandi autem per inferiorem ventrem facultatem naturæ humanæ haud multùm molestam obtinet: non citra adstrictionem, quam post purgationem relinquit.

Educit autē pituitosos humores et bilioſos, nec nō crassos & melancholicos, si eò faciente aliquo adiuuetur. Vtilissimum in multis morbis purgans medicamentum, quod omni ætati & sexui conuenire potest. Citra violentiam ac noxam purgat: præsertim Anisi semine, aut aliis odoratis similibus vnà additis, vel lenientibus medicamentis contemperata.

Dari potest in puluere, sed frequētius dilutum eius exhibetur.

Modus pulueris est drachma vna, dilutum quatuor aut quinq; plurésve admittit. Macerari in quouis liquore potest. In febribus ardentibus ac aliis calidioribus morbis in decocto siue diluto refrigerantium temperatur. in frigidis verò & diuturnioribus malis cum excalfacientibus, aperientibus, aut similibus decoquitur; vel etiam in vino maceratur; quo modo familiaris naturæ, citra omnē ferè molestiam aluum clementer subducit, crudosq; humores detrahit.

Laudant Arabum plerique folliculos: at nostri folia magis

Digitized by Google

gis cõmendant. folliculi etenim nisi maturi, flatus gignunt & torsiones ventris adferunt. Sæpe autem ante maturitatem colligi illo, contingit, & alias ventorum impetu deturbati facilè concidunt, è tenuibus pediculis dependentes.

Sunt etiam qui noxiam ventriculo Senam, & ipsum debilitare putant, ea de causa Zinziber aut aroma aliquod adiiciendum aiunt, quo roboretur. Tardioris quoque operationis esse Mesues monet, & salis gemmæ, id est, fossilis adiectione adiuuandam. Et seriùs quidem, quàm fortiora medicamenta facultatem suam Sena exercet; potest tamen non modò fossitio sale, verùm & aliis purgantibus admixtus vtiliùs exstimulari: simplicibus videlicet, vt Rha Barbaro, Agarico, & aliis: compositis, vt Catholico appellato, vel ex Palmulis, aut ex Rosarum succo, vel alio pro conditione & qualitate, cùm morbi, tum ægrotantis.

DE GRATIOLA.
CAP. IIII.

CAVLICVLOS *Gratiola promit complures dodrantales & quadrangulares: frequentiaq; circa hos folia angusta, oblonga, hyssopi vulgaris similia, cuius et ipsa herba effigiem & formam satis refert: nisi quòd non vt illud erigatur, sed aliquatenus humi repat. flores in tenuibus pediculis oblongi, è foliorum alis exeunt, è dilutæ purpura albidi. capitula sequũtur parua, rotunda, anagallidis propemodum similia; in quibus semen minutum. radices frequentes, geniculatæ, graminis modo serpunt, fibrasq; multas deorsum mittunt. Saporem tota herba insigniter amarum obtinet.*

Nascitur sponte in Italiæ plerisq; palustribus, humidis ac vliginosis pratis, Belgis hortensis est; vbi Iulio ac Au-

Digitized by Google

Digitized by Google

gusto cũ flore reperiri poteſt. Nomen huic recentior ætas Gratiolæ dedit, & Gratiæ Dei. Cordus Limneſion appellat: Italorum vulgus Stanca Cauallo. Sunt qui Eupatoriũ Meſues: Centaurida alij faciunt. Sed Meſues, Auicennæ, Græcorum, & Dioſcoridis vnum idemq; eſt Eupatorium, vt alibi oſtendimus: à quo hæc herba differt. Centauris verò haud perperam dici poteſt. Nam cùm Centaurij ſpecies videatur, & viribus præcellat, non temerè Centauris nuncupari poterit: veluti Centaurij, & quidem minoris, ſpecies aliqua. Non eſt tamen Centauris illa Theophraſti, cuius Plinius lib. XXV. cap. VI. meminit. Hæc etenim Centauris, ipſum Centaurium eſt magnum. Radices ſiquidem eius craſſas ſpiſſasq; decẽ aut duodecim annis ſeruari poſſe Theophraſtus lib. IX. refert: quales nõ alterius, quàm magni Centaurij ſunt. Scripſimus Centaurium magnũ Panacis eſſe ſpeciem, ſed nihil repugnat Centaurida etiã dici. Ab effectu ſiquidem et præſtantia remedij Panaces: ab inuentore Chironiũ Centaurium & Centauris appellatur. Centauris Theophraſti.

Extant Helleborines præterea et Multiradicis appellationes, inter ſpurias Centaurij, quæ vulgari Centaurio minori minùs conueniunt; Gratiolæ verò hæ propriiſſimè apparent. Veratri enim modo propemodum purgat, & radicibus complurimis firmatur.

Eſt autem Gratiola vt amariſſima, ita etiam temperie excalfactoria & reſiccans eximiam ſimul expurgandi, cũ per ſuperiorem, tum per inferiorem ventrem potentiam obtinens.

Educit verò non modò lentam pituitam, verùm et craſſam flauam bilem. Prodeſt aduerſus diutinos coxendicis dolores, & aduerſus inueteratas febres, ſiue tertianas ſiue erroneas; iecur & lienem expurgat, ab obſtructionibus liberat; ventris lumbricos pellit; putredinibus aduerſatur.

Digitized by Google

Dosis macerata aut decocta est à drachma vna vel vna & semis; ad duas, vel amplius paulo.

Consolidat & glutinat eadem recentia etiam vulnera imposita.

DE CNICO SIVE CHARTAMO. CAP. V.

CNICVS *caule assurgit sesquicubitali, recto, tereti, duro, atq; lignoso, superius q; ramoso. foliis munitur oblongis, latiusculis, fastigio acuminatis, & virinq; ambitu aculeato. è caulium summitatibus capitula eminent rotunda, oliuæ magnitudine vel maiora: multis acuminatis & acutis squamis compaginata; è quibus flores erumpunt staminei, farcti, saturato luteo colore, ad Croci accedente, splendentes. semina subsunt oblonga, læuia, candida, nonnihil angulosa, hordei grano maiora; quorum cortex duriusculus: interior medulla pinguis, candida, gustu dulcis. radix Cnici gracilis & inutilis.*

Seritur nonnullis Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, & in hortis & agris. Plinius lib. XXV. cap. XV. Italiam Vespasiani principatu hanc ignorasse ait, & in sola Aegypto celebrē; ipsis autem oleo non cibo gratam.

Flores Iulio & Augusto, semen interea perficitur; & eodem quo seritur anno, exinde inarescit.

Κνίκου ἢ κνίκου Graci; Latini similiter Cnicum et Cnecum vocant: officinæ Chartamum: nonnulli Crocum hortensem, & Crocum Sarracenicum. Itali Zaffarano Saracinesco, & zaffarano syluatico: Hispani Alazor *& semente de papagaios: Germani* Wilden saffran: *Galli* Safran sauuage. *Theophrasto & Plinio Cnecus est vrbana & satiua, ad differentiam Aceractilidis, quam syluestrem*

Digitized by Google

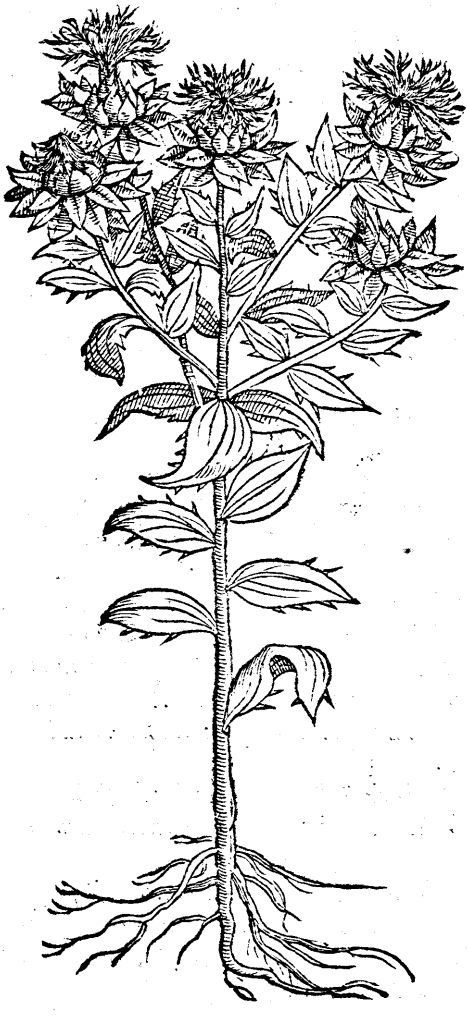

Digitized by Google

ſtrem Cnecum faciunt. Vtimur autem, vt Galenus ait, ſemine duntaxat ad purgationes. excalfacientis eſt naturæ; & quidem primi ordinis; vt Meſues. Tunditur, & ex eo exprimitur ſuccus, qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus, aluum purgat; ſtomacho tamen aduerſatur: Dioſcorides auctor. Sed corrigitur, addit Meſues, aniſo, galangâ, zinzibere, aliuq; ſtomachicis additis. quæ non modò ventriculum roborant; ſed & actionem eius quoque accelerant. Ex huius autem interiore medulla celeberrimũ & præſtantiſſimum hydragogon conficitur medicamentũ, Diacharamou vulgò nominatum; ad hydropicorum purgationes vtiliſſimum.

DE CHAMELAEA.
CAP. VI.

HVMILIS *ac fruticoſa ſtirps Chamelæa, pedalis aut altioris magnitudinis, cõpluribus tenuibus virgulis ramoſa. foliis exornatur oblongis & oleæ ſimilibus, ſed tamen minoribus & nigrioribus. flores ex alis foliorum exigui, ſublutei. fructus inde tricocci, virentes initio, poſtea rubentes; qui decerpti nigreſcunt, oleoſamq; pinguitudinem contrahunt olearum inſtar; ſapore acres & mordaces, fauceſq; exurentes; veluti & folia ac cortex. radix dura & lignoſa.*

In Italiæ & Galliæ Narbonenſis pleriſq; inculris, aſperis & deſertis reperitur. perpetuò viret. ſemen Autumno maturitatem aſſequitur.

Χαμέλαια quaſi humilem oleam Græci appellant: Latini Oleaginem & Oleaſtellum. Dicitur etiam, ſed ſpuriis appellationibus, πυρὸς ἄχνη, ἄκνης Θ', ἡράκλειον βδέλυρὰ, & Latinè Citocacium.

Nomi-

Digitized by Google

Digitized by Google

Nominatur fructus à nonnullis κόκκος κνίδιος: sed hallucinantur, inquit Dioscorides, qui Chamelææ fructum Coccum cnidium appellitant.

Arabum confusio.

Auicenna & Serapio Chamelæam Mezereon vocant, sub quo tamen nomine Chamæleonem vtrumq; complexi quoque sunt. Ita Chamelæam cum Chamæleonibus, atque vnà etiam Thymelæam confundentes.

Cæterùm Chamelææ & folia, & fructus acria admodum, vt diximus, & vrentis vehementerq; calidæ facultatis sunt.

Folia, Dioscorides ait, pituitam & bilem detrahunt; præsertim in catapotiis sumpta; ita vt duæ Absynthij partes ad vnam Chamelææ misceantur, & hydromelite excepta in catapotia cogantur. Non liquescunt autem ita in ventre, sed quotquot assumpta sunt, egeruntur.

Mesues ex Mezereon, id est, Chamelææ (Syluius tamē Thymelææ reddit) foliis similiter catapotiorum descriptionem habet, sed Absynthij loco cortices assumit Myrobalanorum lutearum & cepularum, & non cum hydromelite, sed cum Tēreniabin, id est, melle aëreo & palmulis acidis, quas Thamarindos vocant, in stillatitij Intybi liquore dissolutis efformat: ipsaq; folia priùs in aceto acerrimo temperata resiccari præcipit. Commendantur catapotia hæc ad hydropicorum purgationes: aquosos etenim humores educunt. Sed violentiam naturæ inferunt; idcirco ab iis quantum licet abstinendum.

Addit præterea Dioscorides foliis Chamelææ cum melle tritis sordida & crustosa vlcera repurgari.

De

Digitized by Google

De thymelaea.
cap. vii.

Thymelaea *multas tenues ramosas virgas profert, cubito longiores, foliis circumuestitas oblongis & angustis Lini effigie; angustioribus & minoribus quàm Chamelææ. flores candidi, exigui, in summis virgulis aceruati. fructus rotundi, initio virentes, sed cùm maturi sunt rubentes, oxyacanthæ rotundis baccis propemodum adsimiles; in quibus nucleus foris niger, interiore verò medullæ candidus. radix lignosa & dura.*

In montanis asperis & incultis calidiorum regionum locis exit. Quouis anni tẽpore viret, sed fructus Autumno perficitur.

Græci θυμέλαιαν *vocant: Syri, vt Dioscorides testatur,* ἀπόλινον: *Euboenses* αἰτώλιον: *nonnulli etiam* χαμέλαιαν *&* πυρὸς ἄχνην, *sed impropriè: item &* κέσρον *&* κνέωρον. *Sed vt Dioscorides ait, folium peculiariter* κνέωρον *dicitur: fructus verò* κόκκ*&* κνεώδη*&*. *Quæ tamen à Theophrasto* κνέωρα *appellantur, à Thymelæa differre videntur, nisi nigrum Cneoron Thymelæa sit. Duo enim ait Theophrastus esse* κνεώρε *genera: vnum candidum, alterum nigrum.*

Est autem Thymelæa tota sua natura et foliis ac fructu valdè excalfactoria, acris & vrentis facultatis.

Granum, ait Dioscorides, per inferna bilem, pituitam aquasq́ detrahit, si xx. granorum interior pars bibatur; verùm fauces adurit; quare cum farina aut polenta dandum, aut in vuæ acino, aut melle cocto obductum vt deuoretur. Idem tritum cum nitro & aceto illinitur iis qui difficulter sudant.

Folia circa messem colligi debẽt, & resiccata in vmbra reponi. Qui exhibere ea voluerint, contundere debent, &

neruos

Digitized by Google

neruos eximere. purgat ex iis acetabuli mensura vino diluto inspersa, & aquosa ducit. Moderatius autem purgant lente cocta, et oleribus contritis admixta. Eadem folia trita, & cum vuæ acerbæ succo in pastillos formata, reponũtur. Est autem herba stomacho infesta, quæ & fœtus apposita enecat.

DE CHAMELAEA GERMANICA. CAP. VIII.

GERMANICA *cognominata Chamelæa, frutex est surculosus & lignosus, bicubitalis, aut altior si cultura accesserit; lentis ac dodrantalibus ramulis: foliis oblongis, latiusculis, mollibus, & pallidè virentibus. flosculi secundũ ramulos exeunt, odorati, colore dilutæ rubentis purpureæ. baccæ rotũdæ ochri ferè magnitudine, cùm maturuêre rubentes; resiccatæ nigricant. interior harum nucleus cannabis semini similis, medulla refertus candida. radix longa, alitè demittitur.*

In plerisq; Germaniæ syluis reperitur vmbrosis, asperis & desertis locis.

Demittit hæc folia vt plurimæ arbores aduẽtante Hyeme. florum verò germina statim post Autumnum promit, qui primo mox Vere, & subinde ipsa Hyeme (si clemens fuerit) panduntur. folia post flores exeunt. baccæ Æstate maturantur.

Vulgò Germanorum Zeilant/zeidelbast/leusskraut & kellerhals *appellatur. officinæ nostrates Mezereon vocant. nos autem Chamelæam Germanicam dicere maluimus. Italorum nõnullos fructum eius Piper montanum nuncupare accepimus. Sunt qui Laureolam & hanc stirpem nominant, sed alia est Laureola, de qua mox agetur.*

Digitized by Google

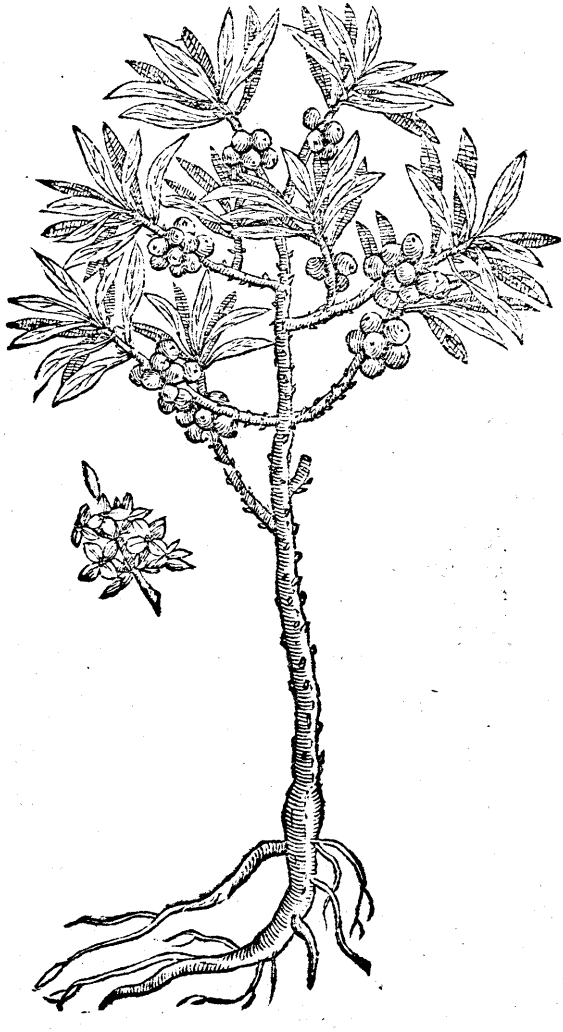

Digitized by Google

Quo autẽ nomine à veteribus appellata, & an ipsis cognita, explicare non est facile. Videtur quidem Cneoron albũ Theophrasti esse, sed propter breuitatem huius nihil affirmare licet. κνεώρου, *inquit, duo genera: candidum & nigrum.*

Candidum folium habet δερματώδες, *oblongum, figura quodammodo oleagino simile. Nigrum vt Tamarix, carnosum. Humile autem magis candidum est, est* ἀ δὲ ὀσμώδες, *hoc est, odoratum: nigrum verò* ἄοσμον, *id est, absq; odore. radix ambobus quæ altè descendit, grandis: ramuli permulti, crassi, lignosi, protinus ab ipsa tellure aut paulo superiùs sparsi lenti; quamobrem hisce ad colligandum iunci modo vtuntur. germinant florentá; post æquinoctium Autumni, & multum deinde temporis florent. hæc Theophrastus.* Cneoro Theophrasti.

Et Chamelæa quidem Germanica folio non multùm dissimili est oleæ: flos odoratus, cuius, vt scripsimus, mox post Autumnũ germina apparent: rami lignosi, obsequiosi, radix prolixa, altè descendens. Quæ omnia magnam eius cum Cneoro albo coniunctionem & affinitatem (si non ipsum est) ostendunt.

Est autem stirps hæc in vniuersum etiam vehementer excalfactoria. fructus, folia et cortices acria admodũ sunt, gustata linguam mordicant, & adustionis sensum in faucibus excitant.

Officinæ Germaniæ & Belgij huius foliis (si quãdo opus est) pro Chamelæa vtuntur. Quod citra errorem fieri potest. Nam Chamelæa ista viribus & potentia alteri simili est; quamobrem eius loco substitui potest; & eodem simili modo præparari.

Digitized by Google

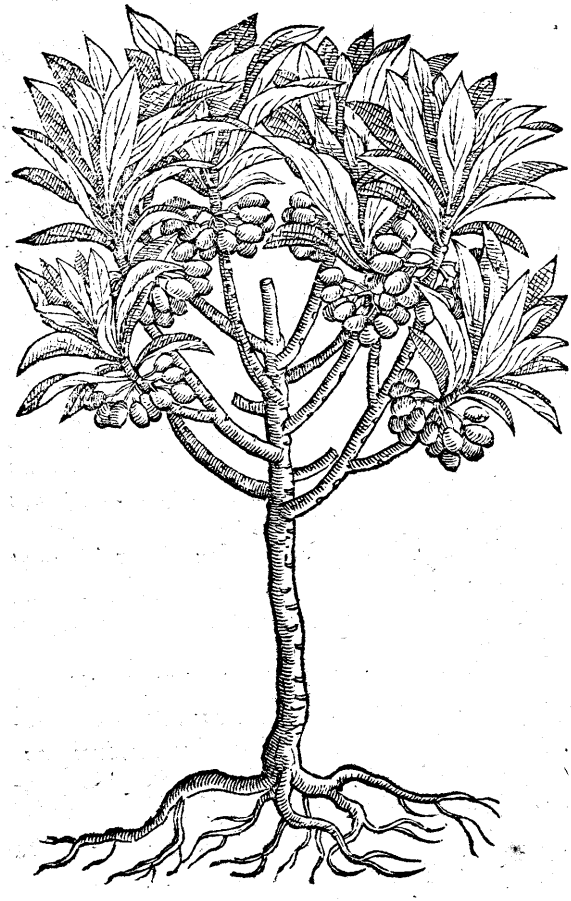

Digitized by Google

De lavreola sive daphnoide.

cap. ix.

Cvbitali & non raro bicubitali quoq; altitudine fruticat Laureola, multisq; ramis ampla diffunditur, qui lenti sunt & obsequiosi, crassioreq; cortice vestiuntur: folia oblonga, lata, carnosa, læuia, nigricantia, splendentia, laurinis similia, sed tamen minora & haud odorata; plurima circa ramulorum fastigia, numerosissimaq; : flosculi oblongi, cani, è virore subcandicantes, infra folia: baccæ maturæ nigræ, nucleo intus duro, cannabis semini, paulo longiore, medulla interior candida est. radix lignosa, lenta, longa & multiplex, altè descendens. folia, fructus, cortex tam radicis quàm ramorum, acrimonia sua & vrendi qualitate linguam & fauces mordicant, & incendunt.

Reperitur Laureola in montosis, incultis, asperis, vmbrosis ac syluosis tractibus, vt apud Lemanum lacum, & non paucis iuxta Rhenum ac Mosam locis.

Flores præmaturè germinãt, paulo post Autumni æquinoctium; Hyeme aut primo Vere perficiũtur: fructus Maio ac Iunio. stirps est perpetuò virens, & aduersus frigora Hyemisq; iniurias obdurans.

A lauri foliorum similitudine δαφνοειδὴς Græcè dicitur, Latini posteriores Laureolam veluti minorem Laurum ex eadem causa appellant. Vocatur & εὐπέταλον, à specioſa foliorum pulchritudine; item & χαμαιδαφνὴ ac πέπλιον. Alia tamen & Chamædaphne, & aliud quoddam est Peplion.

Huius baccas Piper montanum, veluti Chamelææ Germanicæ, etiam ab Italis nũcupari sunt qui affirmant. alij à Germanis etiam Zeilandt dictum volunt.

Theophrasti Cneoron nigrum esse existimari posset, si

Digitized by Google

folio esset Myricæ siue Tamaricis. Est siquidem ramosa & lenta obsequiosaq; stirps, altæ radicis, absq; odore, fructu nigro.

Cæterùm temperie & facultate similis est Chamelææ Germanicæ, vniuersa sua substantia acris & feruida. Ducit, inquit Dioscorides, per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium: vomitus & menses cit: commanducatum pituitas capitis elicit: sternutamenta itidem mouet. Purgant etiã seminis eius pota grana quindecim.

DE STAPHIDE AGRIA.
CAP. X.

STAPHIDI agriæ caulis est erectus, nigricans, cubito altior: folia magna, profundis incisuris, quandoq; septem, subinde paucioribus diuisa, vitis syluestris siue Labruscæ foliorum æmula. flores Isatidis colore cærulei. sequuntur folliculi herbacei coloris, magnitudine Ciceris, in quibus semen, siue triangularis nucleus nigricans, pulpa interiore cãdida, gustu valdè acris & saliuam ciens: cuius est vsus. radix inutilis.

Nascitur in opacis. In Istria, inquit Matthiolus, Dalmatia, Apulia & Calabria frequentissima prouenit. Apud Germanos non nisi in hortis sata reperitur. Matureſcit & nigreſcit cum vindemia.

Græcis σαφὶς ἄγρια (Galenus ἀσαφὶς ἄγρια legit) nonnullis τριφύλλον, σήσιον, φθειροκτόνον, φθείριον, ἀπάνθρωπον, πλυσιδὲς, ψευδοπαδὲς, quæ tamen voces inter nothas referuntur. Latinis herba Pedicularis, & Peduncularia, vt Marcellus habet. Plinius lib. XXVI. cap. XIII. vuam Taminiã nominare videtur. sed lib. XXIII. c. I. falsò vuã Taminiam dici scribit. Astaphis agria, inquit, siue Staphis, quam

Digitized by Google

quam vuam Taminiam aliqui vocant falsò. Dicitur & nonnullis Pituitaria, & Passula montana. in officinis Staphisagria : ab Italis Staphusaria : ab Hispanis Yerua pioienta, Caparas, yerua piolheyra : *à Gallis* Herbe aux poulx: *à Germanis* Leus kraut: *Belgis* Lupscrupt/ *& lupspoedere.*

Sunt autem semina siue grana Staphidis agriæ natura intensè admodū excalfacientia, acria & non absq; vrendi quidem potentia.

Crassa purgant per vomitum quindecim in aqua mulsa trita ac data. sed qui biberunt, ambulare debent; & diligenter animaduertendum, vt aqua mulsa assiduè detur, quòd pericula strangulationis adferant, et fauces inurant. Dioscorides auctor. Atque hanc ob causam à medicis, cùm ad vomitum ciendum, tum ad alia intra corpus assumenda medicamenta, abdicata sunt. Plinius sed nec ad oris pituitam siccandam, eis vtendum censet; propter ancipitem, inquit, strangulationem, & quia fauces lædunt. Eadem siquidem commanducata copiosam quoq; eliciunt pituitā; & dentium dolori hoc modo, præsertim aceto incocta, occurrunt.

Cum aceto autem trita & illinita pedunculos siue pediculos necant, & vestes ab eo tædio liberant. Dioscorides etiam prurigini ac scabiei ex oleo inuncta auxiliari refert.

DE RICINO.
CAP. XI.

RICINVS *instar paruæ arboris citò assurgit, caulem erigens crassum, quinum senúmve cubitorum, arundinus modo intus fistulosum ac concauum, aliquantulum articulatum, superiùs ramosum, ex obscura purpura nitentem*

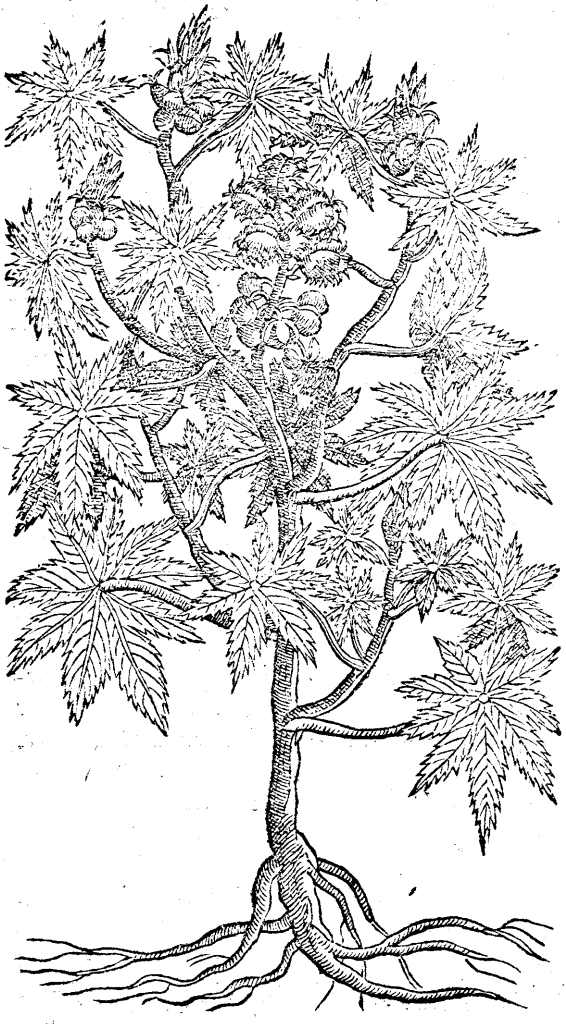

Digitized by Google

tem & glabrum; candido videlicet detersō, tenui instar farinæ puluere, quo veluti conspersus subinde apparet. folia ampla sunt, diuisa, angulosa, ficulneis similia, sed maiora, at nequaquam aspera, verùm læuia; è quorum alis pediculi prodeunt dodrantales, flores & fructus racemosos ferentes. flores muscosi pallentes, citò collabuntur. fructus foris liuidus & maculosus, interiore medulla candida, in molliter aculeatis triquetris capitulis prouenit, quibus per maturitatem fissis ac rimas faciētibus, cum impetu exilit. radix multifida ac multis cohærens fibris.

In Aegypto frequens olim fuit, & adhuc esse existimatur, vbi ex semine oleum exprimitur, fœdum cibis, vt Plinius ait, sed lucernis, vnguentis & emplastris vtile. Seritur & in hortis, tū apud Germanos, Gallos; tum & alibi, non modò ad spectaculum, verùm etiam aduersus talparū iniuriam, quas ferunt Ricinum fugere. Annua in Germania stirps est. perficitur eodem quo sata est anno. semen, si Aestas calida fuerit, Autumno maturatur. In calidis regionibus multos restat annos, vbi in tantam excrescit altitudinem, vt ad conscendendum scalis opus quandoq; sit: vt quidē Petrus Bellonius Singularium lib. primo tradit.

A Latinis Ricinus, à Græcis verò κρόταων dicitur: ab animali cuius formam fructus eius refert. Sunt autem κρόταωνες, insecta quædam nullis membris discreta, nullum cibi habentes exitum, colore liuida, quæ canibus præsertim adhærent, in globum continuè crescentia, donec plenius saginata sponte decidant. Aegyptij Ricinum κίκι nominant: Herodotus σιλλικύπριον. Plinius Triximi & Sesamum syluestre dici testatur: vulgò Palmam Christi, item Cataputiam maiorem; nonnulli Pentadactylon appellant. Germani Wunderbaum / creutzbaum, & fructum Zeckenkörn: Belgæ Wunderboom/mollencrupt: Palme Crotones.

Digitized by Google

de Christ *Galli* : *Itali Girasole* : *Hispani* Figuerra de Linferno : *Arabicè Kerugha & Keruagh. fructum Interpres Mesues Granum regium vocat.*

Cæterùm Ricini grana triginta numero, putaminibus purgata, trita ac pota, pituitam, bilẽ, & aquam per aluũ deiciunt, & vomitiones mouent. Sed ingrata admodum & laborioſa huiuſcemodi purgatio, ſtomachum valenter ſubuertens. Tuſa & impoſita grana ἰλυσιοις, id eſt, varos & ephelidas expurgant. folia cum tenuiſſima polentæ farina, oculorũ œdemata & inflammationes ſedant, mammaſq; turgentes cohibent; & per ſe aut cum aceto impoſita heryſipelata reſtingunt: auctor Dioſcorides.

Eadem ferè de granis iſtis Ioannes Meſues habet, ſed quinq; aut ſeptem, vel ad ſummum quindecim numero tantum exhibenda tradit : eademq; ex iure veteris galli, coli iuncturarum & coxendicis doloribus vtilia; & cum aqua caſei vel lacte caprino hydropicis prodeſſe.

Oleum, inquit Galenus, quod ex ſemine conficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quàm eſt oleum commune, ac proinde quoq; digerit.

Stirpem eam, quam D. Deus Ionæ Prophetæ iuxta Niniuen pro vmbraculo præparauit, & quæ ſubito à verme corroſa collapſa eſt, Ricinum fuiſſe, vndequaq; doctiſſimus ac clariſſimus D. B. Arias Montanus in commentariis ſuis, in Ionam cap. IIII. euidenter oſtendit, & κικαῖον Hebræis dici, cui κίκι vicinum eſt.

DE TITHYMALIS.
CAP. XII.

TITHYMALI *genera, Dioſcoride, Plinio & Apuleio auctoribus ſeptem ſunt. Primus Characias ſiue maſculus;*

Digitized by Google

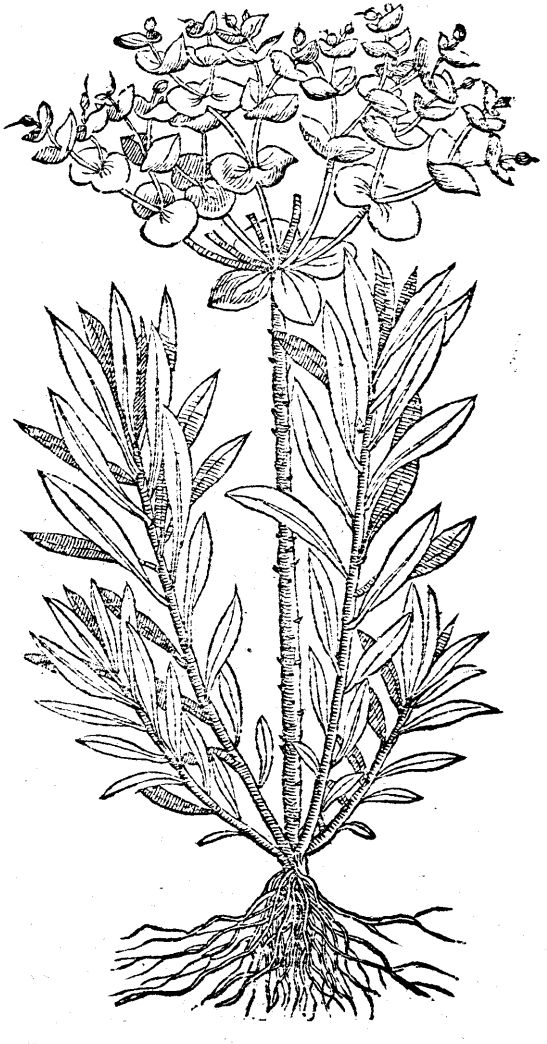

Digitized by Google

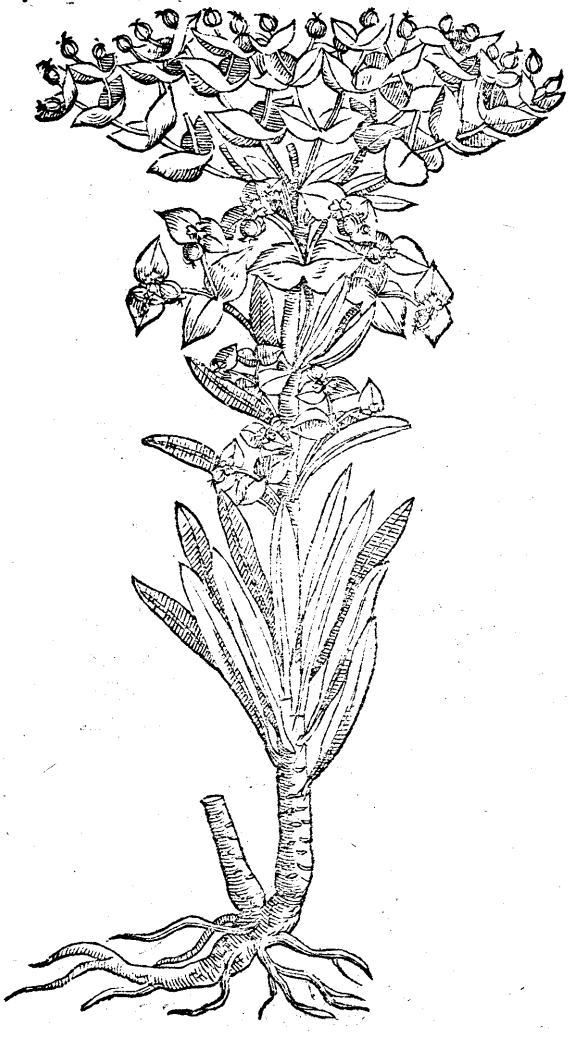

Digitized by Google

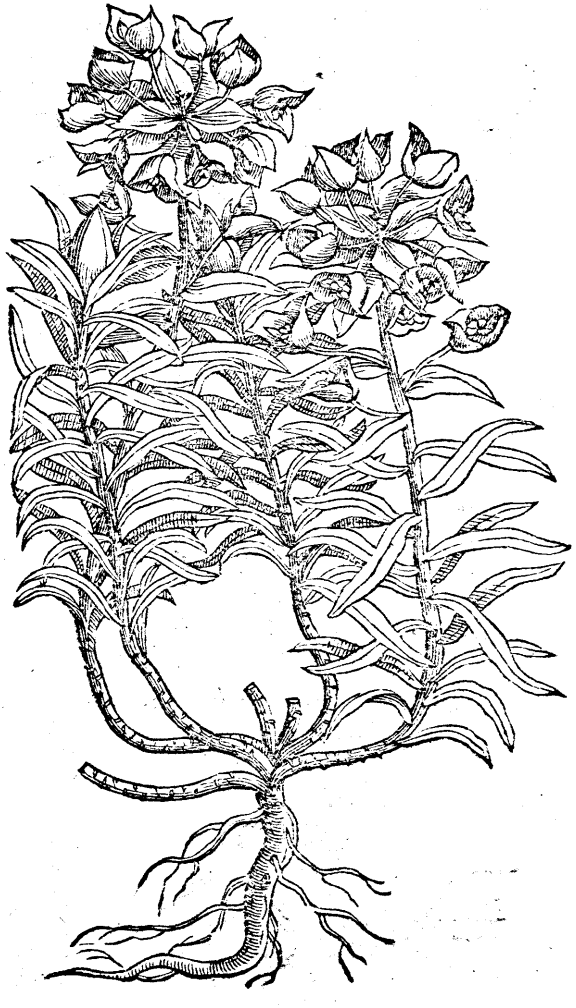

Digitized by Google

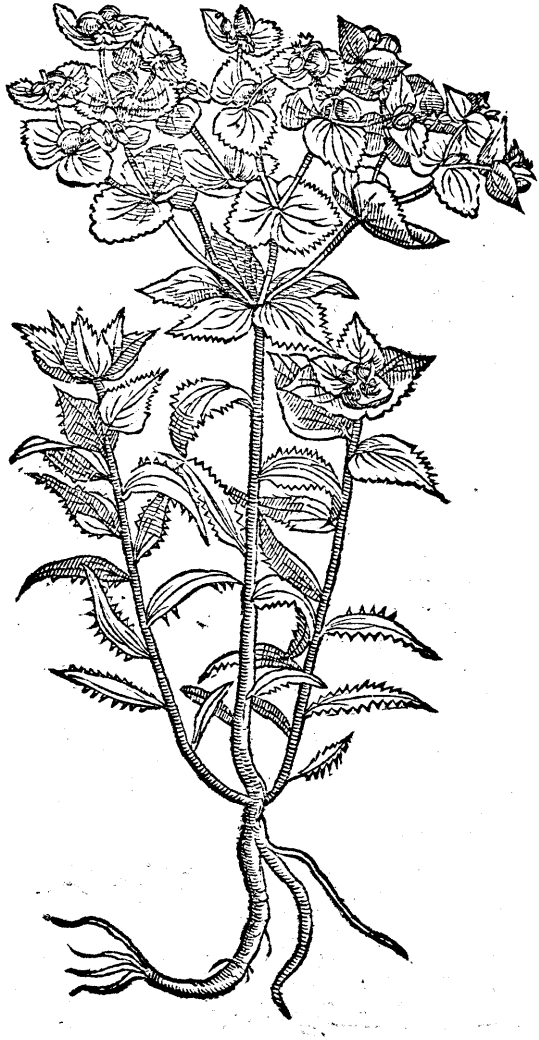

Digitized by Google

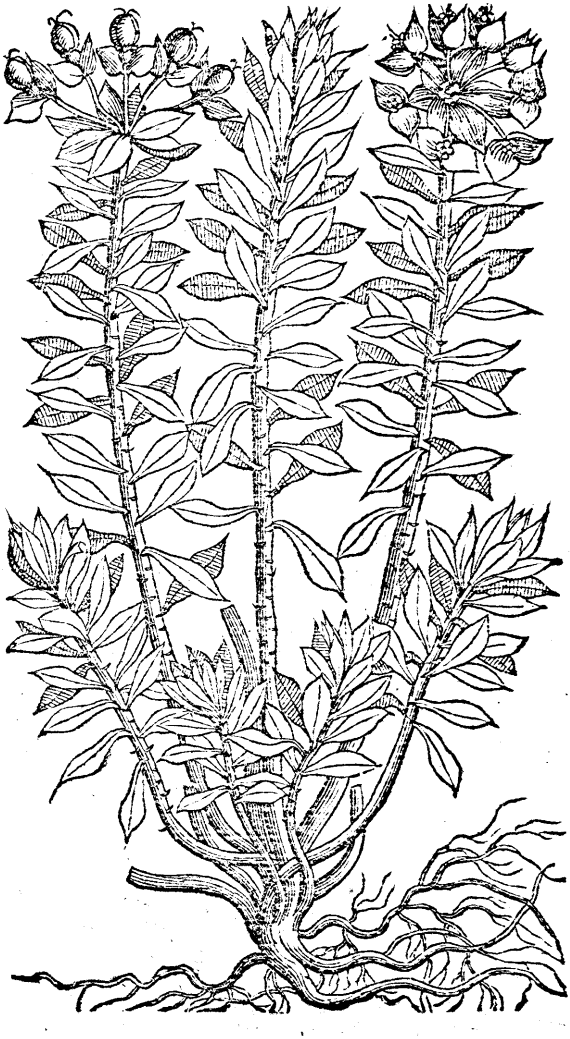

Digitized by Google

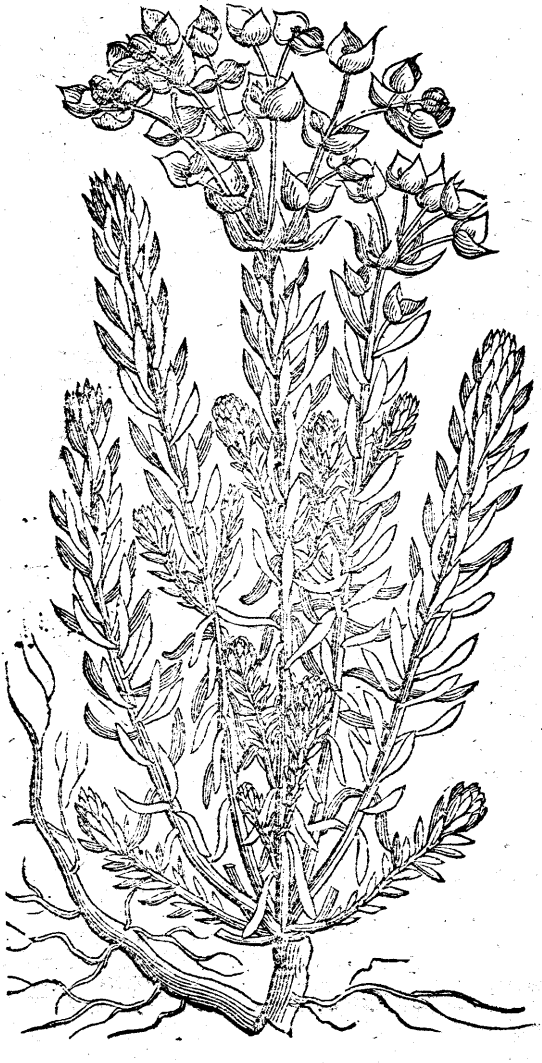

Digitized by Google

BIBLIOTECA
DE LA FAC. DE MEDICIN

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

culus; alter Myrtites siue Myrsinites, fœmina; tertius Paralius; quartus Helioscopius; quintus Cyparissias; sextus Dendroides; septimus Platyphyllos. Theophrastus tres tantùm enumerat: Paralium videlicet, marem, & fœminam Myrtitem.

Characias Tithymalus.

Characias Tithymalus siue mas, caules promit cubitales, teretes & rubentes, foliis circumuestitos tenuibus, oblongis angustisq3, & lõgioribus maioribusq3 quidem quàm oleæ, at amygdalinis angustioribus: coma in cacumine larga, ampla, & iunci odorati ferè modo effusa, quæ concaua quædam sursum spectantia profert vasculis siue acetabulis similia, è quibus flosculi sublutei, dein triquetra exeunt capitula, parua, in quibus semina. radix dura fibras habet multas.

2 Est verò & altera huius speciei, foliis antedicto similis, foliis tamen durioribus. caules quoq3 nonnihil sed tamen minùs rubent. coma altior, & qui hanc fert caulis foliis haudquaquã vt prioris exuitur; illius enim, folia ferè semper comam facientis defluunt. vascula, flores, semina & radices satis conueniunt.

3 Ad hoc genus pertinere etiam videtur non caule rubẽs, sed exalbidus ac candidus Tithymalus. caules eius teretes & ramosi, cubito non rarò altiores folia oblonga quoq3 & angusta, albida, tenuiq3 lanugine pubescentia: vmbella cõtractior. flosculi parui, luteoli: semina trigemina in acetabulis, vti aliorum.

4 Iam & quartus quidam est Characias, foliis similiter oblongis, angustisq3, paulo quàm primi aut secundi minoribus, albicantibus etiam candidisq3, sed minimè lanuginosis. vmbella è viridi sublutea, quæ priùs quàm explicatur, oblongioris fructus, veluti amygdali, rudimentum præ se fert, concolor tamen reliquis foliis. flosculi & semina

aliorum

Digitized by Google

aliorum similia. radix altè demittitur.

Quintus Characias foliis similiter est oblongis, mucronatis tamen & circa annexum latioribus, & dilutiore colore virentibus, per ambitum crenatis; (vnde serrato cognomen.) vmbellæ angustiores sunt. acetabula, flosculi, seminaq; respondent. 5

Myrsinites Tithymalus siue fœmina, ramulos siue cauliculos à radice habet complures, dodrãtales, haud tamen erectos, sed plurima parte procumbentes: folia verò circa hos breuia, lata, acuto & pungente nonnihil cacumine, Ruscisiue Oxymyrsines satis referentia, sed læuia & candida: flores in vmbellis exiguis; & semina aliorum similia. Myrsinites Tithymalus.

Paralio Tithymalo, hoc est, maritimo, cauliculi quini senive erecti assurgunt cubitales, tenues, dilutè rubentes, quos multa, parua, angusta, oblonga vestiunt foliola, instar Lini; sed candida densioraq;. rotũda sed minimè amplæ in cacuminibus vmbellæ; in quibus flores & semina perinde vt aliorum. Paralius Tithymalus.

Helioscopius Tithymalus teretibus, tenuibus, dodrantalibus, nõnihil rubentibus assurgit coliculis, ampla, laxaq; vmbella comosis. folia habet pauca, latiuscula, breuiora, minora, tenuioraq; quàm Portulacæ satiuæ: flosculos et semina parua, effigie præcedentium. radix tenuis est. fertur hic comam cum Sole circumagere: vnde illi nomen. Helioscopius Tithymalus.

Cyparissio foliola quidem sunt oblonga, sed per angusta, & quàm Ezulæ minoris angustiora, satis ad Piceæ accedentia, molliora tamen ac tenuiora. cauliculus nonnihil rubet, dodrante subinde altior; ramulos effundit cõplures; in quorum medio vmbella cum acetabulis purpurascentibus, floribus seminibusq; perpusillis. radix fibrosa. Cypariſſius Tithymalus.

Huius & species quædam minor reperitur, palmũ modò alta; tenuibus cauliculis: angustissimis, oblongis foliolis; 2

Digitized by Google

vmbella exigua; flosculis luteolis; seminibusq; minutis.

Dendroides Tithymalus.

Dendroides Tithymalus arboris specie fruticat, supernè amplus & multùm comosus. ramuli eius subrubent, circa quos sunt folia tenui Myrto similia. fructus qualis Characiæ: vt quidem Dioscorides. Plinius hunc comosissimum ex omnibus maximè, cauliculis rubentibus, & seminis copiosissimum esse tradit. Bellonius verò ad duorum hominū altitudinem crescere, et caudicem habere crassitudine cruris humani memoriæ prodidit.

Platyphyllos Tithymalus.

Platyphyllon Verbasco simile esse Dioscorides: Plinius verò nec vllius latiora folia esse ait. Videtur autem hic esse, quem diligentissimus ac clarissimus Carolus Clusius in Valenciæ Hispaniæ regno à se repertum scribit, pedalis videlicet altitudinis, foliis circa cauliculos amplis, ad Isatidis nouellæ formam accedentibus, viridibus & aliquantulum carnosis: flore è luteo purpurascente, acetabulisq; insidente, vt reliquorum Tithymalorum.

Ex omnibus autem his succus effluit, acris, mordax, candidus, et ferè lacti similis, quacunque eorum parte vulnerata.

Reperiuntur verò Characiæ Myrsinites & Cyparissias in Belgij subinde hortis; alibi sponte asperis & incultis locis exeūt. Paralius maritima loca amat, ac nō modò in Italiæ aut Hispaniæ, sed & in Hollandiæ, Zelandiæ, reliquaq; inferioris Germaniæ maritima ora, locis incultis, aridis & præaltis subinde nascitur. Hic ad hortos translatus, luxuriantibus cauliculis & in longitudinem excrescentibus, rarioribus efficitur foliis.

Helioscopius hortis olitoriis frequenter molestus; circa vrbes & rudera etiam exit; aut circa agrorum margines; vbi & Cyparissias alter quandoq; reperitur.

Dendroidē in petrosis locis exire Dioscorides prodidit:

in

Digitized by Google

in Creta Bellonius: Aloisius in Tuscia, Liguria, & prope Massiliam. Matthiolus Dendroidem extra Terracinam agri Neapolitani vrbem offendisse se refert inter saxa antiquissimi specus, plantæ arboreſcentis effigie; & in Tergestino littore haud procul Timauo fonte in saxosis quibusdã rupibus. Qui tamen ab eo exhibetur, nequaquam ampla est coma aut Myrti foliis, sed oblõgis & Characiæ æmulis pingitur. Florem semenq; Tithymali Aestate perficiunt; nõnulli seriùs, alij citiùs; in quibusdam regionibus priùs, in frigidioribus tardiùs. Myrsinitis sarmentosos cauliculos nõ simul, sed alternis annis fructificare Theophrastus tradit.

Latini, Plinio auctore, Lactariam & Lactucã caprinã πθύμαλον nominant; à lacti simili humore, qui secto aut vulnerato folio, caule, aliáve parte defluit. Reperitur & Lactoris. Cornelius Celsus lib. V. c. VII. Lactucam marinã appellat: Lactuca, ait, marina, quæ à Gracis πθύμαλος nominatur. Non tamen omnis Tithymalus, sed marinus ita propriè vocãdus. Tithymalũ autẽ Itali Tithymalo: Hispani Leche tresua: Germani Wolfs milch: Belgæ Wolfs melck, i. lupinum lac; Galli Herbe à laict nominant.

Χαρακίας, i. vallaris, etiam κομήτης κωδίος ἢ ἀμυγδαλοειδὴς cognominatur. κομήτης, ab effusa & ampla coma; ἀμυγδαλοειδὴς, à foliorũ figura, amygdalæ similiũ. Huius tertia à nobis tradita species, ea esse videtur, quæ à Matthiolo pro Dendroide exhibetur. quartã nõnulli perperam Myrsiniten faciũt. In magno autem versantur errore, qui quintam Characiam Hippophaen esse existimant. Nam Hippophaes frutex est spinosus, foliis oleæ, multũ à Tithymalis differens. 1 Hippophaes.

Myrsinitis siue fœmina fructus κάρυον, i. nux, Theophrasto auctore appellatur: vnde huic Tithymalo καρυῖτὴ cognomen: vt quidem Plinius. 2

Digitized by Google

3 Παραλίου sive marinus Tithymalus, à Theophrasto κόκκυ appellari refertur; à nonnullis etiam πεπλίδος aut μήκωνος dicitur. Est autem μήκων quoq; papauer.

4 Ἡλιοσκόπιον Latini Tithymalum Solsequium aut Lactariam Solsequiam vocant.

6 Δενδροειδὲς, λεπτόφυλλον & tenuifolium etiam appellant.

7 Πλατύφυλλον à pleriſq; κορυμβίτης dicitur.

Cæterùm Tithymali omnes vincentem habent acrem calidamq; facultatem, ineſt verò & amaritudo.

Validiſſimus eorum eſt liquor: ſecundum locum tenent fructus & folia. ſed & radix dictarum facultatum particeps, ſed non ex æquo: vt quidem Galenus. Et habet quidē non modò Characiæ ſed et reliquorum omnium ſuccus, per inferna purgandi validam vim atque potentiam. Bilem, pituitam & aquoſos humores ducit etiam in exigua quāzitate ſumptus; ſed ventriculum vehementer conturbat, et interna viſcera inflammat; quam ob cauſam ab eius vſu docti ac prudentes medici abſtinent.

Foris etiam non tutò adhibetur. vt enim vehementer acris & mordax, ita quoq; facilè partem, cui illinitur, corrumpit: & tanta quidem eius vehementia, vt etiam oleo permixtus, quod tamen acredinem illius retundit, aduſtis pilorum radicibus, corpus depile reddat; ſi identidem & ſæpe eo inungatur.

Fructus & folia tametſi mitiora, in aquam ſtagnalem iniecta celerrimè piſces in vertiginem agi ac ſemimortuos in aquæ ſuperficiem ferri efficiunt: auctore Galeno.

De

Digitized by Google

De HIPPOMANE. CAP. XIII.

Ex *Tithymalo Theophrastus de historia stirpium lib.* IX. *Hippomanes appellatū apud Arcades fieri refert, quod optimum, inquit, cōfici apud Tegeam nouimus, maximeq; in pretio haberi. Sed alij auctores aliter sentiunt: omnes tamen veneficium esse affirmant.*

Theocritus stirpem esse Hippomanes, qua equi in furorem aguntur, ἐν τῇ φαρμακευτρίᾳ *cecinit his verbis:*

ἱππομανὲς φυτὸν ἐστὶ παρ' Ἀρκάσι. τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι
κῆ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, κῆ δοαὶ ἵπποι.

Virgilius & Tibullus poëtæ, virus ab equarum inguinibus defluens, quo tempore amoris furore & insania feruntur, ita nominant; & ille quidem Georgicon lib. III. *sic scribens.*

Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum destillat ab inguine virus
Hippomanes, quod sæpe malæ legêre nouercæ.

Tibullus verò lib. II. *Elegia* IIII.

Et quod, vbi indomitis gregibus Venus afflat amores,
Hippomanes, cupidæ stillat ab inguine equæ.

Et hoc vero nomine appellari Virgilius ait, volens, interprete Seruio, herbā abusiuè Hippomanes dici, ab equorum furore & insania.

Aristoteles libro VI. *de historia animalium, cap.* XVIII. *defluentem etiam à genitalibus equarum humorem Hippomanes appellari refert. Equæ, inquit, tempore coitus colligunt sese, & societate magis quam anteà gaudent, iactant caudam crebriùs, vocem immutant, humorē emittunt*

Digitized by Google

tunt ſuis genitalibus, ſimilem genituræ, ſed multo tenuiorem quàm mares, quem Hippomanes *nonnulli appellant; non quod pullis naſcentibus adhæret. Hoc ipſum tamen quod pullis naſcentibus adhæret, poſtea cap.* XXII. *Hippomanes etiam eſſe aſſerit. Cùm equa, ait, peperit, ſtatim ſecundas deuorat, atq; etiam quod fronti pulli naſcentis adhæret, Hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, ſpecie latiuſculum, orbiculatum, nigrũ: hoc ſi quis prærepto odorẽ moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore. Et ſanè equis amoris innaſci veneficiũ, Hippomanes appellatũ, in frõte caricæ magnitudine, colore nigro, quod ſtatim edito partu deuorat fœta, partum ad vbera nõ admiſſura, ſi quis præreptum habeat.* Plinius *lib.* VIII. *cap.* XLII. *etiam ſcribit, tametſi lib.* XXVIII. *cap.* XI. *equarũ à coitu virus eſſe concedat.*

De hoc verò & Iulius Solinus Polyhiſtor. cap. XLVII. *vbi ait, in equarum partu amoris naſci veneficium, quod in frontibus referunt recèns editi, ſuluo colore, caricis ſimile,* ἱππομανὲς *nominatum. Quod ſi præreptum ſtatim fuerit, nequaquam mater pullo vbera præbet fellicanda.*

Columella Hippomanes venenũ eſſe tradit, quod equinæ cupidini ſimilem amorem mortalibus accendat. quale autem illud ſit, vnde fiat, ſumatúrve, non explicat.

Accedit Plinius, qui Hippomanes tantas in veneficio vires habere lib. XXVIII. *affirmat, vt affuſum æris mixturæ in effigiẽ equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus agat.*

De quo Pauſanias lib. V. *vbi intra Altin Olympiæ locũ, Phormidis Menalij Olympica dona, & duos ab eo Ioui Olympio equos dicatos recenſet. Inciſa eſt, ait, in prioris equi latere, inſcriptio verſu nullo adſtricta: Phormis poſuit Arcas Menalius, nunc Syracuſanus. Huic equo Hippomanes*

Digitized by Google

pomanes infusum tradunt, Magi hominis astu, quò esset intuentibus miraculo. Magnitudine ille quidem & specie inferior est equis multis intra Altin positis, & deformiorē cauda præcisa reddit: sed illum equi mares non Vere tantùm, sed planè quauis anni parte appetunt. irrumpentes enim vel effractis vinculis intra Altin, vel è rectorum manibus elapsi, illum inuadunt, nihil minus furenter, quàm si viuentem pulcherrimā equam gregalem adorirētur. Hactenus Pausanias. Cuius quidem verba, & similiter aliorū veterum, occasione Hippomanis, quod ex Tithymalo fieri Theophrastus memoriæ mandauit, hoc loco adducta.

DE TITHYMALO TVBEROSO, SIVE APIO. CAP. XIIII.

TVBEROSVS Tithymalus exiguos promit caulículos, aliquantulum rubentes, tenues ac teretes; circa quos exigua & parua foliola, forma quidem foliorum Hyperici aut huiuscemodi Rutæ syluestris, at minora, Chamæsyces æmula. vmbellæ in fastigiis raræ, in quibus acetabula; flosculi pallentes lutei; semina asperiuscula triquetra, vti aliorum Tithymalorum; minora tamen. radix tuberosa pyri modo turbinatur; inferiore parte angustior; foris nigricās, interius candida. Manat ex hoc lacteus quoque succus, quacunque eius vulnerata aut læsa parte.

In Apulia Italiæ prouincia gignitur, nec non in Græcia ac vicinis insulis, vt Creta, Lemno, aliisq;, & quidem illic locis montosis. Exit vno loco longioribus cauliculis; alius, tenerioribus breuioribusq;. Huius quandoque maior: illius verò subinde minor est radix. Memini siquidem me ab excellentissimo clarissimoq; viro Iacobo Antonio Cortuso patritio

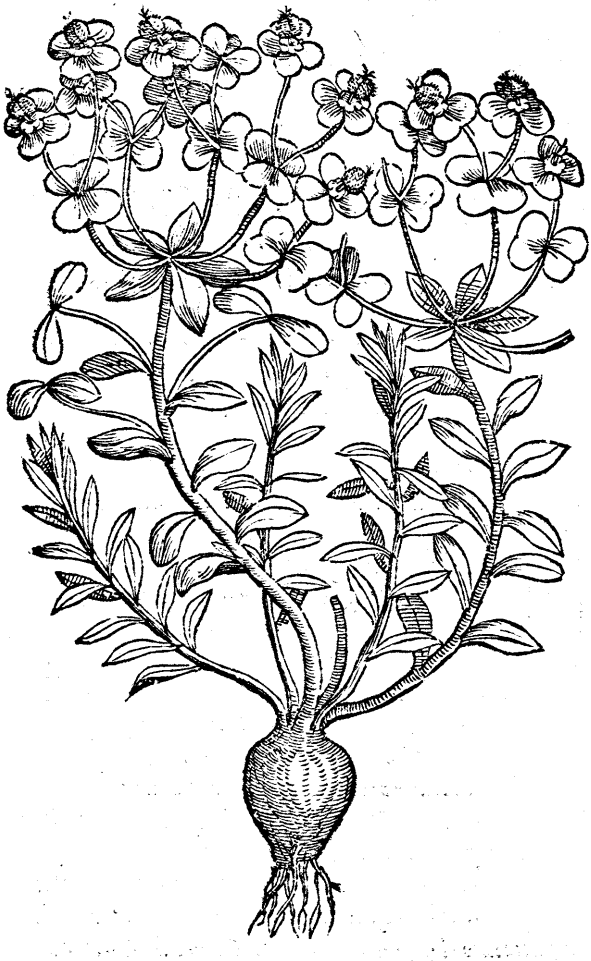

Digitized by Google

tritio Patauino, duas olim huius plantas accepisse. Vnius radix maior crassiorq́, folia verò & ramuli minora: alterius verò radix minor, sed ramuli longiores, & folia paulo maiora.

Hunc Tithymalum Græci ἄπιον à figura & similitudine pyri nuncupant. dicitur quoq; & ἴσχας, & à Gaza Latine Carica, quòd ἰσχάδα, id est, caricam siue ficũ aridam radix referat: itẽ & χαμαιβάλανον siue terrestris glans, & à figura quoq;. Sunt tamen & alij χαμαιβαλάνοι Germaniæ familiares ac edules, de quibus in historia Frumentorum scripsimus. Bellonius χαμαιπύδια modò in Græcia Apion dici scribit.

Facultate autem & temperamento Tithymalus iste, siue Apios, vehementer calidis ac siccis est, reliquis Tithymalis similis, ac perinde quoque humano corpori molestus ac noxius.

Pars radicis superior, Dioscorides ait, sumpta vomitione bilem pituitamq́ educit: quæ ad radicem inferior, per aluum. Tota vtrinque purgationes mouet.

Succus sesquioboli pondere, vtraque etiam parte purgat. Hydropicis, inquit Plinius, datur acetabuli mensura.

DE EZVLA SIVE PITYVSA. CAP. XV.

EZVLAE duæ sunt, Maior & Minor.

Maior fruticosa stirps est. caules eius complures, teretes, supra cubiti altitudinẽ longè assurgunt, foliis vestiuntur oblongis & angustis, Tithymali Characiæ minoribus. vmbellæ angustiores sunt. flores seminaq́ Tithymali. radix ampla, ramosa, crassioris corticis, succo lacteo plena, vti & tota ipsa stirps est. 1

Minor

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

2 *Minor priori similis, caules tamen eius breuiores teneriores*q3*; folia etiam oblonga, angusta, acuminata, minora: flosculi fructusq*3 *respondent; radix tenerior, lignosior, tenuioris corticis; tota lacteo similiter succo redundat.*

*Reperitur maior in collibus quibusdam Germaniæ apricis circa Scaphusiam & Basileam, in Apuliæ quoq*3 *Gargano monte, Matthiolo teste. Minor asperis & incultis nonnullis etiam Belgij locis exit. Vtraque quandoque ad hortos transfertur. vtriusque viuax est radix, sed caules Hyeme marcescunt, Vere noui erumpunt, Aestate fructus facturi.*

*EZulam alij Esulam, Arabes Alscebran aut Alscobran & absque articulo Scebran appellant. Videtur Græcorum πιτύεσα; præsertim quæ minor est. Nam hæc foliis πίτυος siue Piceæ satis est æmulis, Cyparissiæ Tithymali maioribus latioribusq*3*. Atque huius etiam maiorem reperiri speciem Dioscorides testatur: cùm videlicet fruticem hunc quibusdam in locis σφόδρα εὐμεγέθον, id est, valde magnum inueniri tradit: satis innuens duas eius species existere.*

EZulæ etiam nomen à πιπέσης luxatū esse potest. Sublatis etenim duabus prioribus syllabis, remanet ἔσα, cuius diminutiuū vsula, & mutata vocali prima, Esula. Nicolaus Myrepsus EZulam Chamæpyten lib. de antidotis primo; compositione XXX *&* CXXX. *nominat. Et potest minor haud absurdè Chamæpitys dici, folio videlicet πίτυν referens.*

*Sunt autem EZulæ Tithymalorum quoque species, veluti & Galenus de Pityousa testatur. Hanc quidam, inquit, speciem putant esse Tithymali, quòd succum habeat vt illi, quodq*3 *similiter illis purget, cæteraq*3 *omnia viribus illis sit adsimilis.*

Mesues Ezulam purgatorium rusticorum esse scribit;

&

Digitized by Google

& maiorem viscera interna exulcerare, atq; eam ob causam perniciosam : paruam præstantiorem, hoc est, minùs nociuam. Ipsa tamen minor acrimonia & purgandi facultate maiore haud inferior.

Vtraq; impensè calida, acris & exulcerans, ventriculoq; molestissima.

Errant nõ parum, qui cortices harum radicum, in medicamentorum compositionibus Turbith loco substituere temerè audent. Error quorundam.

DE LATHYRI.

CAP. XVI.

LATHYRIS Tithymalorum etiam numero asscribenda; vtpote tota candido & lacti simili succo turgens. caules promit proceros, altiores cubito, digiti crassitudine, intus inanes, multis alis superiùs ramosos. folia secundum caulem oblõga, angusta, amygdalinis similia, cæterùm longiora læuioraq; ; in ipsis verò ramulis breuiora latioraq;. flores in fastigiis exigui ; fructus tres cohærentes loculi, maiores quàm Tithymalorum, minores quàm Ricini; in quibus semina rotunda, interiore medulla candida. radix nullius vsus, fibras aliquot habet.

In omnibus autem regionibus obuia Lathyris, præsertim in hortis, in quibus nasci gaudet, & frequenter reperitur.

Λαθυρὶς *Græcis, vulgò Cataputia minor : Italis Catapuzza : Germanis* Spꝛingkraut / ſpꝛingkoꝛner/treikoꝛner : *Hispanis* Tartago : *Gallis* Espurge : *nostris* Spꝛingcrupt *&* ſpuergie, *dicitur.*

Huius autem facultas assimilis etiam est Tithymalorum, vehementer videlicet expurgatoria, & acris; nisi quòd semen, inquit Galenus, gustantibus videatur dulce, quod sanè etiam maximam purgatoriam vim obtinet.

Digitized by Google

Digitized by Google

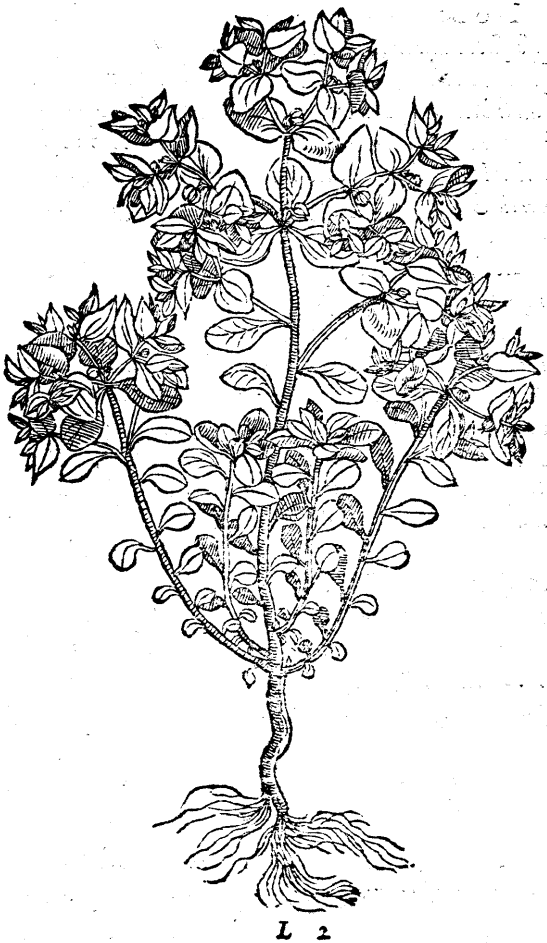

Digitized by Google

De peplo.

cap. xvii.

Dodrantalis *herbula Peplus est, lacteo & ipse succo manans, Helioscopio Tithymalo assimilis, eiusq; quadam veluti species, sed omnibus partibus minor. caulículi subrubent: folia exigua in rotunditate oblongiuscula, infernè maiora, supernè minora: coma circinata: semina tribus loculis discreta, sed minuta; radix tenuis, fibrosa. In hortis & vineis exit, & subinde in agris neglectis aut non cultis.*

Aestate viget, in Hyemem vsq; perdurat. Colligitur, inquit Dioscorides, messibus, siccaturq; in vmbra.

Πέπλος *& Graecis appellatur; vulgò* Esula rotunda. *Ruellius Vineale Reuelium à Gallica dictione nominat. Gallis siquidem est* Reueille matin de veignes: *Germanis* Teufelsmilch. *Dicitur & σύκη & μύκων ἀφρώδης, vt quidem inter notha asscribitur. In linguarum verò Hippocratis expositione etiam χαμαισύκη. Est tamen omninò alia χαμαισύκη, de qua mox.*

Facultatem autem Peplus reliquis Tithymalis, quorũ & species, assimilẽ obtinet, calidam videlicet, acrem, mordacem, & cum violentia expurgatricem. Testatur Galenus lib. de simplic. medic. facult. his verbis: Peplus quidam verò μύκωνα ἀφρώδη, & hic frutex paruus succum habet similem Tithymalus, cùm in aliis, tum quia purgat, ceu illi.

De peplio sive peplide.

cap. xviii.

Accedit Tithymalorum & Lactariarum generibus & Peplion humi procumbens, & nequaquam aliarum modo assur-

Digitized by Google

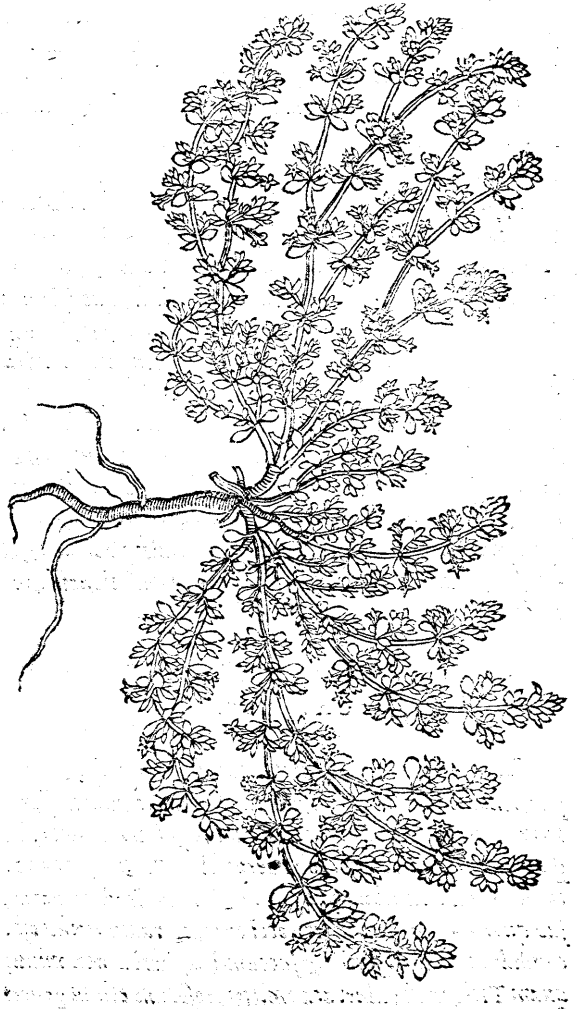

Digitized by Google

assurgens herba, & lacteo similiter succo turgida. ramuli eius teretes, subinde purpurei, quandoq; herbacei coloris. folia Pepli & Portulacæ syluestris æmula, sed prona parte rubentia. semen exiguum in triangularibus paruis valuulis veluti Pepli, sub foliis reconditur. radix pusilla.

In maritimis, vt Dioscorides ait, maximè nascitur.

Appellatur verò non modò πέπλιον, verùm & πεπλὶς, et vtroque quidem nomine à similitudine Pepli. Dioscorides πεπλίδα nomen ad Hippocratem refert, ab aliis & ἀνδράχνη ἄγρια, id est, Portulaca syluestris, dicitur, quòd scilicet Portulacæ huius modo sparsum per terram repat, foliisq; ipsam referat: eam nempe quæ sponte & non sata in hortis & alibi gignitur.

Respondet Peplion istud viribus reliquis Tithymalis. Dioscorides etiam colligi, reponi, dari & condiri Pepli modo ait: Galenus succũ habere validum non admodum vtilem: semen vtilius, sed πυρωδὲς, hoc est, feruidum, similiter Pepli modo purgans. Exemplaria Galeni φυσωδὲς, *id est, flatuosum habẽt, sed nos Cornarij emendationem amplectimur, & πυρωδὲς legimus.*

Galeni locus emendatus.

DE CHAMÆSYCE. CAP. XIX.

CHAMÆSYCE *supina humi procumbit, & Peplidis modo nascitur, ramulis tantummodo numerosioribus tenerioribusq;, qui teretes, rubẽtes, et in rotundi orbis speciem dispersi iacent. folia perpusilla, Pepli minora, rotundiuscula, lentibus ipsis forma & magnitudine paria, sub quorum alis fructus tricocci exigui. radix tenuis est. candidum & lacti similem succum hæc herba non minùs quàm Tithymali vulnerata emittit, ipsorum etiam generi*

Digitized by Google

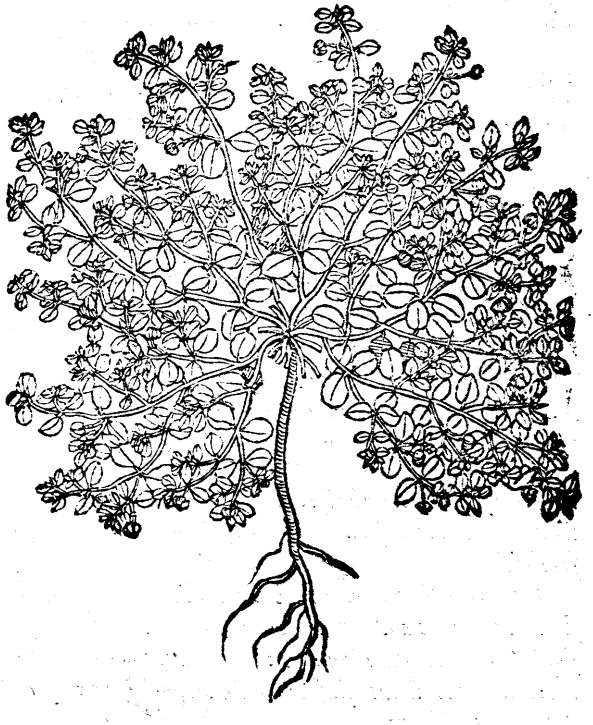

Digitized by Google

asscribenda. Reperitur, ait Dioscorides, in squalidis, aridis & petrosis.

Χαμαισύκην appellant, id est, humilem Sycen. Dicitur autem σύκη non modò ficus, sed & Peplus, vt iam antea meminimus: vnde Chamæsyce, quasi humilis aut terrestris Peplus, quem folio & facultate omnimodè refert. Appellatur verò hæc etiam μήκων ἀφρώδης, veluti ipse Peplus.

μήκων ἀφρώδης. ἡρακλεία.

Μήκωνα autem ἀφρώδη Dioscorides herbam esse tradit ab aliquibus ἡρακλείαν appellatam: caule dodrantali: foliis valde exiguis, sphæris siue Lanariæ herbæ: & fructu iuxta ipsa candido: sed & totam herbam ipsam albam & spumeam. De eadem & Theophrastus lib. IX. Meconem Heraclæam folio asserens esse Struthij, quo lintea candidãtur, fructuq; albo. Sed totam herbam candidam esse non adiecit. Purgandi vim vterque huic Meconi tribuit, & vomitione expurgare: comitialiq; morbo obnoxiis hac purgatione prodesse. Suspicari hinc posset aliquis, non aliam esse μήκωνα ἀφρώδη et ἡρακλείαν, quàm vel Peplum vel Chamæsycen, & separatis locis, sub diuersis nominibus de eadẽ stirpe Dioscoridem egisse: nisi ipse Theophrastus hũc scrupulũ videretur eximere. qui μήκωνα hanc in numero aliarum μηκωνῶν, id est, papauerum habet, & post κεραυνίαν ac ῥοιάδα reposuit. quod legitimam μήκωνα ἀφρώδη siue ἡρακλείαν, papaueris esse speciem, & propriè Papauer spumeum Latinis dici ostendit; & à Peplo & Chamæsyce differens.

Est autem Chamæsyce viribus reliquis Tithymalis assimilis. Galenus abstergendi simul & acrem, ait, vim possidet. Itaque acrochordonus & myrmecias, caules eius teneriores in modũ cataplasmatis admoti, quiq; ex eis profluit liquor, auferunt.

Quod quidem & reliquæ omnes Lactariæ enumeratæ possunt,

Digitized by Google

possunt, sed quemadmodum iam antea monuimus, vsus earum periculo non caret, veluti neque huius.

De evphorbio. cap. xx.

Evphorbio *oblonga, crassa, & virentia sunt folia, in rotunda ac tereti figura anguloſa. Cucumerem vulgò, sed Galeno Melopeponem nuncupatum referrent, si nō anguli, & eminētiores, & albicantibus spinis plurimis, duplici ferè ordine, obsiderentur. Effluit ex his vulneratis liquor vehementer acris & mordax, facilè concreſcens.*

Dioscorides Euphorbium, inquit, Libyca arbor est, ναρθηκοειδὴς, id est, ferulacei generis, aut ferulæ speciem referens, quæ in Maurousiorum Tmolo reperitur, succo referta acerrimo; quem cum timore colligunt eius regionis homines, ob eximium eius feruorem.

Plinius herbam esse Euphorbiū ait, & è monte Atlante extrā columnas Herculis portari.

Differentes autem & multùm diſsidētes montes Tmolus & Atlas sunt. Nullus Tmolo nomine in Libya, aut Mauritania mons à Geographis refertur. Est Lydiæ mons Tmolus in Asia minori. Potest in exemplaribus Dioscoridis pro Atlante perperam Tmolus substitutus esse.

Græci pariter cum Latinis εὐφόρβιον vocāt. Plinius vno loco herbam fœmmino genere, Euphorbiam appellat. Succus etiam Euphorbion, & quidem officinis quoq; est.

Iubæ Regi Ptolomei patri, qui primus vtriq; Mauritaniæ imperauit, inuentio huius asscribitur, à cuius medico Euphorbo nomen accepit.

Natum fuit anno M. D. LXX. *Bruxellæ in amœniſsimo ac ditiſsimo horto Io. Boiſoti, viri, vt generoſisimi, ita do-*

Digitized by Google

Digitized by Google

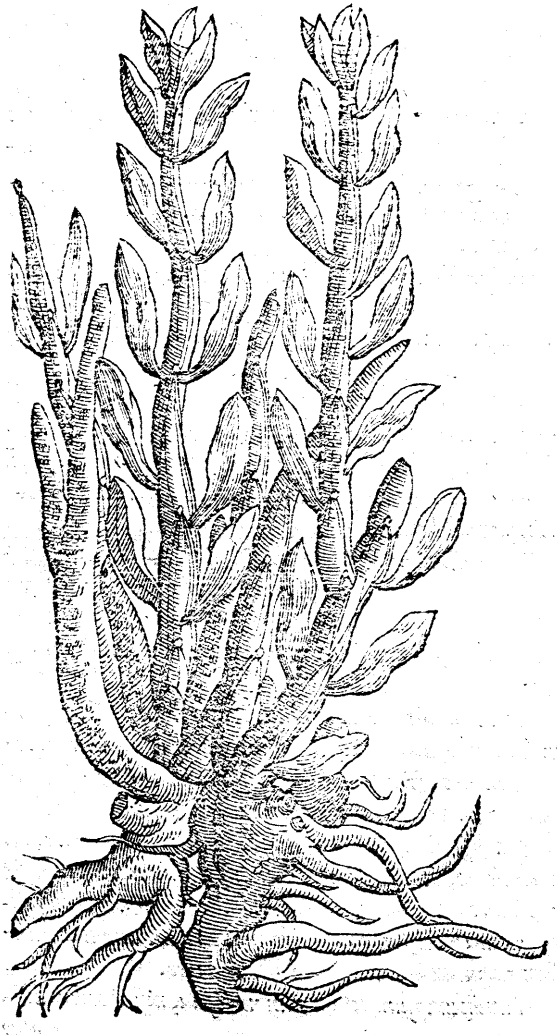

Digitized by Google

ctißimi. à quo vnum terræ commiſſum folium, in plura multiplicatum eſt, & radicem demiſit in obliquos ramulos diuaricatam.

Ioannes Leo in Aphricæ hiſtoria lib. IX. *ex vno folio, aut vt ipſe nominat, fructu,* XXV. *aut* XXX. *quandoque prouenire ſcribit; è quibus maturis & vulneratis ſuccus effluat lacti ſimilis, qui lentorem contrahens concreſcat, atq; inde colligatur.*

Euphorbium autem, ſuccus nempe concretus quo vtimur, vehementer calidæ, & vt Galenus ait, cauſticæ ſiue vrentis facultatis & tenuium partium eſt. quarto quidem ordine calidum & ſiccum.

Cum oleo violæ luteæ, vt quidem Meſues, ſed & alio quouis, vel etiam vnguentis permixtum, refrigerata citò calfacit: aduerſus ſtupores, tremores, conuulſiones, neruorũ reſolutiones conuenit: prodeſt etiam contra diuturnos coxendicum dolores.

Intrò aſſumptum, vt Aëtius, Paulus, Actuarius, et Meſues referũt, aquas & pituitam per inferna ducit; ſed vnà quoque non modò fauces ac os, ſed & ventriculum, iecur, reliquaq; viſcera accẽdit, exurit atq; erodit, vniuerſumq; corpus inflammat.

Obid, inquit Meſues, minùs tenuiter terendũ, & permiſcendum eius acrimoniam obtundentibus, calorem remittentibus, & lubricantibus: quorum tantam eſſe oportet copiam, vt eius ſuperficies vndequaque contegatur.

Sed difficile eſt Euphorbium, aliis ita vel inuoluere, vel permiſcere, vt non exurendi ſuam vim exerat. Nam & plurimo contemperatum oleo, ſubinde foris inunctum, veſicas excitat; corpore præſertim mollioribus. quam ob cauſam tutius eſt intrò corpus non admittere.

Tunditur ipſum etiam cum moleſtia, niſi naribus diligenter

Digitized by Google

genter obstructis ac communitis. Si quando enim acrimonia eius ad nares peruenerit, mox pruriginem, sternutationesq; excitat, ac deinde ardore intenso, copiosam pituitam ac muccum, tandem verò & sanguinem elicit: lachrymis non deficientibus.

Aduersus autem Euphorbij acrimoniam, remedio indigenis fertur esse herba, quæ ab effectu & contrariis facultatibus Anteuphorbij nomen accepit. Cauliculos hæc emittit cõplures, rotundos, virentes; atque circa eos folia qualia Portulacæ. radix multas quoque habet propagines. succo & hac abundat, sed nequaquam acri, verùm lento & refrigerante, ardorem ac acrimoniam Euphorbij retundente. ἀντευφόρβιον.

De hac veteres scripsisse nondum obseruare licuit. Videtur tamen ad Telephij species referri posse.

Creuit & istud Anteuphorbion doctiss. Ioanni Boisoto, eodem quo Euphorbium anno: atque vnà cum eodem periit.

DE TRIPOLIO.
CAP. XXI.

TRIPOLIO nostro folia exeunt oblonga, lata, læuia, virētia, crassiuscula, Glasti foliis perquàm similia. caulis rectus, dodrante altior, fastigio in alas diuiso, in quibus flosculi elegantes, medio disco lutei, orbiculato verò ambitu cærulei, Asteris Attici florum æmuli, qui in pappos candidos contabescentes abeunt. radix oblonga, cortice induitur crassiusculo.

Nascitur, inquit Dioscorides, Tripolium locis maritimis, quæ vnda alluit, recedensq; demittit. Ac talibus quidē in Belgij quibusdam maritimis nostrum reperitur: vt in Zelan-

Digitized by Google

Zelandiæ insulis. Neque videlicet in mari, neque in ficco, sed locis, quæ æstuans mare allidit, recedens, refluens, retroq; commeans deserit. Translatum ad hortos diutinè viget, sed luxurians grandescit, & in fibras radices commutat. Aestiuis mensibus flores facit.

Fabulosum est, quod à Dioscoride asscribitur, tradi nẽpe vno die ter colorem floris eius mutari; & manè album, meridie purpureũ, vesperi φοινικέν, id est, phœniceum. Sed tamen tres florum colores vno die reperiri posse, veritati haud repugnat. Nam cùm flores, omnes nõ simul, sed particulatim & sensim perficiantur, tres facilè contingit florum colores obseruari: incipientium nempe, completorum, & deficientium. Nondum patentes aut completi, subpurpurei sunt; perfecti patentesq;, quales scripsimus; deficientes papporum candidam ostentant lanuginem.

Τριπόλιον, à nonnullis etiam Ληχὼ, ab aliis μυρὶς appellatur: vt quidem inter nothas voces refertur, posset Aster marinus, aut Amellus marinus non ineptè dici. Arabs Serapio Tripolium Turbith nominat, & post eum Auicenna. Actuarius tamen Græcus, Alypi siue Alypiæ radicem Turbith esse existimat. Mesues verò herbæ ferulaceæ radicem iudicauit. Habent officinæ & suũ Turbith non modò à Tripolio, verùm & ab Alypo differens, nequaquam etiam ferulaceum. Quod à Garcia ab horto proregis India medico in Aromatum historia, quam clariss. ac doctiss. Carolus Clusius Latinam dedit, describitur, ex qua historiam eius in subsequens transtulimus caput.

Cæterùm Tripolij radix, vti Galenus ait, gustanti acris est, et facultate calida in tertio excessu. Dioscorides radicẽ in vino potam duarum drachmarum pondere, per aluum aquam ducere refert: itemq; vrinam. Conciditur etiã ad alexipharmaca siue venenis resistentia medicamenta.

Dx

Digitized by Google

De tvrbith ex garcia.
cap. xxii.

Tvrbith *planta est radice neq; magna neque longa. caulis dodrantalis subinde longior, digitalis crassitudinis, hederæ modo per solum repit. folia profert Althææ: flores etiam similes è candido rubentes, nonnunquam omnino exalbidos.*

Vtilis autem medicinæ caulis duntaxat pars inferior, radici proxima, quæ gummosa. Atq; huius cortex est, quẽ officinæ ostendũt; crassior videlicet quidam ac inanis, caudicis inferioris exterior cortex, medio exempto.

Laudatur vacuum, arundinosum fragile & plani corticis Turbith: deinde cui gummi adhæret concretum, quod gummosum dicitur; & albidum.

At gummosum non est semper sua natura, Garcias ait, sed Indi, quia viderunt à gummositate optimi Turbith notas à nostris peti, solẽt eius stirpẽ ac cauliculos priùs quàm colligant, aut contorquere, aut leuiter vulnerare, vt liquor effflueret. quo tandem densato atq; concreto, cauliculos gummosos auferunt. Reperitur verò & quandoq; absque contorsione gummosum factum, sed tamen, quò facilius liquor emanare posset, vulnerari ac contorqueri solet. Candidum etiam fit, eodem auctore, in Sole resiccatũ: in vmbra etenim nigrescit.

Prouenit in maritimis, verùm non adeò mari vicinis locis, vt vnda eius allui queant, sed duabus aut tribus interdum à mari leucis siue milliaribus distantibus; & quidem in incultis & potius humentibus quàm siccis.

Nascitur autem in Cambaya, Surrate, Dio insula, Bazaim locisq; vicinis, & in Guzarate, vbi plurimum, atq; vnde magna copia in Persiam, Arabiam, Asiam minorem,

&

Digitized by Google

& Lusitaniam effertur. Præfertur autem in Cambaya natum.

Arabibus, Persis, & Turcis Turbith appellatur: in Guzarate verò Barcaman; in Canara prouincia, cuius ciuitas Goa, Tiguar.

Habetur ab Indis medicis pituitam deiiciens ac expurgans medicamentum; cui si febris abest, adiicere solent Zingiber; alioqui absq; hoc ex decocto pulli gallinacei aut cum aqua exhibent.

Mesues Turbith calidum esse refert ordine tertio, & crassam lentamq; pituitam vacuare: atque hanc è ventriculo, thorace, neruis, atq; remotioribus artubus educere; sed tardioris facultatis esse, & ventriculū subinde eo subuerti perturbariq;, quo circa zingiber, mastichen, aliaq; aromata ei permiscenda; addi & oleum amygdalorū dulcium, vel ipsa amygdala, aut saccharum, ne corpus huius vsu extenuaretur aut emacresceret: ab aliis item cum palmulis, amygdalis dulcibus, aliisq; contemperari, inde componentibus antidotum (electerium aut electuarium officinæ appellāt) quod διαφοινικῶν dicitur, officinis ipsis et medicis exercitatis in vsu frequens.

Datur ipsius Turbith drachma (plus minus) vna, ad summum duæ. In decocto verò aut diluto tres quatuórve admittuntur.

DE EBVLO.
CAP. XXIII.

EBVLVS foliis muscario, fructuq; sambuco persimilis est, sed caudicem non facit lignosum; caules tantummodo herbaceos profert hybernis mensibus contabescentes. anguloſi hi sunt, ac frequentibus articulis geniculati, sambuci

buci nouellis ramulis ac propaginibus reſpondentes. folia ex interuallis geminata, ampla, ac veluti ſambuci ex pluribus ad craſſum neruoſum pediculum commiſsis coaleſcũt, quorum ſingula oblonga ſunt, lata, & margine ſerrato amygdalinis ampliora maioraq3. flores in vmbellis candidi. fructus ſiue acini ſubrotundi & rutilo colore nigricantes: in quibus ſemina parua oblonga. radix longa, digitalis craſſitudinis, minimè lignoſa.

Exit paſsim locis humẽtibus, incultis, ſecus vias et margines agrorum, pingui latoq3 ſolo: aridum, ſterile, ſiccumq3 reſpuit.

Flores Aeſtate, baccæ Autumno maturantur.

Græci χαμαιάκτην, id eſt, humilem ſambucum, nominant. Dicitur & ἐλιοσακτὴ, ἀγρία ἀκτὴ, ἢ ἐυβοϊκὴ. Latinis eſt Ebulis & Ebulum: Germanis Attich: *Belgis* Hadich: *Gallis* Hieble: *Hiſpanis* Yezgos.

Temperamentum autem Ebulus calidum quidem ac ſiccum, vtrumq3 ordine tertio; & facultatem non modò, quam ei Galenus tribuit, digerendi exiguam; ſed & purgandi per aluum eximiam et validam habet. efficaciſsimæ radices ſunt. folia digerendi ac diſcutiendi potentia præſtant.

Educunt autem radices non modò pituitam, verùm et aquoſos potiſsimũ humores: vtiles idcirco ad hydropicorũ purgationes: ſed tamen correctæ & vbi vires ſuffecerint. Purgant enim cũ moleſtia: ventriculum ſubuertũt: interioraq3 viſcera omnia perturbant. Malè omnibus vſus earum ſuccedit, quibus hepar obduruit; vt quando ex regio morbo Aſcites ſucceſsit. Quamobrem nec temerè, nec niſi valdè robuſtis ex Ebuli radicibus medicamentum, aut potio danda. Decoquitur in vino radix, ſi cauſa morbi frigida, & febris abeſt: aliàs pro affectus natura temperanda

Digitized by Google

potio est. Expurgant & acini & semina, sed clementiùs multo ac minori cum molestia, præsertim priùs aceto infusa, ac deinde semine anisi vel aliis aromatis vnà permixtis.

Foliis tumores œdematosi discutiuntur, cataplasmatis vel fomentis additis.

Dioscorides Ebuli radices vterum ait mollire, aperire, & affectus circa ipsum corrigere, ad insessus decoctas: folia recentia & tenera inflammationes mitigare cum polenta imposita; commodè item ambustis & canum morsibus imponi: auxiliari podagricis cum adipe taurino aut hircino.

DE CVCVMERE SYLVESTRI ET ELATERIO. CAP. XXIIII.

SYLVESTRIS *Cucumis humi prorepentibus sarmentosis caulibus & subrotundis foliis satiuum æmulatur; & eum quidem qui Galeno satiuus est (vulgò Melonem appellant) vtriq; tamen asperioribus. flores sublutei sunt: fructus oblongi, asperi, oblongis glandibus maiores, alioqui forma satis similes, satiuis verò Cucumeribus longè minores; qui maturi vel vltrò, vel leuissimo contactu desiliunt, semen cum liquore eiaculantes: radix crassa, candida, multiplex. Tota stirps vehementer amara, veluti & reliqua omnia syluestria Cucumeraria.*

Elaterium. *Paratur ex fructu huius Elaterium dictum medicamentum, cuius colligendi cõficiendiq; rationes ac modos Dioscorides pluribus verbis refert.*

In plerisq; calidis regionibus in ruderibus, sabulosis aliisq; incultis locis reperitur. apud Germanos hortensis. semel autem satus, pluribus inde annis facilè renascitur;

non

Digitized by Google

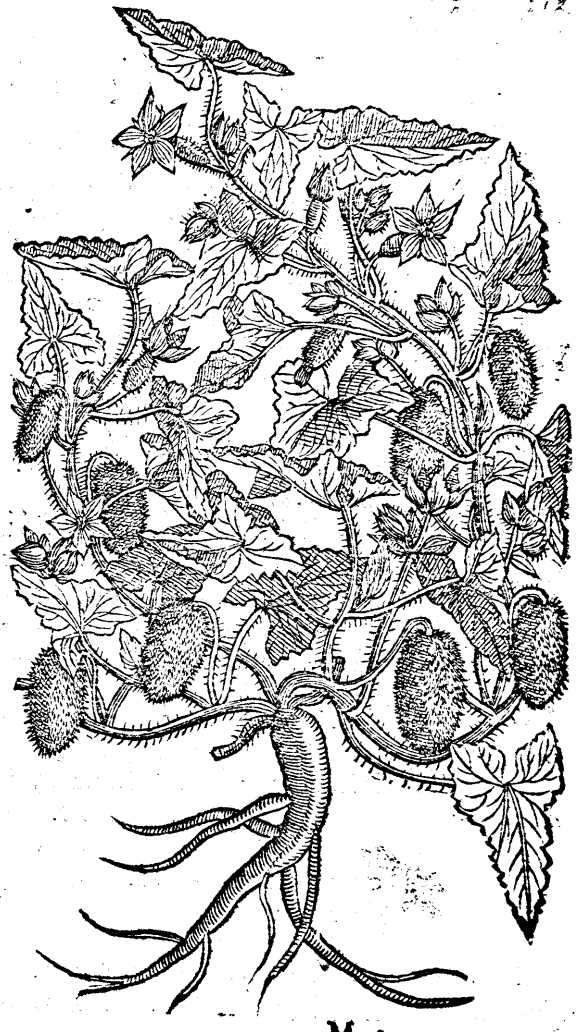

Digitized by Google

non tamen è radice reuiresçens, sed ex seminibus sparsis proueniens.

Circa Autumnum fructus maturantur; atque eo tempore, ad Elaterium conficiendum colligendi.

Græcis est σίκυς ἄγριος: Latinis agrestis & erraticus Cucumis etiam appellatur: officinis Cucumer asininus. Sunt qui Cucumerem anguinum vocent. Sunt tamen inter satiuos & hortenses vulgò habitos Cucumeres oblongi ac recurui, quos anguinos cognominant. Italis Cocomero saluatico: Hispanis Cogumbrillo amargo *: Germanis* **Wild cucumer**: *nostris* **Wilde concommeren**: *Gallis* Concombre sauuage *dicitur. Elaterium siue* ἐλατήριον *officinæ corrupta voce Elacterium nominant.*

Est autem densatus iste succus ex secundo ordine excalfacientium, Galeno teste, & subtilium partium: extergendi item digerendiq; vim obtinet.

Folia Cucumeris syluestris, radices earumq; cortices, vti vehementer amara, ita similiter quoq; excalfaciunt, et abstergunt, sed minùs tamen quàm Elaterium. Expurgat autem istud Elaterium bilem, pituitam aquososq; humores; & quidem valenter; ac non modò per inferiorem ventrem, sed quandoque per superna.

Modus Dioscoridi est à semiobolo ad obolum, pro virium portione.

Cit idem menses in pesso subditum. Naribus cum lacte infusum oculorum in morbo regio colorem emendat.

DE COLOCYNTHIDE.
CAP. XXV.

COLOCYNTHIS *per humum strata Cucumerariorum modo repit, eum quem Citrulum Cucumerem nostra*

Digitized by Google

stra ætas appellat proximè referens, cuius & sylvestris est species. folia eius lata aliquot incisuris dissecta. flores in luteo pallescunt. fructus globosus cortice integitur tenui, lutei vbi maturuit coloris, quo ablato interior candida fungosa medulla ad medicinæ vsus resiccatur; vnà cum in ea conditis seminibus paruis, & sordentis coloris. Ingentis amaritudinis hæc medulla est; similiter & semẽ, totaq; ipsa omnibus suis partibus stirps.

In calidis regionibus seritur & perficitur Colocynthis; sed in Germania ac Belgio ægrè ad maturitatẽ peruenit.

Appellari solet à Barbaris ac in officinis Coloquintida. Græcis est κολοκύνθις, & quandoq; σικυωνία. Atque hinc Hiera διασικυωνίας aliquãdo inscripta reperitur, quæ aliàs διακολοκυνθίδος dicitur. Est tamen & σικυωνία Cucumis agrestis, de quo præcedente capite. Latini interpretes pro Colocynthide crebrò Cucurbitam reddũt sylvestrem. Differens tamen hæc à Colocynthide est. Cucurbita siquidem sylvestris Græcis κολοκύνθα ἄγρια vocatur, & satiuæ similis est: scandit vt satiua vicina adminicula: folia eius similiter lata & indiuisa. fructus paruis cucurbitulis similes, duri ac lignosi admodum corticis. medulla interior adeò succulenta, vt resiccari nequeat. amara interim tota, vti Colocynthidis & agrestis Cucumeris. Cucurbita sylvestris.

Est autem Colocynthis veluti tota sua natura, omnibusq; suis partibus amara, ita calida quoq; ac sicca secundo gradu eoq; intenso. atq; idcirco expurgare, abstergere, aperire, & quæcunq; amarissima efficere posset, nisi validior eius per inferiorem ventrem euacuandi ac purgandi facultas reliqua eius opera, vt Galenus ait, præuerteret.

Tam valenter siquidem hanc vim exercet, vt non modò pituitam & bilem citissimè copiosissimeq; educat, verùm & abrasis intestinis, venarumq; meseraicarum osculis re-

Digitized by Google

seratis, sanguinem & cruenta subinde eliciat. Ita vt hac de causa nec temerè, nec nisi grauissimo aliquo vrgente morbo, ea sit vtendum; neq; etiam nisi lento aliquo ac glutinoso permixta, quo videlicet vehementia eius reprimatur; maleficavis obtundatur; & celeriùs per aluum permeante, intestina minùs abradantur. Admiscerì Mastichē aut gummi Tragachanta, Mesues admonet.

Formantur & ex ea pastilli cum Mastiche, gummi Arabico ac Tragachanta, et Bdellio. Ex his Mastiche etiā adstringentis facultatis euidenter particeps est. Praestant autem lenta ac glutinosa, adstrictionem nullam aut exiguam habentia. Adstringentibus siquidem huiuscemodi valida ac fortissima medicamenta coercita ac refrenata, maiore deinde violentia ac molestia, vim ac facultatem suam peragunt. Quae verò adstringentia permixta nō habent, facilius minoriq; cum labore opus suum perficiunt. Quales sunt Pilulae, à Rhasi lib. IX. ad Almanzorem Iliacae appellatae. Quae cōponuntur ex Colocynthide & Scammonio duobus fortissimis; ac tertio Sagapeno, quod lentore suo intestina oblinit, & ab vtriusq; iniuria defendit.

Quae quidem compositio tametsi fortissima, & qua nec temerè, nec citra vrgentem vehementer necessitatem vtendum, facilè tamen ac citra magnas molestias expurgat, & cum minoribus torsionibus, quàm pleraq; mitiora clementioraq; medicamēta, Mastichen aut alia quae adstringunt, admittentia.

Atque hanc ob causam verisimile est à Cochiis catapotiis Galenum lib. I. de medicamentis secundum loca, Mastichen & Bdellium reiecta voluisse, quae tamen praeceptor eius Quintus iisdem addere anteà solitus fuerat.

Vtilis autem Colocynthis non modò ad purgationes, in quibus Vertigini, Hemicraniae, Cephalea, Apoplexi, morbo comi-

Digitized by Google

comitiali, Asthmati, intestinorum cruciatibus, aliisq; pertinacissimis morbis succurrit; verùm & foris nequaquam aspernandas vires præstat.

Valet ad aurium tinnitus & surditates oleum cum ea decoctum. idem lumbricos & ventris taeas interimit ac pellit, aluumq; non rarò mouet vmbilico imoq; ventri admotum.

Acetum quod eius decoctionem admisit, collutione dentium dolores sopit, auctore Mesue.

Semen ad mortuorum corporũ conseruationem ac corduturam vtile; præsertim Aloë & Myrrha admixtis.

DE HELLEBORO SIVE VERATRO ALBO. CAP. XXVI.

VERATRI apud veteres duo genera sunt: Album, & nigrum.

Sunt autem albo Veratro folia magna, lata, maioris siue latifoliæ Plãtaginis, aut potius Gentianæ similia, maiora, magis venosa, liratim striata, ac quasdam plicas habentia: rectus & ferulaceus caulis, prælongus, multis nsi. viis foliorum tunicis obuolutus, quas inarescens deminit; superius verò plures proferens spicas; in quibus flores non magni, è senis angustis striatis foliolis herbaceo colore candicantes; quorum singulis tres aut quatuor succedut angustæ, paruæ siliquæ veluti sesami. in his semen latum & candicans. Radix crassa, candida, haud longa est, cũ multis adhærentibus fibris, quibus etiam subinde propagatur.

Huius & alia species est floribus nigricantibus, foliisq; caulem præsertim amplectentibus, angustioribus; alioqui antecedenti similis.

Digitized by Google

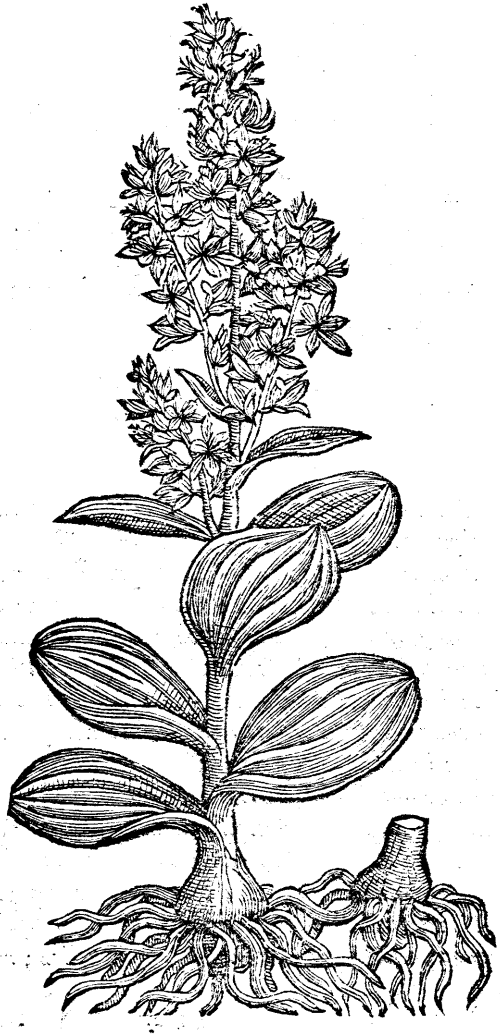

Digitized by Google

Gaudet Veratrum album montanis & asperis; & non modò in Græcia, Italia, aut aliis calidioribus regionibus, verùm & in Germaniæ ac Heluetiorum montibus viret. viuit & in hortis.

Floret Aestate; messibus aut sub Autumnũ legendæ sunt radices.

Nominatur Græcis ἐλλέβορος λευκὸς, & quandoq; citra aspirationem ἐλλέβορος λευκὸς: Latinis Veratrum album. Sunt qui ἀσκίδα, ἄτομον, πυγματοραξίν, γόνον ἡρακλῆος, πολυείδου, ἀναφύτου etiam nuncupent: aliis Sanguis Herculis dicitur: Germanis Weiß nießwurtz: *nostris* Witte nieswortele: *Italis Elleboro bianco: Hispanis* Verde gambre blanco, & yerua de balleste: *Gallis* Ellebore blanche.

Ex tertio est ordine excalfacientium ac desiccantium, auctore Galeno.

Vomitione purgat; varios humores educit; & quidem magna cum vi & molestia summa. quocirca dari non debet, nisi vbi longi valentesq; morbi sunt, spesq; ex aliis remediis adempta sit: vt Paulus Aegineta scribit. apud quẽ & nonnulli exhibendi eius ac propinandi modi extant. Sternutationes huius radicis puluis quoque excitat, naribus exceptus; & inter πταρμικὰ siue sternutatoria valentissimus est.

Dioscorides Veratrum istud menses etiam ducere, & fœtus enecare in pesso appositum refert; & mures interficere cum melle & polenta subactum. Plinius phthiriasin hoc emendari addit.

Digitized by Google

Digitized by Google

De helleborine.
cap. xxvii.

Veratrvm album effigie refert Helleborine, ea de causa à nobis appellata, sed humilior tamen ac minor multo. caulis eius erectus ad pedis ferè altitudinem assurgit: folia lata, similiter venosa & striata, vti Veratri albi, sed paruula. flores secundum caulem ordine quodam digesti, foliacei, albicantes medio aliquantulum prominente subluteo, quibus oblonga non tamen magnæ succedunt veluti siliquæ, aliquantulum striatæ, in quibus semina minutissima. radices subsunt fibrosæ, Veratri albi tenuiores.

Reperitur locis haud sitientibus ac vmbrosis; & cũ flore quidem Iunio ac Iulio.

Helleborinem non impropriè dici ac nominari posse, ipsa cum Veratro albo similitudo testatur. Nam syluestre ac spurium quoddam eius genus esse videtur.

Dioscorides quidem ἑλλεβορίνην θαμνίσκον μικρὸν, *hoc est, paruum fruticulum esse ait, habẽtem* ἐλάχιστα φύλλα, *id est, minima folia. Plinius verò lib.* xxvii. *cap.* ix. *Helleborinem paruam tradit herbam, exiguis foliis. & lib.* xxiii. *cap.* xx. *paruis foliis. Et parua quidem nostra hæc Helleborine, & herba, &* θαμνίσκος. θαμνίσκον *siquidem herbam cuius cauliculus rectus assurgit, etiam si vnicaulis sit, Dioscorides non rarò nuncupat. Nam & Polygonaton quod singulari caule, & attollitur, & nascitur,* θάμνον *facit.* πολυγόναπον, *ait,* θάμνῳ μείζων πήχεως. *folia autem huius non quidem minima sunt, sed comparatione Veratri albi parua re vera sunt, ac dici debent. Et Plinius non minima, sed exigua & parua tantùm esse scribit. Ostendunt & hæc nostræ Helleborines, cum ea quæ à Dioscoride ac Plinio describitur, similitudinem maximam, sed tamen legiti-*

Digitized by Google

legitimam esse, in tanta ac tam obscura veterum breuitate, difficile fuerit affirmare.

Dicitur autem Helleborine Dioscoridi ac Plinio etiam ἐπιπακτὶς, *sed vnde hoc illi nominis, non patet. Veratrum album etiam* ἀσκὶς *reperitur, vt diximus, appellatum. Si pro* ἀσκὶς *legi posset* ἀκτὶς, *existimari posset* ἐπιπακτὶν, *quasi* ἐπὶ ἀκτὶν *dictam, quòd videlicet Veratro albo superaddatur. Vt etenim Theophrastus lib.* IX. *miscetur in potione ex Veratro albo, vt vomitio bene succedat, Helleborines semen.* τοῦτο δ' ἐστὶ ποάριον, *addit, id est, hæc herbula quædam est. Atque coniecturam ita facere, sed certi assequi nihil datur: veluti etiam haud constat eandē Theophrasti & Dioscoridis Helleborinem esse. Dioscorides siquidem, vomitionem adiuuare eam, quod Theophrastus asserit, non scripsit; sed tantùm aduersus lethalia medicamenta, & iecinoris affectiones bibi. Plures autem esse possunt Helleborines. Nam & Centaurium minus superiùs diximus Helleborinem quoque appellari.*

Caterùm nostræ Helleborines qualis sit temperies aut facultas, compertum nondum habemus.

DE VERATRO NIGRO. CAP. XXVIII.

VERATRI *nigri tria sunt genera, præter illud tamen quod à Dioscoride describitur.*

1 *Primum folia promit ex pluribus collecta, quorum singularia oblōga, lata, læuia, & duriuscula sunt veluti Lauri, sed margine vtrinq; à medio sursum versus serrato: caule caret. flores in pediculis palmum altis è radicibus erumpentibus, magni, initio albidi, deinde purpurascentes, postremò virentes, cùm videlicet è mediis staminibus lutei*

Digitized by Google

Digitized by Google

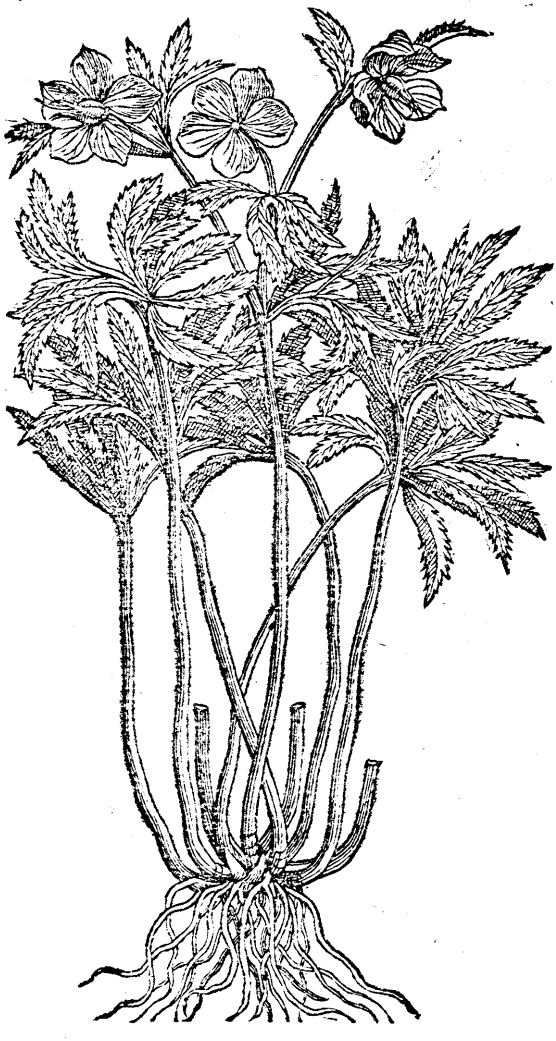

Digitized by Google

teis exortæ siliquæ increuerint. Quatuor aut quinque coniunctæ Sesami modo hæ nascuntur; in quibus semen. Radices subsunt multis crassis nigrisq; fibris capillatæ; in quibus medius tenuis neruus.

Alterius Veratri folia prioris æmula sunt, sed angustiora, nigriora, ambituq; toto serrato. caulem istud habet pedem, plus minus, altum, in ramulos cacumine diuiso; à quibus flosculi deorsum nutantes dependent minores, coloris è pallido herbacei. radices fibrosæ aliquanto tenuiores, minus nigricant. 2

Tertium Veratrum caules habet proceriores & subinde crassiores: folia quàm secundi angustiora, quorum & ambitus vtrinq; serratus: flores magnitudine secundi: siliquæ paruæ sesamaceæ: radices fibris multis vti aliorum cohærentes subnigricantesq;. 3

Nascuntur Veratra hæc in montibus asperis & petrosis. Duo posteriora in Germania ac Belgio frequentiora.

Floret primum circa natalem Dominicum, si Hyems clemens mitiusq; fuerit; aliàs mox soluto gelu: proximum genus paulò serius: tertium circa Ver, & ipso Vere.

Veratra autem hæc esse nigra, satis inter recentiores cõuenit; sed tamen ad quem veterum auctorum referri debeant, non æquè expeditum. Differentes siquidem Veratri nigri descriptiones penes hos reperiuntur. Theophrastus siquidem folio laurino Veratrum nigrum esse ait, & fructu sesamaceo. Dioscorides verò foliis Platani ac Sphondylij; Cniciq; semine ipsum depingit. Quæ vt euidentem differentiam; ita & hæc Veratra, ad Theophrasti accedere, cũ Dioscoridis verò Veratro parum conuenire ostendunt. folio siquidem Laurum, & potissimùm primum; fructu verò Sesamum referunt. vti nigrum Veratrum facere Theophrastus scribit: Platani aut Sphondylij folium nequaquã

(vt

Digitized by Google

(vt Dioscorides) æmulantur. Appellatur autem Veratrum nigrum Græcis ἐλλέβορος μέλας. à nonnullis μελαμπόδιον: item πολύῤῥιζον, μελανόῤῥιζον, πρόσπον, κυράνιον, aut potius ἀνθκυράνιον, ἔκτομον, aut ἔκσομον: Italis Elleboro nero: Hispanis Verde gambre negro.

Appellatur verò Melampodion, quia Melampodem inuentorem habeat; qui furentes Prœti filias primus eo purgasse, & ad sanitatem mentis restituisse creditur. Hunc Dioscorides pastorem; alij diuinationis peritum tradunt.

1 Quod autem inter hæc genera primum, vulgò à Germanis Christwurtz, & à nostris Heylich kerstcrupt nominatur; idcirco videlicet, quòd Hyeme clemente circa natalem Domini nostri Iesu Christi diem floreat.

2 Alterum genus Pseudohelleborum & Veratrum nigrũ adulterinum ante nos etiam Fuchsius nuncupauit. Plerique Consiliginem esse volunt; quia huius radicibus iumentorũ quadrupedum á morbis nostræ ætatis agricolæ medeãtur, haud dissimili quàm Consiligine veteres Mulomedici modo: vnde & à nostris Bierrcrupt dicitur. Sed idem possunt & Veratri albi radices; vt quidem Absyrtus & Hierocles Græci Hippiatri tradunt; vti latiùs in cap. de Buphthalmo, in florum historia scripsimus.

3 Tertium genus Germanis Leuskraut nominatur, i. Pedunculatis; pediculos etenim interimere creditur. Placet nonnullis Aconitis istud genus annumerari. Neq; enim pediculos tantùm, sed, veluti Aconitum, & oues aliaq; animalia necare comesum fertur. Verùm hoc non modò istud, sed & reliqua Veratra nigra possunt: qua de causa & inter Veratri genera hoc tertium retinendum videtur.

Cæterùm Veratrum nigrum, vt quidem Galenus sentit, candido calidius ac amarius est, ex tertio similiter excalfacientium & resiccantium ordine.

Pituitam,

Digitized by Google

Pituitam, bilem flauam, sed & atram potissimùm ac melancholicos omnes humores deorsum ducit; non tamen citra molestiam ac difficultatem. Idcirco non nisi robustis ac validissimis, vt Mesues suadet, exhibẽdum. Prodest autem ex Veratro nigro purgatio insanientibus, maniacis, melancholicis, comitiali morbo afflictis, elephantiacis, quartana laborantibus, & omnibus breuiter quos vel atra exagitat bilis, vel melancholicus humor molestat.

Modus exhibitionis, Actuarius lib. v. ait, sunt scriptuli tres, paulo plus minúsve, tenuium fibrarum è radicibus pendentium, in aqua paululum maceratarũ; deinde cortice detracto, ac in vmbra siccato, proiectaq; tenui, quæ ipsi subest medulla. Datur autem ex passo & oxymelite; verùm suauitatis gratia, quædam ex odoratis seminibus sunt inserenda. Si verò efficaciorem cupis purgationem, Scammonij pauxillum adiicito. Hæc ille.

Præstat autem inter hæc genera primum; deinde secundum; tertium minùs efficax habetur. Extergit verò Veratrum nigrum etiam alphos, lichenas, lepras, ac psoras: in fistulam callosam inditus, callũ duobus aut tribus diebus, vt Galenus ait, detrahit.

DE VERATRO NIGRO DIOSCORIDIS. CAP. XXIX.

ISTVD Veratrum nigrum, vt Dioscorides scribit, folia habet viridia, Platano similia, sed minora, ad Sphondylij folia accedentia, sed fissa magis & nigriora, subasperа. caulis asper est: flores albi purpurascentes siue ἐλλεβορόφυροι, schemate racemosi, & in ipso fructus Cnico similis. radices subsunt tenues, nigræ, veluti à quodam capitulo cepæ simili dependentes, quarum & vsus est. Atque ita

Digitized by Google

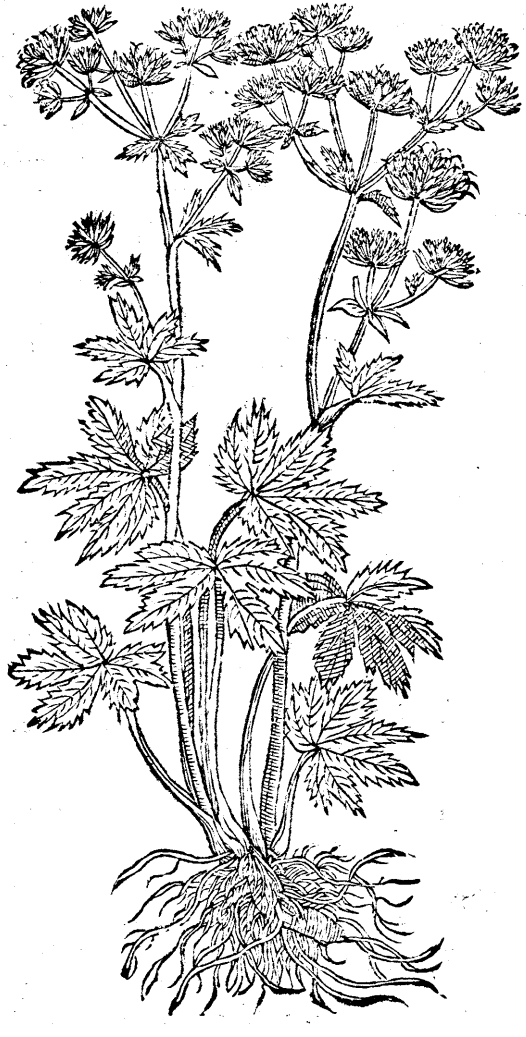

Digitized by Google

verba ipsa Dioscoridis sonant; è quibus manifestum, aliud omnino ab eo Veratrum nigrũ describi, quàm à Theophrasto, de quo capite antecedente.

Conuenire autem cum hac Dioscoridis descriptione satis apparet, quod & aliàs & modò, pro Dioscoridis Veratro nigro expressimus. folia etenim in primis eius lata, aliquot eminentes angulos, & vtrinq; incisuras habent, instar foliorum ficus, vitis, aceris; qualia platani esse abundè constat; sed tamen prædictis minora. ad Sphondylij folia satis etiam accedunt, non quidem tota ac integra, sed singularia eorum (ex quinq; enim totius folij Sphondylij cõpositio est) profundioribus tamen fissuris diuisa. eadem saturato colore nigricant, & aliquantulũ aspera sunt. Caulis rectus est, pede altior, nonnihil striatus; quo superius in ramulos diuiso, complures prodeunt veluti latiores calices, discorum instar; qui simul racemi quandam referunt effigiem; præsertim cauliculis flaccescentibus, ipsisq; deorsum nutantibus. quam et lati calices multiplicibus flosculis aliquo quoq; modo exhibere videntur. E singulis siquidem, flosculi cõplures simul farcti, veluti Scabiosæ, exeunt. Sunt candidi hi, diluto colore nonnihil purpurascentes, siue, vt Dioscorides ait, λεύκοι ἐμπορφύροι. *Semen inde in iisdem subnascitur calicibus, candicans, oblongum, ferè vti Cnici, sed tamen minus & tenuius, ac non perinde læue. Radices etiam subsunt nigræ, quàm alterius nigri Veratri tenuiores, ab vno exiguo capitulo confibratæ: in nouellis quidem plantis. Nã in veteribus ætate multiplicatis à pluribus demittuntur.*

Reperitur in Germaniæ plerisq; montibus, & aliis incultis ac asperis locis. In hortis viuax est. Dioscorides etiã in asperis, editis & sitientibus locis Veratrum nigrũ enasci scribit: optimumq; quod ex eiusmodi locis accipitur. quale

Digitized by Google

est, inquit, quod ex Anticyra petitur. Floret autem istud Veratrum nigrum non Hyeme, sed æstiuis mensibus. Toto autem anno herba viret.

Recentiorum plerique Astrantiam nigram alij Saniculam fœminã nominant. Differt tamẽ multùm ab Astrantia, quæ & Imperatoria, vmbellifera herba. Sanicula etiã perquàm parum similis est. Nobis diu visa est, non quidem Theophrasti, sed Dioscoridis Veratrum nigrum esse. Respondet forma, vt retulimus: cõueniunt etiam vires. Nam & atros aliosq; humores radices huius expurgare, testes habemus in Germania nõnullos exercitatissimos medicos, qui hs melancholicos purgatos fœliciter ad sanitatem reduxere. Quod sententiam nostram, & Dioscoridis Veratrum nigrum esse confirmat.

Tribuit autem huic omnes etiam eas nomenclaturas Dioscorides, quæ superiori asscriptæ sunt. Semen verò eius, ait, in Anticyra Sesamoides vocari, eiusq; ad purgationes vsum esse. Si modò genuina & non vitiata est lectio. Videtur autem non omnino integra. Nam si Sesamoides, vt Plinius ait, & vox ipsa testatur, à Sesami similitudine nomen habet, impropriè huius Veratri nigri semen, non Sesami, sed Cnici æmulum Sesamoides nuncupabitur. Iam Dioscoridis locus depravatus. *et Sesamoides sui generis stirps est. Ex his aliũde hæc verba Dioscoridi accessisse suspicandum: & fortè ex Theophrasto translata. Scribit siquidem Theophrastus lib.* IX. *Anticyrenses fructu Veratri, qui Sesamo similis sit, purgari: Helleborum, inquit, non solùm radice, sed etiã fructu vtile est. Siquidem in Anticyra, vt fertur, fructu eius purgantur. Deinde inferiùs: Anticyrenses fructum Sesamacei Hellebori dare solent, qui Sesamo similis est. Quibus verbis Theophrastus Veratri fructum Sesamo quidem similẽ refert; sed Sesamoidem peculiariter ac propriè dici non affirmat.*

Digitized by Google

firmat. Sed ad Veratrum nostrum nigrum reuertamur, cuius facultates similes esse alterius Veratri nigri, compertum esse iam scripsimus. Ad omnia tamen efficacius habēdum, antecedente capite descriptum; quo verisimile Anticyrenses præcipuè vsos; penes quos, prima summaq; propinandi Veratri, apud veteres semper fuit auctoritas.

DE SESAMOIDE EX DIOSCORIDE ET ALIIS. CAP. XXX.

INCIDIMVS in Sesamoidum mentionem: Veratro potentia ac viribus proxima sunt, & expurgantium numero: oportunum idcirco eorum historias ex Dioscoride & alijs hic repetere. Duo autem ea sunt: Vnum magnū: alterum paruum.

In magni autem Sesamoidis descriptione inter veteres non satis conuenit. Plinius lib. XXII. cap. XXV. ἠριγέροντι, i. Senetioni similem herbam scribit: Oribasius ex Rasarij quidem conuersione, Rutæ similiorem facit. Sesamoides, inquit, maius folia habet Rutæ similia, longa: florem album: radicem gracilem, ignauam: semen Sesamo simile, gustu amarum. Sesamoides magnum.

Dioscoridis verò exemplaria vtriq; herbæ Sesamoides istud comparant· ἔοικεν ἡ ῥοᾷ, ait, ἠριγέροντι ἢ πηγάνῳ, φύλλα μάκρα, ἄνθος λεύκον, ῥίζα ἰσχνὴ ἄχρηστος, σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ, πικρὸν ἐν τῇ γεύσει, id est, Similis est herba Senetioni aut Rutæ: folia longa: flos albus: radix gracilis, inefficax: semen simile Sesamo, amarum in gustu.

Siue autē Dioscorides, siue alius huius descriptionis auctor extiterit, oculata fide Sesamoides magnū non agnouisse Notarus Dioscorides.

Digitized by Google

uisse videtur, sed ex aliorum scriptis tantummodo descriptionem eius collegisse: atq; idcirco disiunctiua particula n vsus. ignorans videlicet cui simile Sesamoides magnũ esset: Senetioni ne an Rutæ. Vtriq; autem simile esse, vix possibile. Sunt etenim dissimilas multũ Senetio & Ruta, qualiscunq; etiam ea sit, siue graueolens, siue altera Hyperico similis.

Recentiores, inter quos Io. Ruellius & nonnulli post eũ, Sesamoides magnum existimant, quod à Theophrasto Veratrum nigrum describitur. Cognominat enim ipsum Sesamaceum siue σησαμοειδὲς, Anticyrenses, inquit, fructum Sesamacei Veratri dare solent. Accedit Dioscorides, qui Sesamoides magnũ apud Anticyrenses Veratrum (si modò genuina lectio) vocari refert: & Galenus in lib. de simplic. med. facult. vbi Sesamoides magnum Anticyricum Veratrum esse scribit. Anticyrense siquidẽ Veratrum est, cuius Theophrastus meminit, & de quo cap. XXVII. Sed istud neq; Senetioni, neq; Rutæ simile est; & non modò semine, sed & radice efficax est. Sesamoidis autem radix ἄπρακτος, hoc est, ignaua, & nullius vsus. Crediderim ego nõdum repertum Sesamoides, & propter eam quam ostendimus difficultatem, non facilè agnoscendum.

Dicitur autem σησαμοειδὲς, vt Dioscoridis & posteriorum exemplaria habent, in Anticyra ἑλλέβορον. Causa additur, quoniam Veratro albo in purgationibus misceatur. At propter hanc causam fortasse rectius ἑλλεβορίνη nuncupatur. Nam Helleborines semen Theophrastus ait purgationi ex Veratro misceri, quod haud aliud quàm ipsius Sesamoidis esse verisimillimum est. Hippocrates enim, Strabo & Dioscorides non aliud admisceri scribunt quàm Sesamoidis semen. In φωκικῇ, ait Strabo, nascitur σησαμοειδὲς, cui permixtum præparant Oetæum Helleborum.

A Se-

Digitized by Google

A Seſami autem forma & ſimilitudine Seſamoides nomen, vt Plinius ait, accepit.

In abſtergendo, excalfaciendo, deſiccandoq; ſimilē Veratro vim, Galeno auctore, obtinet. Purgat pituitam & bilem ſupernè, Dioſcorides refert, quantum tribus digitis capi poteſt, tritum, acceptum cum Veratri albi ſeſquiobolo, in aqua mulſa.

Eadem de hoc ferè Hippocrates ſub finem lib. de victus ratione in morbis acutis, at tamen non cum aqua mulſa, ſed cum aceto mulſo ſiue oxymelite exhibet. Seſamoides, ait, ſurſum purgat. potio eius eſt drachma media in aceto mulſo trita. commiſcetur etiam Veratris tertia portionis pars, & minùs ſuffocat.

DE SESAMOIDE PARVO, EX DIOSCORIDE. CAP. XXXI.

SESAMOIDI *paruo, vt Dioſcorides habet, dodrātales ſunt coliculi, folia habentes Coronopo ſimilia, hirſutiora tamen ac minora. in ſummo cauliculorum capitula ſunt florum ſubpurpureorum, quorum medium album; in quibus ſemen Seſamo ſimile, amarum & κίρρον ſiue ruſſum: radix tenuis. naſcitur locis aſperis.*

Nonnulli κορώνιον σησαμοειδὲς μικρὸν, *alij* σήσαμον ἄγριον, *Galenus* σησαμοειδὲς λευκὸν; *& ſemen eius amaram qualitatem continere, multumq; amarum eſſe, excalfacere, rumpere, extergereq; ſcribit.*

Dioſcorides, purgat, inquit, pituitam & bilem deorſum ſemen acetabuli menſura potum cū aqua mulſa. Idē impoſitum cum aqua tubercula & tumores diſcutit.

Digitized by Google

De Rheo sive Rha. Cap. XXXII.

De forma aut magnitudine vel ipsius stirpis, vel foliorum florúmve Rhei, nihil quidem apud veteres proditum reperitur. radicum modo similitudinem nonnullam, cùm substantiam & colorem Dioscorides expressit, sed tamen eius rãtùm, quod in iis, quæ supra Bosphorum Thracium, ac Pontum Euxinum, vel etiam Mæotidem paludem locis prouenit.

Variat autem nõ parum radicum Rhei magnitudo, &, vt verisimile, ipsius quoque totius stirpis, pro regionum, soli, cæliq; differentia, quæ (vt subinde repetendum) magnæ sæpenumero in stirpibus mutationis ac differentiæ causæ sunt.

Minor ac tenuior est Pontici Rhei radix: crassior verò multoq; maior, quæ in officinis venundatur.

De Pontico autem Rheo sic Dioscorides: Rha, quod nõnulli Rheon, gignitur in iis quæ supra Bosphorum sunt locis: vnde affertur. radix nigra, Centaurio magno similis, sed minor & rubicundior, ἄσμῳ, id est, inodorata (vt quidem exemplaria habent) laxa, aliquantulum leuis. Optimum est, quod teredines nõ sensit, glutinosum gustu, cum remissa adstrictione, & quod commãducatum ochræ modo pallescit, crociq; colorem aliquem refert.

Eadem ferè & de hoc ipso Plinius lib. XXVII. cap. XII. in nonnullis tamen non tam dissidens, quàm euarians. radicem non Centaurio magno, sed Costo nigro similem: & tritam aut mansam non ἐυώχθουτα, sed vini colorem reddere tradit. Est autem vinum non nigrum, aut rubens, vetus quidem & potens lutei & ad crocum vergentis coloris: veluti Creticum, & alia eiusmodi. Costi Indici radix

Digitized by Google

dix Dioscoridi nigra est. Sed tamen potuit & pro Centaurij magni, per errorem Costi substituta esse. Verba eius hæc sunt:

Rhacoma adfertur ex his quæ supra Pontum sunt regionibus. radix Costo nigro similis, minor & ruffior paulo, sine odore, calfaciens gustu & adstringens. Eadē trita vini colorem reddit ad crocum inclinantem.

Officinarū autem Rheon radix est multo maior, crassior, & amplior quam Centaurij maioris. quæ foris nigricans: interius verò, recens quidem, cum varietate quadam coloris dilutè ex purpura rubet; vetustior ex subluteo sordet; sed amplius à teredinibus exesa: in mandendo aliquātulum glutinosa ac viscosa croci colorem refert; quem papyro aut alteri candidæ rei illita manifestiorem exprimit. substantia eius, neq; dura solidáve, neq; grauis; sed leuiuscula, ac inter duram cōpactámve ac raram veluti media, nonnihil fungosa: odorata etiam & gratum spirat.

Adfertur ex Sinarum (vulgò Chinarum) regione, quæ est versus Orientem, supra Indiam, etiam eam, quæ extra Gangen: haudquaquam verò ex Scenitarū prouincia (vt plerique temerè existimant) quæ in Arabia est fœlici, & longè à Sinu abest.

Appellatur vulgò Rha barbarum, aut Rha barbaricū, à nōnullis Reubarbarum, quòd ex Africa & Arabia, quas Barbarias etiam vocant, aduehatur. Rectius Punici & Arabes Raued Seni nominant: à Sinensi prouincia: vnde in Indiam, Persiam, Arabiamq;, ac postea in Europam infertur. Eiusdem speciei cum Pontico est, quod Graci ῥᾶον & ῥᾶ: Plinius Rhacoma; Cornelius Celsus, & etiam Paulus Aegineta Ponticam radicem appellat: Mesues Raued Turcicum.

Est vtriusq; eadem similisq; substantia: color idem recentium:

centium: idem inueteratorũ: commanſa glutinoſum leuorem parem, eundemq́, croci videlicet amulum, colorem reddunt: & odor quoque Pontico, & quidem haud eſt inſuauis. Id quod euidenti certoq́, experimento cognitũ habemus. Nam huius radicem ab excellentiſſimo viro Iacobo Antonio Cortuſo, amico noſtro olim accepimus, haud graui odore ſuaueolentem.

Dioſcoridis locus ſuſpectus.

Dioſcoridis tamen exemplar ἄοσμον, id eſt, odore deſtitutum Rha eſſe habet. Sed pro ἄοσμον, fortaſsis rectius legendum ἔυοσμον. Nam cùm veteres omnes Rheo tenues aëreasq́, quaſdam conſiteantur adeſſe partes, odorem quoque vnà eſſe innuere videntur. Tenuis etenim aëreaq́, ſubſtãtia odor comes eſſe ſolet. Odorata enim tenuia ſunt eſſentia. Neque nos ab hac ſententia Plinius abſterrere debet. Potuit enim ipſe, vt & aliàs, in deprauatum incidiſſe codicem. Nam & ab illo tempore nonnullis locis corrupta ac deprauata fuiſſe Dioſcoridis exemplaria, ſi non aliunde, vel ex ſola Orchios deſcriptione manifeſtũ, apud omnes poſteriores qualis apud Dioſcoridem, extans: corrupta videlicet ac deprauata: vt cap. de Orchi in florum hiſtoria oſtendimus. Vtcunque autem eſt Ponticum Rha, non eſt odore deſtitutum.

Rha fluuius.

Fluminis autem Rha ſibi nomen adoptauit, in cuius ſuperciliis, vt Ammianus Marcellinus ait, naſcitur. Oritur Rha ex Hyperboreis Septẽtrionis montibus, & per Aſiaticam Sarmatiam defluens, in Caſpium ſiue Hircanium labitur mare.

Miſtam autem Rheon, & ſubſtantiam, & temperaturam ac facultatem obtinet. Sunt eius partes quædam terreſtres, adſtringentes & reſiccantes: aliæ tenuiores, aëreæ, calidæ & purgatoriæ.

Laudatur à Dioſcoride ad inflationes, ſtomachi imbecillitatem,

Digitized by Google

cillitatem, & omnes eius dolores, conuulsa, lienosos, hepaticos, nephriticos, tormina, vesicæ & thoracis vitia, præcordiorum distentiones, vteri affectiones, coxendicum dolores, sanguinis sputationes, respirationes difficiles, singultus, dysenterias, cœliacas passiones, circuitus febriles et venenatorum morsus: tollere etiam liuida & impetigines cũ aceto illitum ait. Galenus etiam ruptis, conuulsis, & orthopnææ prodesse: sanguinemq; spuentibus cõferre scribit.

De expurgatoria autem facultate neuter quidquã scripsit. Non fuit Rhei ad purgationes illo seculo vsus. Quod in eo tenue ac aëreum, intendere eius adstringendi potentiam Galenus existimauit. Nec enim, inquit, reluctatur terrestri frigido, tenue aëreũ; immò eò quòd deducat, & in altum perducat, valentioris effectus causa existit. Cùm tamen hoc ipsum aëreum ac tenue purgatoriam, ac obstructiones adaperiendi vim obtineat.

Paulus Aegineta primus videtur Rhei expurgatoriam facultatẽ exploratam habuisse. lib. enim primo, cap. XLIII. *vbi Terebinthinam inter ea, quæ sanis aluum subducunt, enumerat. At cùm magis, ait, subducere eam cogitamus, Rhei momentum admiscemus. Subsequuti Arabes ad vlteriorem ipsum medicinæ vsum perduxere, per quos quoq; illud, quod è Sinarum aduehitur regione, receptum. Præstantius istud est: Ponticum siue Turcicum debilius, nõ tamen purgandi vi destitutum. Reperitur & quoddam in Tartariæ vrbe Samarcandar, sed improbum, & non nisi iumentorum purgationibus vtile: ait Garcia ab horto.*

Optimum autem est recens, à teredinibus non exesum, & decoctionẽ non expertum. Vt enim Galenus, Auicenna, & Mesues, decoquitur recens, & expresso succo, iterum resiccatur. Tale purgatoria facultate omni, aut quasi destitutum est, & magis adstringit.

Sepa-

Digitized by Google

Separantur enim maceratione ac decoctione huius facultates. Calida, tenuis, purgatoria & aperiens in humorem transfertur, remanente reliqua terrestri adstringente substantia. Densius istud est, Croci non, aut parum inficit colore; & amissa eius varietate, subnigro sordet: facileq; à teredinibus perforatur.

Expurgat autem Rheon per inferna bilem flauam, & quandoq; pituitam in proximis vis hærentem.

Vtilis ac commoda ex eo purgatio omnibus quos bilis flaua infestat, vt laborantibus & acutis & tertianis febribus, ictericis, hepaticis; confert in pleuritide, peripneumonia, angina, insania, furore, renum, vesicæ & omnium internarum partium inflammationibus, & præsertim erysipelaceis affectionibus, tam externis quàm internis.

Vtilissimum certè Rheon iecinori & felli laborantibus maleq; affectis. præter enim quòd bilioſos prauosq; expurget humores, & ab obstructionibus meatus expediat, robur quoque maximum ipsis visceribus confert: ita vt haud temerè, Rheon vita hepatis, à nonnullis dictum videatur. Commodissima enim ac vtilissima talia esse iecinori medicamenta, Galenus XI. methodi asserit: quæ videlicet mixtam habent cum expurgandi & aperiendi, adstringendi potentiam.

Modus exhibitionis à drachma vna ad duas: macerati verò ab vna cum media ad tres. Datur aut maceratur in calidioribus quidem morbis cum Cichorij Intybi aut alterius natura similis, diluto, aut stillatitio liquore, vel etiam lactis sero. Si verò calor abest, ex vino dari potest.

Exhibetur quandoque & tostum, sed ita vt nulla eius pars vel minimum sentiat adustionis. tale dysentericis & cœliacis auxiliare. expurgatis siquidē vitiosis humoribus, alvum deinde reprimit ac cohibet.

Sistit

Digitized by Google

Sistit idem, eodem tostum modo, & superfluentes menses, sanguinisq́ vndequaq́ fluores, præsertim per vesicam, sed in exigua quantitate, et cum adstringenti aliquo permixtum. Innoxium, inquit Mesues, Rha medicamentū, omni tempore, omni ætati salubre: atq́ pueris & grauidis.

DE CONVOLVVLIS, ET IIS QVÆ ALIIS INNITVNTVR STIRPIBVS, LIBER TERTIVS.

PRAEFATIO.

AD PROXIMVM *à Purgantibus ordinem spectāt vicinis sese implicantes, & amplexu viuentes. Sunt enim inter has multæ purgatoria vi valdè efficaces. Sunt & aliæ non tales; sed quia in circumuoluendo scandendoq́ similes, illis coniungendæ erant. exceptis tamen leguminibus & cucumerariis, vel ad frugum, vel ad olerum historiam pertinentibus. Tertius igitur hic liber stirpes habet adminiculis egentes; vicinis sese implicantes; aut propè adstantibus innitentes.*

DE

Digitized by Google

Digitized by Google

De scammonio.
cap. i.

Scammonio multi ab vna radice exeunt longi, tenues & viticulosi cauliculi, quibus vicinos frutices, pedamentáve iuxta posita conscendit, ac multis circumuolutionibus amplectitur. folia eius lata & acuminata, lauis Smilacis æmula: flores similes calathi quoque forma, candicantes, paulo minores. radix subest longa, crassa, candida interiùs; ex qua succus colligitur, qui densatus ad medicinæ vsus seruit.

In calidis, pingui exit solo, veluti in Asiæ Mysia, Syria, aliisq; similibus. Reperitur & in Creta insula, Bellonio teste.

Verisimile est, vbi suæ sponte est, citò & plurima deinde Aestatis parte florere: nam & in Belgio Aestiuis mensibus subinde cum flore videri potest.

Graci σκαμμωνίαν, Latini ferè Scammonium nominãt; ita appellantes non modò stirpem ipsam, sed & densatum concretumq; succum. Dicitur & à nonnullis σκαμμωνία ῥίζα, ab aliis κολοφώνιον. Officinæ succum crudum quidẽ Scamoneam: in Cotoneo vero malo decoctũ Diagridium vocant: quasi δακρύδιον, i. lachrymulam.

Purgat autem hic succus per inferiorem ventrem vehementer, nulli aliorum purgantium medicamentorum potentia cedens. Nulla enim parte, vt Oribasius ait, superatur ab iis quæ agitant & commouent.

Efficit istud non vehementer aliqua calida facultate; sed alia quadã latente totius substantiæ proprietate. Nam gustu quidem nulla in eo caloris vehementia deprehenditur. Cuicunq; siquidem liquori aut rei permisceatur, nullam ei vel amaritudinem, vel acrimoniam, aut alium ingratum

Digitized by Google

gratum saporem communicat. Quamobrem nec inter calidissima, vt plerisq; videtur, sed inter moderatiùs calida & sicca habendum.

Extergit autem & educit potissimùm bilem flauam; serosos item tenuesq; humores, & quandoq; pituitam, ventriculo tamen magis quàm reliqua omnia medicamenta, vt Paulus tradit, noxium est Scammonium. Mesues verò non modò ventriculo graue atq; molestum, verùm & intestina ipsum abradere; interna viscera erodere; venarum ora dilatare; totius q; suæ substantiæ essentia cordi visceribusq; reliquis obesse sentit. Immoderatum & minùs opportunum idcirco eius vsum animi sequuntur deliquia, ventriculi subuersiones, alui fluores, dysenteria & tenesmi.

Occurritur his malis, eodem auctore, si Scammonium in Cotoneo malo decoquatur; & muccagine Psilij, Prunorum carne aut succo, aliisve lenti similiter succi permisceatur: addita Mastiche aut aliquo ex moderatè astringentibus.

Plinius noxam eius tolli posse affirmat admixta aloë: Scammonium, inquit, dissolutionem stomachi facit, bilem detrahit, aluum soluit, præterquàm si adiiciantur aloës drachmæ duæ, obolis eius duobus. Quod & Oribasio probatur, Synopseon lib. primo: & collectionum Medicinalium lib. VII.

Veteres Scammonium in malo Cotoneo etiam decoxerunt, sed omisso Scammonio ipsum malum edendum præbuerunt, quod abstq; stomachi subuersione aluum subducit: vt lib. primo de facult. alimentorum Galenus scribit: & III. de simpl. med. facult.

Officinæ Scammonio in pomo præparato vtũtur, quod, vt diximus, Diagridium vocãt, & cõpositionibus omnibus ferè crudi ac non præparati, Scammonij loco admiscent.

Parantur

Digitized by Google

Parantur in iisdem antidota siue electaria duo, satis familiaria, vnum ex Psilio, cuius auctor Mesues; alterum ex Prunis, quod ad Nicolaum refertur inuentorem. Quæ ad ipsius Scammonij temperationem & correctionem excogitata sunt; & ad febres ardentes ac tertianas, adeoq; omnes ex flaua bile morbos commendantur. Mastichem & Bdellium catapotiis Cochiis, quæ satis magnam Scammonij quoq; admittunt quantitatem, ademit Galenus lib. primo de medic. secundum loca. quod & in cap. de Colochyntide admonuimus, vbi de Mastiche aliisq; adstringentibus, quæ ad correctionem vehementiùs purgantium admisceri solent, latiùs egimus.

Modus autem Scammonij vel etiam ipsius Diagridij, vt quidem Mesues scribit, à granis est quinque ad X. *aut* XII.

Seruari potest, eodem auctore, ad annos quatuor. Plinius post bimatum parum vtile censet. Vsus, ait, bimo; nec antè nec pòst vtile.

DE SMILACE LÆVI MAIORE. CAP. II.

SMILACIS *herbæ duo apud veteres genera reperiuntur: asperum vnum: læue alterum. De illo posteriùs, de læui nunc agetur.*

Huius autem species aliquot sunt, quæ vno hoc capite comprehendi quidem possent; sed quia cuique sua nomenclatura, singulas seorsum explicabimus. Eius autem quæ lævis propriè dicitur, vna maior: altera minor est species.

Maior viticulosis ac sarmentosis cauliculis longis ac tenuibus sursum ac deorsum arboribus, fruticibus, vicinisq; sepimentis obuoluitur circumligaturq;. folio est lato, he-

Digitized by Google

Digitized by Google

deraceo, sed molliore lauigatioreq3. flores exiliunt candidi, copiosi, rotundi, calathi effigie, colore candidissimi ac lilia æmulantes. semen angulosum, sordido colore nigricãs, exiguis sylvestribus Lupinis propemodum simile, capitulo ex tenuibus membranis, continetur. radices longæ, crassioribus cirris similes, intus candidiores, hàc illàc per obliquũ infra terræ tamen superficiem feruntur.

Reperitur passim circa fruteta & sepes. quæ semel comprehendit loca, ægerrimè deserit: adeò pertinacis vitæ radices sunt.

Aestiuis mensibus copiosi dependent flores, nitore conspicui.

Græcis σμίλαξ λεία; Latinis lauis Smilax: à Galeno & Paulo Aegineta etiam μίλαξ λεία. Lauis cognominatur, quòd sarmenta eius nullis horreant spinis.

Differt ab hac Dolichus, qui & Smilax hortensis; item & σμίλαξ arbor, quam Latini Taxum nominant. Recentior ætas Smilacem hanc, volubilem maiorem, Campanellam, funem arborum, conuoluulum album, & Smilacem lauem maiorem vocat. Plinius similiter lib. XXI. cap. V. Conuoluulum etiam nominat. Existimatur quoque Ligustrum, non quidem frutex, sed de quo Martialis Epigram. lib. primo, scribens in Procillum:

Quædam me cupit inuide Procille
Toto candidior puella cygno,
Argento, niue, lilio, liguſtro.

Et Virgilius Eclogæ secundæ, hoc carmine:

Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Seruius siquidem Virgilij interpres Liguſtrum ait, florem candidissimum sed vilissimum. Inter candidissimos autem nullus hoc flore neglectus magis est, aut vilior habetur. Quòd si etiam Liguſtrũ à ligando nomen sortitum, Smi-

Digitized by Google

lax hæc verè Ligustrum. vicinis etenim omnibus circumligatur ac circumuolutionibus plurimis implicatur. Germani Windekraut: *Belgæ* Winde & wrange: *Galli* Liseron, liset *nominãt. Italis est Vilucchio maggiore. Hispanis* Yedra campana.

Viribus autem hanc Galenus asperæ Smilaci quodammodo similem esse iudicat. Semen si cum Dorycnio bibatur, insomnia multa turbulenta efficere fertur: auctor Dioscorides. Plinius nullius efficaciæ esse herbam censet.

DE SMILACE LAEVI MINORE. CAP. III.

LAEVIS *Smilacis minor species, maiorem satis refert, sed humilior, tenerior, ac omnino minor: tenues illi quoque & viticulosi cauliculi; nonnulli quorum humi repunt; alij herbas fruges q3 scandunt, & crebris eas volubilibus reuinciunt: folia oblõgiora, hederaceis minora, mollia ac læuia: flos similiter calathoides, nonnihil odoratus, plurima parte albidus, relucente tamen in eo diluto rubẽtis purpuræ colore, & radiantis stellæ effigie. semen subsequitur exiguum. radices tenues, candidæ, veluti prioris sparguntur.*

Gignitur in cultis aruis frequentiùs, non rarò tamen et in neglectis, ac secus margines agrorum: frugibus pluuioso præsertim cæli statu molesta. floret vnà cum maiore.

Recentiores Volubilem minorem, & Conuoluulũ minus appellant: Germani Klein windekraut, *id est,* Cleyn winde: petit Liseron *Galli: Itali Vilucchio minore. Læuis Smilacis speciem esse, neq; aliò referendã, satis manifestũ. Non desunt tamen, qui Helxinem esse velint cognomento Cissampelon. Sed pro hac nos aliam ostendimus.*

Non

Digitized by Google

Digitized by Google

Non est etiam Chamæcissus; quod quandoq; suspicati. Tametsi etenim foliorum, ramulorum, & radicum figura & color descriptioni, quæ passim extat, conformes appareant: & flores quia speciosi ac elegantes Leucoiis aliquo modo comparari queant: atque huic κίσσῳ nomen non minùs quàm Cissampelo conueniat, non idcirco tamen Dioscoridis Chamæcissus. Vires quoq; adesse oportet, quæ in hac Similacis specie desiderantur. Chamæcissus calida & amara foliis est, hæc verò nec amaritudinem nec caliditatem vllam obtinet: gustata siquidem qualitatem nullam exerit, magis frigida quàm calida. Quod hanc nullatenus Chamæcissum esse, abũdè ostendit. Ignaua autem est, nullius q; vsus herba.

DE HEDERA TERRESTRI, SIVE CHAMÆCISSO. CAP. IIII.

TERRESTRIS *Hedera humilis est herba: à terra nõ attollitur; vicina nõ petit adminicula, sed multis incertæ lõgitudinis, tenuibus, viticulosis, aliquantulũ anguloſis, geniculatis & quandoq; ſubrubentibus cauliculis reptat, hàc illàc ſe diffundens. folia eius non magna ſunt, ſed lata, rotundiuſcula, corrugata, hirſuta, marginibus ſerrata, è ſingulis crebrò bina. flores cucullati, hiantes, maiores quàm Chamædryos, è cæruleo purpuraſcẽtes. radices perquàm tenues & fibroſæ, ſubalbidis paulo nigriores. Odore tota eſt grauiuſculo, & ſapore amaro.*

In cultis pariter ac incultis locis reperitur, ac ſæpenumerò vmbroſis, iuxta ſepes, parietes, & hortorum areas.

Viret non modò Aeſtate, ſed & Hyeme, quouis q; anni tẽpore; ab Aprili autem in multam Aeſtatem flores facit.

Hederam

Digitized by Google

Digitized by Google

Hederam terrestrem vulgò appellant, id est, χαμαίκισσον; *item & Coronam terræ; Germani* Gundelreb; *Belgæ* Onderhaue; *Galli* Lierre terrestre.

Chamæcissum autem veterum esse, pleriq; recẽtiorum non admittunt. Repugnare etenim apparet foliorum figura, cauliculorum longitudo: florum non modò figura, sed & sapor. Chamæcisso siquidem (vt quidem paßim extant ia exemplaria habent) folia sunt Hederæ tenuiora, oblonga; cauliculi dodrantales; flores similes Leucoiis candidiores, tenuiores, gustu valde amari. Huius verò herbæ folia rotundiora, nequaquã vti Hederæ læuia; latè serpentes & oblongi cauliculi; flores à Leucoiis differentes, & minus multò quàm folia ac exiguum quid tantum amaricantes.

Sed potest ipsa descriptio corrupta esse, ac pro Μικρότερα, *perperam* Μακρότερα *legi; & quæ sequuntur verba:* πικρὰ πρὸς τὴν γεῦσιν ἰσχυρῶς: *posterius esse translata. Facilis & non rarò occurrens huiusce modi ex vno elemento in alterum lapsus est; & transponuntur quoque quædam aliquãdo voces à transscriptoribus. Facit in hanc sententiam quod Dioscorides folia Ischiadicis commendet, ac regium morbum expurgare scribat. Si enim flores amariores, his potius quàm foliis, præsertim purgandi regium morbum, potentia erat tribuenda; veluti Galenum* Galenus deceptus. *fecisse legitur, quem potuit corrupta Dioscoridis lectio decepisse.*

Correctionẽ autem hanc si descriptio admittat, poterit vulgaris terrestris hedera, veterũ esse Chamæcissus. Folia respondebunt hederaceis minora, tenuiora, & admodum amara. Ramuli multum folioßi sunt, qui licet longi ac prolixi, dodrantem tamen vix progrediuntur, quin radiculas defigãt: ita vt ab ipsis radiculis dodrãte haud sint lõgiores.

Flores etsi Leucoiis figura dißimiles, possunt tamen non minus,

Digitized by Google

minus, quàm alij quidam differẽtes Leucoiis quoque comparari. Color enim aut venustas floris, comparationis occasionem subinde præbet. Antirrhini flos, Dioscorides ait, similis Leucoio: Sparti luteus veluti Leucoij: Plinio candidus Conuoluuli flos Lilio non dissimilis: Est flos, ait libro XXI. cap. V. non dissimilis Lilio, in herba, quam Conuoluulum vocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti naturæ rudimentum Lilia facere condiscẽtis. Sunt & ita huius terrestris hederæ candidiores, ac tenuiores, quàm purpurei Leucoij flores. Recognita autem ac restituta Chamæcissi descriptio talis est:

Χαμαίκισσος φύλλα ἔχει ὅμοια κισσοῖς μικρότερα καὶ λεπτότερα πολύ, καὶ πικρὰ πρὸς τὴν γεῦσιν ἰσχυρῶς, κλωνία ἀσθαμιαῖα περίπλεα φύλλων ἀπὸ τῆς γῆς ἑνδεκαπήχεις λευκοΐοις ὅμοια λευκότερα καὶ λεπτότερα, id est: Chamæcissus, siue hedera terrestris folia habet hederis similia, minora tamen, & tenuiora multò, & in gustu valde amara: ramulos dodrantales foliis refertos à terra quinque aut sex: flores Leucoiis similes, candidiores ac tenuiores. Huic haud dissimilem Chamæcissi, Plinius quoque habet descriptionem lib. XXIIII. cap. XV. sed tamen nõnihil etiam deprauatam. Delenda autem sunt hæc verba: Spicata est Tritici modo. Vera lectio sic habet: Chamæcissus ramulis quinis ferè foliosa; cùm floret, existimari posset alba viola, radice tenui. Plinij locus castigatus.

Extant verò & apud Plinium & alia Chamæcissi. Est siquidem Chamæcissus hederæ species, quæ nunquam à terra attollitur, ἐπίγειος dicta. Item Chamæcissus vnifolia, quam pro Cyclamino tertia sibi demonstratam libro XXV. cap. IX. refert.

Chamæcissi item nomenclaturæ variæ inter nothas occurrunt,

Digitized by Google

currunt, & aliquot quidem dissimilium stirpium inter se cõfusæ, vt: Χαμαιλεύκη, κίσσος ἄκαρπος, σελινῖτις, γῆς στέφανος, hedera pluuiatica. Chamæleuce autem propriè Tussilago est. κίσσος ἄκαρπος, hedera sterilis. Selinitis appellatio multis communis est: γῆς στεφάνου, siue Coronæ terræ nomen huic verè debetur, folioso siquidem veluti serto latè sparsis ramulis terram coronat. Hedera pluuiatica rectè etiam appellari potest: nam per pluuiosam cæli tempestatem maximè luxuriat.

Cæterum facultate hedera terrestris calida & sicca est, & quia amara, abstergere, & viscera ab obstructionibus liberare potest. Aduersus tinnitus & surditates commendatur auribus imposita. Matthiolus ærugini eius succum permixtum cuniculosis ac fistulosis vlceribus vtiliter adhiberi refert.

Dioscorides Chamæcissi folia Ischiadicis trioboli pondere in aquæ cyathis tribus ad dies quadraginta aut quinquaginta pota auxiliari refert: eademq; morbum regium expurgare similiter sumpta, ad dies sex aut septem. Galenus omnem (vt diximus) facultatem floribus tribuit:

Chamæcissi flos, ait, cùm sit admodum amarus, iecur obstructione liberat, daturq; ex coxendice laborantibus.

DE SOLDANELLA.
CAP. V.

LÆVIS Smilacis generibus venit etiam asscribenda Soldanella. spargit hæc per terram graciles, viticulosos, subrubentes cauliculos, circa quos in longioribus pediculis, folia hederacea, læuia, splendentia, sed lata, & subrotunda. flores calathi formam similiter referũt, diluto purpureo

Digitized by Google

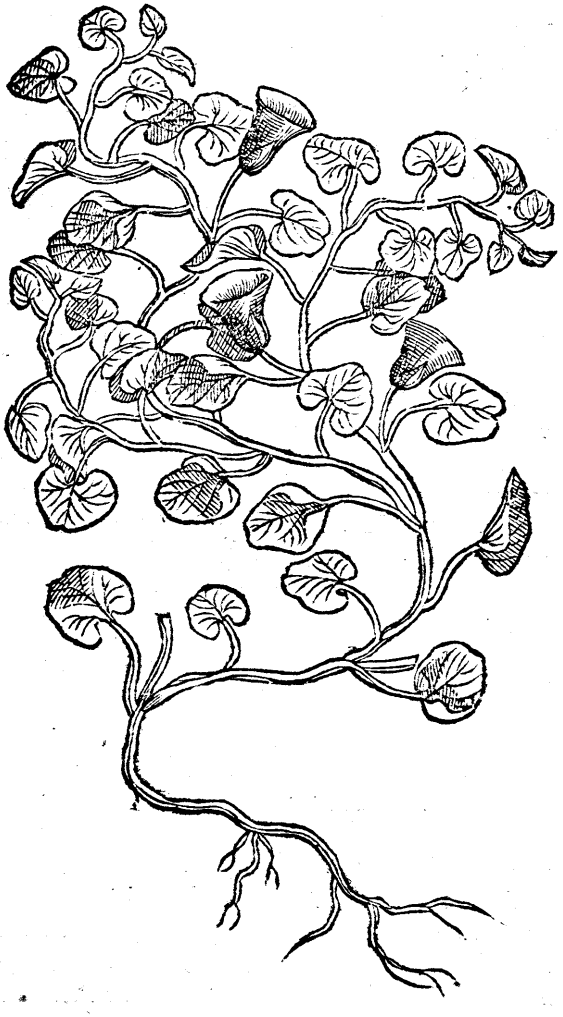

Digitized by Google

pureo colore ſubrubent. ſemen in rotundis folliculis nigricat. radix oblonga tenuis. Saporem herba amarũ ac ſubſalſum à natali cõtrahit ſolo. Naſcitur enim in maritimis.

Reperitur verò non modò in Italia, aut Gallia, verùm & in Zelandiæ inſulis, Flandriæ, ac Hollandiæ littoribus. Æſtiuis menſibus floret.

Dioſcoridis locus corrigitur.

Recentiores Soldanam & Soldanellam vocitant: Belgæ Zeewinde, *id eſt, Conuoluulum marinum. Dioſcoridi eſt κράμβη θαλασσία. In cuius exemplaribus, & hîc μακρά perperam pro μικρά vnius litteræ lapſu legitur: vt & ante nos alij quoque admonuere.*

Calida autem & ſicca temperie Soldanella eſt, & tertio quidem exceſſu, vti amara ſalſilaginem cum acredine quadam referens, guſtabilis eius qualitas oſtendit.

Aluum purgat; cruda & aquoſa detrahit; hydropicis cenſetur vtilis: aduerſatur tamen ventriculo: torſiones & moleſtias adfert: plus ſubinde incommodi, quam auxilij confert.

Teſtatur hæc quoque Dioſcorides. Tota, inquit, herba ſtomacho incommoda eſt, acris, aluum maximè ſoluit, cocta in ciboq; ſumpta. Coquunt cum ea quidam, ad obtundendam acrimoniam, pingues carnes.

DE CONVOLVVLO NIGRO SIVE HELXINE CISSAMPELO. CAP. VI.

AD SMILACIS *lauis genus pertinet quoque quod Conuoluulum dicitur nigrum. Huic pertenues multæ cirrorum inſtar ſubrubentes viticulæ, quibus fruticibus, omnibus quacunque contingit vicinis, ſeſe crebris circumuolutio-*

Digitized by Google

Digitized by Google

lutionibus implicat: ab imis ad ſumma proſerpens. folia lata ſunt longa, & acuminata hederæ foliis molliora, tenuioraq3. flores exigui racematim cohærent, candiduli. ſemen triangulare velutifegopyri, ſed minus & nigro reſplendens colore, tenuibus, ſubrubentibus membranis, veluti glumis integitur. radix exigua breuiſq3 eſt.

Iuxta ſepimenta & frequenter in vinetis reperitur.

Vindemiæ tempore ſemen perficitur, ex quo, nec aliunde, primo vere ſuccreſcit. Germanis Schwartzwinde, *id eſt, Conuoluulum nigrum, aut Volubilis nigra dicitur: nonnullis Volubilis media.*

Dioſcoridi ἑλξίνη κισσάμπελος; *Democrito in Geoponicis,* μελανόκισσος: *Latinè, Mollis hedera. Ciſſampelos autem cognominatur, non modò ad differentiam alterius* Helxines, *quæ & Parietaria; verùm quòd & vitibus crebris amplexibus ſæpenumero circumuinciatur.*

Reperitur huius & multò alia, in exemplari quo Marcellus Vergilius vſus eſt, deſcriptio, & appellationes complurimæ: ſed Ruelli & Cornarij editiones magis probandæ. Plinius lib. XXI. *cap.* XVI. *non de hac Helxine, ſed de Ixine ſcribit. Exemplaria perperam Helxine pro Ixine habent. Ixine verò Chamæleon albus.*

Plinij locus animaduerſus.

Facultatem autem Conuoluulum iſtud nigrum cõpertam aut probatã hoc tempore nullam habet. Dioſcorides foliorum Helxines Ciſſampeli ſuccum, vim habere ait ſoluendi aluum ſi bibatur.

DE

Digitized by Google

Digitized by Google

De campana cærvlea. cap. vii.

Accedit *lævium Conuoluulorum numero opportunè etiam Campana vulgo nuncupata Lazura, id est, cærulea. Longos, teneros, viticulosósq; hæc promit cauliculos, quibus ponè posita quæcunque conscendit & amplectitur, crebris sese ijs implicans voluminibus. folia lata sunt & angulosa, mollia, vetustis angulosis hederæ foliis maiora, non in totum lævia, sed nonnihil hirsuta. flores veluti Smilacis lævis, instar campanulæ, sed per oras angulosi, & colore in cæruleo purpurei. semen nigricans. radices tenues & fibrosæ. Peregrina hæc stirps, & aliunde illata, sub finem æstatis, si calida feruēsq; fuerit, in Belgio flores facit.*

Campana, vt diximus, Lazura, & Campana cærulea à recentioribus nuncupatur: aut Conuoluulum cæruleum. Existimatur Liguſtrum esse nigrū, cuius meminit Columella lib. x.

Fer calathis violam, & nigro permista Liguſtro
Balsama cum Casia nectens, &c.

Si etenim Smilax lævis maior album est Liguſtrum, haud impropriè Campana ista, nigrum appellari poterit Liguſtrum. Nam è cæruleo purpureus color subinde niger dicitur; veluti violæ nigræ.

Granum Nil.

Sunt autem qui hanc Campanam granum Nil Auicennæ esse volunt, de quo cap. CCCVI. *Quod quidem differt ab eo Nil, quod describitur* CCCCCXII. *cap. Istud enim Isatis Græcorum est: illud verò peregrina ac Indica stirps; vt non modò Auicenna, sed & Serapio testatur. Sic autem Auicenna: Granum Nil quid est? est Chartamum Indum. Serapio verò Habal Nil est granum Indicum; cap. videlicet* CCLXXXIII. *vbi & ipsum his describitur verbis:*

Planta

Digitized by Google

Planta eius est similis plantæ Leblab, id est, Conuoluuli, adhærens arboribus duobus brachiis vel tribus: habet ramos & folia viridia, & è radice cuiusq; folij est flos coloris purpurei, similis Campanulis in figura sua; & quando cadit flos, dimittit semen in vaginis (lego capitulis) in quibus sunt tria grana, minora granis Staphisagriæ, lævia. Cui descriptioni conformis Campana hæc Lazura est.

Non desunt verò & aliæ Conuoluulorum species, quæ ad Nil Auicennæ quoq; referuntur; quarum semina superioribus annis, vir clarissimus Iacobus Antonius Cortusus ad nos misit. Caules vtriusq; prælongi, veluti aliorū Conuoluulorū vicinis perticis circumuoluti; & vnius non paucis breuibus spinulis asper, alterius verò absq; vllis. folia lævia, lata, haud anguloſa; & eius quæ spinis caret, prona parte candicantia: flores elegantis purpurei coloris: semina nigra, lævia ac resplendentia. Et possunt & hæ quoq; species esse Nil. plures etenim eiusdem generis reperiri nihil prohibet.

Ad hoc genus referēdum etiam videtur, quod ex America allatum Mecohacha appellatur. Conuoluuli siquidem species est: folia eius magna, hederacea: flos pulcher: semē nigrum, splendidum, capitulis membranaceis implicitum: radix longa, crassa, interiusq; candida; quæ siccata & denarij pondo vnius aut duorum exhibita, aluum ducit, bilioſa ac pituitoſa expurgans. Vnde & Scammonij species esse, & nec temerè quidem, creditur. Potest & Nil & Scammonium Americanū esse. Nam & ipsum Scammonium haud aliud, quàm species Smilacis lævis radice crassa. Mecohacha.

Cæterùm Nil, vt Auicenna quidem, calidum & siccum est ordine primo. A Serapione verò inter tertij ordinis calida & sicca reponitur.

Digitized by Google

Expurgandi vim habet, ducit crudos crassosq; & pituitosos & melancholicos humores: pellit ventris lumbricos et ascaridas. sed ventrem conturbat, & nauseam facit: vt Auicenna. Tardè officium præstare Serapio scribit; apud quem plura requirenda.

DE SMILACE ASPERA. CAP. VIII.

SMILAX *aspera multis aculeatis ac spinosis horret exilibus ramulis, quibus per sepes, frutices, ac vicina quaq; ambiendo amplexandoq; ab imis ad summa repit. folium eius est hedera, absq; angulis acuminatum, minus ac durius quàm lauis Smilacis; quandoq; candidis maculis notatum. flores candidi, odorati. fructus in exiguo racemo instar labruscæ, cùm ematuruit rubens leuiterq; mordax, in quo semen punico colore nigricans, simile cannabis. radix longa, aliquantulum nodosa, dura, & in plures diuaricata ramulos.*

Exit locis asperis, incultis, circa sepes, margines agrorũ, in montibus & conuallibus: In regionibus quidem calidis, vt Italia, Narbonensi Gallia, Hispania, Africa.

Flores Vere, fructus Autumno vel antè paulo maturescit.

Σμίλαξ τραχεῖα *Græcis appellatur. Gaza Theophrasti interpres Hederam Ciliciam nominat, veluti & Plinius, qui & Nicophoron cognominatam scribit lib.* XXIIII. *c.* X. *Hetruscis Hedera spinosa, & Rubus ceruinus dicitur: Hispanis Castellanis, vt auctor Lacuna, Zarza Parilla; quasi Rubus viticula. Zarza siquidem, eodẽ teste, Rubum; Parra autem, Matthiolo interprete, vitem; & Parilla paruam vitem siue viticulam significat. Dicitur & ἐπάπτης, λυκάνθεμον,*

Digitized by Google

Digitized by Google

κάνθεμον, κυνόσβατον, ἀνίκητον, ἡλιόφυτον, ἀνατολικὸν, δυτικὸν, ξελίδη, & Mergina.

Zarſa Parilla.

Nonnulli, quam ex Peru Americæ prouincia aduectam radicem recentiores Zarſam quoq; Parillam nuncupant, huius Smilacis radices eſſe affirmant. Et ſimilem quidem huic Garcia Lopius Luſitanus, ſed tamen eandem eſſe non concedit. Reperiuntur ſæpenumero ſimiles, quæ tamē vel minimo aliquo diſcrimine differunt. Differentiam etiam cæli, ſoliq; diuerſa conſtitutio adfert.

Zarza Parilla Peruuiana peregrina eſt, & è noui orbis ſiue Americæ prouinciis infertur. Quæ autem illinc aduehuntur, licèt etiam in Europa natis ſimilia videantur et ſint, viribus tamen non rarò differūt. Neque enim ſoli cæliq; diuerſitas, ad formæ modò commutationem aut alterationem facit; ſed plurimùm etiam ad qualitatum viriumq; rèmiſſionēm aut intentionem confert. Calidis locis enata potentiora ferè odoratioraq; ſunt: frigidis minùs. Quædam pernitioſa tranſlata miteſcunt, & vtilia reddūtur. Ita Zarza Parilla Peruuiana tametſi Smilaci aſperæ ſiue Zarſæ Parillæ Hiſpanienſi ſimilis, temperati tamen cæli occaſione, tum & ipſius ſoli genio, longè efficacior eſt, quàm vel in Hiſpaniis aut etiam in Africa nata.

Sunt autem Zarſæ Parillæ ex America radices (quæ ſolæ aduehuntur) longæ, et tenues, tenuioribus vulgaris Glycyrrhizæ radicibus ſimiles, ab vno complures dependentes quandoq; capite, in quibus medius durior neruus: ſapore ſunt exiguo, & odore non perceptibili præditæ. Feruntur gigni in Honduras Peru prouincia. Nomen à ſimilitudine aſperæ Smilacis acceperunt.

Apud indigenas ſuum ei nomen, quod Latinis ſpinoſam quoq; vitem ſonat, Garcia Lopio teſte.

Calidi autem & ſicci temperamenti ſunt, partiumq; adeò

adeò tenuium, vt earum decoctum quàm facillimè sudorem prouocet. Articulorũ capitisq; diuturnis doloribus frigidisq; affectionibus auxiliantur; omnibus item malis, citra tamen febrim, prosunt, quæ sudore tolli ac curari posse spes est.

Sufficiunt ad curationem pauci dies, leuiore morbo: maius aut diuturnius malum, diuturniorem curationem postulat.

Quæ verò ex Hispaniis aut aliundè Zarza Parilla, siue Smilax aspera adfertur, minùs efficax est. Commendatur hæc à Dioscoride & Plinio aduersus venena.

Huius folia, inquit Dioscorides, aduersus lethalia medicamenta antidota sunt, siue antè, siue pòst pota.

DE BRYONIA ALBA ET NIGRA. CAP. IX.

BRYONIÆ duæ sunt (præter sylvestrem nonnullis dictam Bryoniam:) vna alba: altera nigra cognominatur.

Alba Bryonia multa longa & tenuia sarmenta promit: 1
clauiculos siue capreolos habet instar vitis: folia eius lata sunt, quinquangularia, & ad similitudinem vitium diuisa, sed asperiora, hirsutiora, candidioraq; : flores exigui, candidi, racemosi: fructus in vuis paruis, quarũ acini initio virent, maturi rubent. radix prægrandis est, longa & crassa, altè descendẽs, ex albido sublutei coloris, gustu perquàm amaro et ingrato. Sepimenta, dumos, frutices scandit & superat, non tamen aliorum modo circumplicando se, sed clauiculis suis vicina omnia apprehendendo, iisq; se diuersimodè innectendo ac implicando.

Similis huic Bryonia est nigra. tenuibus siquidem & 2
viticulosis cauliculis, foliis, capreolis, floribus, vuarum acinorumq;

Digitized by Google

Digitized by Google

norumq; figura, radicis mole & quantitate priorem refert. Sed acini per maturitatem nigricant. radix quoque foris subnigra, interiùs buxeo pallet colore. Arbustorũ hæc sepium dumorumq; ramulos fastigiaq; capreolis suis quaque tantùm comprehendit, in omnes partes latè sese veluti prior explicans.

Candida siue alba Bryonia multis in Belgio locis reperitur; similiter in Sueuia ac Rhenana Germaniæ prouincia; & passim in Italia, secus vias ac agrorum margines.

Nigram gignunt Hessia, Saxonia, VVestphalia, Pomerania, Misnia, vbi candida non prouenit, vt Valerius Cordus scriptum reliquit.

Vtriusq; flores Maius, vuas verò Autumnus suppeditat.

Prior Græcis ἄμπελος λευκὴ, id est, vitis alba. & ἄμπελος quidem dicitur, non modò quòd folia vitem referat, verùm etiam quia fructum in exigua vua, acinis licèt raris, similitudinem conformatum producat. Dicitur & βρυωνία λευκὴ, ὀφιοσάφυλον, χελιδόνιον, μίλωθρον, ψίλωθρον, ἀρχέζωτις, ἄγρωστις, ἢ κέδρωστις: A Plinio etiam Madon; ab Arabibus Alphesera; à Matthæo Sylvatico Viticella: in Thesauro pauperum Rorastrum. Apuleius Apiastellum, Vuam Taminiam, Agrifolium & Dentariam appellat: Germani Stichwurtz / hundskurbs / hunsreben / teuffels kirsen: *nostri vulgarem appellationem sequẽtes,* Bryonie: *Galli* Couleuree: *Italis Zucca salvatica: Hispanis* Nueza blanca, & Norca blanca. 1

Altera Græcis ἄμπελος μέλαινα, ἢ βρυωνία μέλαινα: Latinis Vitis nigra, Bryonia nigra: à nonnullis χειρώνειος ἄμπελος, βακράνιον. Galenus propriè βρυωνίαν vocari ait. Idem Plinius affirmat, qui & à nonnullis Chironiam, γυνακάνθην, ac ἀπρώνιαν dici, refert. Chironia autem cognominatur à Chirone inuentore. Est Chironis, inquit Pli- 2

Digitized by Google

nius, inuentum ampelos, quæ vocatur Chironia.

I Facultate autem Bryonia alba omnibus suis partibus calida & sicca est, tertium gradum, præsertim caloris excedens, cum expurgandi potentissima vi, per quam non modò bilioſos ac pituitoſos, ſed et aquoſos humores educit.

Aſparagos, qui prima germinatione prodeunt, ſi decocti edantur, aluum & vrinam ciere Dioſcorides ſcribit. Galenus verò ab omnibus pro more per Ver edi, ait, eduliumq3 eſſe ſtomacho propter adſtrictionem gratum. Quod de vitis ſylueſtris, ſiue Tami quidem; ſed nequaquam de huius germinibus veritatem habet. Nam albæ Bryoniæ aſparagi, ſiue prima germina nequaquam adſtringunt; ſed aluũ vehementiùs commouent; ſtomachoq3 grauem moleſtiam inferunt.

Galenus notatur.

Dioſcorides item radicis ſuccum Vere exprimi, bibiq3 cũ aqua mulſa, pituitamq3 ducere, ait. Ducit autem non modò ſuccus, ſed & radicis decoctum pituitam, bilem flauã, ac ſeroſos aquoſosq3 humores; & quidem validiſſimè; vnà ventriculum ita ſæpenumerò perturbans, vt et eoſdem vomitione reddi procuret.

Conferre huiuſcemodi vehemens purgatio hydropicis poſſe ſperatur. & quos comitialis morbus, aut capitis diuturnæ & pertinaces vertigines detinent. Sed tamen epilepticis non quotidie, vt Dioſcorides monet, exhibendæ: ſubinde etenim dediſſe ſatis erit moleſtum. Validum enim, vt diximus, eſt remedium, violenter purgans, & naturæ vim inferens.

Extrahit eadem radix mortuos fœtus & ſecundas ſubditæ, idemq3 in inſeſſibus decocta poteſt. Cutim eadem extergit & erugat: maculas ſolares, varos, lentigines, cicatrices nigras, cum eruo & Chia terra ac fænogræco depurgat; aut in oleo decocta vſq3 dum colliqueſcat. Tollit ſugillata:

Digitized by Google

lata: digitorum pterygia compescit: cum vino imposita inflammationes discutit ac abscessus rumpit: educit & ossa trita ac imposita: miscetur & commodè erodentibus medicamentis: auctor Dioscorides.

Fructus ad scabiem et lepram facit illitus & impositus, eodem auctore. Galenus iis, qui coria densant, vtilem perhibet. Plinius lactis abundantiam facere scribit. Videtur tamen magis lactis generationi aduersari. Nam acris est, & eo vellera ac coria, Dioscoride teste, depilantur.

Nigra Bryonia supradictæ, vt Galenus ait, ad omnia 2 *similis, nisi quòd imbecillior.*

DE BRYONIA SYLVESTRI, SIVE TAMO. CAP. X.

VITIS syluestris longos, lignosos, mediocris crassitudinis, rimosi corticis, instar sarmentorum vitis, obscurè subrubentes viticulosos promit coliculos, quibus vicinis quibusuis multis se amplexibus circumuoluit ac crebris intorquet circuitionibus ab imis ad fastigium scandens. capreolis siue viticulis caret: folia hederacea, mollia, splendentia, Smilacis leuis haud absimilia: flores candidi, exigui, muscosi, odorati, racematim dependent: vuæ paruæ sunt: acini virent, maturi cocci modo rubent: radix crassa, longa & magna, succo glutinoso & lento plena; adeò vt friata digitis adhæreat.

In syluis opacis & similibus locis asperis, præsertim vbi aquæ subsunt, gignitur: reperitur & sub Corylis prope Argentinam: vt Kyberus prodidit.

Martio mense asparagi siue prima erumpunt germina: flores Maio: vuæ circa vindemia tempus maturantur.

Digitized by Google

Digitized by Google

Graeci hanc ἄμπελον ἄγριαν, id est, vitem sylvestrem dicunt. Differt tamen non parum à Labrusca sive vite vinifera sylvestri, quae & ἄμπελος ἄγρια. Praebuit vtriusque ὁμωνυμία Plinio occasionem, vt satis de his se explicare nō potuerit: lib. XXIII. cap. primo: & vtramq; inter se confuderit. in quo sunt & Arabes notandi.

Dicitur verò & haec sylvestris Bryonia, Latinis Tamus: fructusq; eius Vua Taminia, Italis Tamaro. Vua Taminia autem, etiam Staphisagria est: sed hanc falsò ita nuncupatam, Plinius inquit. Germanis est Schwarwurtzel. Allobroges Latinam vocem retinent, & Tamum quoque aut Tanum appellant. Plinius Salicastrum etiam vocat: Ruellius Sigillum B. Mariae, in officinis quibusdam nominari refert.

Non est hoc loco refellenda eorum sententia, qui Cyclaminum alteram hanc esse volūt: vel solā enim radicis magnitudo facilè hos redarguit. Cyclamini siquidem radix ἄχρηστος, id est, nullius vsus ac exigua, huic autem magna & multi vsus. Cum eo magis videretur agendum, qui ἄμπελον sive βρυώνιαν μέλαιναν esse pertinaciùs tuetur: nisi reperta, & ab eo conspecta legitima Bryonia nigra, sententiam mutaturum speraremus. Sed tamen quid vetat & in huius errorem animaduertere, & Tamū nō esse Bryoniam docere? Caret capreolis Tamus; fructum non nigrum, sed pulchrè rubentem gignit. Bryonia verò nigra capreolos habet instar vitis, et acinos profert nigros. Ostēdunt hac differentiam satis euidentem. Sunt autem Tami sive sylvestris Bryoniae radices calidae & siccae ordine tertio: fructus adsimiles facultate attamen mitiore. Vtraque abstergunt & digerunt.

Dioscorides radices ait, aquosa detrahere & hydropicis vtiles; si in vino quod aquam marinam admixtam habeat,

Digitized by Google

beat, feruefiant; & cum aquæ cyathis duobus bibantur: fructus siue acinos, cùm à Sole, tum & alias cutis maculas expurgare.

Abstergit autem non modò maculas, verùm & fugillatarum partium liuores citißimè idem digerit ac resoluit: quod & radices impositæ possunt.

Recenter enatæ germina, muria condiri atq; inter cibaria recipi, Dioscorides refert. Inferri mensis & nostra ætate in Hetruria, Matthiolus scribit. Idem quoq; in Hispania Betica fieri alij asserunt.

Dicuntur à porcis huius radices quæri, erui ac cum voluptate mandi, neque minùs esse gratæ, quàm Cyclamini orbicularis, quæ inde panis porcini nomen indeptæ sunt. Si quis autem hanc ob causam Cyclaminum alteram esse cõtenderit, hunc & plures alias Cyclaminis annumerare oportebit. Neq; enim huius tantummodò, sed & multarũ aliarum stirpium radices quærunt, eruunt, auidißimeq; deuorant porci, quarum nullæ ad Cyclamini genera pertinent. Temerarium idcirco fuerit, Tamum Cyclamini speciem asserere, quòd eius radices porcino generi gratæ sint.

De Christophoriana. Cap. XI.

Tametsi *Christophoriana ex earum non sit genere, quæ adminiculis egent aut amplexu viuunt; quia tamen vuas fert, ἀμπέλοις se facilè annumerari permittet.*

Cauliculos hæc promit teneros, pedem longos aut altiores non multò: folia circa hos & è radicibus, ex pluribus commissa, particularia quorum lata, acuminata, & ambitu serrata, in virore candicantia: flores tenues, muscosi, candidi, in fastigiis cauliculorum veluti in spicam conditi: fructus

Digitized by Google

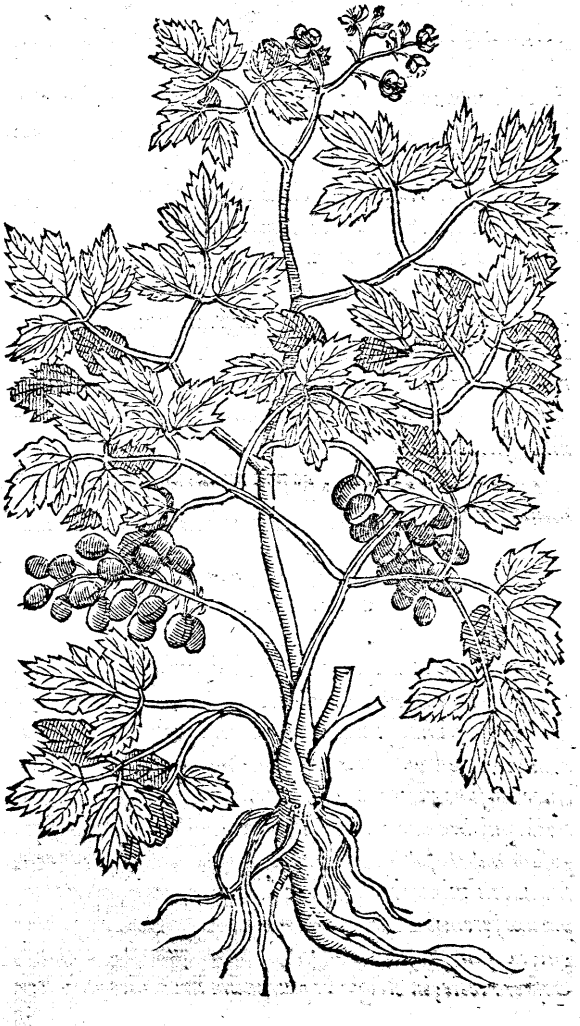

Digitized by Google

fructus rotundis paulo longiores, per maturitatem nigri, striam lineámve ab vna parte ostentantes, vuarum acinis alioqui similes, & in vnæ modum cohærentes: radix crassiuscula, non absq; fibris, foris nigricans, interiùs buxi colore lutea, viuax ac diuturna, quotannis cauliculos & folia regenerans.

Plerisq; Germaniæ & circa Rhenum Mosamq; locis, in syluis præsertim montosis, hæc occurrit.

Flores Maio, sed fructus Augusto aut seriùs perficitur.

Nostra ætas Christophorianã, & S. Christophori herbam vocitat. Sunt qui Costum nigrum dicant: alij malunt Aconitum bacciferum nominare. Costo autem nihil habet respondens. Aconitis autem annumerari contigit, propter pernicioſam et Aconito similem, quam habere creditur, facultatem.

Fertur enim exitialis, ac non minùs noxia quàm Aconitum.

DE DVLCAMARÁ. CAP. XII.

DVLCAMARA vitis modò lignosa promit sarmẽta, & ab iis ramulos complures, quibus scandendo vicinis sepibus fruticibusq; innititur. cortex nouellorum ramulorum viret; sed vetustiorum ipsorumq; caudicum asperior cineritio subcandicat colore, extrinsecus quidem; nam interiùs pulchrè etiam viret. lignum fragile, medullam fungosam habet. foliis vestitur oblongis, læuibus, mucronatis, Smilaceis minoribus, circa pediculum appendices vtrinq; paruas ferentibus. flosculi in muscariis exiguis, haud magni; ex quinque foliolis angustis, colore quandoque albidi, Gesnero teste; in Belgio vt plurimùm in cæruleo purpurei;

in

Digitized by Google

Digitized by Google

in quorum medio luteus prominet apex : baccæ oblongioris formæ, molles, lenti & ingrati gustus, eleganti coralliꝫ colore rubent: radix modica multis fibris committitur.

Aquosa & rigua amat, circa scrobes & fossas frequenter reperitur.

Folia Vere erumpunt: flores Iulio exeunt: Augusto baccæ siue acini maturi.

Posterioratas Amaram dulcẽ, Amarodulcem, & Dulcamaram, & Græcè γλυκύπικρον ἢ γλυκυπικρίδα nominãt. Germanicè Je lenger/je lieber/ hanskraut; *Belgæ* Alcrance. *Sunt qui vitem syluestrem Dioscoridis esse existiment: alij Solani speciem faciunt, Solanum lignosum aut fruticosum cognominãtes. Sed vitem quidem syluestrem, iam anteà ostendimus esse Tamum; Solano autem simile nihil habet. falluntur idcirco maximè, qui Solanum rubrum, aut Solanum fruticosum appellant; ac eius baccis loco acinorum Solani vnguentorum nonnullorum refrigerãtium compositionibus admiscẽt. Est enim fructus huius nequaquam frigidus vt Solani, sed calidus, vt mox dicetur. Plus similitudinis cum Cyclamino altera habet. folium respondet; caules licèt non manifestè articulati, non tamen absq; geniculorum specie; in flore alicubi candido; & fructu acinaceo corymborum hederæ modo dependente nihil desideratur; neq; in ipsis similiter radicibus verè ἀχρήστοις. Nã præter quòd tenues, nullam quoque vtilitatem conferunt.*

Cyclaminus altera.

Describitur Cyclaminus altera à Dioscoride his verbis: Folia habet hederæ similia, sed minora: caules crassos, γονατώδεις, id est, geniculatos; vicinis se arboribus ἑλικοειδῶς: id est, modo capreolorum vitis, circumligantes: flores candidi, odorati: fructus vt acini vuæ, similis hederæ, mollis, sapore leuiter acris & viscosus: radix ἄχρηστος, siue inutilis.

Dicitur

Digitized by Google

Dicitur autem Cyclaminus altera, Dioscoride teste, κισσόφυλλον *&* κισσάνθεμον. *conuenit vtraque appellatio Dulcamarae. nã foliis, floribus & fructibus hederam æmulatur.*

Cæterùm facultate, & foliis, & fructu calida, reficcãs, abstergens & digerens est. Fertur foliorum decoctum iecinoris fellisq; obstructiones reserare, & aduersus regium morbum vtiliter bibi. Ruptis verò & ex alto præcipitatis, aut cæsis etiam succus vtilis habetur. Creditur siquidem concretum alicubi in visceribus sanguinem dissoluere, & partium læsarum sanitatem procurare.

Hieronymus Tragus è ligno minutim conciso vini decoctum conficere docet, quod ictericos & per vrinam, & per inferiorem ventrem clementer purgare refert.

Haud dissimiles istis Dioscorides quoq; Cyclamino alteri facultates asscribit. Fructus, inquit, drachmæ vnius pondere potus, cum vini albi cyathis duobus, ad dies quadraginta, splenem liquat; ita vt per vrinam & aluũ absumatur. Bibitur ad orthopnæam: reliquias à partu purgat.

DE VITALBA.
CAP. XIII.

CAVLES sarmentosos, multos, crassos, ramosos, geniculatos, aliquantisper rubentes, & subinde lentos ac obsequiosos edit Vitalba; sepibus dumisq; se implicans, atq; irretiens, vicina omnia appetens ac superans. folia ad vnũ neruum è quinis ferè coalescunt, eorum eminente vno; quæ lata sunt hederaceis similia, nequaquam tamẽ angulosa, verùm per circumferentiam nonnihil crenata: flores in racemi aut umbellæ formam digeruntur candidi & odorati, florum Myrti æmuli; semen subnascitur exiguum triangu-

Digitized by Google

lari specie, capillaceam tenuisq; plumæ instar incanam velati cristam gerens; gustu acre: radix fibrosa, haud magni momenti.

Secus margines agrorum inter vepres & sentes crebrò reperitur, apud Italos, Germanos, Gallos ac etiam Belgas, vbi lætum fecundumq; solum.

Iulio mense huius flores: fructus plumis suis incanescentes Autumno dependent.

De huius nomine inter recentiores concertatio quædã est. Fuchsius vitem nigram siue Bryoniam nigram: Matthiolus Clematidem alteram facit. Legitimam autẽ Bryoniam nigram superiùs ostendimus. Ad Clematidem verò alteram accedere, atq; eius speciem esse, negari non potest. est tamen & alia, ab hac differens, inferius explicanda. Germani Lÿnen *&* linen *appellant: Galli, Ruellio teste,* Viorne. *Non est tamen frutex ille, qui Gallis* Viorne *& Latinis Viburnum dictus est.*

Facultate autem acris & calida hæc est, vsum tamen nobis comperzum, non habet vllum.

De FLAMMVLA.
CAP. XIIII.

FLAMMVLÆ *duæ sunt: vna adminiculis egest: altera assurgit nullius indiga sustentaminis.*

1 *Prior lentos obtinet & perquàm obsequiosos, sarmentosos cauliculos, cortice virenti vestitos. folia minora sunt quàm Vitalbæ, incondita, ad vnum complura pediculum, qui capreoli sæpenumero munere officioq; fungens, vicinis se circumplicat: flores candidi sunt: semina exigua cohærentia, canescentibus quoque plumis, minoribus tamen ac breuioribus exornata; pro radicibus tenues sunt fibræ.*

Sponte

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Sponte sua in Belgio nusquam exit, sed hortensis est. flores sub Augustum, semen serius succedit.

Flammulæ nomen à recentioribus accepit, habita fuit pro Clematidis alterius specie, sed tamen et semine & florum cùm figura, tum colore & magnitudine ab ea differt.

Altera Flammula foliis est amplioribus maioribus q3, Vitalbæ similioribus, quam & candidissimis flosculis, tum et semine plumaceam cristam gerente; in fastigiis cauliculorum eminentibus, refert. cubito cauliculi altiores; per se consistunt; sursum q3 arriguntur. Rarissima hæc nostris est, & hortensis tantummodo. 2

Vere noua promit foliola, & cauliculos: Aestate flores: Hyeme solæ reliquæ sunt radices.

Ab acri & mordaci eius qualitate & hanc Flammulã recentes atq3 huius ætatis docti appellãt. Matthiolus hanc eam esse existimat, quam Platearius lib. de simplici medicina cap. primo literæ F, Flammulam nominat, & calidã siccamq3 quarto statuit gradu. Est tamen & Flammula quædam Ranunculi species, cuius in exulcerando vesicasq3 excitando nota palàm est facultas; de qua citiùs, quàm de hac, scripsisse Platearium crediderim.

Nihilominus vtraq3 harum Flammularum multùm acris & valdè calida est, ipsa tamen Flammula Ranunculo, mitiores istæ videntur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE. CAP. XV.

CLEMATIS *Daphnoides, longa, gracilia, rotunda, iuncorum instar tenuia, & geniculis interspersa, spargit sarmenta; quibus per terram serpit, radiculas etiam subinde, sed tamen rarius defigens. folia sunt læuia, la-* 1

Digitized by Google

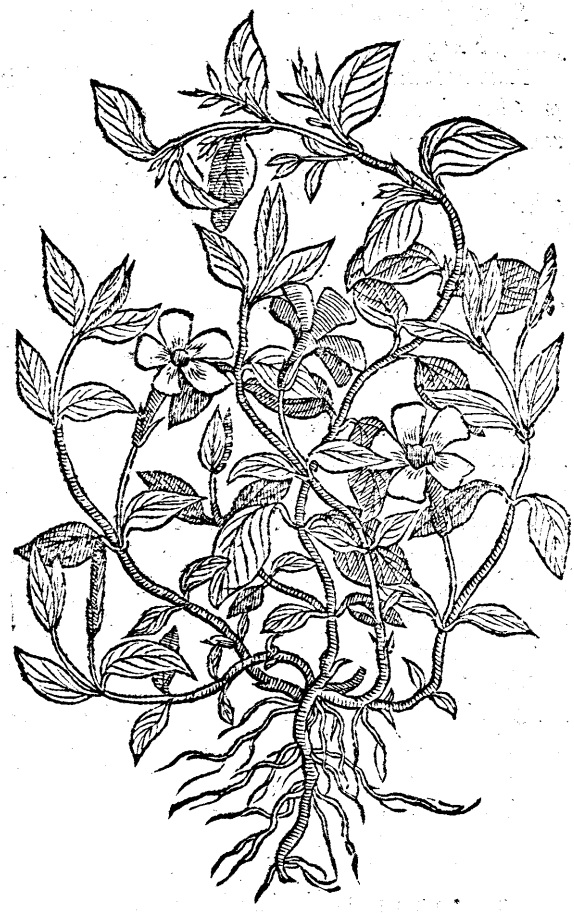

Digitized by Google

tiuscula, oblonga, forma quidem laurinis similia, sed multò minora: flores secundum folia, quinq; foliolis patentes, inferiùs fistulosi, Buglossi floribus maiores; colore vt plurimùm cærulei; quandoque candidi; rariùs rubentes; odoris nullius aut exigui; radices tenuissimæ fibræ.

Rigua & aquosa quærit loca, amat syluas. viret perpetua in hortis fronde; vbi flosculi eius subinde multiplicatis luxuriant foliolis.

Huius & alia maior reperitur species: quæ multo longioribus repit viticulis, & foliis est floribusq; multo amplioribus, cæteris priori similis. Peregrina hæc, & aliundè aduecta. 2

Vigent vtriusque flores Martio, Aprili, Maio, & non rarò seriùs.

Κληματὶς δαφνοειδὴς à Græcis dicitur: Clematis quidem, quia instar κληματῶν repentes proferat cauliculos: Daphnoides verò, cùm à Lauri foliorum figura, tum & ad differentiam alterius, vel etiam aliarũ. Nam Plinius plures eius nominis refert lib. XXIIII. cap. XV. vbi & hanc Aegyptiam cognominat. Est & alia, ait, Clematis Aegyptia cognomine, quæ ab aliis Daphnoides, ab aliis Polygonoides vocatur, folio Lauri, lõga tenuisq;. Polygonoides verò vox inter nothas appellationes etiam in Dioscoridis exemplaribus reperitur. Præter hanc sunt etiam φιλεταίριον καὶ σμυρνοειδὴς, aut potius μυρτοειδὴς. Alio autem loco Plinius lib. XXI. cap. XI. Vincam Peruincam & Chamædaphnẽ appellat. Vinca Peruinca semper, inquit, viret in modum Lauri (exemplaria perperam Lineæ habent:) foliis geniculatim circundata, topiaria herba, inopiam tamen florum quandoque supplet. hæc à Græcis Chamædaphne vocatur. Describitur tamen ab eodem, & à Dioscoride, & alia Chamædaphne, de qua alibi. Officinæ hanc Cle-

Plinij locus castigatur.

Digitized by Google

matidem Peruincam nominant: Itali Prouenca: Hispani Peruinqua: Germani Jugrun & singrun: Belgæ Vincoozde/maegden crupt: Galli Lisseron.

Temperamento autem hæc aliquantulum calet, sed tamen infra secundum gradum consistit; tantùm abest vt vrat aut exulceret: siccat verò multò amplius, adstringit quoque nonnihil. Alui profluuio & dysenteriis, Dioscoride & Galeno auctoribus, prodest: dētiumq; dolores commansa mitigat.

DE CLEMATIDE ALTERA. CAP. XVI.

QVÆ alterius Clematidis nomine à veteribus describitur, prolixis admodum & tenuibus, geniculatis, subrubentibus sarmentis per arbores, frutices, perticas, pergulas, pedamenta scandēdo in altum prorepit: folia complura, prioris Flammulæ modo diuisa, sed tamen maiora latioraq;: flores perquàm elegantes è longis & tenuibus dependent pediculis, Clematidis Daphnoidis nonnihil referētes, sed tamen maiores, & ex quatuor tantùm foliolis per summa latioribus coacti, colore sæpe cærulei, quandoque rubentes, staminibus aliquot mediis. semina plana, lata, rotunda, acuminata in globulum congerūtur. radices prolixæ, tenues, in omnem partem sparguntur.

Gaudet Soli expositis, sed tamen non omnino aridis, læto & haud irriguo solo meliùs proficit. Apud Belgas hortensis, in Hispania verò ac similiter in Britannia iuxta sepes & agrorum margines sponte exit.

Augusto mense, & quandoque Iulio, flores: semen Septembri perficitur.

Κληματὶς ἑτέρα, & à nonnullis ἐπιγύνις, Latinis Ambuxum;

Digitized by Google

Qs

Digitized by Google

xum; vt Dioscoridis historiis spuria addita habent: Hispanis Gormadera, *quasi Vomitoria, dicitur.*

Acre & vehementer exulcerans huius est folium, causticam, vt Galenus ait, vim obtinens: in quarti est ordinis excalfacientium initio.

Dioscorides folia imposita lepras remouere refert; semen verò tritum cum aqua pura vel mulsa potum, pituitam & bilem deorsum ducere.

DE VINCETOXICO, SIVE ASCLEPIADE. CAP. XVII.

VINCETOXICO *plures assurgunt teretes, lenti, ac frangi contumaces pediculi, cubito vno aut altero altiores, qui non rarò cacumine vicina adminicula aliquot circumitionibus amplectuntur. folia lata, oblonga, læuia, in acutum desinunt, angustiorum hederæ foliorum figura. flores parui albicãt, cum suauitate quadam grauiter odorati; sequuntur siliquæ oblongæ in mucronem attenuatæ; candida intus lanugine; & semine plano, oblongioris formæ, subruffi coloris, ad Securidacæ accedente. radices tenues fibrosæ, numerosæ & graueolentes.*

Reperitur & huius species, cauliculis crebrò longè procerioribus, perticas in proximo consistentes, ad quinq; aut sex cubitos multiplicatis voluminibus conscendens; cuius flores nigri; folia verò, siliquæ & radices vti prioris.

Vtraque species hortensis Belgio est, & nigra quidem varior. alibi in montanis, asperis, saxosis, apricis frequentior.

Circa Iunium flores; sub Autumnum è maturis siliquis lanugo dependet.

Nomen Vincetoxico recentior dedit ætas. Ruellio Hederalis

Digitized by Google

Digitized by Google

deralis est: Germanis Schwalben wurtzel/ Swaluwe wortele, *id est, Latinis Hirundinaria.*

Dioscoridis habetur Asclepias, cuius est descriptioni cõformis, quod sententiam approbat. Tergiuersatur Matthiolus, et Vincetoxicum differens ab Asclepiade affirmãs, radices & folia negat odore commendari: flores ait virus non redolere: semen non esse Securidacæ: in exemplaribus nonnullis, vbi de foliis, dictionem μακρὰς; *vbi verò de radicibus,* πολλὰς *non reperiri. Sed exigui ac nullius omnino momenti hæ rationes. Radices odoratas & similiter flores, maximeq; locis montosis nemo cui incorruptum odoratus organum esse negauerit: folia odore commendari, Dioscorides non asserit: non omnia* βαρύοσμα *virus redolent, graueolentia enim omnibus haud æquè magna est. semen tametsi non exquisitè quadrangulũ, plana tamen oblongaq; figura, magnitudine item & colore satis Securidacæ refert. Voces* μακρὰ *&* πολλὰς *omissæ quid Matthiolo cõferre poterunt? folia hederacea sæpenumero longa, veluti Periclymeni & aliorum: & tenues radiculæ frequenter multiplices. Verba autẽ Dioscoridis ita se habent: Asclepias ramulos producit longos, circa quæ folia* μακρὰ *siue longa, Hederæ similia: radices multas, tenues,* εὐώδεις, *id est, odoratas; florem graueolentem: semen vt Pelecini siue Securidacæ. Nascitur in montibus. Extant inter spurias huius &* κιττίκ *ac* κιττοφύλλου *nomenclaturæ, quarum vtraque Vincetoxico rectè conuenit.*

Facultate autem Vincetoxici radices calidæ sunt et siccæ. venenis aduersari creduntur.

Dioscorides Asclepiadis radices cum vino epotas auxiliari scribit torminibus, & aduersus serpentum ictus: folia verò imposita ad mammarũ & vteri κυνοδήκας, *i. malas difficultergq; curabiles passiones, prodesse.*

De

Digitized by Google

Digitized by Google

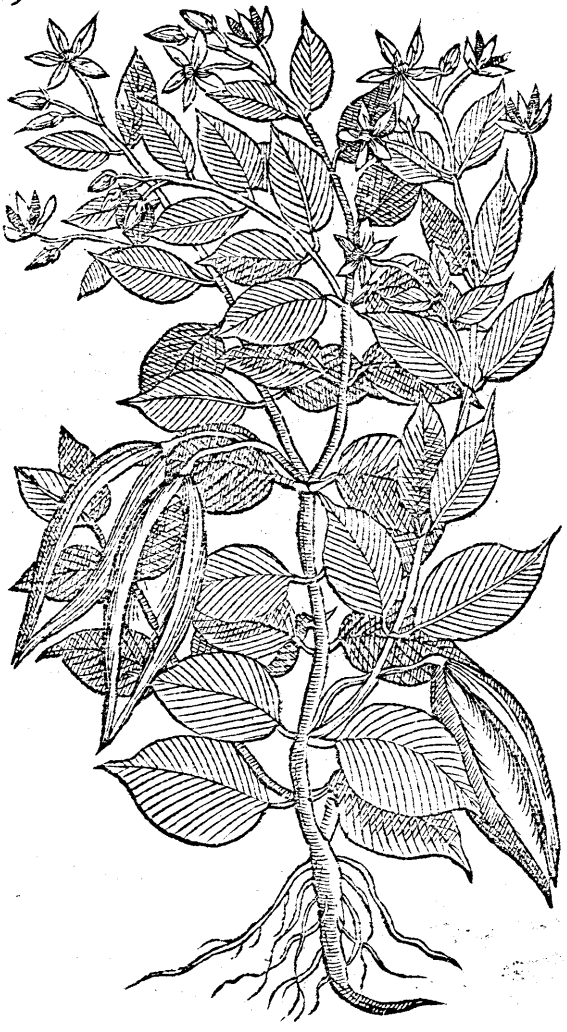

Digitized by Google

De periploca sive apocyno. cap. xviii.

Periplocæ *duæ reperiuntur: vna cognomen nõdum inuenit: altera* Repens *dicitur.*

Prior Periploca longis, tenuibus, viticulosis ramulis, ad- 1
minicula ponè posita Smilacis modo ambit: folia quoque Smilacis ac Hederæ sunt similia, sed odore grauia, digitis præsertim attrita; flores in exiguis vmbellis rari, albidi: siliquæ quales Vincetoxici, sed maiores, papposa et intus lanugine, qua semen conditur nigricans planumq3: radices fibrosæ sub terra latiùs serpentes, & subinde progerminantes.

Repens dicta Periploca, & ipsa amplexicaulis est, proxima pedamenta etiam scandẽdo ambiens ac circumuinciens. caules eius longi, rotundi, lenti, geniculati, subrubẽt: folia lata, longiora, nonnihil venosa. flores haud magni quinq3 foliolis albicant. siliquæ torosæ, aliquantulum recuruæ, vt plurimùm geminatæ, prioris siliquis maiores, minores tamen ac acutiores quàm Rhododendri; *in quibus semen oblongum, duriusculum, nigricans, & mollis, candida, tomentoq3 similis lanugo, quæ inarescentibus dissilientibusq3 siliquis in conspectum prodit. radices fibrosæ, haud tamen vti prioris progerminantes.*

Vtraque vulnerata liquorem fundit: prior copiosiorem minùs candidum atq3 non rarò flauescentem: Repens *parciorem & candidiorem.*

Perennant huius caules defluentibus foliis (vnde repenti fortasse cognomen) illius verò intercidunt, solis Hyeme superstitibus radiculis.

Rara vtraq3 Belgio, & quidem, vt Matthiolus scribit, etiam Italiæ; ex Syria isthuc adferuntur.

Peri-

Digitized by Google

Periplocas huius ætatis docti appellant. ad Dioscoridis Apocynum referēdas satis videtur manifestum, præsertim eam quæ prior est. Appellatur autem ἀπόκυνον etiam κυνοκραμβὴ, ac Brassica canina. Sed & alia tamen est Cynocrambe Mercurialis syluestris species.

Est autem Apocyni exitialis atq; pernicioſa potissimùm quadrupedibus vis. Nam, vt Dioscorides, huius folia cum pingui pani commixta, canes, lupos, vulpes, & pantheras obiecta interimunt; resoluuntur enim protinus eorum coxendices.

DE LVPVLO.
CAP. XIX.

LVPVLVS *amplexu viuit, et perticas aliaq; admicula circumligando se scandit. cauliculos promit longissimos asperos & hirsutos: folia quoq; aspera, lata, vitis aut potius Bryoniæ albæ similia, verùntamen nigriora & paucioribus incisuris diuisa. flores è summis virgulis racematim dependent, folliculosi, squamatim instar exiguorum conorum compacti, colore subalbido, ad luteum vergente; odoris grauis. radices tenues, sibi inuicē variè implicātur.*

Restibile ac pingue desiderat solum: latior cultura exit. Nascitur & inter vepres senticetaq; circa agrorum margines, sed syluestriùs; florum conos minores, rariores pauciores q; proferens.

Flores Augusto ac Septembri colliguntur, & ad cereuisiæ vsum reponuntur. Vere noui turiones erumpunt. Hyeme solæ restant radices.

Lupulum officinæ & passim vocant. plerique Lupum salictarium, vel Lupulum salictarium: Germani Hopffen: *Belgæ* Hoppe *&* Hopperrupt: *Galli* du Houblon. *Meminit*

Digitized by Google

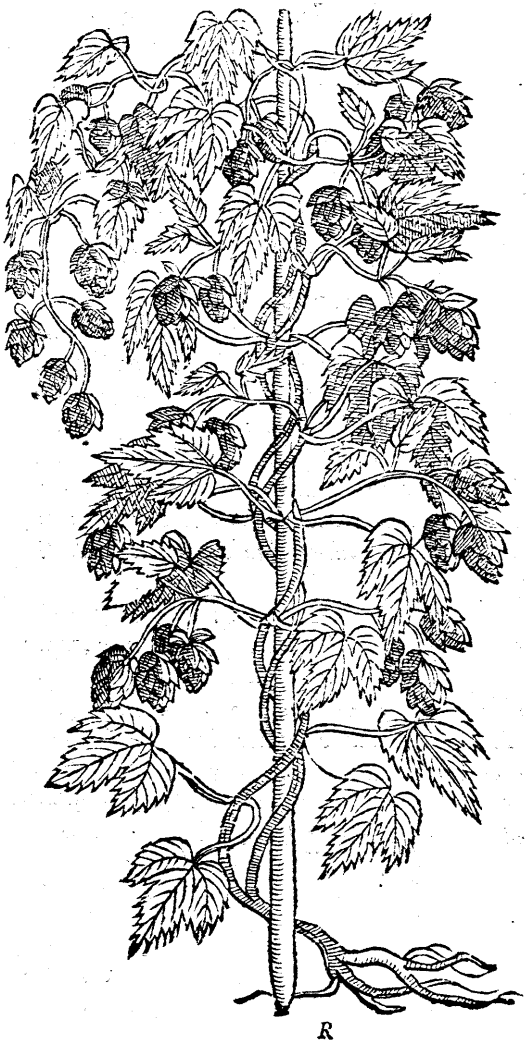

R

Digitized by Google

minit Plinius Lupi salictarij lib. XXI. cap. XV. inter spontè nascentes aculeatas, quibus pleræque gentes in cibis vtuntur. Quo auctore Fuchsius Græcis βρύον appellari asserat, nondum reperire licuit. Βρύον muscus est. Dicitur et Caucalis βρύον à Democrito, vt Oribasius testis.

Calidi autem & sicci secundo ordine flores sunt Lupuli, caput facilè implent, odore grauiore ipsum ferientes. Eiusdem temperamenti et folia ipsa sunt; et simul aperientia ac abstergentia.

Asparagi siue primi turiones Vere erumpentes mitiores sunt, in edulia recipiuntur; oblectamenta tamen magis, vt Plinius ait, quàm cibus. Nam alimenti quidem perexiguum conferunt; prosunt tamen visceribus, & aperiendo, & vrinas mouendo: faciliorem etiam aluum faciunt.

Folia, teneriores q3 caulículi, & ipsi quoque flores iecur & lienem ab obstructionibus liberant: per vrinas expurgant: sanguinem emundant: aduersus diuturnas febres, scabiem & similes cutis fœditates, decocta in lactis sero prosunt.

Succus potentior est, & non modò viscera ab obstructionibus liberat; sed & bilem ac pituitam educere per aluum posse creditur. Eundem auribus instillatum à fœtore eas liberare putredineq3 vindicare scribitur.

Floribus cereuisia conditur; copia tamen nimia amarorem ei conciliat, ac capiti molestiorem efficit.

Aqua in qua incocti flores farinâ subactâ, citiùs fermentatur massa, panisq3 lauior ac rarior redditur.

Digitized by Google

De iasmino.
cap. xx.

Iasminvm *ex earum quoq; stirpium est numero, quæ adminiculis fulciuntur, non tamen amplexicaulis aut vicinis se circumuoluens; sed aliis tantummodò innitens, veluti pergulis, hortensibuq; scenis, quibus facili opere innectitur. Cauliculi eius prolixi, teretes, ramosi, flexibiles, geniculati, virentes; candida fungosaq; interius medulla: folia è singulis geniculis bina, ampla, alarum instar expansa; composita videlicet ex quinque aut septem aliis lævibus, oblongis, saturatè virentibus, fastigio acuminatis, eminente in cacumine reliquis maiore. flores in summis virgulis, rari, in muscarij specie cohærent, suaueolentes, colore albidi: semen latum Lupinis quadatenus simile; quod tamen rarò succrescit: radix fibris firmatur.*

Fertur huius esse species floribus luteis; & alia cæruleis. Sunt autem qui pro Iasmino luteo, Trifolium fruticans in Frumentorum historia cap. lxxxix. *depictum; & pro cæruleo Clematidem alteram ostendant. Quòd si autem non aliæ quàm hæ pro Iasmini cæteris speciebus ostēdi queant, temerè plures eius species affirmantur. Vtraque enim harum multùm à Iasmino abest.*

Colitur Iasminum in hortis, et topiariis operibus expetitur, non modò in Belgio, verùm & in Italia ac alibi: ex Africa creditur aduectum. Flores Aestate vigent.

Inter Arabes Serapio primi nominis hanc Zambach: interpres verò Ieseminum nominat; atque inde pasim Iasminum, Ieseminum, Iosmenum, aut etiam Gelseminum.

Apud Dioscoridem compositio est Iasmini olei, quod apud Persas ἐκ τῶν ἀνθῶν τῶν λευκῶν τῦ ἴε, id est, ex albis Violæ floribus fieri refert; quod non ex alterius stirpis,

Digitized by Google

quàm ex huius floribus conficiendum apparet. Nam Dioscorides inter τὰ ἴα, siue violas, pulchros atque elegantes floſculos ſubinde habet. Ita vt & huius flores ab eo violas dici, non debeat alienum videri; præſertim ipſa ſtirpe (vt ſatis apparet) illi incognita. Iam & ἴον πορφύρεον eam oleo conferre qualitatem nequit, quæ Iaſmino tribuitur. rariſſimeq; idem albidum eſt; & ſi quando eſt, purpureo non præfertur. λευκόια calidiora ſunt: ſed tamen nequaquam candida, ſed eius generis lutea efficaciſſima ſunt.

Qualitate autem Iaſminum ac eius potiſſimùm flores calidi ſunt in initio ſecundi ordinis; vt Meſues apud Serapionem ait.

Oleum ex his confectum crudos diſcutit humores: frigidis ac catarrhoſis cõfert: & hyberno vtile tempore. Quibus autem temperatura contigit calidior, his dolorem excitat capitis; & ſi diutius odoretur, periculum adfert ſanguinis è naribus profluuij: eodem auctore.

In conuiuiis, ait Dioſcorides, & poſt eum Aëtius, odoris cauſa apud Perſas vſurpatur. Prodeſt & lotis à balneo corporibus; quæ laxari calefieriq; expedit. grauiorem autem ſuaueolentiam habet: ita vt multi eo idcirco non libenter vtantur.

DE CAPRIFOLIO, SIVE PERICLYMENO. CAP. XXI.

CAPRIFOLIA ſiue Periclymena duo ſunt. vnum Germanicum: alterum Italicum dicere licebit. Vterque frutex amplexicaulis, vicinis adminiculis circumligatur.

1 Germanicum longis, tenuibus, ſed tamen lignoſis, & in ramulos partitis ſurſum repit cauliculis; circa quæ ex interuallis

Digitized by Google

Digitized by Google

ceruallis folia bina ex aduerſo poſita, oblonga, mollia, dilutè virentia, inferiore tamẽ parte magis incanaſcentia. flores in ſummis ramulis complures pariter emicant, oblongi, candidi, ſuaueolentes, interiùs caui, vna parte prominentiores, ſtaminibus aliquot è medio exeuntibus. fructus acinis ſimilis in exiguarum vuarum modum compactus; per maturitatem rubet, in quo ſemen duriuſculum. radix lignoſa non abſq; aduatis.

Italicum lignoſis quoque & in longitudinem prorepẽtibus cauliculis priori omnino ſimile eſt: conueniunt etiam folia, niſi quòd ex aduerſo poſita ſubinde vniantur, & circa ramulorum præſertim faſtigia ita coaleſcant, vt acetabulorum profundiorum ſpeciem exhibeant; è quibus floſculi enaſcuntur ſimiles ſuperioris, breuiores tamen, ac paulo minores: bacca ſequuntur ſimiles & rubentes, ſed tamẽ dilutiùs. 2

Naſcitur Periclymenum in ſyluis & in ſenticetis, fruticibus nouellis q; arbuſtis, ita ſæpenumero tenaciter & arctè ſe obuinciens, vt ſui veſtigia ipſis impreſſa relinquat.

Vere folia exeunt, vti aliis lignoſis. flores quandoque Aprili, crebriùs Maio ac Iunio conſpiciuntur: fructus ſub Autumni tempus maturi.

Graci περικλύμενον; *Latini Volucrum maius: Scribonius Largus Syluæ matrem appellat: officinæ Caprifolium, Matriſyluã, pleriq; Lilium inter ſpinas: Itali Vincibosco: Germani* Geyßbladt/ſpeckgilgen/zeunling/waldtgilge: *noſtri* Gheytenbladt/mammekenscruyt: *Galli* Cheurefueille: *Hiſpani* Madreſelua. *Inter nothas appellationes ſunt,* αἰγίνη, κλύμενον, κάρπαθον, ἀπολίνιον, ἐπωτῖτις, ἀξίνη μείζων, κληματῖτις, μυρσίνη, καλυκάνθεμον.

Matthæi Syluatici error.

Matthæus Syluaticus Pandectarum auctor, Caprifoliũ & ſyluarum matrem, cap. CXXXVII. *rectè quidem Periclymenon*

clymenon, sed perperam Lycium & Pyxacantham interpretatur: Periclymenum cum Pyxacantha ineptè confundens. peiùs verò etiam facit Caprifolio vires Pyxacanthæ asscribens. Sed cap. CCCCCXXXI. Matrisyluam Periclymenon & Caprifoliū rectè asserit, ac legitimas ei ex Dioscoride vires refert.

Error pharmacopœorum.

Præbuisse hic grauissimi erroris pharmacopœis occasionem videtur, qui succo foliorum & fructuum Periclymeni densato, pro Lycio, maximo cum periculo vtuntur.

Error medicantium.

Natus hinc & alius error, quòd videlicet foliorum Periclymeni decoctum, vel ex his, aut etiam ex floribus stillatitius liquor, oris fauciumq; inflammationibus incipientibus, veluti adstringentia ac refrigerantia prodesse temerè existimentur. Periclymeni enim haudquaquam frigida aut adstringens; sed calida & attenuans est facultas.

Vt enim Galenus Periclymeni cùm fructus, tum folia, adeò vehementer incidentis pariter & excalfacientis facultatis sunt, vt si plusculum bibantur, vrinam sanguinolentam efficiant: principio tamen vrinam duntaxat mouentia.

Dioscorides ait: Huius semen postquam ematuruit collectum, ac in vmbra siccatum, drachmæ pondo quadraginta diebus datū, lienem absumit; lassitudinem discutit; orthopnœa & singultui prodest. vrinam cit à sexto die cruentam. idem & partus accelerat. Eandem vim & folia habent; quæ XXX. diebus pota sterilitatem efficere narrantur. Eadem cū oleo illita periodicarū siue intermittentium febrium horrores abigunt.

De

R 5

Digitized by Google

De xylosteo.
cap. xxii.

Periclymeno *cognatus est frutex Xylosteon nuncupatus, qui tamen aliis non circumuoluitur, sed nullis egens adminiculis per se consistit.*

Caudices huius subinde mediocris crassitudinis: materies ligni candida est: ramuli rotundi albicante vestiuntur cortice; initio tamen et cùm primùm erumpunt, subrubentes spectantur: folia veluti Germanici Periclymeni oblonga, mollia, ex albido virentia, prona parte candidiora ac leniter hirsuta: flores minores sunt, quàm alicuius Periclymeni, candidi, bini in vno pediculo; succedunt fructus gemelli instar exiguorum cerasorum, rubentes, altero eorum sape minore.

Apud Heluetios, & plerosq; alios Germaniæ populos, in syluis locis saxosis reperitur.

Aprili aut Maio flores, sed fructus Autumno appetente demum perficitur.

Plerique Periclymenum stans appellant: Germani alicubi Hunds kirsen, *&* Honds kersen, *id est, Canum cerasa: Heluetij* Beinhultzen: *vnde Xylosteo nomẽ datum. Sunt qui Clymenon esse suspicẽtur. quibus Periclymenon, ab huius similitudine, veluti conuoluens se Clymenon dictũ videtur. Sed Clymenon aliud omnino stirpis genus, caule fabæ, & folio plantaginis; vt quidem Dioscorides ait.*

Huius generis & alius minor, omnino humilis est frutex; cuius cauliculi lignosi, tenelli, albicãte cortice vestiuntur, & absque pedamentis erigũtur, non multo tamen cubito altiùs assurgentes. folia maiora, latiora, durioraq; sunt, minùs tamen virentia. flores exigui, candiduli, in tenui oblongo pẽdiculo bini; quibus fructus succedit rubens,

cerasa

Digitized by Google

ceraſo exiguo ſimilis, maior quàm Periclymeni aut Xyloſtei, in quo ſemen vnicum.

Floret vnà cum Periclymenis. fructus Auguſto perficitur. Ex Germania in Belgium illatus frutex eſt.

Nomen idem quod Xyloſteo poſteritas dedit; cuius minor ac humilis ſpecies habetur ac dicitur.

De viribus autem horum fruticum nihil compertũ habemus, aut aliunde accepimus.

De hedera.
cap. xxiii.

In cenſu earum, quæ adminiculis ſuſtinẽtur, Hederæ etiam occurrit referenda. per ſe ſiquidem non conſiſtit, ſed aliis adhæret.

Eius genera, & prima quidẽ, auctore Theophraſto, duo. Vna in altitudinem ſe attollit: altera humi repit. hæc minor: illa maior Hedera dici poteſt.

Maioris ſiue aſſurgẽtis plures quidem, ſed præcipuè tres rurſus ſpecies: Candida, nigra, & Helix dicta, quarum trium Dioſcorides meminit.

Scandit maior arbores, vetuſta ædificia, parietesq; : caudices eius lignoſi, ſubinde ita craßi vt arboreſcere ipſa videatur; à quibus ramulos hàc illàc diffundit quàm plurimos, quibus veluti brachiis latè ſerpens in multam peruagatur partem; radiculas etiam ab ipſis aſſiduè dimittens, quibus ſe arboribus ipſisq; parietibus annectens pertinaciter hæret. folia læuia ſunt, ſplendentia ſuperiore præſertim parte; initio quidem haudquaquam, ſed vbi conſenuerunt, angulosa: flores muſcoſi. in baccis varietas eſt; in colore florum etiam quædam.

Candida ſiquidem Hedera fructum fert candidum: & 1

huius

Digitized by Google

Digitized by Google

huius vna ſpecies fructum tantummodò candidum habet; alia verò & folium quoque. Fructum verò candidum ferentium, quædam maiuſculum, denſum & compactiſſimũ profert, veluti in σφαῖραν ſiue globum coactum, quam plerique κορυμβίαν, Athenienſes verò ἀχαρνικὴν ἀρδευομένην, Acharnicam irriguam nominant: altera verò minorem & διακεχόμενον, ſiue ſparſiorem, veluti nigræ racemum. hæc Plinio Selinitium.

Nigra fructum minorem, nec vti candida compactum, 2
ſed ſparſum fert, et colore quidem, aut nigrum, aut crocatum, ſiue crocei coloris. Hanc Dionyſiam nonnulli, auctore Dioſcoride, vocant; alij Bacchicam, cuius coronis Poëtæ vtuntur; Plinio teſte, lib. XVI. cap. XXXIIII.

Tertia ἕλιξ candida habet ſarmenta: folia tenuia, an- 3
guloſa, & vt Theophraſtus, εὐθυμότερα, id eſt, lætiora, ſiue vti Plinius reddidit, concinniora. (Dioſcoridis exemplaria perperam ἔρυθρα legunt.) fructum non gignit. Dioſcoridis corruptus locus.

Huius præterea & ſpecies Theophraſto ſunt. Eſt enim vna virens ac herbacea, quæ plurima: altera candido folio: tertia ποικίλη, ſiue verſicolor, quæ Trachia vocatur.

Plinius Helicen non genere ſed ætate à reliquis differre quoſdam exiſtimare recenſet: primoq; Helicen, fieri vetuſtate Hederam.

Addit Theophraſtus, Helices ſpecies, ſuas quoq; differentias habere: & harum quæq;, inquit, diſtare videtur. Quippe inter herbaceas, quædã tenuioris folij; quædam verò minùs hæc omnia habet. ποικίλης ſiue verſicoloris, vnius maius; alterius minus folium. differunt & ſecundum ποικιλίαν, id eſt, coloris varietatem: ita & magnitudine, & colore differunt. εὐαυξεστάτη, ſiue auctu facilis, autem herbacea, ᾗ ἐπὶ πλεῖστον φοιτᾷ, id eſt, & maximè ſe propagans. hæc ille.

Poſte-

Digitized by Google

Posteriora verba sic Plinius reddit: Adolescit in longitudinem maximè herbacea. Sequitur mox: Arbores autem necat candida, &c. Quæ verba non ad candidam Helicen pertinent, sed de fructifera candida à Theophrasto scribuntur. Ex quo omnia sua Plinius lib. XVI. cap. XXXIIII. transscripsit, desideratis tamen non paucis. Nam hoc loco de Hedera non pauca reperiuntur prætermissa. Poterunt autem hæc ipsa ex Theophrasti lib. de historia stirpium tertio, à diligenti aliquo facile restitui. Quod à clarissimo ac doctissimo viro D. Gulielmo Pantino perficiendum breui speramus; qui in restituendo Plinij exemplari sedulam ac diligentissimam operam iam diu nauat.

Plinij mutilus locus.

Referret hoc loco turpem quoq; Plinij lapsum ostendere, hoc eodem de Hedera capite statim initio, vtrumq; Cistum, marem videlicet & fœminam, inter Hederæ genera numerantis, vocum κίσσα & κίσσος affinitate decepti, nisi iam sæpe ab aliis doctissimis viris in hunc foret animaduersum.

Plinij lapsus.

4 *Minor Hedera nigræ similis est, sed minor; cauliculi siue viticulæ eius tenues sunt; folia angulosa, virentia, subinde maculosa. non arbores, non muros, aut parietes ascendit; sed humi defixa repit: fructum etiam non gignit.*

Nigra Hedera in Italia, Germania, Belgio, Gallia, circa parietes & arbores frequens est. Candida in Græcia reperitur. Minor passim in syluis & opacis locis gignitur. Hanc serpentibus gratissimam, & sub hac hybernis mensibus eos latitare, Matthiolus scribit.

Flores Hedera sub Autumnũ producit: baccæ post Hyemis solstitium perficiuntur.

Hederã Græci κίσσον & κίσσον; Germani Epheu: *Belga* Bepl: *Hispani* Yedra: *Galli* Liarre *appellant. Occurrunt inter spuria, & hæc eius nomina:* κίσσαρον, κίσσαρον, χουσό-

Digitized by Google

χρυσόκαρπος, πτερική, κορυμβηφόρα, κίσσιον, δενδρύσιον, ἰδυδήριον, περσίς, κῆμος, ἔσσλην, Sylua mater.

Maiorem Theophrastus ὕψον κίσσον, Latinè attollentẽ aut assurgentem Hederam dixeris; Gaza excelsam reddit; Plinius rigentem Hederam appellare videtur. Recentiores Hederam arboream, quæ arbores complectitur; muralem verò secundum parietes nascentem appellant. Sunt tamen qui velint omnem assurgẽtem arboream cognominari, quibuscunq; tandem illa conscendens adhæreat; ad differentiam nempe alterius per humum repentis. 1

Minor ἐπίγειος κίσσος vocatur, Germanis Eleyn epheu. 4 *Dicitur & χαμαικίσσος; differens tamen multùm ab Hedera terrestri superiùs descripta. Helicen siue Clauiculam Latinè nuncupatam hanc nõ pauci existimant. sed Theophrastus ἕλικα ab ἐπιγείῳ κισσῷ differre ostendit. Tertiam enim inter assurgentes Helicen facit.*

Cæterum Hedera, vt Galenus ait, ex contrariis composita est facultatibus; habet enim quiddam adstringentis substantiæ, terrenæ & frigidæ: habetq; etiam nonnihil acris, quam calidam esse vel gustus cõprobat: nec deest tertia; aqueam namq; substantiam quandam tepidam obtinet; certè si viridis sit. Siquidem dum aresçit, hæc prima exhalet necesse est: manet quæ terrea est et frigida & adstringens; & ea quæ calida ac acris.

Viridis autem, foliis eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat, quæq; maligna sunt, ad sanitatem reducit: tũ igne factas exulcerationes cicatrice includit. Porrò cũ aceto cocta folia lienosis prosunt. Flores autem quodammodo validiores sunt, vt ad læuorem redacti cum cerato ambustis conueniant.

Præterea succus medicamentum est errhinon, capiti purgando idoneum; tum vetustas aurium fluxiones sanat:

ad

Digitized by Google

ad hæc vlcera vetera, tum in auribus, tum in naribus. Porrò si acrior appareat, aut rosaceo aut dulci oleo miscetur.

Lachryma eius lentes interimit, pilis nudat: vsq; adeò calidæ potestatis, vt obscurè adurat. Est autē velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lachrymæ. hæc Galenus.

Eadem ferè Dioscorides, sed tamen & paulo plura habet. Nam & acinos, ait, quinque tritos, & cum rosaceo in malicorio calfactos, & in oppositā aurem instillatos, dentium mitigare dolores: denigrare item corymbos capillos; mouere menses tritos ac subditos.

Nostra ætate rarissimus Hederæ vsus, nisi foliorum, quæ vlcusculis in cruribus, aut aliis corporis partibus procuratis (fontanellas vocant) imponuntur. Humores enim & ichores ad eas partes alliciunt: inflammationes verò ab iisdem arcent, recenter quidem decerpta nondumq; resiccata. Sunt etiam, qui corymbos ad ciendam vrinam efficaces asserant; & calculosis ac nephriticis ea propter exhibeant.

Finis libri tertij.

DE

Digitized by Google

DE DELETERIIS, AC PERNICIOSIS HERBIS,

LIBER QVARTVS.

PROXIMVM à purgantibus, deleteriæ ac pernicioſæ herbæ ordinem poſcere videtur. Vti enim purgantium quàm plurimorũ vehemẽs, moleſtiſſima, ac non rarò pernicioſa quoque, humanis corporibus facultas; ita & omnium impensè vehementerq; calidorum aut frigidorum periculoſiſſimus ac ſæpe mortiferus eſt vſus. Purgantes adhibitis frænis atque contemperantibus nonnullis reprimi ac corrigi opus habẽt: hæ etiam exquiſitiſſimam moderationem, optimum cum iuſtiſſima cõtemperatione modum requirunt. Neutræ per ſe vtiles. Vtræq; intenſiſſimas facultates obtinent. Vtræq; correctionẽ deſiderant. Quibus de cauſis purgantibus haud perperàm pernicioſæ ſuccedere videntur.

Eſt verò & harum ſtirpium notitia medicis non minùs neceſſaria quàm aliarum, vt videlicet ipſas, vti Scribonius Largus ait, deuitent, et ne per ignorantiam aliquam aſſumant. Vel etiam, ſi quando neceſſitas incidat, vt iis vtantur; id cum matura deliberatione, ſummo cum delectu, & adhibitis propriis frænis efficiant.

Habent ſiquidem & pernicioſæ ſuam quandoque vtilitatem, conferuntq; quandoq; commodũ. Paucæ enim tam pernicioſæ, quæ non aliqua ex parte, quandoque & opportuno tempore ac loco proſint & conferre queant: contemperatione & modo adhibitis.

Digitized by Google

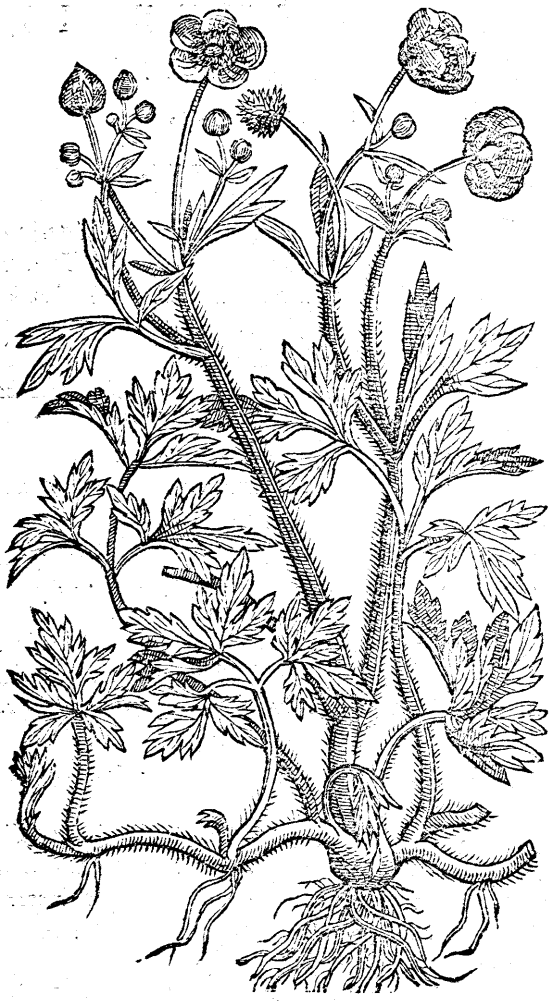

Digitized by Google

Digitized by Google

DE RANVNCVLIS, ET PRIMVM DE HORTENSI,

CAP. I.

RANVNCVLI *genera quatuor Dioscoridi sunt: vnum latioribus foliis: alterum lanuginosius: tertium minimum: quartum lactei siue candidi floris. Posteriores verò obseruationis multo etiam plura. Possunt autem hæc in duo prima diduci genera; ita vt vnus sit hortensis Ranunculus: reliqui autem syluestres. Horũ autem nonnulli vulgares; alij verò externi. Est porrò & radicum ac foliorum differentia. Quidam enim tuberosa est radice: alius longifolius, vt Flammula.*

Hortensis Ranunculus folia promit in particulas nonnullas dissecta, specie frequentius trifolia, quandoq; quinquefolia, per margines ratiùs crenata, saturatè virentia, in quibus nõnunquam veluti quædam maculæ inalbicant. caules rotundi, leniter hirsuti: partim reclinantur, radiculas demittentes, quibus se humo affigant; partim ad dodrantalem aut paulo ampliorem assurgunt altitudinem. in fastigijs horum flosculi elucent quinquefolij, auri luteo colore splendentes: staminibus aliquot exiguis concoloribus, medium sepientibus orbiculum, qui auctior factus semina in globulum confarcta continet, ex quibus componitur. radices tenues fibrosæ candicant.

Locis vmbrosis & nonnihil humẽtibus, non prorsus aridis, secus vias & in locis hortorum incultis sponte exit: in pratis quoq; & non rarò iuxta agrorum margines occurrit. Nec enim quòd in hortis tantummodò gignatur, hortensis dicitur, sed quia ferè præ cæteris hortis sit familiarior; atq; in his creberrimè gramini permistus reperiatur, vbi & eius flosculi quandoq; multiplicatis nascũtur foliis.

Maio

Digitized by Google

Maio ac deinde seriùs multo vigent flores.

Ranunculi esse speciem nõ modò florum, verùm & ipsa totius herbæ facies & facultas ostendunt. Plinio Polyanthemum est, quod & à nonnullis Barrachion appellari testatur: vulgò Boterbloemen : *Germanicè* Schmaltzblum.

Temperamẽto hæc herba calida quoq; & exurens est, Ranunculis similis, paulo tamẽ mitior. Caustica vi, inquit Plinius, exulcerat cicatrices, & ad colorem reducit; eademq; vitiligines concorporant.

DE SYLVESTRIBVS RANVNCVLIS. CAP. II.

INTER *sylvestres Ranunculos caules primi sunt rotundi, læves, interius vacui, subinde crassi, in alas diuisi: folia in longis, crassis, pinguibus pediculis, lata, lævia, marginibus incisa: flosculi in cacuminibus lutei, pallidiores & minores quàm hortenses Ranunculi; atque inde capitula, primùm erumpentis Myacanthæ asparagi cacumen æmulantia: radices candidæ multis fibris capillatæ. Tota stirps dilutè virenti resplendet colore.* 1

In palustribus et iuxta riuulos, non rarò in scrobibus ac fossis aquas habẽtibus, aliisq; similibus locis exoritur. Nonnullibi etiam lætior maioribusq; luxuriat foliis & caulibus: alibi minor.

Reperitur et purpureo flore, vt quidem Dioscorides ait; sed rarò, Cordus addit, in Germania; in Belgio verò nusquam.

Proximus caulibus ac foliis est non perinde lætibus, diluti coloris aut resplendẽtibus, sed obscuriùs omnino virentibus, & non rarò è punico colore nigricantibus, nonnihil 2

Digitized by Google

Digitized by Google

S 4

Digitized by Google

Digitized by Google

quoq; hirsutis ac lanuginosis, sed tamen perquàm exiguũ. folia in quinque instar Pentaphylli, sed tamen dissimiles, latiores easq; laciniosas partes profundioribus sectionibus diuiduntur. cauliculi omnes ad cubitalem vel etiam ampliorem assurgunt altitudinem. flores auricolores elegantes, forma & magnitudine hortensis. semen ferentia capitula vti hortensis. radices fibrosæ, è quarum capitibus nerui subinde obliqui, quibus propagatur. Est hæc frequenter altior & ramosior non modò quàm hortensis, verùm etiam quàm palustris & aruensis.

In pratis reperitur, locis paulo ab ipsis scrobibus aut fossis remotis, nequaquam tamẽ aridis aut irriguis. Luxuriat hortis illatus, & flores non rarò producit multiplicatos.

Tertio Ranunculo, quem Aruensem nominant, minora ac teneriora sunt folia, sed magis ac variè dissecta, diluti viroris: cauliculi recti rotundi: flores parui, lutei, pallentes; quibus subnascitur non Asparagi cacumini similis orbiculus, sed latum, asperum & pungens capitulum, ex aliquot congestum seminibus maiusculis, planis, acuminatis & breuibus, minimè tamen innocentibus, spinis obsitis. radix candidis quoq; & capillaceis fibris constat.

In aruis plerisque, locis alsiosis, vbi humidius solum, gignitur.

Ranunculorum horum flores Maius ac Iunius menses, & subinde, sed tamen rariùs, pòst sequentes dant.

Dicitur autem Ranunculus Græcis βατράχιον; *à nonnullis* σέλινον ἄγριον : *Germanis* Hanenfusz/ *&* Hanenboet; *Gallis* Bacinet : *Italis Pie coruino: Hispanis* Yerua belida. *Apuleius plures appellationes adfert, inter quas sunt,* χελωτοφυὴ, καυστικὴ, ῥεσέλινον, καταστικὴ, ἤφαιστον, *Apium risus, herba scelerata, Apiastellum, Dentaria, Auricomum. Paucæ autem harum appellationum omnibus,*

Digitized by Google

nonnulla his; quædam aliis speciebus propriæ magis videntur. Plinius Strumeam etiam appellari refert. Nostri, ait, herbary Strumeam vocant, quoniam medetur strumis.

1 Prima species ῥαστέλινον ἢ σέλινον ὕδατιον, Apium palustre, Ranunculus aquatilis dici potest, nec malè Apiastellum: Germanicè Waſſerhanenfuß/waterhanenvoet. Et primus est Ranunculorum à Dioscoride descriptorum: quod ex ipsa descriptione satis est manifestum.

Primus Ranunculus Dioscoridis.

2 Proximam speciem nostri Lupaerts clauwen, id est, vngues aut pedes leopardi dicunt. atq; hic est Ranunculus auricomus, & Democriti Chrysanthemum. Plerique minùs rectè Pedem coruinum faciunt. Posset iste Dioscoridis secundo respõdere, nisi is, qui Illyricus cognominatur, huic similior esset.

3 Tertius aruensis & à semine spinis horrente echinatus Ranunculus vocatur: Germani Weiß hanenfuß & ackerhanenfuß.

Omnes autem qualitatem, Galenus ait, vehementer acrem possident, adeò vt cum dolore exulcerent: hac ratione si moderatè ac conuenienter vtare, psoras & lepras excoriant, & vngues diuellunt: tum leprosis stigmata digerunt, et acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant, pauco tempore admota: nam si diutius inhæreant, non excoriatur solùm ipsa cutis, sed et in crustã vritur. Atque hæc omnia caulis & foliorum sunt opera, si imponas virentia.

Porrò radix arefacta sternutationem prouocat, similiter aliis quæ valenter desiccant: sed & dolentes dentes iuuat, vt & frangat eos; valenti scilicet exiccatione; et vt semel dicam, calida & sicca valde est radix, tum vniuersa adeò herba. hæc Galenus.

Digitized by Google

DE EXTERNIS RANVNCVLIS.

CAP. III.

EXTERNORVM *Ranunculorũ, qui videlicet Belgio peregrini sunt, Vnus Illyricus cognominatus, cauliculos fert tenues, teretes, mediocris longitudinis: folia verò oblonga plurimis fissa incisuris; vtraque subcandida, & nonnulla tenui lanugine conuestita: flores luteolos, pallidiores, quàm Auricomi Ranunculi: semina verò vti illius: radices multis paruis tuberibus veluti granis aut oblonguiusculis exiguis bulbulis cohærẽtes. Ex Illyrico primùm in Italiam, atque inde in Belgium illatus fertur: cum aliis flores seminaq; producit.* 1

Vniuersa autem stirpis huius constitutio, et figura, cum secundi Dioscoridis Ranunculi descriptione cõuenit. Nam lanuginosior est quàm alij: caulis satis longus est; & foliorum incisuræ quàmplurimæ. Verisimile autem est, nõ modò in Illyrico, verùm & Sardinia quoque insula reperiri: vtraque siquidẽ regio maris Mediterranei vndis alluitur.

Dioscorides enim secundum refert Ranunculũ χνοωδέστερον, *siue lanuginosiorẽ esse; &* μακροκαυλότερον, *siue longioris caulis; &* ἐντομὰς ἔχειν πλείους τῶν φύλλων, *id est, foliorum incisuras siue sectiones quàmplurimas habere: nasciq; plurimùm in Sardinia insula.* Secundus Ranunculus Dioscoridis.

Eadem quoque de hoc secundo genere Plinius lib. XXV. *c.* XIII. *nisi quòd nõ lanuginosius, sed folioſius esse scribat: sed suspicio est, pro folioſius, restituendum esse piloſius.* Plinij locus restitutus.

Nominatur autẽ secundus Ranunculus σέλινον ἄγριον, *id est, Apium syluestre, item & herba Sardoa. Potest & Apium risus &* γελωτοφυὴ *dici. Esse & hæc videtur Gelotophyllis illa, cuius Plinius lib.* XXIIII. *cap.* XVII. *meminit; qua cũ vino & myrrha bibita, varias ait obseruari* Gelotophyllis.

species,

Digitized by Google

Digitized by Google

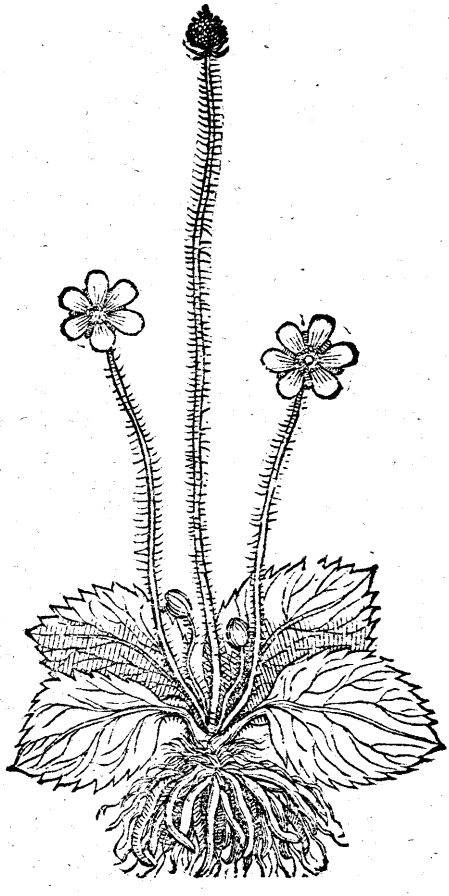

Digitized by Google

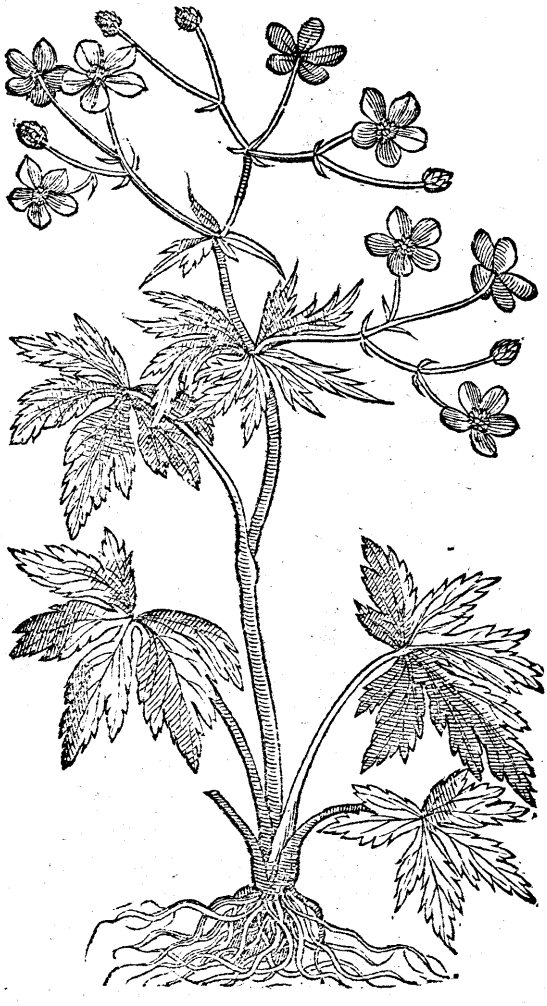

Digitized by Google

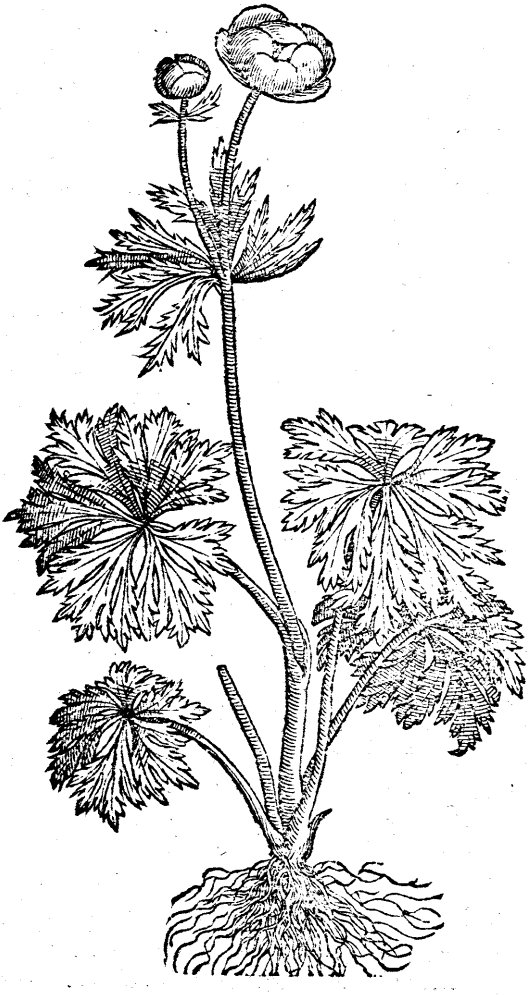

Digitized by Google

ſpecies, ridendiq; finem non fieri, ni potis nucleis Pineæ nucis, cum pipere & melle in vino palmeo.

2 *Secundo externorum ſiue peregrinorum Ranunculorũ folia ſunt oblonga, anguſta, nequaquam fiſſa, ſed graminis aut tritici æmula, è diluto & albicante cæruleo colore virentia: cauliculi breuiores palmum aut ſeſquipedem tantùm alti: folia ſeminaq; vt Illyrici, ſed radices multis tenuibus confibratæ.*

Circa Narbonam in pratis reperiri fertur. Veteribus cognitum fuiſſe nondum conſtat.

Nomen ei nullum datum, niſi quis velit ab ipſa foliorũ ſimilitudine Ranunculum gramineum dici.

3 *Tertius inter externos Luſitanicus Ranũculus, reliquis humilior eſt; foliis exit latis, venoſis, læuibus, relucentibus, indiuiſis, margine tantùm aliquantulum inciſis: pediculis ab ipſis radicibus palmaribus abſq; adnatis, in quorũ ſingulis flos vnicus, luteo auri colore reſplendens, odoratus, maior & folioſior quàm aliorum; ſtaminibus in medio cõcoloribus, inter quæ capitulum emicat. pro radicibus multa quaſi grana veluti Illyrico Ranunculo.*

In Luſitaniæ et Bæticæ Hiſpaniæ mõtibus viret, floretq; hybernis menſibus, ac non rarò ipſa Bruma.

Ranunculus tertiꝰ Dioſcoridis.

Noſtri Luſitanicum et hyemalem Ranunculum appellant. Dioſcoridis tertius eſt, quem ait, σφόδρα μικρὸν καὶ εὔοσμον (exemplaria pleraq; δύοσμον minùs bene habẽt) τὸ ἄνθος χρυσῷ ὅμοιον, id eſt, multo minorem, odoratum, & florem auro ſimilem: cuiuſmodi Luſitanicum hunc eſſe oſtendimus.

Dioſcoridis locus emendatus.

4 *Albus Ranunculus externorum quartus, foliis in lacinias ſectis, & crenatis, ſed tamen maioribus, ſecundo ſylueſtrium accedit; ſeſquicubitalis. caulis in alas ſparſus; in quibus flores vt cæteris Ranũculis, ſed albidi & lactei candoris;*

Digitized by Google

doris; staminibus tamen in medio sublutei capituli rudimentum ambientibus; quod ex confarctis seminibus quoq; constat. radices fibræ sunt.

In plerisq; Galliæ præsertim Narbonensis montibus, & apud Allobroges subinde reperitur.

Dioscoridis quartus esset Ranunculus, nisi obstaret magnitudo. Nam quarto Dioscorides album tribuit florem, sed tertio similem, id est, paruum ac minimũ etiam facit. Excedit autem iste amplitudine & magnitudine multum ipsum tertium. Sed fieri potest, vt non tertio, sed reliquis similem Dioscorides dicere voluerit; ita autem, nulla interposita remora, quartus est. Hallucinantur autem non parum, qui hunc inter Aconita referre student. Ranunculꝰ quartus Dioscoridis.

Accedit his & quintus globosi floris Ranũculus, qui foliis, caulibus, radicibus q; satis secundum sylueſtriũ refert: flos eius quoq; auricolor, verùm maior, pluriumq; foliorũ, qui non totus panditur aut explicatur, sed in globuli formam collectus, nascenti quodammodo similis, viget. 5

Proferunt hunc Heluetiorum montes, & præsertim is, quem fractum nominant.

Gesnerus ait, Trollium florem vulgò dici.

Ad Aconiti genera non pertinet, sed Ranunculis venit annumerandus.

Est autem externorum horum omnium Ranunculorũ facultas vehementer quoq; calida, acris & exulcerans, & secundi potißimùm, Sardoam quã diximus esse herbam.

DE RANVNCVLO TVBEROSO.
CAP. IIII.

TVBEROSVS Ranunculus variè dissectis, latis ac virentibus foliis, cauliculis, auri colore splendentibus flos-

Digitized by Google

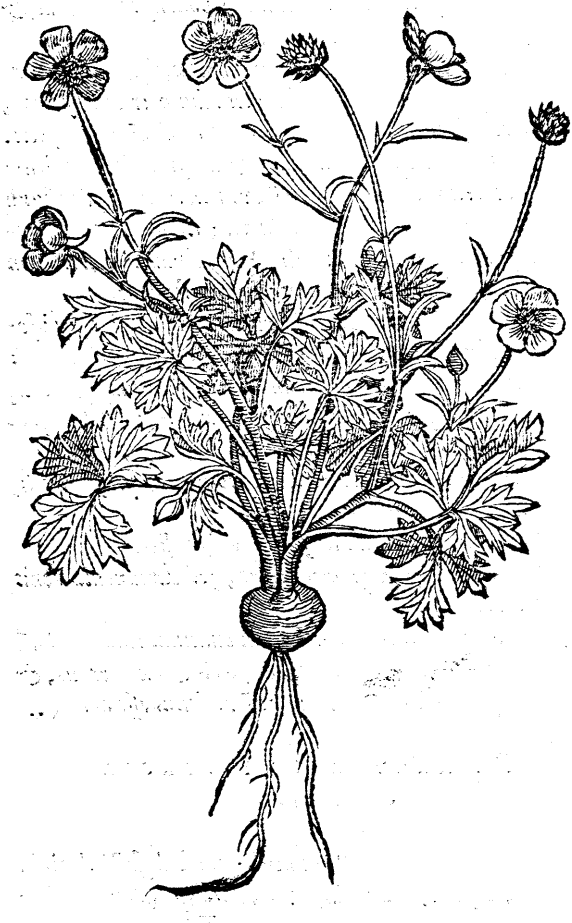

Digitized by Google

culis, semineq; in capitulis aspero, hortensem aut syluestrium alterum satis refert; sed radix instar rotundi globuli, paruo exiguoq; rapo similis, ex qua tenues gracilesq; dependent fibræ.

Prouenit in incultis & aridis Germaniæ ac Belgij nonnullis locis: ad hortos translatus sæpè luxuriat non modò foliis, sed & floribus densè multiplicatis. Nascitur & alicubi amplior ac maior, veluti in Britannia insula siue Anglia, vbi rapum eius in maiorem excrescit quantitatem. Quod ad hortos Belgij translatum lætius etiam gignitur, & non modò flores multiplicans, sed & vnum ex altero etiam subinde promens.

Dioscorides huius non meminit: Apuleius verò ab aliis separauit, seorsum de isto agens, & peculiariter Batrachion appellans: vnde & Apulei Batrachion dicitur. vulgò Rapum D. Antonij appellant.

Non minus autem huius acris, quàm aliorum vis & facultas. Vsus est præcipuè rapi, quod plerique pestilenti bubone correpti cum sale contusum statim initio, aut femori, aut brachio, infra videlicet affectum locū apponunt, ita virus & morbi malignitatem ad ignobiliorem partem attrahentes. Exulcerat enim, et vesicam mox excitat, cuicunq; corporis parti fuerit applicatum.

Apuleius, si lunatico in ceruice, inquit, ligetur lino rubro Luna decrescente, cùm erit signum Tauri vel Scorpionis parte prima, mox sanabitur. Item: herbam Batrachion tusam cum sua radice mixto aceto impones his, qui habēt cicatrices nigras; exedit eas, & similē corpori reliquo reddit colorem.

Digitized by Google

DE FLAMMVLA RANVNCVLO.

CAP. V.

FLAMMVLA hæc cauliculis assurgit cubitalibus ferè, nonnihil geniculatis; folia circa quos sunt oblonga, salicis similia, longiora tamen, per margines subinde serrata: flores quales Ranunculis lutei, pallidiores paulo; semen in capitulis simile: radices fibrosæ vt & aliorum Ranunculorum.

Humidis & riguis gaudet, præsertim vbi sterilius solū.

Vnà cum aliis Ranunculis Maio mense flores facit.

Recentiores Flammulam, & Ranunculum Flammulā vocant: Cordus Ranunculum πλατύφυλλον dicere maluit: alij Ranunculum longifolium: Belgæ Egelcoolen. Ferunt enim hanc ouillo generi esse perquam perniciosam, easq; hac pastas herba, inflammatione iecinoris, internorumq; viscerum erosionibus ac exulcerationibus corripi; quod malum Egel vulgò appellant: vnde herbæ nomen.

Meminit & Plinius lib. XXI. cap. XIII. herbæ cuiusdam ab exitio iumētorum quidem, sed præcipuè caprarum, Aegolethron appellatæ. Suspicari fortè licet, hanc esse, sed affirmare non æquè facile. Aegolethron.

Occurrit et apud Octauium Horatianum Cleoma herba, quā ait nasci in humidis, & sinapi similem esse. Si autem formæ similis, à Flammula ista differens est. Nam Flammula hæc sinapios formæ non respondet. Cleoma.

Facultate autem Flammula Ranunculus cæteris Ranunculis similis est, acris similiter, exulcerans, & vesicas faciens.

Digitized by Google

De pvlsatilla.

cap. vi.

Foliis *Pulsatilla plurimis, tenuiter dissectis, asperis & pilosis agrestem quodammodo amulatur Pastinacam, tenuius tamen diuisa ac hirsutiora sunt. surgunt inter hæc caulículi semissem alti, tenues & hirsuti, vnico sociati foliolo minori; in fastigiis quorum flosculi, è senis foliolis oblongis, & nõ rarò reflexis; colore vt plurimùm violæ nigræ purpureo, quandoq; candido, aliàs luteo, variùs rubente; staminibus in medio luteis. capitulum succedit villosa cæsarie comosum & incanescens, sub qua semen. radix longa, digitalis quandoq; crassitudinis.*

Apud Gallos locis incultis gigni Ruellius scribit, nouoq; Vere iis montes florere. Belgæ in hortis habent. Germaniæ etiam satis familiaris, præsertim purpurei floris: Albidi floris Auerniæ & Narbonensis Galliæ montes suppeditant: lutei Taurinenses Allobrogum: rubri floris ex Alepo Syriæ vrbe se habuisse, Petrus Pena & Matthias Lobelius doctissimi ac diligentissimi scriptores referunt.

Galli Coquelourdes: *Germani* Kueckenschell *nominant: vulgò Pulsatilla, & à nonnullis Apium risus dicitur. Non est tamen herba Sardoa, quæ propriè Apium risus videtur appellanda. Non est etiam Ranunculi, neque etiam Anemones species; vtrisque tamen & præsertim facultatibus accedit.*

Est enim Pulsatilla vehementer acris, quamcunq; contigerit corporis partem, si imponatur trita, exulcerans & erodens. Ranunculis haud inferior: proinde & calida vehementer ac sicca.

De

De Anemonibvs.

Cap. VII.

Anemones *multæ & differentes reperiuntur. Dioscorides has ad duo conatus est referre genera: quandam enim, ait,* ἥμερον, *cultiuam aut hortensem dixeris: aliam verò* ἄγριον, *id est, syluestrem esse: & satiuæ plures addit reperiri species, quas tamen non foliorum florúmve forma, sed coloribus tantummodò distinguit. Nos eas quæ nobis occurrerunt, referemus.*

Prima harum folia habet pauca, sed in lacinias diuisa, 1
secundi ex syluestribus Ranunculis aut hortensis satis similia, sed tamen minora. flos in breui & palmum alto pediculo emicat, ex XII. *aut* XIII. *foliolis angustis, oblongis, & acuminatis; in quorum medio capitulum aliquot circunseptum staminibus, quod exili incanescit piloso flocco; cui subest semen. radix initio oliuæ magnitudine, sed temporis progressu adaugetur, & grandior facta veluti geniculis articulatur; obliqua, non rectè descendens, fibris adhærescentibus nonnullis. Color flori elegans est, in dilutiore purpura rubens; qui quandoque ab vtraque, aliàs ab interiore tantùm relucet parte intensior, exteriùs remissior & inalbicans. Huius generis & albidi sunt flores; sed rariores.*

Proxima Anemone folia promit quàm præcedens am- 2
pliora & hortensis Ranunculi similiora, attamen minora; trigemina videlicet cohærentia. flores huius ex XIII. *aut* XIIII. *quoque foliolis, sed haud acuminatis, at subinde repandis committuntur; colore cærulei, & Cyaneo flori concolores; staminibus luteis medium orbiculum amplectentibus; quòd nullis incanescit pilis, sed veluti Ranunculi, Asparagi æmulatur germen. radix obliqua, crassa, ge-*

Digitized by Google

Digitized by Google

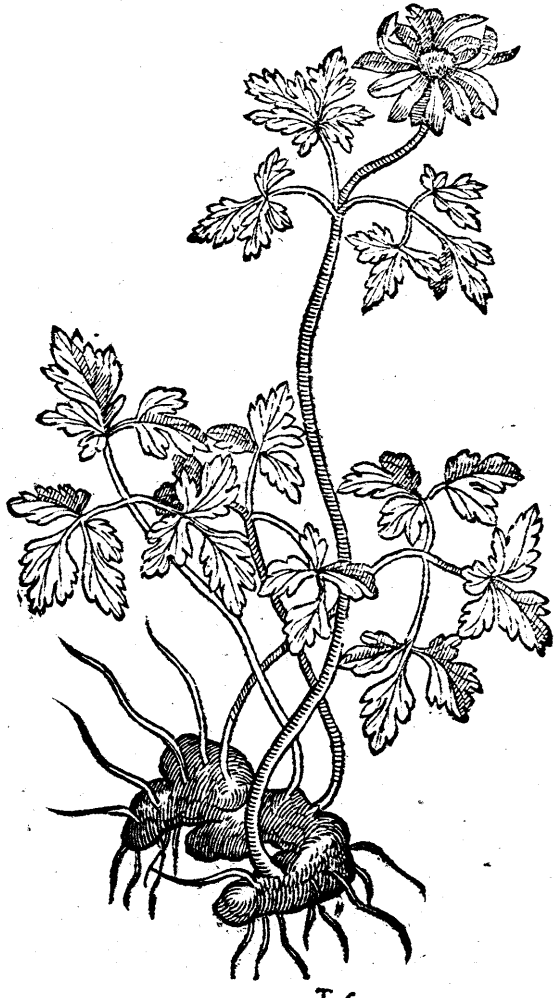

T 5

Digitized by Google

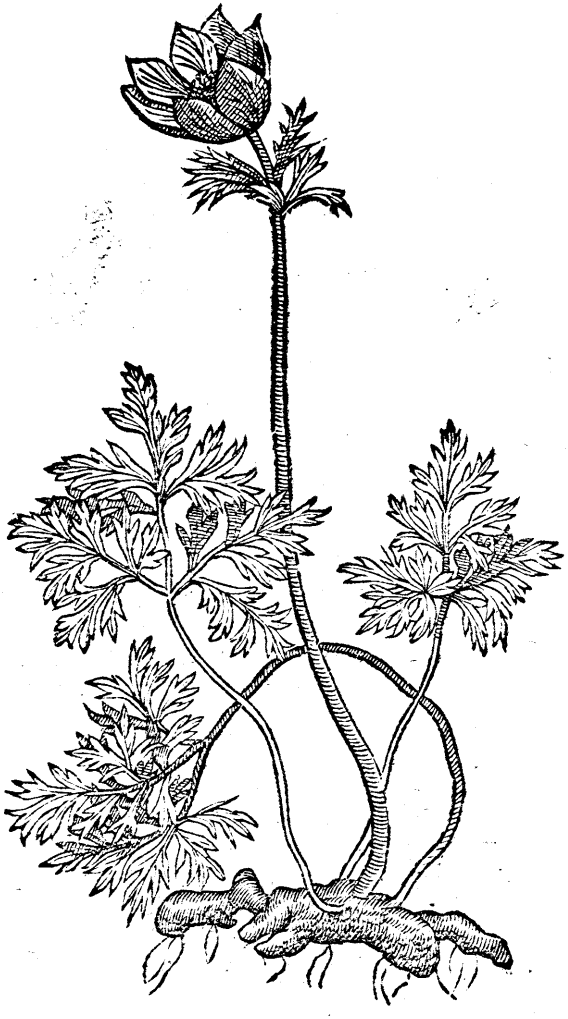

Digitized by Google

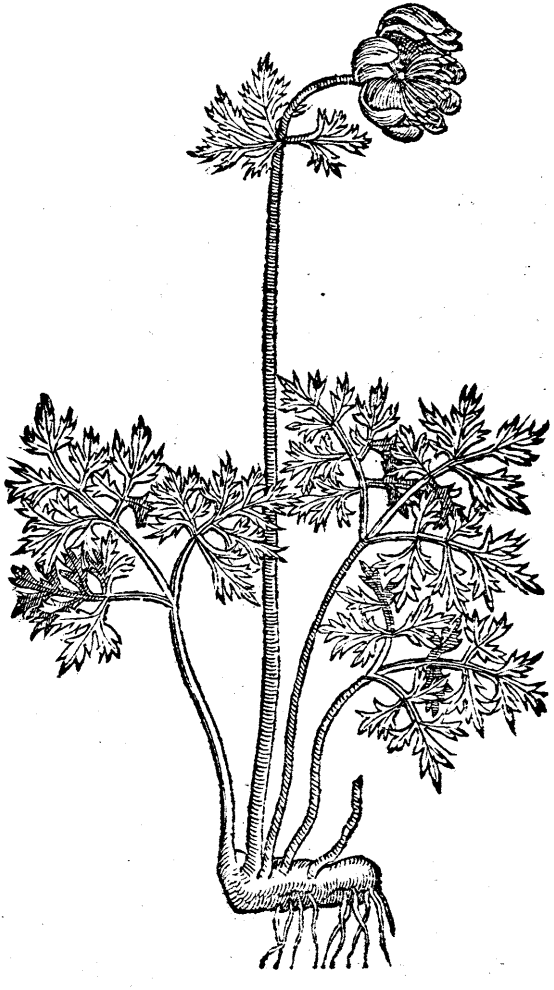

Digitized by Google

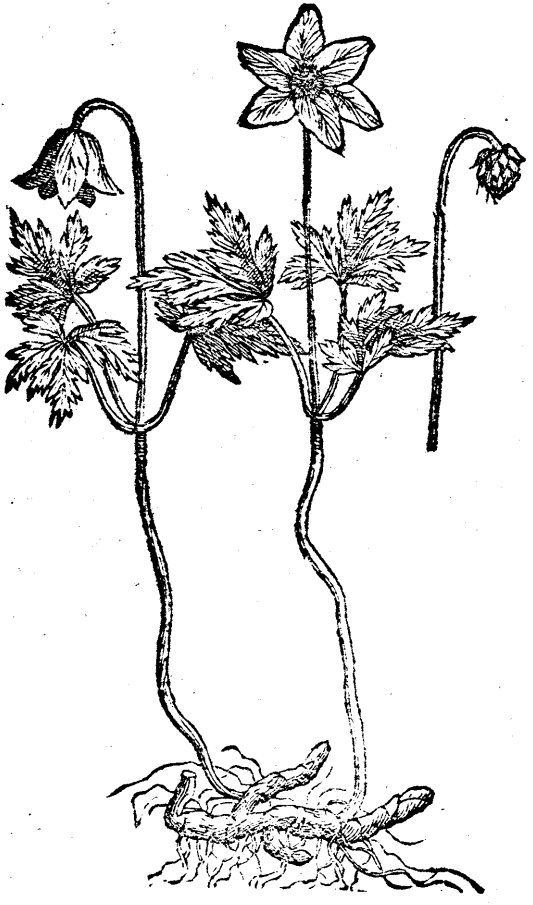

Digitized by Google

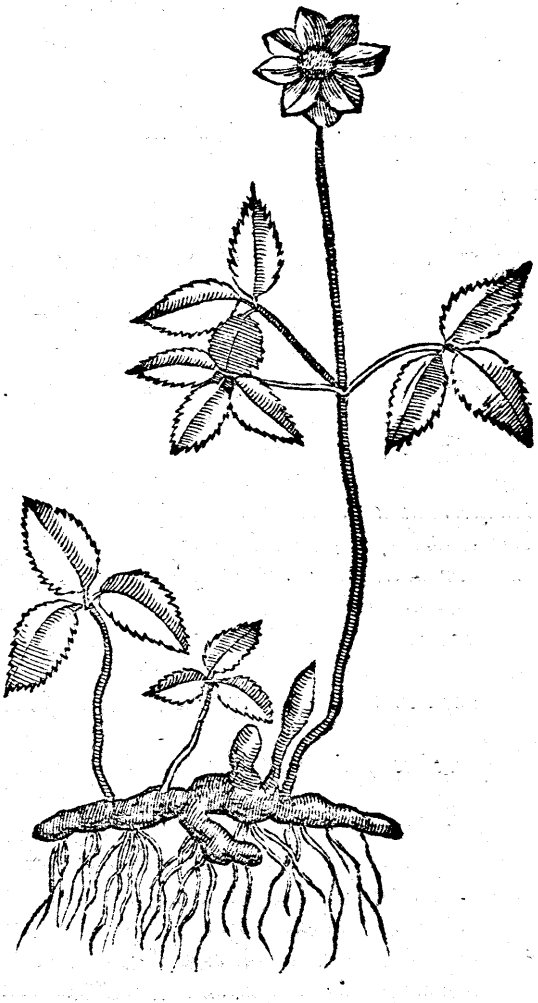

Digitized by Google

3 nicula tuberaq3 plura habet. Tertiæ Anemones maiora sunt folia, crebrioribus ac tenuioribus etiam diuiſuris inſecta; pediculus ſimilis; flos maior, magnitudine cum Papaueris Rhœadis ferè decertans; VII. aut VIII. foliolorum tantùm; pulchro violæ nigræ purpureo arridẽs colore; paulò tamen dilutiore. capitula huius pubeſcunt vt primæ: radix oblongior, craſſior, ſimiliter obliqua, crebriùs geniculata, punico colore ſubnigricans. Eſt huius rubens quoque ſpecies, flore phœniceo, & vt Rhœadis colorato; item tertia etiam candida.

4 Quarta Anemone tertiam foliis, cauliculis & radicibus refert: flos mediocris quoque magnitudinis, Rhœadis colore rubens, denſis & frequentibus ſtipatis foliolis multiplex; quorum X. aut XII. exteriora maiora, interiora verò reliqua exigua.

5 Quinta ſpecies foliis Ranunculum refert hortenſem, ſed tamen minoribus. flos paulo maior, ſenis ferè conſtat foliolis, candidus, aut è purpura rubens, ſed modò dilutiore, aliàs intenſiore colore. capitula aſpera, parua, nuda. radices tenuiores, ſed obliquæ quoque, nihil aut exiguum geniculatæ, demiſſis aliquot deorſum fibris.

6 Huic ſimilis ſexta eſt, foliis tantummodò floreq3 minor, eóque luteo, Ranunculi floribus concolor. radix ſimilis quintæ.

7 Properat huc & alia quædam, tametſi foliis differens. Neque hæc enim Coriandro aut Ranunculo folia gerit ſimilia; ſed inſtar Trifolij potius. cohærent ſiquidem terna non magna, lata, acuminata, indiuiſa, margine tantummodò crenato. cauliculus palmum altus; cui flos inſidet candidus, formam Ranunculi florum æmulatus, qui marceſcens nonnihil purpurei coloris contrahit. radix etiam obliqua, in propagines quaſdam extuberat, non abſque capilla-

Digitized by Google

capillamentis fibrosis subnatis. Anemonum autē quintum & sextum genus, in pratis & syluis, præsertim locis humidioribus ac vmbrosis, in Germania ac Belgio reperiri queunt. reliqua peregrina sunt, quæ nobis nobilissimi viri D. Ioannis Brancionis amplissimus ac ditissimus hortus præbuit.

Flores Anemones Aprili vt plurimùm mense Belgium conspicit.

Referendæ autem omnes hæ Anemones ad ἡμέρους, siue satiuas, sunt. Syluestris species ab his differens.

Est enim syluestris Anemone, auctore Dioscoride, χαμαίπιτυς πάντα, id est, omnibus suis partibus, satiua maior; foliis latior ac durior; caput habet oblongius; florem φοινικοῦν siue phœniceum: & radiculas tenues, numerosas. Anemone syluestris.

Phœniceus autem color is est, qui in Rhœadis papaueris flore relucet. Nam et huius ἄνθος φοινικοῦν, id est, Phœniceus flos. Phœniceus color.

Similem autem hanc syluestrem Anemonem, Argemonæ ac Rhœadi Dioscorides innuit, referens pleroſque aberrātes Argemonem appellare Anemonem, propter colorum in floribus similitudinem. Neq; aliam etenim Anemonem (quod pleriq; suspicantur) quàm syluestrem Argemonæ ac Rhœadi similem facit. Reliquæ siquidem Anemones satiuæ, & minores sunt, & variè coloratos flores promunt.

Dioscoridis exemplaria hoc loco perperàm dictionē εὐπατώριον habent, vt non solùm ipse sensus verborum, sed et Plinij exemplar satis ostendit, Eupatorij vocem non admittens. Cuius hæc sunt, Dioscoridis consentientia, verba, lib. XXI. cap. XXIII. hanc (scilicet syluestrem) errore ducti Argemonē putāt multi: alij rursus Papauer, quod Rhœan appellauimus. Sed distinctio magna, quòd vtraque hæc Dioscoridis locus corruptus.

posteà

postea floret. Nec autem succum illarum Anemonæ reddunt, aut calyces habent, nec nisi Asparagi cacumen. hæc Plinius. Dioscorides discrimẽ simile harum etiam adfert: In Argemone, inquit, & in Rhœade Papauere minùs saturatus est phœniceus color: & ambæ seriùs florẽt. Et Argemone quidem succum emittit croceum, & ad gustũ vehementer acrem: Rhœas verò candidiorẽ & acrem. Ambæ verò in medio capita habent syluestri Papaueri similia, verùm Argemones caput supernè aliquãto crassius est; Rhœadis angustius. At Anemones neque succum remittunt, neq; capita siue calyces habent, sed quasi Asparagi, cacumen.

Accepit ἀνεμώνη, ἀπὸ τῦ ἀνέμυ, id est, à vento, nomen. Nunquam enim se aperit flos, nisi vento spirante, auctor Plinius; vnde & Herba venti nonnullis.

Adonidis flos.

Ouidius Adonidis florem describens, Anemonem videtur adumbrare syluestrem lib. x. Metamorph.

Sic fata cruorem
Nectare odorato sparsit, qui tactus ab illo
Intumuit, sicut fuluo perlucida cælo
Surgere bulla solet, nec plena longior hora
Facta mora est, cùm flos de sanguine concolor ortus,
Qualem, quæ lento cælant sub cortice granum,
Punica ferre solent; breuis est tamẽ vsus in illo:
Namque malè hærentem, & nimia leuitate caducum,
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, venti.

Caterùm Anemones ambæ vim habent, auctore Dioscoride, acrem. Galenus omnes extrahendi, & attrahendi, & ora vasorũ reserandi facultatem obtinere scribit. Itaq; radix, ait, commanducata pituitam euocat: succus ex na-

ribus

Digitized by Google

ribus purgat, & oculorum cicatrices extenuat. Insuper sordida vlcera Anemonæ expurgant, & lepras detrahunt, menses q3 apposita eliciunt, & lac trahunt. Et lac quidem attrahere, Dioscorides inquit, folia & caules cum ptisana cocta, & in cibo accepta: menses verò eadem ciere in pesso apposita.

DE ACONITO PARDALIANCHE. CAP. VIII.

ACONITA *veteribus duo sunt: Pardalianches vnum: & Lycoctonon dictum alterum.*

Aconitum Pardalianches foliis exit subrotundis, latis, dilutè virentibus, mollibus tenuiq3 lanugine pubescētibus; Hederæ cuiusdam, ac vnius Cyclaminis foliorū quidem forma, sed amplioribus, ad Cucumeris magis accedentibus, huius tamen & minoribus & mollioribus. caulis dodrante altior, et ipse lanugine haud carens, striatus, quasi multiangulus, alioqui rotundus; qui in pauculos diuisus ramulos, ipsis fastigiis, flores promit Chrysanthemi æmulos; & medio videlicet disco, & orbiculato ambitu luteos, qui in tenues & candidos pappos resoluūtur; quibus subsunt exigua nigricantia semina. radiculæ haud magnæ, candidæ dū recentes sunt, geniculis veluti articulatæ, nō rectè descendunt, sed per obliquum graminis modo serpunt; & subinde extuberantes nouella protrudūt germina (ita sese multiplicante stirpe) demissis etiam ab ipsis tuberosis partibus, aliquot deorsum cōcoloribus fibris. Referunt radiculæ animatos scorpiones. nam anterior & tuberosior cauliculis proxima, corpusculum cum pedibus; posterior articulatam exprimere videtur caudam.

Alia verò & huius species subinde occurrit, antedicta

Digitized by Google

Digitized by Google

paulo maior, saturatius virens, procerior, cuius radix longior, minùs serpit, & vtrinq; adnatis cammorum citiùs, quàm scorpionem refert. 1

Aconitum Pardalianches montanis, asperis, saxosis, & abruptis gignitur locis, in ipsis etiam Alpium iugis. Descendit quandoque ad mitiora. In hortis Belgij nimis fœliciter adolescit: vbi Maio mense flores conspicui sunt.

Dicitur Græcis ἀκόνιτον παρδαλιάγχες: item & κάμμαρον, μυοκτόνον, θηλύφονον, θηριόφονον. Theophrastus tamen de Aconito, Myophono & Thelyphono seorsum egit. Et Aconitum quidem lib IX. aliud omnino ab isto describit; de quo cap. X. sequente agemus. Myophonon, quod significatione cum Myoctono conuenit, inter suffrutices ferulaceos vnà cum Fœniculo, Hippomaratro, Ferula et similibus refert. Relinquitur Thelyphonõ. Aconito Pardaliãchi Dioscoridis istud respondet; de quo lib. IX. ita scribit: θηλύφονον, quod σκόρπιον vocant; quia radicem similem scorpioni habet, admotum scorpionem occidere aiunt; & eum reuiuiscere posse, si Helleboro albo aspergatur. Thelyphonon Theophrasti.

Plinius de Thelyphono ac Aconito diuersis quoq; ac seiunctis agit locis: & de Thelyphono quidem lib. XXV. c. X. vbi ipsum Scorpium dici, & quæ apud Theophrastum, refert: de Aconito verò lib. XXVII. cap. XI. quo loco pleraq; quæ Thelyphoni sunt, repetit, quæ tamen de Aconito non habet Theophrastus.

Dioscorides autem radicem non scorpio, sed caudæ eius similem modò ait: ῥίζα ὁμοία σκορπίε οὐρᾶ. Sed fortasse, vt apparet, dictio οὐρᾶ redundat, et legendum cum Theophrasto, ῥίζα ὁμοία σκορπίῳ. Locus Dioscoridis animaduersus.

Nomen autẽ huic Aconito ab ipsis cautibus, præruptis & saxosis locis, quæ Græcis ἀκόναι, esse Ouidius Metamorphoseon VII. sentit:

Digitized by Google

Quæ quia naſcuntur dura viuacia caute,
Agreſtes Aconita vocant.

Officinarum error.

Aconitum autem quod deſcripſimus, herbarum ſtudioſi, plurimi quidem, Doronicum appellãt: officinæ pharmacopœorũ paſſim pro Doronico quoque radiculas huius medicamentorum compoſitionibus admiſcent. Quod tamen Arabes Doronicum nominant, aliud longè ab iſto Pardalianche eſt. Hoc enim Auicenna Strangulatorem leopardi: illud verò Durinigi appellat. Strangulatori leopardi ſuas ex Theophraſto & Dioſcoride vires aſſcribit: cap. videlicet DCLXXXV. *Durinigi verò calidum & ſiccum ait in tertio gradu. cap.* CCIX. *Cui & ipſe Arabs cõſentit Serapio, Doronicum in tertio conſtituens ordine calfacientiũ ac reſiccantium. à quo temperamẽto Pardalianchis (vulgò dicti Doronici) multùm abſunt radices.*

Durinigi.

Nulla etenim amaritudo, nulla acrimonia, aut ſimilis guſtabilis qualitas in iis ſentitur, quæ tam intensè, vel calidas, vel ſiccas eſſe oſtendere queat. Præter enim euidentem dulcedinem, ſi quæ occurrit guſtanti alia, ea omnino exigua eſt. At dulcedo non exceſſum caloris vel ſiccitatis oſtendit, ſed temperiei mediæ, ac temperatæ proximæ vicinæq; propria eſt.

Ac proinde huius herbæ & radicum eius qualitas haud longè à temperamenti mediocritate recedit. Videtur autẽ nonnihil tepidæ ac clementer aridæ obtinere, vbi inaruit ac reſiccata eſt, facultatis: ſed recens & ſucco madens frigiditatis non eſt expers.

Admiſcetur, inquit Dioſcorides, oculorũ ἀνωδύνοις, ſiue dolore ſopientibus compoſitionibus. & prodeſſe propter hãc qualitatem recens ad oculorum inflammationes poteſt.

Occidit, idem ait, pantheras, ſues, lupos, & omnes feras cum carnibus obiectum. Theophraſtus verò non eo modo, ſed

Digitized by Google

sed vel folium, vel radicē genitalibus inditam, oues, boues, iumēta, & omnes quadrupedes eadem die interimere ait: potatam verò radicem aduersus scorpionum ictus prodesse scribit.

Ferunt item, Dioscorides addit, huius admotam scorpionibus radicem ipsos resoluere ac ignauos efficere, rursus verò eosdē Veratro appositō excitari. Quod & Theophrastus iis, quæ suprà asscripsimus, verbis testatur.

DE ACONITIS LYCOCTONIS, ET PRIMVM DE MAIORE LVTEO. CAP. IX.

AD Lycoctoni genus multæ referendæ occurrunt herbæ. pleræq; lutei coloris florem; aliæ cæruleum aut purpurascentem proferunt. Inter lutea maius quoddam, minus siue paruum alterum.

Maiori Lycoctono luteo folia sunt ampla, in complures partes consecta, Platani foliorum similitudine, sed profundioribus diuisuris, haud μακρότερα (vt perperam Dioscoridis exemplaria legunt) sed μικρότερα, id est, minora, resplendentia, ac non rarò nigriora superiore nempe parte; inferiore siquidem magis inalbicant caulis bipedalis, & quandoq; altior; rotundus, lauis, ad latus nonnihil inclinans, & nequaquam in totum rectè assurgens, in ramulos etiam subinde diffusus. flores ordine supra inuicem digeruntur, colore pallentes subluteo. semen in corniculis nigricat. radices vt plurimùm nigræ, multis cirris crassis & flexuosis implicatæ. Dioscoridis loc⁹. castigatus.

In opacis & montosis viret. Dioscorides in Iustinis mōtibus reperiri ait. Reperitur verò non modò in hīs, sed & in cæteris Alpibus, et alibi in ipsis non rarò montiū conual-

Digitized by Google

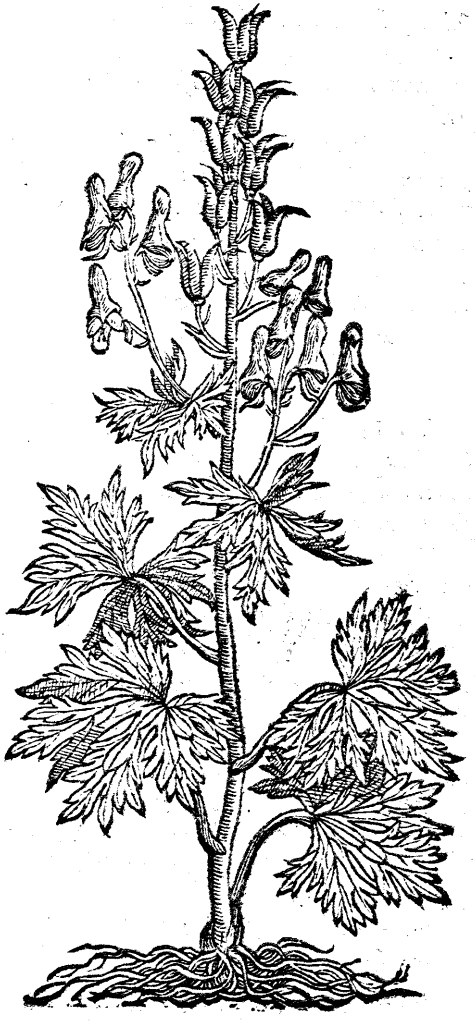

Digitized by Google

libus; & plerisque locis altiore caule, amplioribusq; foliis; nonnullis humilius ac minoribus foliis. dilutius etiã quandoque viret. interdum & flos pallidior.

Aconitum istud Dioscorides λυκοκτόνον *&* κυνοκτόνον *cognominat: officinæ pleræque Napellum vocant luteum: Arabes Strangulatorem adip, id est, lupi; nonnulli Lupariã: Germani* Wolfswurtz: *Hispani* Yerua mata louo: *Galli* Tue loup. *Trium illorum, quorum nõ pauca Dioscoridis exemplaria meminerunt, tertium est, Ponticum dictum.*

Creduntur tamen, quæ de Lycoctonis, quorum vnum venatores; alia duo in suum vsum medici vertêre, non esse legitima. Marcellus enim veluti spuria & accessoria hæc verba succidit. Facultas autem huius veluti & reliquorũ Lycoctonorum homini exitialis est, et reliquis quoque animantibus perniciosa. Vtuntur, inquit Dioscorides, ad venationem luporum, crudis ipsas inserentes carnibus, quibus deuoratis lupi enecantur.

De aconito lycoctono lvteo minore. cap. x.

Aconitvm *Lycoctonon luteum paruũ siue minus, humilis est herba, præter foliorũ pediculos nullos caulículos habens. sunt autem hi breues vix palmum alti, & tenues. folium verò in singulis vnicum, circunscriptione quidem rotundum; sed instar Napelli multifidum, & profundis incisuris radiatim dissectum; quibus subinde medius insidet flosculus luteus, forma Ranunculi; quem tamen nõ capitulum, sed siliquæ ponè sequuntur paruæ tres aut quatuor sursum arrectæ, veluti Lycoctoni. radicula subest cras-*

Digitized by Google

Digitized by Google

sa, tuberosa, primæ Anemones æmula, quasi geniculis aliquot articulata, gustanti admodum acris; ex qua foliorum pediculi exeunt.

In collibus quibusdam ac montibus reperitur, & quidem Patauio vicinis; vt diligentissimi P. Pena, & M. Lobelius referunt.

Floret in hisce montibus Aprili ac Maio, sed in Belgij hortis multo antè, & non raro ipso Ianuario, vbi clementior Hyems est.

Aconitū hyemale siue hybernum hinc à nostris dici cœpit. Aconiti autem speciem esse, & formā foliorum siliquarumq́, tum & ipsa pernicioſa herbæ facultas ostendit.

Ad Theophrasti autem Aconitum multū accedit, quod ab ipso lib. describitur IX. *Est etenim, vt scripsimus, breuis herba, nullum περιττὸν siue superfluum aut adnatū habens, nullis ramis brachiata. radix κάρυα siue nuci, aut etiā καρυκῇ, id est, aridæ ficui similis dici potest. solum videtur repugnare folium, haudquaquam Cichoriodes. Sed fortasse non κιχωριῶδες, sed βατραχιῶδες legendum est. quo modo si legatur, nulla erit repugnantia. Nam huius Aconiti folium ad Ranūculi vnius syluestris satis accedit. Verba autem Theophrasti de Aconito sic se habent:* Theophrasti locus animaduertitur.

Aconitum nascitur, vt fertur, in Creta et in Zacyntho, sed plurimum atq́ optimum in Heraclea Ponti: habet folium κιχωρειῶδες (aliàs βατραχιῶδες) radicem similem & formā & colore κάρυα, id est, nuci. vim illam lethiferam in hac esse; folium verò & fructū nihil facere affirmant. fructus autē est herba non fruticis. Breuis verò est herba, ὀδὲν ἔχουσα περιττὸν, id est, nullum habens superfluum aut adnatum. Nascitur vbiq́, & non in Aconis solùm, à quibus appellationem sortitur. Est autem is vicus Periandynorū (nonnulli & rectius Maryandynorum legunt.) Amat loca Aconitum Theophrasti. Theophrasti locus restitutus.

Digitized by Google

potissimùm petrosa. Non pascitur ea neq; ouis, neq; vllum animal.

Potentia autem ac facultate hæc herba pernicioſa admodum et valdè exitialis habetur. quale etiam ſuum Aconitum esse, Theophraſtus apertis verbis testatur; remediũ cuius nunquam ait esse repertum.

DE ACONITIS LYCOCTONIS ALIIS NON LVTEIS. CAP. XI.

ALIIS Lycoctonis, quæ colore floris à ſuperioribus diſtinguuntur, & ſuæ ſunt ſpecies. Posset inter has Napellus recipi, niſi ſeorſum, legitimis de cauſis, deſcribendus foret.

1 Primum genus, quod à flore Delphinij cognominatur, proceris aſſurgit caulibus inſtar Napelli: folia variè ſimiliter & creberrimis inciſuris diuiſa: flores ſecundum caules ſuperius, veluti in lõgam compoſiti ſpicam, è punico ac obſcuriore colore purpuram æmulantur; formaferè floris Regij (quem Delphinium haberi ſcripſimus) in poſterius videlicet corniculũ deſinentes: ſiliquæ & ſemen vt maioris Lycoctoni lutei: radices oblongæ, craſſæ, tres aut quatuor demittuntur paucis adhæreſcentibus filamentis.

2 Alterum tota externa facie Napellum refert, caulibus videlicet diſſectis, fiſsis nigricantibus foliis; flore cæruleo, hiante, ex totidem partibus, eodem ordine compoſitis; ſiliquis item ac ſemine omnino ſimilibus: ſed radix differt filamentis ac cirris multis tantummodò conſibrata, ac Napo nequaquam ſimilis.

3 Tertium genus cauliculos profert tenuiores, breuiores, dodrante altiores: folia diuiſura Ranunculi aut Lycoctoni lutei, minora tamen. floſculi cæruleo nitent colore, paulo minores

Digitized by Google

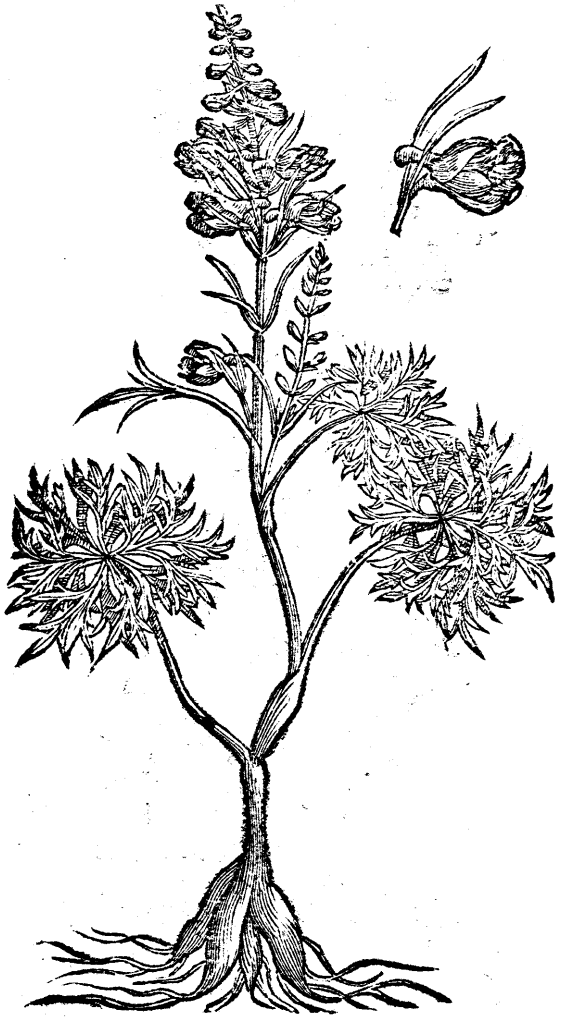

Digitized by Google

Digitized by Google

minores quàm Napelli: siliquæ & semina cũ aliorum conueniunt. radix fibrosa, nigricans, adnatis subinde exiguis veluti bulbulis facilè propagatur.

Translata hæc genera aliundè in Belgij sunt hortos. Feruntur alicubi in montibus reperiri. Tertium Hieronymus Tragus Norimbergæ haberi scribit, atq; illic etiam flore dilutè purpureo reperiri.

Primum ac tertium vnà cum Napello sæpenumerò aut non multo pòst, sed secundum serùs multo floriferum est.

Lycoctoni esse speciem abundè manifestum: & nocendi non minoribus facultatibus præditam fore.

DE NAPELLO.
CAP. XII.

NAPELLI *caulis supra duos assurgit cubitos. foliis circumuestitur Ranunculi maioribus, è virore nigrioribus, supina tamen nonnihil albicantibus, numerosioribus, item altioribusq; incisuris in plures lacinias fissis, et magis relucentibus. flores à medio fastigium petunt, ordinata successione prodeuntes, colore eleganter cærulei, hiantem ac patentem galeam, omnibus suis partibus propemodum referentes. Quinque enim constant particulis, quarum maior superior cucullo aut cassidi capitis cauo operimento similis: duæ latera contegunt mediocres: minores reliquæ angustæ inferiores: nonnullis exiguis staminibus mediis; è quibus duo repandi exoriuntur styli, non priùs quàm eleuetur cucullus, se exerentes. radix oblonga, crassa, Napi figura, tamen minor, foris nigricans, intus cãdidior, creberrimè geminata, præsertim in hortis.*

In Alpibus Ananiæ & Rhœtiæ, tum alibi in montibus, nullo serente prouenit; apud Belgas quandoque in hortis reperi-

Digitized by Google

Digitized by Google

reperitur. Maio aut Iunio, interdum etiam serius, alsiosis locis flores vigent: semen Augustus dat.

Recentior ætas vnà cum Barbaris Napellum à figura & effigie Napi in radice apparentis vocat: Germani Ysenhutlin / blowolfwurtz / kappen blumen / narrenkappen / teuffelswurtz: nostri Wolfwortzele. Dicitur & Thora quasi φθορὰ, id est, interitus aut corruptio; item & Taura aut Tura, vocibus deprauatis.

Lycoctoni est species, habet autem suas Auicennæ rationes, cur & lib. II. deinde & lib. IIII. Fen VI. tractatu primo, à Chanach aldip, id est, strangulatore lupi, siue Aconito Lycoctono separauerit.

Potest verò et Toxicum dici. Toxicum etenim perniciosum medicamentum, quo spicula, tela, sagittæ præsentaneo inficiuntur veneno: dictum à telis, quæ Barbari Toxeumata & Toxa appellitant. Conficitur autem istud etiam ex Napello, quanquam tamen & ex aliis. Dioscorides etiam Toxici symptomata & remedia referens, eadem ferè, quæ ab Auicenna de Napello adfert. Scribit tamen de Napello et Toxico seorsum Auicenna, sed quid Toxicum sit (vt ipse fatetur) ignorans, vt minimè mirum fuerit, semel de Napello, iterum posteà de Toxico egisse. Toxicum.

Vis autem & facultas Napelli, et homini & quadrupedibus multis perniciosa est. Euidenti sed perquàm miserabili experimento, id Antuerpiæ olim compertum, in recenti adhuc est memoria. Cùm enim ab imperitis huius inter acetaria illata essent radices, quicunq; eas ederunt, mox sæuissimis correpti symptomatis, breui vitam cum morte commutarunt.

Intumescunt autem illicò ab assumpto Napello labia ac lingua; oculi prominent, crura rigescunt, vertigines & animi accedunt deliquia: vt quidem Auicenna lib. IIII.

Tanta

Tanta huius veneni vis, vt eo telorum mucrones imbuti lethalem vulneratis noxam adferant.

Aduersus autem tam perniciosum venenum & hunc Napellum remedia quædam enumerat Auicenna, quæ post venenum ipsum vomitione redditum præsidio sunt: atque inter ea murem etiam (vt passim exemplaria habent) reperiri Napello enutritum, qui naturæ eius maleficæ tota substantia aduersetur, & assumētem ab omni vindicet ac liberet periculo.

Antonius Guanerius Papiensis sua ætate celebris medicus, in tractatu suo de venenis, hunc non murē, sed muscas esse existimat. Refert siquidem quendam Philosophiæ ac veritatis studiosum, sollicitè admodum ac diligenter murē huiuscemodi quæsiuisse, neque vnquam vel murem vel arrosam etiam Napelli radicem ab eo repertam; sed muscas abundè multas folia depascētes inuentas, quas philosophus ille muris loco accipiens, antidotum ex iis confecit, quam & aduersus venena alia, sed contra Napelli vtilissimam ac efficacissimam comperit.

Antidotus ex muscis Napelli.

Accipit hæc terræ Lemniæ, baccarum lauri, antidoti Mithridatis singulorum vncias duas, muscas Napelli XXIIII. *mellis & olei quantum satis est.*

In eadem cum Guanerio & philosopho illo sententia sunt quoque doctissimi ac diligentissimi P. Pena, & M. Lobelius, qui murem Napellum depascentē nusquam affirmant visum; sed muscas esse, quæ turmatim aduolent, & floribus huius insideant.

Sunt hæ maiores cæteris muscis, et floribus Napelli propemodum (vt aiunt) concolores, nullamq; herbam aut florem, quàm huius solius, appetunt.

Et verisimile est non murem esse, qui Napello sustentetur, sed muscas esse, quæ linctu eius viuant. Nam aconitū, cuius

Digitized by Google

cuius Napellus ſpecies, mures ipſos interimit: atque inde μυοκτόνον ϗ μυόφονον, ſiue Muricida dicitur.

De thora valdensi. cap. xiii.

Hæc herba neq; magna eſt, neq; in amplitudinem vllam effunditur: ſingulari tantùm aſſurgit cauliculo, eoq; rotundo & palmum aut ſemipedem tantùm alto, cui vnicum, ſubinde duo, rarò plura adnaſcuntur foliola, duriuſcula, rotunda, læuia, dilutè & aliquatenus ex cæruleo virentia, ambitu crenato. floſculus in cacumine eminet luteus minor quàm Ranunculi, alioqui aſſimilis: globatum capitulum ſequitur è ſeminibus congeſtum. radiculæ cohærent IX. *aut* X *inſtar Aſphodeli, ſed minores multo, & acuminatæ.*

In Alpibus, et Allobrogum Heluetiorumq; montibus gignitur; apud Valdenſes, qui partem horum montium Italiam verſus incolunt, frequens. reperitur & in Baldo Italiæ monte.

Thoram, Tauram & Turam appellant; Valdenſis cognominatur, ad differentiam Napelli, qui & Thora, vt diximus, vocatur.

Meminit exitialis cuiuſdam herbæ Auicẽna lib. IIII. *Fen* VI. *Farſiun dictæ. eandem autem hanc cum Thora Valdenſi eſſe, affirmare non fuerit facile; præſertim cùm Farſiun ſibi referat incognitum, & nullis ab eo depingatur notis.*

Pernicioſa autem & venefica huius Thoræ vis, Napelli excedere fertur malitiam. Tantam autem eſſe aiunt, vt homo quidem præcipuè, deinde & quadrupes ferum, ac aliud etiam, vulneratum aut ictum telo huius ſucco imbu-

Digitized by Google

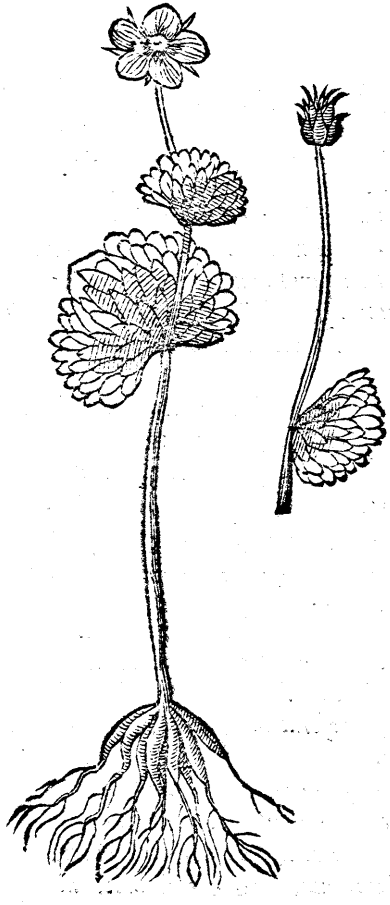

Digitized by Google

to illitóve intra ſemihoram pereat ac moriatur. Negatur tamẽ mortiferum ſi bibatur, aut deuoretur, tametſi abſq; noxa id non fiat.

Vtũtur ſucco venatores ad ferarum venationem, quem expreſſum & præparatum in bubulis aſſeruant cornibus, ad ſagittas intingẽdas veneno ac toxico præſentaneo. Vim eius experturi acum eo ſucco inficiunt, qua ranam pungant: quæ ſi illicò moriatur, præſentaneum iudicant: auctor Geſnerus.

DE ANTHORA. CAP. XIIII.

ANTHORA effigie Napellum refert, ſed humilior ac minor eſt. caulis eius dodrantalis, aut paulo altior: folia crebris ac profundis inciſuris fiſſa, vti Napelli, ſed minora: flores forma eadem, non tamen cærulei, ſed è luteo pallentes: ſemen & ſiliquæ reſpondent. geminæ ſubſunt radiculæ, oliuas aut orchios, globulos referentes, foris ſuffluescentes, interius candidiores, frangi, vbi reſiccatæ, ſatis contumaces, friabiles tamen, vbi quidem ſuæ ſponte eſt. facunditate enim læti aut hortenſis ſoli, laſciuienti ſubinde longiores ac plures ſubnaſcuntur radices.

In Alpibus apud Allobroges Heluetioſq; tum & alibi reperitur.

Lacus Lemani accolæ & Taurini Ligures Anthoram, vulgò l'Anthoro appellant.

Auicenna herbam Napello ſimilem illiusq; veneno repugnantem, Moyſis Napellum vocat, Cap. CCCCC. lib. II. Napellus Moyſis.

Cap. verò DCCXLV. Zedoariam ait vnà cum Napello creſcere, atq; eius vicinia, illius vires & malitiam retundi impotentioresq; reddi: et eſſe Theriacen, id eſt, alexipharmacum Zedoaria.

Digitized by Google

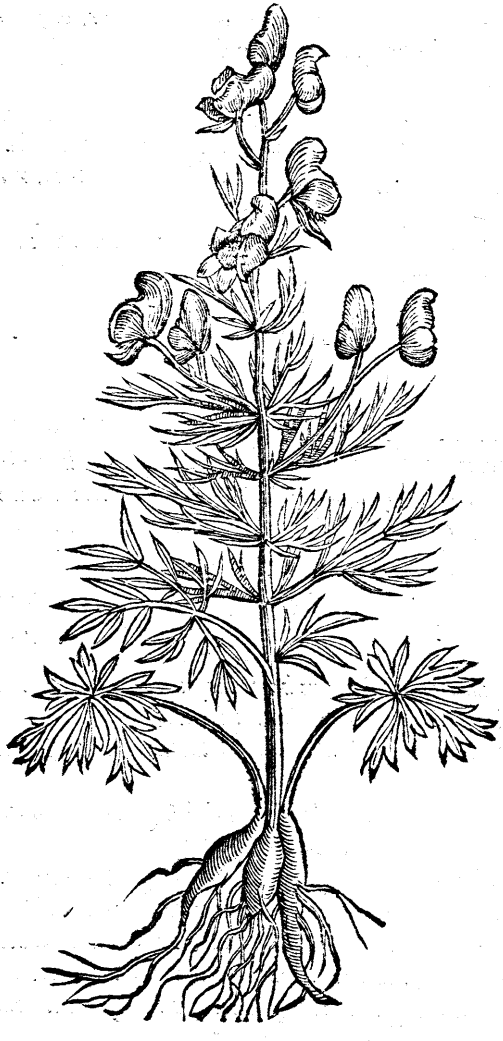

Digitized by Google

macum viperæ, Napelli, & venenosorum omnium aliorū. Atq; hinc Anthoram non modò Napellum Moysis, sed & Auicennæ esse Zedoariā consequitur. Officinæ tamē aliam et ab Anthora differentem Zedoariam venum exponunt: radicem videlicet oblongioris formæ. Quæ non absq; ratione Zerumbeth siue Zurumbeth Auicennæ ac Serapionis esse putatur.

Dicta autem Anthora quasi ἀντιφθορὰ: quòd nempè Thoræ aduersetur, & alexipharmacum eius sit.

Thoræ autem ac Anthoræ, siue Turæ & Anturæ voces, nouæ quidem videntur, sed tamen extant apud veterem Marcellum Empiricum, qui ex Tura & Antura aduersus leucomata & albugines oculorum medicamentum cōficere docet.

Est autem Anthoræ radix valdè & insigniter amara; aduersatur venenis omnibus; vtilis ad purgationes. Seroſos siquidem & mucoſos etiam per inferiorem ventrem educit humores: lumbricos & ventris tineas pellit educitq;, vt quidem P. Pena & M. Lobelius diligentißimi doctißimiq; stirpium obseruatores tradidère.

Hugo Solerius non modò per inferiorem ventrem, sed & per superiorem largas ait Anthoræ radices expurgationes moliri; modum esse ad quantitatem Faseli (quem vulgò fabam) ex iusculo aliquo aut vino: dariq; duris corpore.

Antonius Guanerius Anthoram magnæ etiam aduersus pestem efficaciæ refert: tractatu de peste, differētia II. cap. III. Et quod ad experientiam, inquit, vidi, consimilis cum Dictamno virtutis Anthoræ radix existit. Et est herba, quæ iuxta Thoram illam scilicet herbam nascitur, ex qua venenum conficitur, cum qua in Alpibus Salutiarū & Pinarolij capras syluestres venantur. Et hæc radix Anthoræ assimilatur nucleis oliuarum, & est Bezoar illius

Digitized by Google

Thora, quæ est adeò venenosa, quòd omnia animalia sua interficit venenositate. hæc ille.

Meminerunt quoque Anthoræ Simon Ianuensis in Synonymis, & Arnoldus Villanouanus in tractatu de venenis: sed quæ adferuntur, non satis notam aut cognitam ipsis fuisse Anthoram, ostendunt.

DE HERBA PARIDE. CAP. XV.

PARIS *herba cauliculum erigit teretem & singularem, atque circa hunc folia quaterna, ab vno veluti centro in decussis siue crucis figurâ concinnè digesta sunt hæc lata, venosa, oblonga, subnigricantia, & aliquantulùm acuminata. in fastigio supra hæc flosculus prodit herbaceus, foliolis aliquot angustis, veluti calycis sui alabastris, insidens. sequitur inde bacca instar vuæ acini; semine intus minuto subcandicante, vt halicacabi, farcta. radix tenuis, lõgiuscula, geniculis aliquot articulata, obliquè serpit, alicubi interdum progerminans.*

In syluis opacis ac perinde aliis vmbrosis pingui ac læto reperitur solo.

Aprili flos exit: bacca Maio maturitatem assequitur.

Recentiores Paridem ferè herbam: plerique tamen Vuã versam, & vuam lupinam appellant: nonnulli verò etiam Solanum tetraphyllon. Falluntur, qui Aconitum Pardalianches existimãt. Germani Wolfsbeer/zinbeer: *Brabanti* Wolfbeelen, *et* spinnecoppen, *id est, Araneam; ab emẽtita videlicet aranea forma, quam bacca vnà cum reflexis exiguis alabastris per maturitatem exprimit: Gallis est* Raisin de regnard: *Hispanis* Centelha, *vt quidam aiunt.*

Facul-

Digitized by Google

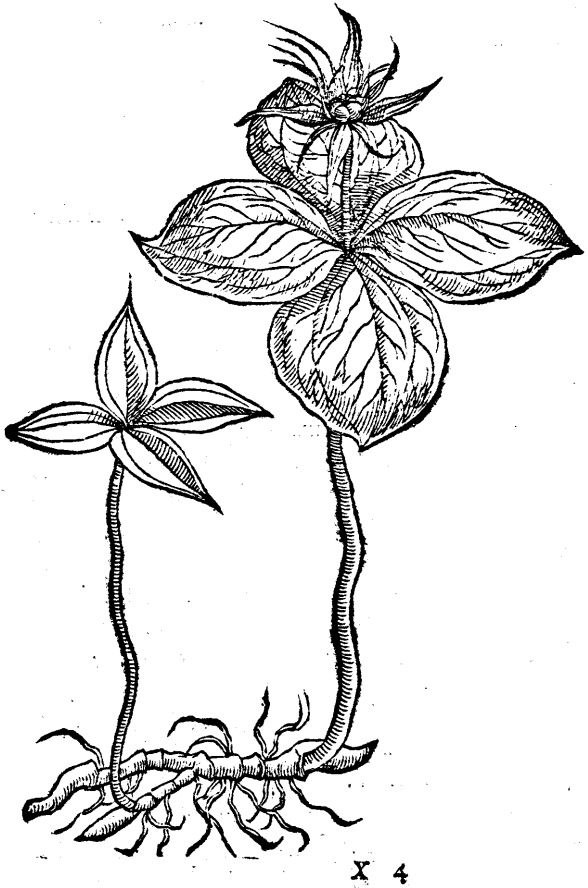

X 4

Digitized by Google

Facultate autẽ fertur refrigerans, & Solanis proxima.

Baptista Sardus aduersus mentis emotionem, insaniã, & fatuitatem, commendat; tam per morbi diuturnitatem aut sauitiam incidentes; quàm prauarum rerum assumptione contractas: si xx. cõtinuis diebus dimidium cochlear pulueris huius herbæ ieiuno propinetur.

DE PAPAVERE.
CAP. XVI.

PAPAVERIS *duo prima genera, Plinio auctore, Satiuum, & Syluestre.*

Ad syluestre pertinent Erraticum & Corniculata; de quibus posteriùs & seorsum.

Satiua Papauera tria sunt: album, nigrum, vtrunque magnum; & minus tertium.

1 *Album Papauer folia promit oblonga, lata, læuia, lactucæ foliis longiora, candidiora, marginibus sinuosa: caulis siue scapus rectus, quandoq; tricubitalis; in cuius fastigio flores candidi; in quibus mox ab initio multis staminibus stipatum apparet capitulum; quod adultum globosam, non nihil tamen oblongam formam habet, & supernè operculo contegitur, interiùs membranis non paucis in loculos discernitur; in quibus semen copiosissimum, sed minutum, rotundum & candicans. radix subest nullius momenti, descendens in altum.*

2 *Huic simile est nigrum Papauer, sed capitulo aliquanto rotundiore & magis globato: flos eleganti phœniceo rubet colore: semen nigricat.*

Sunt floribus horum duorum folia, vti & reliquorum, quaterna, eaq; satis ampla, sed quæ citò defluant: rarò sed tamen quandoq; pluribus incisuris ac diuisuris dissecta, ac fimbria-

Digitized by Google

Digitized by Google

fimbriarum instar multifida. reperiuntur eadem quandoque & multiplicata, sed tamen rarius.

3 *Tertium Papauer caule, foliis q3. floribus item & capitulo minus est: flos è caruleo ac purpureo obsoletum & dilutum quendam colorem refert. capitulum quoque rotundatur, sed maturato semine foraminibus aliquot, qua parte operculum ipsi insidet, circulariter hiat, facilè defluenti semini viam præbens, quod aliis duobus non cõtingit, quorum ita recluſi permanent calyces, vt nullum queat elabi semen.*

Effluit è tribus his, capitulis eorum vulneratis, liquor candidus, qui ad medicinæ vſus colligitur, & denſatus Opium. *Opium appellatur. Colligitur tamen præcipuè ex ſecundo genere; non modò Dioſcoride, ſed & Galeno, ac Plinio teſtibus.*

Meconium. *Exprimitur & ex capitulis ac foliis ſimul ſuccus, quem Meconium nominant.*

Seruntur hæc genera in hortis, ac etiam nõ rarò in ipſis aruis: tertium frequentiſſimum, quod crebrò non ſatum pluribus quoq3 reperitur locis, præſertim tamen in hortis.

Iunio menſe flores exeunt: ſemen pòſt perficitur.

Græcis μήκων: Latinis Papauer, nomen officinæ ſeruãt; nonnullis ἐξύπνον; Germanis Magſamen/olmag; *Belgis* Quel & mancop; *Hiſpanis* Dormideras, & caſcall; *Gallis* Pauot.

1 *Primum genus, cui quandoq3 calyx oblongior & ſemẽ albidius, ἥμερον ἢ κηπευτὸν, id eſt, ſatiuum ac hortenſe dicitur. Dioſcorides* θυλακῖτιν *etiam nominari refert: vulgò Papauer album.*

2 *Alterum genus nigro ſemine, Dioſcoridi ἄγριον ſiue ſylueſtre eſt, quod, inquit,* μηδὶς *vocatur, & à nonnullis* ῥοιὰς, *quia ex eo Opium colligitur. Plinio & Latinis Papauer*

Digitized by Google

pauer nigrum: pleriſq; noſtræ ætatis à florum rubente colore Papauer rubrum.

Tertium genus ἀγριώτερον ſiue agreſtius eſt, Dioſcoride auctore; idem et φαρμακωδέστερον, id eſt, medicamentoſius, aut ad medicamenta vtilius; maius et oblongiore capitulo. 3

Veriſimile autem hoc loco ſubeſſe mendum ac errorem. Tertium ſiquidem iſtud genus humilius ac minus eſt; neq; oblongioris, ſed globati ac rotundioris calycis. Fieri autem poteſt, vt pro μικροτέρα perperàm ſcriptum ſit μακροτέρα: & ἔχουσα τὴν κωδίαν ἐπιμήκη, acceſſorium. Non enim huius (vt diximus) ſed candidi longius & maius eſt: longius item, ſed minus erratico Papauere. Dioſcoridis corruptus locus.

Apparet verò & tertium iſtud Papauer agreſte illud eſſe, ex quo διακωδία compoſitio paranda: de qua Galenus prolixè lib. VII. de medicamentis ſecundū loca. Nam Crito & poſt Themiſonem Democrates, ἄγριον ſiue agreſte accipiendum præcipiūt, & illud quidem, addit Democrates, quod non ſeritur: μήκωνα ἀγρίαν, inquit, ὃ δὴ ἐκ γὰρ σπόρου οὐ σπείρεται. quale tertium, quod nullo ſerente ſæpè naſcitur.

Plinius lib. XIX. cap. VIII. ſub finem, tertium Papaueris genus Rhœam Græcis, Latinis Erraticum dici ait; & ſponte in aruis cum hordeo naſci: tria tamen illic ſatiui genera eſſe, atq; iſtud tertium eorum facit. At lib. XX. cap. XVIII. inter ſatiua & ſyluestria medium conſtituit: ita oſtendēs, vel tertium ex noſtris, vel ſaltem diſcrimen iſtius et Erratici in frugibus naſcentis, haud rectè ſe agnouiſſe. Plinij ineptia.

Cæterùm Papauerum omnium refrigeratoria vis eſt; vt Galenus in lib. de ſimpl. med. facultatibus.

Semen, vt idem in lib. de alimētorum facultatibus ait, panibus vtiliter ceu condimentum inſpargitur. Sed album nigro, eodem auctore, præſtat. Refrigerandi autem ipſum facultatem habere ac ſomnificum eſſe, corporiq; nullum

commē-

Digitized by Google

commemorabile præstare alimentum; etiam addit. Est autem seminis huius, saccharo quidem incrustati, in secundis mensis quandoq; vsus, cum aliis tragematis. Refrigerandi verò eius potentia haud magna obseruatur. Ad somnum conciliandum non multùm efficax est.

Oleum quod ex eo exprimitur, gratum ac edule est, paniq; illitum, aut alio quouis modo in cibo, citra refrigerationis sensum sumitur. Cōficitur verò ex tertij generis semine frequentiùs.

Codyis siue capitulis maior inest vis, quæ ad somnum conciliandum, defluxionesq; sistendas, ac reprimēdas, plurimùm faciunt; propinquamq;, sed tamen mitiorem vim, Opio obtinent. Opium fortissimum est: hoc ignauius Meconium. Vtrumq; autem quouis modo, vel assumptum, vel capiti applicatum, somnum ac subinde profundum, molestumq; soporem cōciliat. Opium copiosius hausturn etiam mortiferum: vt verè Plinius. Dolores autem omnes sopit, sed ægriùs curabile malum non ratò relinquit.

Offenduntur eius vsu, vt Galenus lib. 11. de medic. secundum loca, solidæ partes, adeò vt poste à correctione opus habeant. Sic & collyria ex Opio multis detrimento fuere, ita vt debilem oculum reddiderint, & visus hebetudinem; veluti etiam auditus grauitatem inducunt, quæcunque ex Papaueris succo, ad vehementes aurium dolores componuntur. Quapropter fugienda omnia sunt medicamenta & pharmaca, quæ ex Papaueris succo confiunt sensum stupefacientia: neque nisi extrema vrgente necessitate ad eorū vsum perueniendum; cùm videlicet nullum aliud mitigatorium sæuissimis doloribus opem adfert, vel succurrit: vt Galenus lib. de medicamentis secundum loca tertio, luculenter docet.

Digitized by Google

Digitized by Google

De papavere erratico.

cap. xvii.

1 Erratico Papaueri cauliculi & folia nigriora hirsutioraq; : folia vtrinq; alijs incisuris instar Cichorij aut Erucæ diuisa : flores è fastigijs cauliculorum pulchro ac rubente phœniceo emicant colore ; staminibus nigricantibus capitulum medium ambientibus ; quod adultum minus est, sed tamen oblõgioris formæ quàm tertij satiui. semen exiguum nigricat.

2 Huius & alia minor est species, foliis minoribus, oblongis, nõ Erucæ per margines diuisura, sed tantum modo serratis ; reliquis priori similis.

Species eius etiam aliquot esse, satis Dioscorides ipse innuit, folia referens Origano, aut Erucæ, aut Thymo, aut Cichorio similia conficit. Nam in horum foliis magna diuersitas. Sunt tamen, qui dictiones ὁριγάνῳ ac θύμῳ redundare, & nullum minutis Origani, aut minimis Thymi foliis erraticum Papauer reperiri affirment.

Vnà cum tritico, zea, secali, hordeo, auena, reliquisq; frugibus in agris erraticum gignitur Papauer : non raro quoque inter olera, ac secus margines hortorum.

Bellè colorati flores Maio ac Iunio pulchritudinis venustatisq; quandam gratiam aruis conciliant.

Dioscoridi est μήκων ῥοιὰς, Latinis Papauer erraticum ; Gaza Papauer fluidum : officinis Papauer rubrum : Italis Papauere saluatico : Hispanis Amapolas, rosella, papoulas : Germanis Clapper rosen/horn rosen : Belgis Rooden huel/wilden huel/colleblaemen : Gallis Coquelicoc, pauot sauuage, confanons.

Et ῥοιὰς nominari Dioscorides ait, quòd ei citò flos defluat. Decidunt tamen flores æquè citò & aliis Papauerũ gene-

Digitized by Google

generibus etiam corniculatis. Nulli enim Papaueri diutinus aut durabilis flos est. Omnium citissimè pereunt. Vt enim omnibus commune est, florem membrana quadã integi, ac veluti vagina quadam contineri, quæ ipso se exerente flore in duas dehiscens delabitur partes; ita quaterna ipsis folia, citò defluentia. Rhœadis nomẽ non modò huic, sed & aliis ea de causa commune esse potest; si modò à floris facili acceßit delapsu. Quòd si verò à seminis profluuio (vti apparet) Rhœadis cognomẽ acceßerit, satiuorum tertio proprium erit, cuius, vt diximus, citissimè ac facillimè semen excidit. Defluit verò & huic erratico, sed minùs manifestè.

Conuenire autem erraticum istud Papauer cum Anemone videtur syluestri. Et occurrit Anemones vox, inter confusas Papaueris apud Apuleium appellationes. Dioscorides etiam Anemonẽ syluestrem cum Papauere Rhœade à nonnullis confusam, cap. de Anemone scribit. An autẽ ipse se satis explicare potuerit, relinquimus diligentiùs eli-mandum; nobis non satisfecit. Anemone syluestris.

At facultas erratici Papaueris similis est superiorũ Papauerum, frigida & somnifica. Quorundam error.

Plerique fallacia experimenta, magis quàm rationẽ ducem sequuti, flores aduersus pleuritidem commẽdant; statim accedente dolore, vel stillatitium ex ipsis liquorem, aut serapium ex frequenti foliorum maceratione propinantes: & leniri non rarò dolorẽ contingit. sed & pertinaciùs crebrò inde hæret, ægrè ac cum difficultate sputo procedente: præsertim quibus nõ est robusta corporis constitutio, valentesque vires. Erroris huius occasionem præbuisse potuit Baptista Sardus, qui flores huius Papaueris aduersus lateris dolores, à pleriscque fœliciter exhiberi; & aduersus sanguinis sputationes vtiles, memoriæ prodidit.

De

Digitized by Google

De papavere corniculato maiore. cap. xviii.

Papaveris *corniculati tres reperiuntur ſpecies, & magnitudine & floris colore differentes.*

Quod maius eſt, reliqua Papauera candidis & ambitu infractis ac lacinioſis foliis ſatis refert; non tamen leuibus, ſed nonnihil lanuginoſis, inſtar ferè foliorum Verbaſci. caules infirmiores breuioresq; in plures alas diuiduntur. flores ochri colore luteo pallent; quos excipit non capitulum, ſed tenue oblongum incuruumq; corniculum, ſiue ſiliqua, in qua ſemen nigricans. radix ſubeſt oblonga, craſſior; in nonnullos quandoque reſtans annos.

Vulnerata herba ſuccum præbet luteum, & guſtatu ſalſilaginem refert, vbi ſuæ ſponte eſt; in maritimis videlicet, aridis, & ſqualidis, quæ amat, locis: in hortis ſucco illo magna ex parte deſtituitur.

Iunio ac Iulio flores illi exeunt.

Græcis μήκων κερατῖτις; *Latinis* Papauer corniculatum *ab Oribaſio &* Aëtio παράλιον; Plinio Papauer Paralium; Catullo Papauer luteum; *aliis* Papauer marinum: *atque inde Hiſpanis* Dormideras marinas. *Sunt & quibus* μήκων ἄγρια, *id eſt*, Papauer ſyluestre; *à nonnullis quoque, Dioſcoride teſte, Glaucion, propter foliorum ſimilitudinem. Atque hinc in officinis olim* Memitha. *Memitha ſiquidem Arabibus Glaucium eſt: Germanis* Geel olmagen/geelē huel; *Gallis* Pauot cornu.

Vim autem incidendi & abſtergendi, Galeno auctore, accepit.

Radix, inquit Dioſcorides, ad dimidias cocta in aqua & pota, coxendicum dolores & iecinoris affectus ſanare

Digitized by Google

poteſt; his etiam qui craſſas & ἀραχνώδη reddunt vrinas, prodeſt.

Semen acetabuli mẽſura cum aqua mulſa potum, aluũ leuiter purgat. folia cum oleo trita argemas iumentorum ſanant & abſtergunt.

DE ALIIS CORNICVLATIS PAPAVERIBVS. CAP. XIX.

2 PROXIMVM *ſiue alterum corniculati Papaueris genus, priori tenuius ac minus eſt, & foliis Erucæ modo altè inciſis, nonnihilq; piloſis. cauliculi eius tenelli & ramoſi procumbunt. flores minores intenſo ſatis colore rubent, dilutiùs tamen quàm Papaueris erratici. corniculum minus eſt, cuius cacumini operculum ſubinde, aut veluti latius capitulum inſidet. ſemen in his exiguum nigrum. radix verò oblonga.*

3 *Tertium huius generis Papauer, etiam ſecundo exilius, ac foliis tenerioribus, in minutulas videlicet particulas diſſectis. floſculus minor, cærulei purpurei coloris nigræ violæ æmuli. radix tenuis longiuſcula.*

Non in maritimis, ſed procul à mari hæc genera reperiuntur. Religioſi fratres, qui in Meſuem cõmentati ſunt, offendiſſe ſe iſta tradunt, in Arragonũ & Caſtella Hiſpaniæ regnis, locis mediterraneis; in agris & iuxta viarum ſemitas, ſapore ſalſilaginem nequaquam referente. Matthiolus verò & in Morauia, quà iter ex Bohemia in Auſtriam ſiue Pannoniam, vnà cum frugibus, & ſecus margines, & in ipſis agrorũ aggeribus, quod rubentis eſt floris, ſponte prouenire teſtatum reliquit.

Vtrunque

Digitized by Google

Digitized by Google

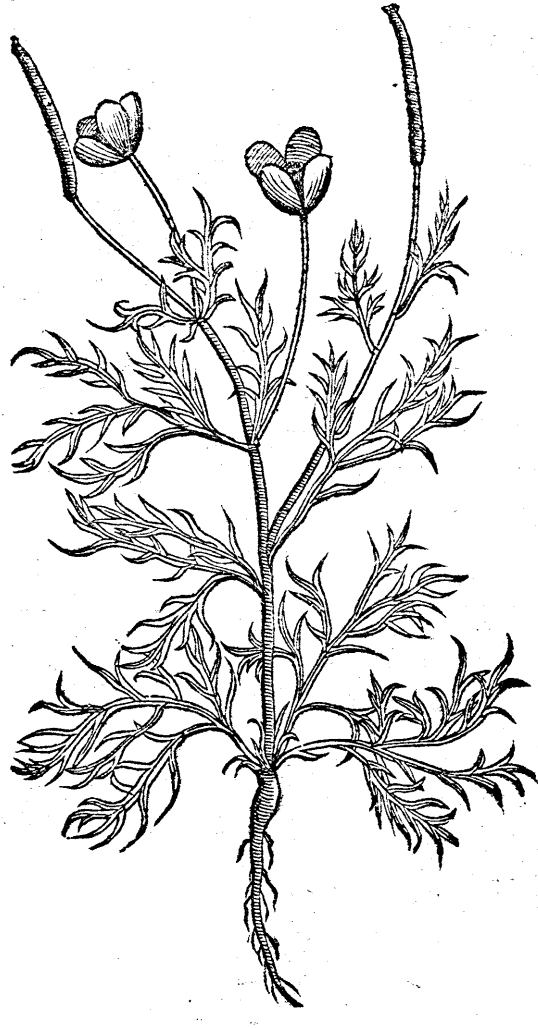

Digitized by Google

Vtrunque corniculati Papaueris genus habetur: neutrũ Anemones.

Existimatur à plerisque rubentis floris Glaucium esse. Glaucium. *Nec in totum à veritate aliena videtur sententia. Nam, vt Dioscorides ait, Glaucio folia sunt Papaueris corniculati similia, sed λιπαρώτερα, id est, pinguiora, χαμαίζηλα, humilia siue in terram procumbentia, grauis odoris, gustuq; amariora, succus verò multùm croceus. Atque huiuscemodi succo papauer istud corniculatum haud destitui, testes sunt P. Pena, & M. Lobelius: amarius quoque facilè esse potest, vtpote salsilaginis gustu carens. Quæ sanè affinitatem cũ Glaucio (si non idem) magnam ostendunt.*

Ait Dioscorides nasci Glaucium ad Hierapolim Syriæ, sed & alibi quoque reperiri, quid prohibet? & fortasse nõ nihil etiam immutatum.

Videri fortasse & nonnullis Argemones, si non prior, altera saltem species poterit, de qua inter spuria. Argemone. *Rubet siquidem flore, sed dilutiùs (vt diximus) quàm Papauer eraticum, aut Anemone satiua quædam. capitulũ quoque insidet corniculi fastigio latius, præsertim ipsius rudimẽto. Et Dioscorides cap. de Anemone, Argemones florem, minùs saturato colore quàm Anemones; & capitulum supernè crassiusculum esse refert.*

Eandem verò & Glaucium & Argemonem esse contingere potest. Complures etenim sæpe vnius herbæ nomẽclaturæ reperiuntur. Atque hinc fit, vt sub diuersis nominibus, separatis locis, subinde vna eademq; describatur. quod non modò ab aliis, sed ab ipso quoque Dioscoride factum putatur. Si descriptiones expendantur Argemones & Glaucij satis conueniunt. Argemone Papaueri syluestri similis est, & succum croci colore demittit. Glaucium foliis est corniculati Papaueris similibus, totaq; succo luteo

Digitized by Google

madet. Facultates haud etiam dissimiles sunt. Argemone argemam & nubeculas, oculorum vitia expurgat: & inflammationes mitigant imposita folia. Glaucij ad ocularia medicamenta vsus est: vt quod initio refrigeret: auctor Dioscorides.

Ostendunt hæc Argemones & Glaucij similitudinem, sed tamen in tam dubia re nihil temerè affirmandum. diligentiùs inquirendi occasionem præbuisse abundè sit.

Cæterùm corniculatorum istorum duorum Papauerũ nostro quidem seculo nullus, quod sciamus, vsus; atque idcirco de viribus ac facultatibus nihil occurrit afferendũ.

DE HYPECOO.
CAP. XX.

AD Papaueris corniculati genera quadantenus etiam pertinet quod Hypecoon dicitur. folia huic quàm tertio corniculato Papaueri tenuiora, minutissimis incisuris diuisa, colore & aspectu, tum & figura graueolentis agrestis Rutæ satis similia. cauliculus breuis est: floscULus odoratus, perpusillus, lutei coloris, è senis foliolis, duobus maioribus, reliquis perquàm exiguis. cornicula succedunt recurua, articulata; in articulis semen flauescens, quadrangulare. radix oblonga fibris non carens.

In aruis & iuxta agrorum margines plerisq; locis reperitur, veluti nonnullis Hispaniæ, & in Gallia quoque Narbonensi, præsertim iuxta Nemausum Coloniam.

Γπήκοον, & à nonnullis Γπόφεων, teste Dioscoride, dicitur. Latini Hypecoi vocem retinent. Cur pro cumino syluestri hæc sit habenda herba, nulla occurrit ratio. pro hac tamen ad se missam Matthiolus refert, si nos non fallit pictura.

Natura

Digitized by Google

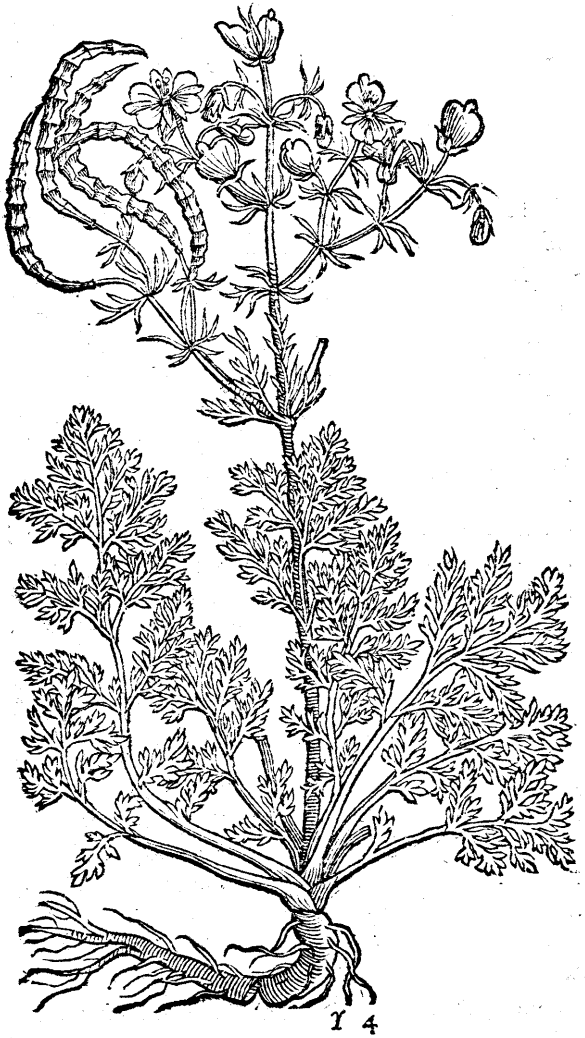

Y 4

Digitized by Google

Natura autem & facultate refrigerans Hypecoum est; & Papaueris succo simile: auctor Dioscorides.

De hyoscyamo. cap. xxi.

Hyoscyami *tres veteribus sunt; niger, luteus et albus. Posterior ætas Peruuianum quartum adinuenit.*

1 *Niger Hyoscyamus folia promit ampla, longa, lata, candicantia, mollia, lanuginosa, laciniata & marginibus concisa. caules crassi sunt, cubito altiores, ramosi; quos flores continua serie digesti conuestiunt, patentibus calathis figura assimiles; colore secundum margines subluteo, discurrentibus vnà purpurascentibus aliquot venis; in medio verò ex obscuriore purpura nigricantes. calyces succedunt rotundi, obtogi, crassi, ventricosi, superiùs aculeati ac operculati; in quibus semina haud ita magna, colore fordentia. radix crassa, prolixa, albicans, in alterum viuax annum; quoadusq; videlicet semen perfecerit. Grauis odoris ac ingrati tota stirps est, caput aggrauans & somnolentiam inducens.*

Secus vias vbique ferè gignitur in sabulosis, & locis haud cultis.

2 *Lutei Hyoscyami caulis simplicior, folia indiuisa, minora, lata tamen & oblonga; Solani lethalis maiora, candidiora, ac molliora. flores in cauliculorum fastigiis inconditi, luteo pallentes colore, aliquanto minores quàm nigri; vascula ferè similia, sed minora, teneriora & spinis carentia. semen pallidius, sufflauum, vt Irionis pusillum.*

3 *Candidus Hyoscyamus candidissimis mollissimisq; foliis exit; lanuginosis videlicet, nonnihil quoq; circumrosis ac sinuatis, sed minus ac minoribus quàm primi, siue nigri.*

cauliculi

Digitized by Google

I 5

Digitized by Google

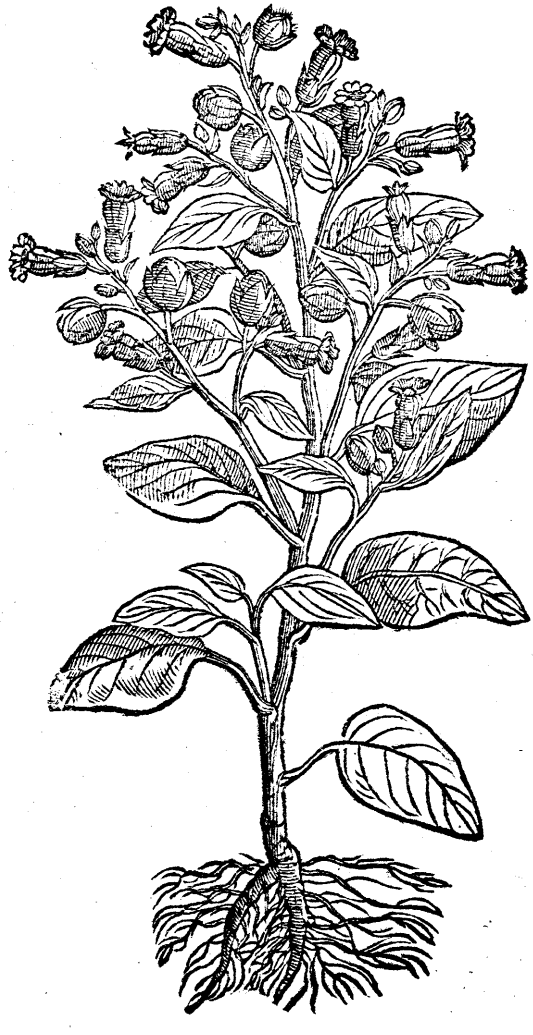

Digitized by Google

cauliculi breuiores sunt. flosculi secundum cauliculos candidi, minores. calyces læues, haudquaquam spinosi. semen candidius.

Duo hi posteriores Hyoscyami rari sunt, nec alibi in Belgio quàm in hortis, & quidē non frequenter reperiuntur. Candidum tamen maritima rudera aspera non rarò præbent, præsertim vbi Rhodanus in Narbonensi Gallia mari influit.

Aestiuis mensibus & non rarò in multum Autumnum omnes florent: semen interea perficitur.

Græci Ὑοσκύαμον: *Latini Apollinarem & fabam suillam: Arabes, vt Plinius ait, Altercum & Altercangenum vocant. Alijs, veluti inter spurias voces refertur,* διοσκύαμος *siue Iouis faba,* πυδώνιον, ἀδαμάντη, ἀδάμαντον, ὑπνωτικὸν ἐμμανὲς, ἄτομον διδιάμερον; *à Pythagora et alijs* ξενλέων; *Zoroastri* τυφώνιον *aut* τυφώνιος: *Latinis, vt Apuleius scribit, Insana, Alterculum, Symphoniaca, Calicularis, Dentaria: Phrygibus Remenia: Tuscis Fabulonia, aut, vt aliud exemplar habet, Faba lupina: Gallis Belli nuncia; Matthæo Syluatico Deus caballinus, Casilago; Iacobo à Manliis Herba pinula: in officinis Iusquiamus: Italis Hyosquiamo: Hispanis* Velenno, meimendro: *Germanis* **Bilsen kraut / bilsamen / teuffels augen**; *nostris* **Bilsen crupt**; *Gallis* Hanebane & endormie. *Herculi assciptum esse Hyoscyamum, Plinius ait.*

Primus à floris nigricante colore μέλας *& niger: alter & hinc luteus: tertius candidus, cùm à florum, tùm & foliorum totiusq; herbæ candore & albicante colore dicitur. In seminibus colorum discrimen non adeò magnū est.*

In Plinianis codicibus candidus pro quarto: luteus pro tertio describitur, errore manifesto. huius transcriptoribus occasionem præbuisse potuerunt antecedentia, accessione super-

Digitized by Google

ſuperfluorum deprauata. Legitimam lectionem talem eſſe oportet, lib. XXV. cap. IIII. Plura eius genera, vnum nigro ſemine, floribus penè purpureis, ſpinoſum: vulgare autẽ eſt fruticoſius & altius Papauere. Secundi ſemen Irionis ſemini ſimile: ambo inſaniam gignentia capitiq; vertigines. Tertium genus molle, lanuginoſum, &c.

Plinij locus redintegratus.

Temperamẽto autem omnis Hyoſcyamus omnibus ſuis particulis vehementer & quarto quidem ordine refrigerãs eſt, ſoporiferus itẽ, & dolores omnes ſedans: aduerſus acres calidasq; defluxiones oculorum aliarumq; partium proficit: ſanguinis eruptiones et muliebria compeſcit profluuia: ad teſtium aliarumq; partium inflammationes adhibetur.

Proſunt ſubinde vel ſola impoſita folia, quandoq; eadem cataplaſmatis permiſcentur. Eſt & ſeminis ſolius nõnunquam vſus; additur verò et antidotis dolorem ſopientibus. radix commanſa aut in aceto decocta dentium dolores finire poteſt. Breuiter, Hyoſcyamus ſimilem Opio ac Meconio facultatẽ habet: imminet quoq; & ab ipſo, quod ab illis periculum. Teſtatur Dioſcorides folia in olere ſumpta mentis emotionem facere. Plinius etiam foliis mentem corrumpi ait, ſi plura quàm quatuor bibantur.

Mitior autem habetur candidus, quem medici, Dioſcorides inquit, recepere: deinde luteus: niger vt deterrimus improbatur.

Galenus nigrum etiam inſaniam ac ſoporem afferre affirmat: huicq; flauum ſiue luteum propinquam obtinere facultatem: fugiendum vtrumq; vt inutilem ac venenoſum: candidum ad ſanationes maximè idoneum eſſe.

Officinæ tamen paſſim pharmacopœorum in Germania quidem ac Belgio, nigro vtuntur: luteo & albo vt plurimùm deſideratis.

De

Digitized by Google

Digitized by Google

De hyoscyamo peruviano.

cap. xxii.

Peruvianus *Hyoscyamus altior est nigro. caules eius ad tres aut plures cubitos non rarò attollũtur: folijs vestiuntur latis, rotũdis, longioribus, maioribus quàm lutei Hyoscyami, mollibus ac dilutè virentibus. flores in summis ramulis sparsi, luteis maiores, colore purpurascentes, sed haudquaquam intenso. vascula et semina luteo respondent.*

Ex America, quam Occidentalem Indiam vocant, prouinciis, inter quas regio Peru est, in Europam primùm venit, vbi in hortis satus fœliciter adolescit, vno anno ad absolutionem peruenies.

Seritur Vere, sub Augustum aut quandoq; seriùs flores: semen posteà succedit.

Americæ incolæ Petun appellant: alij herbam sacram, aut sanctam herbam: nonnulli Nicotianam. Hyoscyami esse speciem non forma modò qualis luteo, sed & assimilis ostendit facultas. Soporem siquidem inducit; mentẽ emouet; & similem ebrietati constitutionem adfert, vel solo fumo accepto; vt testis est Andreas Theuetus. Sunt autẽ hæc stupefacientium ac frigidissimorum opera, qualis est Hyoscyamus.

Inseritur siccũ eius folium Palmæ conuoluto folio; deinde illo vna à parte accenso, per alteram palmæ folij fumus nidoráq; virentis patente ore, naribusq; excipitur, dolorum ita lenimenta; famis sitisq; obliuionem; et hilaritatẽ quandam initio, pòst largiore vsu ebrietatem etiã, veluti à meracissimo vino, adfert. Expurgari verò & eo modo multos per os, aiunt, humores, cerebri superfluos absumi.

Vtuntur huius foliis apud Belgas etiam pleriq; aduersus

Digitized by Google

ſus ſcabiem cutisq; fœditates, & ad vulnerum curationes. Proſunt verò ſcabiei citò; ſed vt repellentia. Cogunt enim prauos introuerſum recedere humores, frigiditate ac repercutiendi ſua vi. Vulneribus verò auxiliantur, inflãmationes & ſuperfluum calorem arcentia. ſed calidis & robuſtis corporibus tantùm adhibenda. Debilibus ac ſenibus tutus non fuerit huius Hyoſcyami, aut foliorum eius vſus. Atq; hanc, vt videtur, ob cauſam, à Petun herba mulieres (quod ait Theuetus) in America abſtinent, neq; vllo vtuntur modo.

Præſtat huius folia aliis, quæ frigiditatem eorum nonnihil contemperent, permiſceri. Idcirco & oleum ex oliuis, in quo macerata folia, atque inde compoſita vnguenta vtiliora habenda.

Poſſunt verò hæc eadem, & Hyoſcyami nigri, deinde et aliorum folia ac ſemen.

Nidorem Hyoſcyami Plinius mederi ait tuſsientibus.

Oleum è ſemine expreſſũ à multis noſtra ætate ad vulnerum curationes cõmendatur: frigidum tamen Hyoſcyamum nemo inficiatur. quamobrẽ his de cauſis, Petun frigidam eſſe herbam, negari non poteſt.

DE SOLANO HORTENSI. CAP. XXIII.

INTER *Solana vnũ hortenſe eſt. Veſicarium, ſoporiferum, Manicum reliqua, quibus lethale vocatum ex recentiorum accedit ſententia.*

Hortenſe Solanum caule cubitali aſſurgit, frequentibus alis ramoſo: folio nigricante, molli, lato, Ocymi aſſimili, ſed latiore ac maiore. flores candiduli. baccæ aliquot in racemus aut potius vmbellis exiguis dependent; per initia virentes;

Digitized by Google

Digitized by Google

tes; maturæ verò, aut nigricantes, aut rubentes, aut lutei coloris. radices candicant, tenues & fibrosæ.

Solanum istud multis gignitur locis, nec enim modò in hortis, à quibus cognomen tamen accepit, et in quibus crebrò aliis herbis permixtum reperitur; verùm & secus vias, agrorum margines, sepimenta, veteres parietes, ruinas, & in asperis ruderibus subinde reperitur.

Aestate autem, & in multum quandoque Autumnum floret. & tunc quidem fructus maturi.

Στρύχνον Græcis ἢ τρύχνον, & στρύχνον κυπαῖον: *Latinis Solanum, et Solanum hortense: officinis Solatrum: nonnullis Mcrella, Vua lupina, & Vua vulpis: Hispanis similiter* Morella *&* yerua mora. *Marcellus vetus medicinæ scriptor, & plerique alij eius ætatis, Strumum appellant. Plinius lib.* XXVII. *cap.* VIII. *etiam Cucubalum refert nominari. Vtraque vox inter confusaneas Solani appellationes apud Apuleium etiam extat: qui omnia Solani genera vno capite complexus, nomina eorum inter se fœdè permiscuit. Germanis est* Nachtschadt; *Belgis* Naschape; *Gallis* Morelle.

Vsus autem Solani, auctore Galeno in lib. de simp. med. facult. ad ea, quæ refrigerari & adstringi postulant. potest enim hæc duo ordine secundo. Quod & in lib. de aliment. facult. affirmat, vbi inter ea quibus vescimur, nullum esse olus ait, quod tantam habeat adstrictionem ac Solanum; meritoq; idcirco rarò quidem vt alimento; vt medicamento verò assiduè eo medicos vti: minimi autem esse alimenti.

Dioscorides Solanum Erysipelatis, Herpetibusq;, Aegylopis, capitisq; doloribus, æstuati stomacho, aliisq; similibus symptomatis ex acribus ac mordacibus humoribus prodesse scribit. Et fieri potest, vt huiusce modi malis auxilietur; sed tamen semper non expedit, sæpe etiã nocet adhibuisse.

Digitized by Google

Plus etenim nõ rarò periculi ab huius generis remediis imminet, quàm ab ipso morbo.

Erysipelas ab exterioribus ad interiora verti, non esse bonum, scribit Hippocrates Aphoris. lib. VI. particula XXV. Et similiter in Coacis. Erysipelas foris quidem accedere cõmodum, intrò autem, ait, conuerti lethale. Quod non modò de Erysipelatis, sed & aliis quoq; similibus eruptionibus à natura procuratis veritatem habet.

Nam huiusce modi frigefacientium ac repercutientium remediorum vsu, vitiosi, corrupti, acresq; humores introrsum ad principes & nobiles partes repelluntur, quod absq; summo magnoq; vitæ periculo fieri nequit.

Proinde nec temerè, nec facilè, aut citò ad talium remediorum administrationem perueniendum, Erysipelatis, herpetibus, ac aliis similibus cutis efflorescentiis vitiisve apparentibus.

DE SOLANO VESICARIO.
CAP. XXIIII.

VESICARIVM Solanum cubitales promit caulículos, tenues, rotundos, læues, subrubentes, quasi geniculatos, paucioribus alis ramosos. folia Solani maiora, Smilaceis proxima sed asperiora, quãdoq; albo maculata. flosculi subcandicantes è foliorum alis dependent; & post eos folliculi vesicularum instar, rotundi aliquantulum turbinati singulari intus acino magnitudine ceraſi, vnà cũ folliculo per maturitatem rubente; semine intus plano rotũdo subcandicante, haud magno. tenues albicãtes, latè serpunt radiculæ.

Nascitur in parietinis, locis vmbrosis, aliquãtulum humentibus, quandoq; circa agrorum margines.

Sub

Digitized by Google

Digitized by Google

Sub Autumnum fructus maturescunt. flores antè apparent. Græcis στρύχνος ἀλικάκαβος & φυσαλὶς dicitur: Latinis Vesicaria, & Solanum vesicarium: officinis Alkekengi. Plinius lib. XXI. Halicacabum & Callion vocari ait.

A folliculis autem vesicarum speciem imitantibus nomen accepit; siue, vt Plinius, quoniam vesicæ & calculis prosit. Germanis Schlutten/ Hoberellen/ Juden kirsen/ teuffels kirsen; *nostris* Kriechen ouer zee, *id est, vltramarina cerasa; Hispanis* Acarreador de suenno, bexiga de perro; *Gallis* Alquequenges, bagenauldes.

Facultate autem huius folia, vt Galenus sentit, Solani similia sunt. fructus ciendæ vrinæ est idoneus; proinde multis compositis facultatibus, quæ ad iecur, vesicam, & renes accommodantur, miscetur. Dioscorides fructum potũ vrinam mouere, & morbum regium expurgare ait.

Halicacabus peregrinus.

Ad huius genus & aliam quandam vesicariam recentiores referunt, quæ tenuibus, striatis, ac viticulosis caulículis latè sese diffundens, vicina quæq; apprehendit adminícula. folia huius oblonga, diuisa, laciniata, & per ambitus profundiùs incisa: flosculi è longis pediculis candidi: folliculi distenti magnitudine Halicacabi, intersepientibus membranulis in tres distincti loculos; fructu in singulis vnico, duro, rotundo, ochri figura & magnitudine, colore nigro, candido tamen vmbilico, qui mediocris magnitudinis, & cordis Conoidis latiorem speciem imitari videtur. radix satis crassa multis fibris capillatur.

Aliunde illata stirps est, Germaniæ nequaquam vernacula. Peregrinum Halicacabũ et Peregrinam vesicariam hac de causa appellant. Sunt qui Cor Indicum vocent: alij Pisum cordatũ. A vero aberrant, qui Doryenion esse existimant. Inter Solana non rectè quoq; reponitur. Facultas autem huius nondum explorata aut comperta est.

DE

De solano somnifero.

cap. xxv.

Solanum somniferum ad duorum aut trium pedum altitudinem subinde attollitur. caules eius crassi, rotundi, duriusculi, foliis vestiuntur multis subpinguibus, latis, oblongis, mali cotonei maioribus, alioqui similibus. flosculi subrubentes in breuibus pediculis, è sinu foliorum, caules ambiunt. acini siue baccæ crocei coloris exiguis farctæ seminibus in folliculis succedunt hirsutis. radix subest longa, crassa, lignosa, foris nigricans, aut, vt Dioscorides, ὑπερύθρῳ, id est, subrubente cortice vestita.

Nascitur in saxosis haud procul à mari, eodem auctore. In hortis Belgij satum, fructum perficere ægrè potest.

Dioscorides στρύχνον ὑπνωτικὸν appellat: Theophrastus στρύχνον ὑπνώδην: ab aliis δίρκαιον dicitur: Latinis Solanū somniferum, à plerisq; etiam Solanum Manicum, Apollinaris minor, Vlticana herba, Opsago.

Cortex radicis huius, inquit Dioscorides, in vino potus drachmæ pondere vim habet somniferam, mitiorem tamē quàm Papaueris succus. fructus valdè vrinam ciet. Dantur hydropicis corymbi XII. plures poti mentis emotionē faciunt.

Hæc Galenus ex Dioscoride quoq; transscripta habet; adiiciens corticem radicis in tertio esse ordine refrigerantium, vtpote Opio imbecilliorem ac mitiorem.

Digitized by Google

DE SOLANO MANICO EX DIOSCORIDE ET THEOPHRASTO. CAP. XXVI.

MANICVM *siue furiosum Solanum, folia habet, vt Dioscorides ait, Erucæ similia, attamen maiora, & ad Acanthi, quem Pæderota vocant, accedētia. caules producit à radice* ὑπερφυεῖς *siue proceros decem aut duodecim, Orgyæ altitudinem habentes: caput verò in fastigio eminens, vti Oliua, sed hirsutiùs, instar Platani pilulæ. grandius tamen ac latius. flos niger. post hunc fructus racemosus, rotundus, niger, acinos* X. *aut* XII. *veluti Hederæ habens corymbos: sed vuæ modo molles. radix subest candida, crassa, concaua, cubitalis.*

Theophrastus huic folium etiam ἐυζώμῳ, *hoc est, Erucæ simile tribuit & maius; caulem Orgyæ longitudinis: caput verò Gethyi, grandius tamen ac pilosius, fructui Platani simile.*

Gethyon. *Gethyon autem ex Cepārum est numero, & vt quidē Plinius, Ascaloniæ genus. quod penè, vt Theophrastus ait,* ἀκέφαλον, *id est, absq; capite est, ceruicis tantùm longæ, et ideò totum in fronde.*

Ὄργυα. *Ὄργυα autem mensura est Hesychio, quanta est amborum manuum extensio, siue, vt Marcellus, quantum protensa hominum vtrinq; brachia per pectus longitudine patent.*

Nascitur in montanis & vento expositis ac πλατα μῶσι, *hoc est, locis latis magnisq;, mari vicinis.*

Στρύχνον *appellatur* μανικὸν, *siue Furiosum Solanum: à nonnullis* πέρσιον, *ab aliis* ὄρυον, *aut potius, vt Theophrastus habet,* ὀρύορον *vel* βρύορον, *item & περιφλὸν. Dicitur & ἔνορον,* ὀρθόγυον, πενταδρυον *& ἄνυδρον. Dioscorides lib.*

sexto

Digitized by Google

sexto de lethalibus medicamentis, Dorycnion, nonnullus Solanum manicum appellari ait.

Vim autem habet Solani manici radix pota cum vino pondere drachmæ vnius vt imaginationes faciat non iniucundas. Duæ verò potæmentem ad triduum emouent. Sed quatuor drachmæ epotæ interimunt. Remedium est aqua mulsa copiosa pota, & vomitu reiecta: auctor Dioscorides.

Theophrastus eadem ferè habet. Datur eius radicis, inquit, drachmæ pondus, si placuerit vt quis ludat, seq; pulcherrimum putet: Si verò vt amplius insaniat, drachmis duabus opus est: Si autem insaniam nunquam solui cupieris, drachmas tres dabis: quatuor, si interimendum.

De Solano lethali. CAP. XXVII.

Lethali Solano caules surgunt bicubitales aut altiores, rotundi, mediocris crassitudinis, ramosi, è subrubro colore nigricantes; quos conuestiunt oblonga, lata, mollia, & nonnihil lanuginosa folia, maiora latioraq; quàm Solani. flores oblongi, cani, è foliorum alis, obscuriore purpura nigricant. bacca acino vuæ simillima, succedit singulis vnica, splendidè nigricans, magnitudine ferè mediocris ceraси, exiguo semine grauida. radix longa, magna, inalbicans, diuturna ac viuax, in propagines plures distribuitur.

Circa syluas, iuxta parietes, sepimentaq; agrorum, aliisq; perinde parum cultis ac desertis reperitur locis: vmbrosa amat.

Augusto arridet matura bacca. flores & antè & eodem reperiuntur tempore.

Digitized by Google

Digitized by Google

Vulgò Solanum lethale, siue Solatrum lethale appellatur: Italis ac Venetis Bella dona: Germanis Dollwurtz/ dollkraut / schlaff beeren / seukraut; *Belgis* Groote naetschae & dulle bessen. *Sunt qui putent Fabam inuersam dici.*

Ad Mandragoram Theophrasti (qui differt à Dioscoridis Mandragora) plurimùm accedit, si non ipsissimus est. Theophrastus hunc caulem habere ait, & fructum ferre nigrum ῥαγώδην ὃν οἰνώδην τῷ χυμῷ, id est, acino vuæ similem, & succo vinosum. Respondent quoque facultates. Mandragoras Theophrasti.

Nam Solanum istud soporiferum est, mentem conturbat, insaniam facit, si pauciores baccæ sumantur: plures verò etiam interficiunt, citam festinamq; mortem inferentes. Hæc et de Mãdragora Theophrastus de causis lib. VI. Somnum, inquit, conciliat, & si copiosiùs etiam detur, mortem adfert Mandragoras.

Solani huius & aliud est reperire genus, foliis angustioribus, venosis, deorsum reclinatis; caule anguloso; floribus oblongioribus calathi specie, marginibus crenatis, è pediculo dependentibus; quibus succedunt singulæ baccæ nigræ, aut ex nigro purpurascentes, seminibus refertæ, media sui parte calyci denticulato inhærentes. radix grandis, strumosa & albicans. 2

Matthiolus Solanum istud agro, ait, exire Goritiensi in monte Salvatino inter saxa. & speciem alteram Solani somniferi esse sentit. Est tamen Solano lethali similius, ad cuius genus idcirco potius referendum.

Digitized by Google

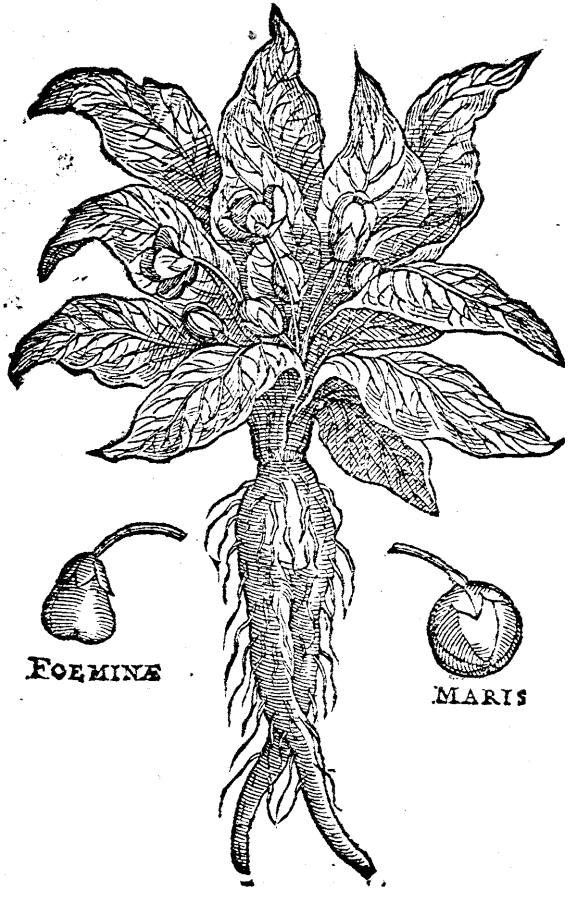

Digitized by Google

De mandragora.
cap. xxviii.

Mandragoras *Mas est & Fœmina; vt etiã Dioscorides ait.*

Mari folia sunt magna, longa, lata, læuia, dilutè virentia, veluti Betæ, sed maiora ampliorag3 & resupina. flosculi in singularibus pediculis inter hæc exeunt, herbaceo candicantes colore: mala inde rotunda, lutei coloris, relucentis læuoris, soporifero odore suaueolentia; in quibus semina modicè plana & quasi resima. radix prolixa, crassa, candicans, subinde bifida aut trifida. 1

Fœminæ folia angustiora sunt & minora nigrioraq3: fructus pallidiores, minores, turbinati, sorbi aut pyri effigie, sed non minùs odorati: radix quoque prolixa, foris amplius nigricans, interiùs albida. Caret vterque caule, et folia ab ipsis promit radicibus. 2

In calidis regionibus, in syluestribus & montosis gignitur, veluti in Gargano Apuliæ monte. At in Germaniis satus tantummodò reperitur; & fœmina quidem perquàm rarissimè.

Μανδραγόρας & à nonnullis κιρκαία Græcis dicitur. et Circæa quidem à Circe illa venefica procurandi amoris artifice. Creditur enim huius radix ad amatoria facere. Appellatur et ἀντίμηλον, δρακία, ac vt notha habent, ξηράνδη, ἀντίμιον ἢ ἀντίμιον, βομβόχυλον: à Pythagora ἀνθρωπομόρφῳ: Latinis Terræ malum, terrestris malus, canina malus; Germanis Alraun: *officinæ & reliquæ nationes Græcam vocem retinent.*

Marem Dioscorides ait, à nonnullis μώριον dici. Describitur tamen ab eo & alius Mandragoras Morion, qui, quantum ex ipsa datur colligere descriptione, mari similis est, sed omnibus partibus minor. 1

Fœmina

Digitized by Google

2 *Fœmina μέλας μανδραγόρας, & Spadonias appellatur. Differt ab istis Mandragoris, Theophrasti Mandragoras, cuius superiore meminimus capite.*

Habet autem Mandragoras vincentem facultatem refrigeratoriam, vt Galenus ait, adeò vt tertij sit ordinis refrigerantium.

Dioscorides multas huius particulatim facultates enumerat, quarum tamen haud aliæ huic propriæ, quàm quæ narcoticam & somnificam eius potentiam consequuntur. Est hæc in cortice radicum maior quàm in reliquis partibus. Poma mitiora, cum pipere & aliis perinde calidis cocta edi posse feruntur.

Galenus etiam pomis nonnihil caloris & humiditatis inesse ait: radicis autem corticem esse valentissimum, & non tantùm refrigerare, sed & desiccare.

DE AVREIS MALIS. CAP. XXIX.

MALORVM *aureorum stirps caules habet rotundos, bicubitales aut ampliores, multis alis ramosos, succi plenos, facilè collabentes. foliis luxuriat multis, multipliciter dissectis, Agrimoniæ ferè foliorum modo, singularibus eorum, incisis. flosculi lutei sub foliis prodeunt; excipiunt hos fructus rotundi, profundis crenis striati, mediocris mali magnitudine, per maturitatem aut pulchrè rubentes, aut auri luteo relucentes colore, in quibus copiosa humens medulla succi instar; qua semen conditur. Tota herba grauem fœtidumq; odorem spirat, è viridi colore inalbicat, & aliquantulum hirsuta est.*

Seritur subinde in hortis. Eodem quo sata est anno fructum, & quidem Autumno, perficit.

Nostra

Digitized by Google

Digitized by Google

Nostra ætas Aurea mala appellat: Itali Pomi d'oro: Germani Goltopffel: *Galli* Pomme d'amours, *id est, Amoris poma.*

Alia sunt aurea mala, de quibus fabulãtur Poëtæ, hortorum filiarum Hesperi; quibus custos adhibitus fuit Draco, quem ab Hercule interfectum ferunt.

Facultate autem hæc mala aurea, cum vniuersa ipsa herba refrigerant, aliquanto tamen minùs quàm Mandragoras.

Poma à nonnullis cum pipere, sale & oleo præparata ac cocta eduntur. Præbent autem corpori alimenti quidē perquàm exiguum, & hoc ipsum prauum ac vitiosum.

DE MALIS INSANIS.
CAP. XXX.

MALA *insana appellata humilis producit herba. caulis ulus breuis est, pauci ramuli, sed lata sunt folia, maiora, crassiora, candidioraq; quàm Solani, ambitu nonnihil sinuata, ad Xanthij nonnihil accedentia. flosculi albicante aut purpurascente colore speciosi, stellæ modo radiati, luteis in medio staminibus. fructus calyci inhærens à mediocris longitudinis pediculo dependet, subinde oblongus gallinacei oui forma & magnitudine; quandoq; mali instar rotundus, nonnunquam candidus, sæpiùs purpurascens.*

Annua & hæc stirps. Sata Vere, Autumno fructifera est.

Peregrina quoque Germaniæ ac Galliæ. Sed in Aegypto passim in arenosis campis vel sponte gignitur, fructus adferēs duplo aut triplo maiores, quàm in Gallia aut Germania: vt quidem Petrus Bellonius in Singularium suorū lib. 11. *scriptum reliquit.*

Iudicauit

Digitized by Google

Digitized by Google

Iudicauit idem Theophrasti Malinathallam esse. Apud Insubres Melongena; ab Hetruscis verò Petranciani, vt quidem ait Matthiolus, dicuntur. alij Melanzana vocant: Latinè Mala insana: Germani Melantzan/doll opffel: *Galli* Pommes d'amours, *&* Verangenes. *posterior appellatio Hispanis & Belgis innotuit.*

μαλιναθάλλαν. *De Malinathalla autem sic Theophrastus: Locis arenosis (in Aegypto) haud procul à fluuio nascitur terrenũ, quod μαλιναθάλλαν appellant, figura rotundum, magnitudine Mespili, sine nucleo: folia vt Cypeiros mittit. hæc (radicem nempè Loti Corsium appellatam & Malinathallam) incolæ legentes in βρύτῳ hordeaceo coquunt, dulcia admodũ redduntur, hiq; pro bellariis vtuntur.*

Quæ sanè verba, Mala insana, haudquaquam Malinathallam, sed differentem omnino esse stirpem ostendũt. Malum etenim ipsum Mespilum magnitudine excedit: folia autem herbæ non sunt Cypeiri.

Caterùm mala insana apud Aegyptios, teste Bellonio, cocta sub cineribus, vel in aqua, aut etiam fricta singulis ferè diebus & mensis inferuntur, & eduntur. Hermolaus Barbarus ex oleo, sale & pipere fungorum modo coqui et mandi refert.

Qualicunq; autem tandẽ vel cocta vel præparata modo esitentur, mali sunt succi, & nullam aut omninò exiguum præbent alimentum.

DE STRAMONIA SIVE POMO SPINOSO. CAP. XXXI.

STRAMONIÆ *caulis cubito non rarò altior, digitum crassus, in pauculos ramulos diuiditur: folia eius lata, sinuata & acuminata, maiora longioraq; quàm Solani aut*

Digitized by Google

a

Digitized by Google

aut Malorum insanorum. flos ex oblongo denticulato calyce exit, magnus, cādidus, calathi effigie, Conuoluuli maioris floris æmulus, sed tamen omnino maior ac amplior, et per oras angulosus, staminibus q3 aliquot albidis in medio. fructus succedit singulis rotundus, breuibus, crassis, non tamen acutis spinis asper, magnitudine ferè nucis regiæ, putamine suo nondum exutæ, aut maior; in quibus semina et magnitudine & forma Mandragoræ. Odor herbæ caput nonnihil aggrauat: floris gratior Lilio accedit, sed tamen & soporiferus.

Rara & peregrina stirps est. Vere seritur: si ferueus serenaq3 Aestas fuerit, fructus Autumno in Belgio perficitur; secùs non facilè.

Stramoniam nuncupant, & Pomum siue malum spinosum: nonnulli Coronam regiam: alij Melospinum: Græci nostri tēporis παροκόκκαλον aut potius βαρυοκόκκαλον, quasi nucem grauantem & torporem ac molestiorem somnū inducentem: Itali hinc, vt quidem apparet, Paracoculi; Germani Stechopffel *vocant: Belgæ* Dozen appel: *Galli* Pomme de Peru: *Valerio Cordo Hyoscyamus Peruuianus: Matthiolo verò atq3 aliis Nux Methel Arabū esse videtur. Nucem autem Methel Serapio cap.* CCCLXXV. *fructum esse scribit similem Nuci vomicæ, cuius semen sit veluti Mandragoræ; cortex asper, sapore gratus ac virtuosus: qualitas quarto ordine frigida. Aloysius Anguillara Stramoniam Hippomanes illud Theocriti esse suspicatur, quo in Pharmaceutria equos in furorem agi refert. Crateuas siquidem, quem eius citat interpres, Hippomanis plantam fructum habere scribit, vt Cucumeris syluestris spinosum.*

Nux Methel Serapionis.

Hippomanes.

Facultate autem Stramonia soporifera ac narcotica, frigida etiam quarto ordine, Mandragora non inferior.

Digitized by Google

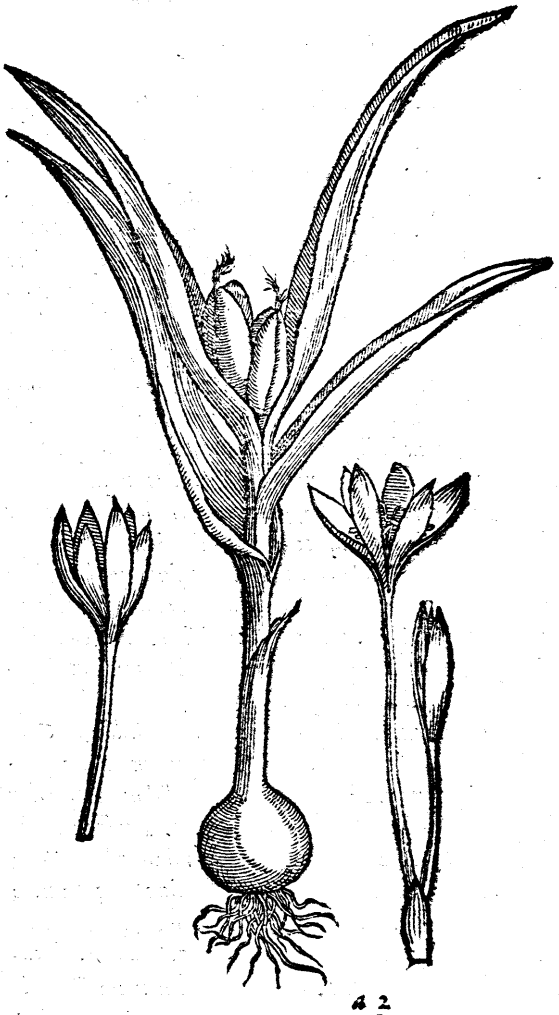

Digitized by Google

De colchico et hermodactylo.

cap. xxxii.

Colchico *folia terna, aut quaterna oblonga, lata, læuia, pinguia, Lilij albi foliis & forma ac læuore satis similia; inter quæ medij in breuibus pediculis exeunt duo, tres, aut quatuor, instar siliquarum folliculi, triangulares, craßi, oblongi, per maturitatem in tres sese explicantes partes; semine pleni rotundiusculo, è ruffo colore nigricante; quo maturo folia vnà cum cauliculis intercidunt. Paulò ante Autumni æquinoctium in breuioribus, tenerioribus, albicantibus pediculis flores erumpunt (nullis iam apparentibus foliis) Croci floſculis & forma & colore aßimiles, dilutiùs tamen cærulei; ſtaminibus internis pallidè luteis. radix bulbo ſimilis, turbinata, ab vna parte in planum compreßior rimam ſiue ſulcum, cùm floret, habens, reliquo tempore non apparentem: tunicis conueſtitur nigricantibus; fibras aliquot inferiùs demittit. bulbus ipſe carnoſus candidus, lacteo ſucco manans, dum quidem viret & recenter è terra erutus: reſiccatus etenim rugoſus & foris interiusq; nigricat, aut etiam obſcurè rubeſcit, teſte Val. Cordo. ſapore autem eſt dulci, amaritudinis tamẽ exiguum ſaliuam eliciens ſubſequitur.*

Vulgare autem iſtud Colchicum Italiæ, Galliæ, ac Germaniæ eſt: vbi in humidis ſed tamẽ pinguibus ac latis pratis exit, & non rarò in montium conuallibus. Reperitur etiam nonnullis locis, foliis anguſtioribus. Dioſcorides in Meſſena & Colchide enaſci tradit. Germinant folia Vere; circa æſtiuum ſolſtitium ſiliquæ cum ſemine maturantur; flores circa Autumni æquinoctiũ, vt diximus, reperiuntur.

Κολχικὸν Dioſcorides appellat: pleriq; ἐφήμερον. eſt tamen et aliud ἐφήμερον non lethale. Latinè à nonnullis Bulbus

Digitized by Google

bus agrestis: *Germanis* Zeitlosen: *nostris* Titeloosen: *Gallis* Mort au chien: *vulgò Hermodactylus.*

Sed tamen quo in medicamentorum compositionibus Hermodactylo vtimur, ab isto differens est. Bulbus nempè huic magnitudine & forma satis respondens, verùm resiccatus, & albidus permanens, neutiquam rugosus, modicè durus, tundiq; facilis, cuius puluis candidus est. Hermodactyl.

Valerius Cordus Colchicum quoddam reperiri scribit superioribus simile, sed flore candido & radicis bulbo, cùm resiccatus est, inalbicante interiusq; candidissimo; cuius contusi puluisculus speciem exhibeat farinæ triticeæ; sapore suaui ac dulci. Hoc in Germania, inquit, non nascitur, sed aliundè infertur. Et verisimile est albidi istius & peregrini Colchici radices esse, quæ in officinis Hermodactyli nomine veneunt: nihilq; aliud Hermodactylum istum esse, quàm albæ candidæq; radicis Colchicum. Qui tamen verè Colchicum non est; neq; propriè Colchicum dicitur.

Atque ita duo erunt vnius generis: legitimus videlicet Hermodactylus, candida & foris & intus radice; & spurius Hermodactylus, siue pernicioſum Colchicum, nigricante aut rubente foris, interiusq; bulbo.

In hac sententia fuisse Auicennam, quæ ab eo scripta sunt cap. CCCLII. *ostendunt. Hermodactylum siquidem, ait, radicem esse plantæ habentis rosas (id est flores) albos aut citrinos (rectiùs purpureos) & meliorem esse album: rubentem & nigrum malos, ac pernicioſa venena.*

Cæterùm Hermodactylus exteriùs interiusq; albicans vim habet purgandi; priuatim arthriticis, inquit Paulus, tunc cùm humores fluunt, exhibetur: verùm stomacho aduersatur. At nigri & rubentis Hermodactyli siue Colchici radix, in cibo accepta strangulando enecat, similiter vt fungi; Dioscorides auctor.

Digitized by Google

Haud autem admirandum tam dissimiles esse facultates colore differentibus. Nam & Agaricus candidus medicinæ, & ad purgationes vtilis est; niger verò pernicios⁹. Et Rosæ cãdidæ aluum leniunt; rubræ verò eandẽ adstringũt. Ipsius etiã loci ac regionis diuersitas ad facultatum mutationẽ subinde plurimum facit. Persea in Perside exitialis, in Aegyptum translata cibo idonea facta. Taxi vmbra Narbonæ periculosa; alibi innoxia.

Ita Hermodactylus in calidis locis & regionibus, à Sole excoctus facilè resiccatur, candidusq; & foris & interiùs permanet; in Colchide verò ac aliis frigidioribus humidioribusq; regionibus, crudo ac superfluo humore redundans, rugas arescens cõtrahit; & fungosus redditus rubescit aut nigrescit: ac non modò colore permutato; sed etiã & substantia eius corrupta, pernicios⁹ efficitur.

De cicvta, cap. xxxiii.

Procero, *ferulaceo, glabro, laui, eoq; crasso, intus inani, dilutè virenti, nõnullis tamen subrubentibus veluti serpentum maculis respersо culmo, supra tres non rarò cubitos Cicuta assurgit; vmbellæ fastigia occupant; candidi in his flosculi; semina posteà Anisi æmula aliquantò candidiora; radix dodrantalis, crassitudinis digiti, candida, & quando caulem facit interiùs caua, priùs solida. Ingratum, grauem fœdumq; ipsa tota spirat herba odorem.*

Circa oppida & pagos abundat locis vmbrosis & pinguibus, prope fossas aggeresq;, agrorum pratorumq; sepimenta.

Cum floribus Iulio: semine prægnantem Augusto ac seriùs videre est.

Græcis

Digitized by Google

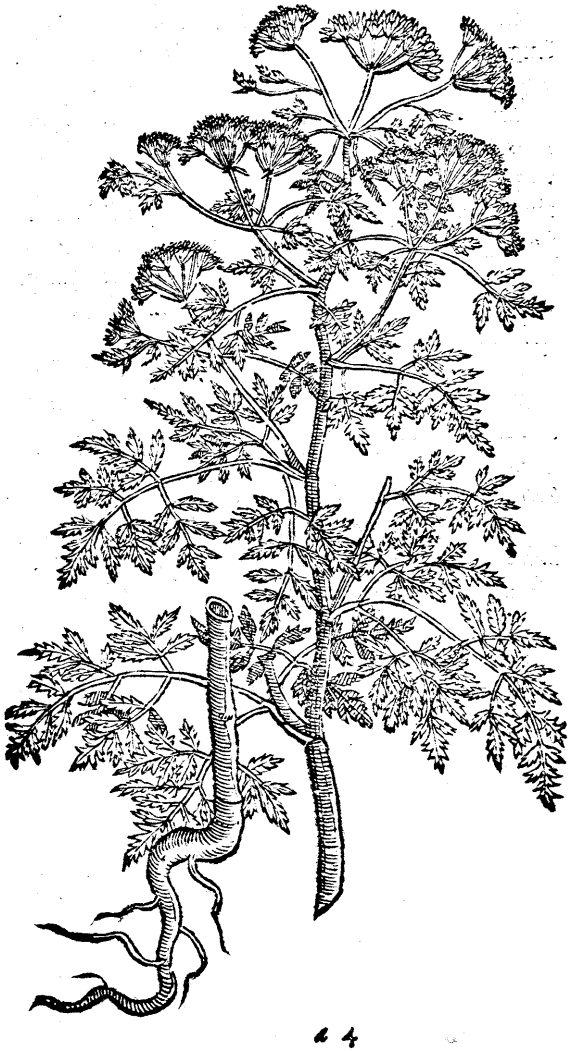

Digitized by Google

Græcis κώνειον, *Latinis Cicuta est*: *Germanis* Schierling/wurzerling: *Brabātis* Scheerlinck/dulleketuel: *Hispanis* Ceguta y Canaheia: *Gallis* Cigue.

Extremè, vt Galenus testatur, refrigerantis est facultatis. Temerarium fuerit hanc vel puerorum testibus, vel virginum mamillis imponere, incremētumq; harum partium eo modo reprimere. Præter enim quòd partes illas facilè efficiat contabescere, cordi quoque ac iecinori foris admota etiam obest: tametsi multò magis intrò assumpta. Est etenim ex lethalium numero, frigiditate sua, vt Dioscorides refert, enecans.

Remedio est, Plinius ait, priusquàm perueniat ad vitalia, vini natura excalfactoria: sed in vino pota irremediabilis existimatur.

Athenienses in interimendo sapientissimo philosopho Socrate Cicuta vsos, Plato refert.

Quàm grauiter & periculosè hallucinantes officinæ, huius semine loco seminis Harmel, id est, Rutæ, quandoq; vsæ fuerint, explosoiamdudum errore, notissimum est.

Finis libri quarti.

Digitized by Google

APPENDIX VARIARVM ET QVIDEM RARISSIMARVM NONNVLLARVM STIRPIVM AC Florum quorundam peregrinorum elegãtissimorumque, & icones omnino nouas nec anteà editas, & singulorum breues descriptiones continens: cuius altera parte vmbelliferæ multæ exhibentur.

REMB. DODONÆO MEDICO AVCTORE.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXXIIII.

Digitized by Google

REMBERTI DODONÆI IN APPENDICEM AD LECTORES PRÆFATIO.

CIRCA icones, quæ Purgantium aliarumque eò facientium herbarum historiæ debentur, cùm solliciti essemus, candide lector, atque in conquirendis herbis occuparemur; occurrerunt in amicorũ hortis ac amœnissimis viridariis nonnullæ, & ad præsentem quidem non facientes historiam, sed tamẽ quandoque & suo tempore desiderãdæ, quas vnà cum aliis depingendas putauimus.

Cùm enim subinde accidat vt pleræque ad manum non sint, quando depingendæ requiruntur; non abs re, nec temerè me *facturum* existimaui, si obuias & nunc vltrò sese offerentes, curarem figuris elegãtibus exprimendas. Peregrinæ siquidem & aliundè in Belgium illatæ, Hyemis aut cæli solíve incommoditate, aut aliàs sua etiam natura facilè pereunt ac nolentibus intercidunt. Sed & nõ rarò vulgares oportuno & quo vigent tempore, legere commodum aut oportunum non est.

Atque hinc est, quòd in præsenti Purgantium historia, tum & in aliis præcedentibus Florum ac Frumentorũ, pleraſque desiderari contigerit. Maluimus enim (vbi videlicet stirpes viuæ ad manum non essent) nullas addere, quàm ex deprauatis aut effictis deteriores imagines exhibere.

Sunt autem imaginum huius Appendicis, quę-

dam

Digitized by Google

dam vel ad Florum, vel etiam ad Frumẽtorum historias; plures verò & aliò referendæ. Vmbelliferæ quoque multæ sunt, quarum conceptam historiam, cùm pro voto nõ daretur absoluere, quas earum parauimus icones, in huius appẽdicis alteram digessimus partem.

Adiecimus singulis formæ breues descriptiones, quas addere operæpretium omnino duximus. Nisi enim hæ coniungantur, parum aut nihil vtiles figuræ. Nequeunt siquidem figuræ colorem, odorem, saporem, qualitatemque explicare: magnitudinẽ rarissimè referunt. tempora erumpendi, natalesque locos ostẽdere quo modo poterũt?

Descriptiones hæc docẽt: per quas magnitudo, altitudo, amplitudo, & foliorum ac caulium totiusque plantæ color, sapor, reliquæque qualitates cognosci possunt: loca natiua, & quæ ab ipsis amãtur, inueniri: germinandi, floreſcendi, ac fructum maturãdi tempus exprimi: scitu necessaria ad stirpium notitiam contendenti, quæ ipsæ icones, vt diximus, præstare nullatenus possunt.

Non tamen hæc eò scribimus, quòd damnãdas aut reiiciendas icones velimus, sed vt solas nõ sufficere admoneamus; & parũ aut nihil absque descriptionibus herbarum studiosis prodesse.

Neque enim vnquã probare iudicium, aut laudare sententiam potuimus eorum, qui icones omnino reiiciunt ac nihili ducunt.

Nam tametsi Galenus, quod Cornarius adfert, alicubi fortassis icones minùs laudet, non alias tamen improbat, quàm ab iis factas ac depictas, qui

stirpes

Digitized by Google

ſtirpes ipſas coràm non vidiſſent; ſed ex notis tantùm nonnullis expreſsiſſent. Atque huiuſcemodi certè omnes omnino improbandæ ac reiiciendæ ſunt. Rariſsimè ſiquidem accidit, tales legitimam formam ipſarum ſtirpium referre.

At legitimas verasque icones ad viuarum plantarum imitationem elegãter & artificiosè delineatas, neque Galenus ipſe, neque veterũ quiſquam, ſi ſupereſſent, improbaret aut vituperaret: ſed ecõtrà omnes amplecterentur, laudarent, iudicarentq; ad ſtirpium notitiam quamplurimùm conferre.

Exhibent namque icones ritè ac bene depictæ, ideam quandam, & quidem talem, qualem etiam attentiſsimus aliquis ex abſolutiſsima ac diligentiſsima deſcriptione animo ſtatim concipere nequit, qua ſemel ex imagine concepta, faciliùs & ipſam deſcriptionẽ intelligit, & oblatã obuiamque ſtirpem agnoſcit.

Atque hanc ob cauſam anniſi ſemper fuimus, imagines noſtris addere hiſtoriis.

Vtiles autem præcipuè his ſunt, qui viua demõſtrantis voce & ad herbas deducentis manu deſtituuntur. hinc enim ſubſidij plurimum accipiunt, & deſcriptas ſtirpes faciliùs agnoſcũt. Quibus autem præceptor contigit, ſtirpes coràm oſtendens, non tantùm iconibus opus habent. non ſunt tamẽ omnino inutiles, nam ad memoriæ confirmationẽ plurimùm ipſis conducunt.

Inter hortos verò, è quibus nobis præſtita eſt haud exigua ſtirpiũ multitudo & locuples varietas, longè ampliſsimus ac ditiſsimus eſt generoſi

ac

Digitized by Google

ac verè nobilis viri D. Ioannis Brancionis cultiſsimus hortus, quem & complures exteri, ſed plurimùm locupletat clariſsimus ac doctiſsimus D. Alfonſus Pancius illuſtriſsimi Principis Ferrariæ Ducis medicus, ac ſimplicium tum & Medicinæ publicus profeſſor.

Deinde & hortus doctiſsimi ac nobiliſsimi D. Ioannis Boiſoti Bruxellenſis, cuius liberalitate & fauore rariſsimarum icones acceſſêre.

Iã & ex Petri Coudebergij Antuerpienſis pharmacopœi diligentiſsimi; ac conciuium noſtrorum Georgij Rhetij & Raphaëlis Coxiæ præclaris ac luculenter inſtructis viridariis, nõ exigua quoque facta eſt acceſsio.

Frui autem iſtis poterunt ſtudioſi, intereà dum ſingulas in ſuas claſſes digerere, & tandem reliquã hiſtoriam abſoluere meditamur.. Vale. Mechliniæ, anno M. D. LXXI.

APPEN-

Digitized by Google

APPENDICIS
PARS PRIOR.

De dentariis.
CAP. I.

1 DENTARIÆ *duæ sunt. Prioris cauliculus dodrantalis: folia Cannabis aut Pentaphylli modo, quinque ad vnum hærent pediculum, oblõga, lata, ambitu serrata: floſculi Leucoïs ſimiles colore, è punico colore ſubpurpurei; ſiliquæ etiã quales Leucoïs, in quibus ſemina. radix oblonga, inæqualis, multis craſſis exaſperatur ſquamis.*

2 *Alterius Dentariæ folia haudquaquam Pentaphylli, ſed veluti Fraxini digeſta, ῥάχιν ſiue coſtam habent mediam cui annectuntur; ſunt verò ea oblonga, latáq3, & crenis ſecundum margines inciſa, crebrò ad vnam coſtam ſeptena: flores candidi, & quæ ſequuntur ſiliquæ, prioris ſimiles. radices quoque aſperæ & ſquamoſæ, ſed tamen nonnihil quàm prioris minùs.*

Ambæ ad Leucoïj genera referri poſſe videntur. Peregrinæ ſunt, nec vires habent nobis exploratas.

Matthiolus priorem harum pro altera Dentaria depingit, ſed abſq3 floribus ac ſiliquis, & inter Symphyta ac ſolidagines reponit. Quam ille primam Dentariam facit, Valerius Cordus Anblatum nominat: ſi nos pictura non fallit.

De

Digitized by Google

Digitized by Google

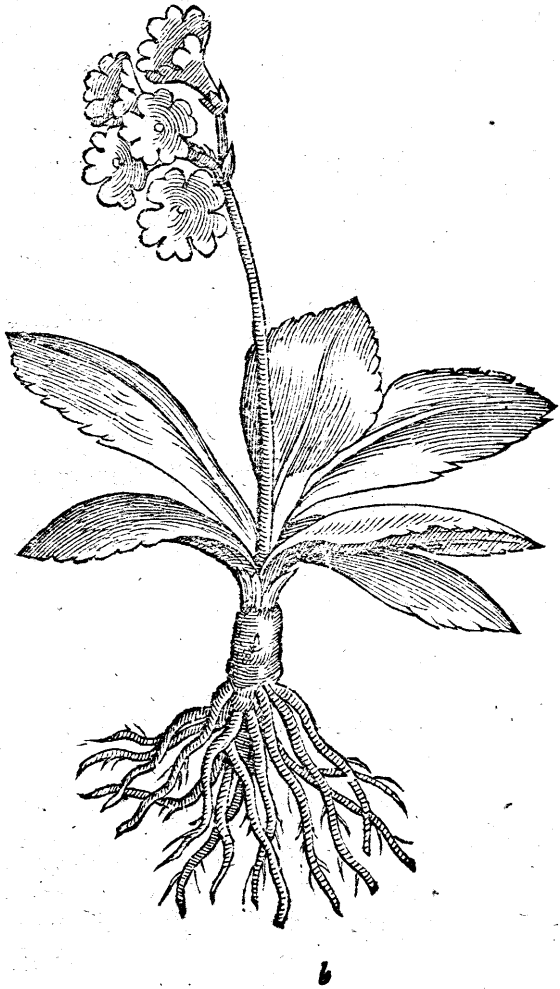

b

Digitized by Google

DE VRSI AVRICVLA. CAP. II.

AVRICVLA vrsi à nonnullis dicta ex genere est Phlomidum siue Verbasculorum, quæ Primulæ Veris vulgò appellantur. folia eius veluti illarum lata & oblonga, sed omnino crassiora, carnosioraq3, ac læuia, nequaquam pilosa, secundum margines exiguũ serrata; inter quæ medius prodit coliculus, in cuius fastigio flosculi terni, quaterniue, aut quini exigui, luteo pallentes colore, quales Verbasculis. radix oblonga, crassa, foris nigricans, materia intus candida, fibris multis capillatur.

In Heluetiæ, Valesiæ, Sabaudiæ, & nonnullis aliis Italiæ vicinis Alpibus reperitur: & in rupibus quidem saxosis, altioribus aridioribusq3 locis minor ac tenerior: lætiore verò solo ac inferiore montium parte lætior, maior, amplioribusq3 luxurians foliis.

Primulam Veris Alpinam alij appellant: Lunariam arthriticam Gesnerus: nonnulli folium montanum.

DE EPIMEDIO. CAP. III.

QVOD pleriq3 Epimedium vocant, rarum & peregrinum est φύτον. folia eius ampla, numerosa & creberrimè ter trina, rarò plura, ab vno tereti tenuiq3 dependent pediculo. sunt autem ea Hederæ foliorum figura, lata, acuminata, duriuscula & per circunferentiam veluti serrata. assurgit inter hæc tenellus & teres dodrantalis cauliculus, perquàm elegantes progignens flosculos, forma quadrangulares; quorum rubent margines, interiora lutea, medij verò virent apices. rubet & exteriore ac auersa parte

Digitized by Google

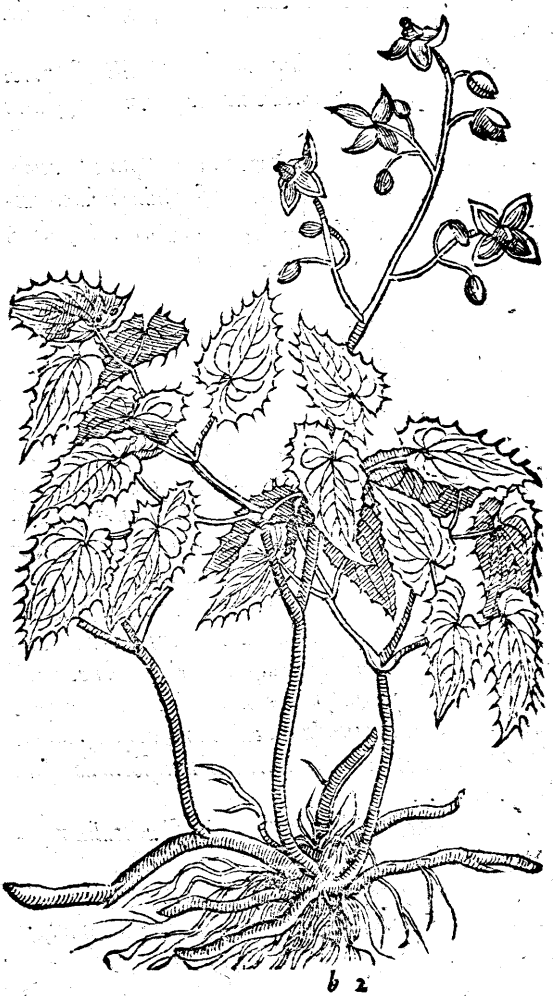

Digitized by Google

parte floſculus, ſed diſcurrentibus rectis candidisq; ſtriis variegatus. radix multas in obliquum propagines emittit. inferiùs fibroſa.

Legitimum eſſe Epimedium non fuerit facilè affirmare. Dioſcorides ſiquidem Epimedio neque florem neq; ſemen eſſe ſcribit.

In frumentorum hiſtoria cap. CVIII. *Epimedij quoq; iconem quondam dedimus, ſed hanc ſecunda eiuſdem editione deleuimus. Epimedium quale Dioſcorides deſcribit, nondum in notitiam noſtram peruenit.*

DE DENTE CANINO ET EPHEMERO. CAP. IIII.

DENTI *canino folia exeunt latiuſcula, bina, ternáve, Allij vrſini aut Lilij ſimilia, at minora & rubro maculata, humum verſus reflexa. ſurgit ab his tenuis pediculus dodrante non maior, è cuius faſtigio floſculus dependet è ſenis foliolis, totidemq; è medio prominentibus cum ſuis apicibus ſtaminibus, Lilium ſyluęſtre, cùm forma, tum repandis extrorſumq; reflexis foliolis referens, verùm minor; colore ſubinde candidus; aliquando eleganti nec tamẽ intenſo rubore purpureus; non rarò medio inter vtroſque. capitulum ſequitur rotundum, exiguum; in quo ſemina. radix oblongum & tenuem refert bulbum, fibras deorſum quoq; dimittens.*

Fertur in Mutinenſibus ac Bononienſibus Italiæ montibus reperiri.

Satyrium pleriq; appellant, et quidem Erythronium dictum. deſideratur tamen & in radice magnitudo mali, & alia nonnulla.

In

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

In Matthioli commentariis lib. IIII. cap. LXXX. huic similis (sinō eadem est) herba pro Pseudohermodactylo depingitur. Quòd si autem hæc est, perperàm & contra omnem veritatem duo addūtur bulbi. Nequaquam enim geminata ei, sed vnica tantùm tenuis bulbi specie radix est.

Ephemerō Dioscoridis esse posset, si in descriptione paucula aliter se haberent. Lilium siquidem syluestre foliis, ac floribus minoribus tenuioribusq; refert. radix vna oblonga digitalis crassitudinis, oblongo ac tenui bulbo, vti scripsimus, similis. Deest illi caulis Lilij æmulus: syluestris tamē Lilij aliquo nihilominus modo, depēdente deorsum, repando flosculo referre posset.

Dioscorides Ephemeron ait à nonnullis appellari ἥμερον ἄγριον; malim legere κρίνον ἄγριον. Nam si folium caulesq; Lilij, citiùs Lilium syluestre, quàm syluestris Iris videtur nuncupandum. Locus Dioscoridis animadversus.

Matthiolus aliud Ephemeron eodem loco exhibet, quod in hortis Belgij aliter, quàm ab eo depingitur, enatum est. Prodiit siquidem foliis oblōgis, latis, duriusculis, veluti Isatidis, sed tamen minoribus; cauliculis compluribus rotundis, cubito altioribus, non absque adnatis; quos superiùs Quinquefolij candidi cōuestiunt flosculi, haud magni, successiuè prodeuntes. semē succedit in rotundis capitulis exiguum. crassis & multis fibris capillatæ radices. Verùm istud cum Ephemero Dioscoridis parum, immò nihil conuenit. Ephemeron Matthioli.

Digitized by Google

Digitized by Google

De iride tuberosa. cap. v.

Tuberosæ *Iridi folia ferè Chamæ-iridis, oblonga & angusta: tenuis cauliculus: flos in cacumine forma Iridis, minor angustiorum & foliorum, obscurè virens, & quo aliis fimbria loco, nigricans. capitulum satis magnum semine perfecto dependet, in tres rimas fatiscens. semen rotundum ochro minus, initio inalbicat. non vnius formæ radix: ante florem duo aut tres veluti bulbuli cohærēt; hoc enato, in plures singuli extuberant propagines; quarum nonnullæ digitum referunt: vnde illi Hermoudactylo à plerisq; nomen.*

Iridis syluestris genus esse potest; haudquaquam Ephemeri.

Sunt qui affirment hunc esse, quem Matthiolus pro vero depingit Hermodactylo. Eius tamen pictura parū cum nostra conuenit.

De ornithogalo narbonensi. cap. vi.

Ornithogalon *istud differens haud parum est à duobus illis, quæ historia nostra de Floribus cap.* LIII. *alterius editionis depingūtur. Sunt folia huius oblonga & tenuia, & quàm aliorum angustiora: caulis tenellus, culitalis, aut procerior; nullis conuestitus foliis; floribus verò exornatus quàm plurimis, à medio fastigium petentibus; qui foris ac extrinsecus herbacei sunt, patentes verò interius lactei candoris visuntur. Phalangij flores referentes. fructus triangularis est lobus; in quo semina. oblongus pro radice bulbulus est.*

Digitized by Google

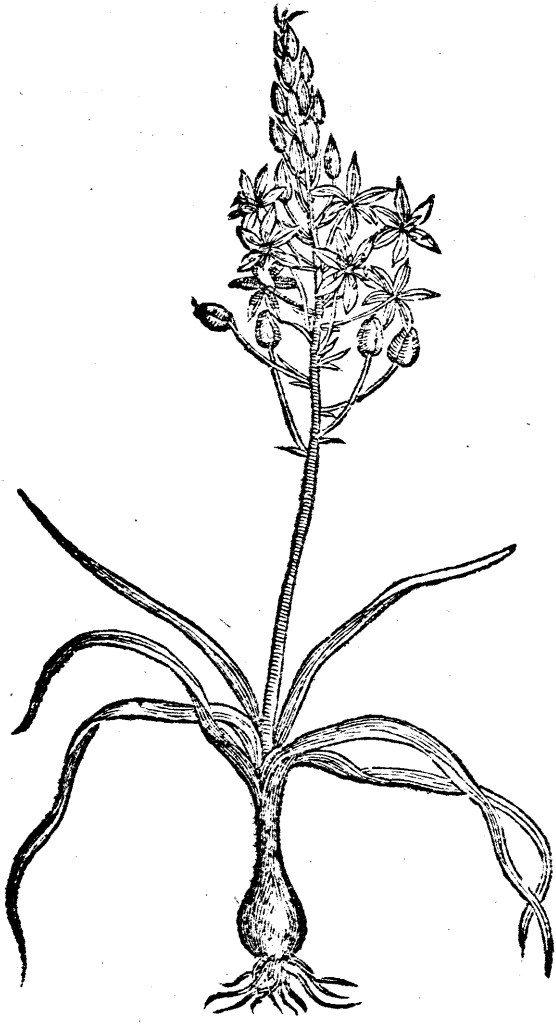

Digitized by Google

In Narbonensi Gallia ac iuxta Monspelium in agris frumenti feracibus gigni refertur.

Sunt, qui Dioscoridis legitimum Ornithogalon esse existiment. At nostra nobis pro legitimis magis placent.

DE MVLTIPLICI NARCISSO LVTEO, ac Meleagride flore, item & aliis ad Florum historiam referendis.

CAP. VII.

NARCISSVS *multiplex, eius species est, quē in Florum historia cap.* LVII. *descripsimus, à quo solo flore foliola multiplicante differt. Colore siquidem totus luteus est; folia quoq; ac bulbi conueniunt.*

Meleagris differens à Narcissis est, Tulipæ similior; cæterùm minor ac deorsum dependēs: è senis quoque componitur foliolis: flos pulcherrimus, violaceo colore purpurascens, quem dilutè admodum purpureæ ac quasi albicantes, ordine concinno digestæ, ac intermixtæ maculæ, elegantissimam varietatem conferentes, commendant: & foris quidem. Interiore parte nigricantibus sparsim dispositis liturис, circa basim maioribus ac frequētioribus exornatur. Stamina huic quoq; sunt sex, et medius pistillus, colore sublutea. caulis tenuis; circa quem subinde quina, oblonga angusta foliola, è virore candicantia. radix bulbosa, rotunda & albida est. Meleagris flos.

Circa Aurelios in Gallia Celtica repertum accepimus. Aprili mense in Belgio flores vigent.

Nonnulli Fritillariam vocant: nobis rectiùs Meleagris dici potuisse visus fuit. Meleagridis siquidē auis plumas, si non coloris specie, attamen varietate & dispositione magnitu-

Digitized by Google

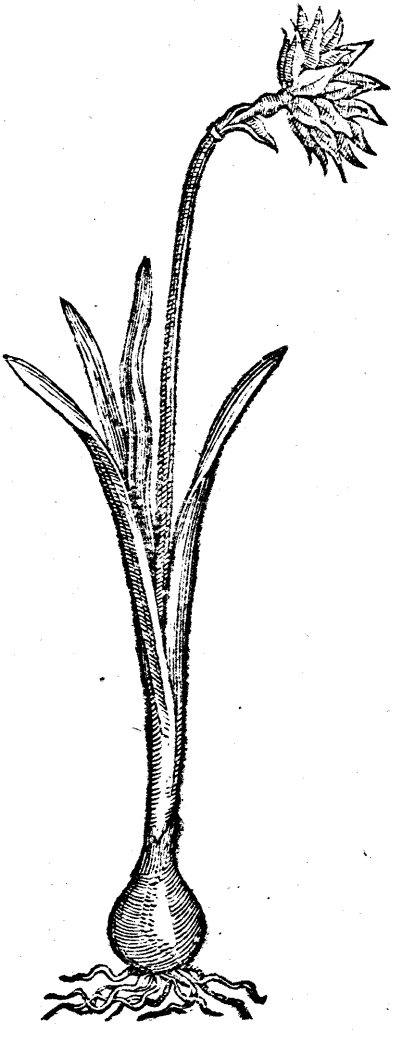

Digitized by Google

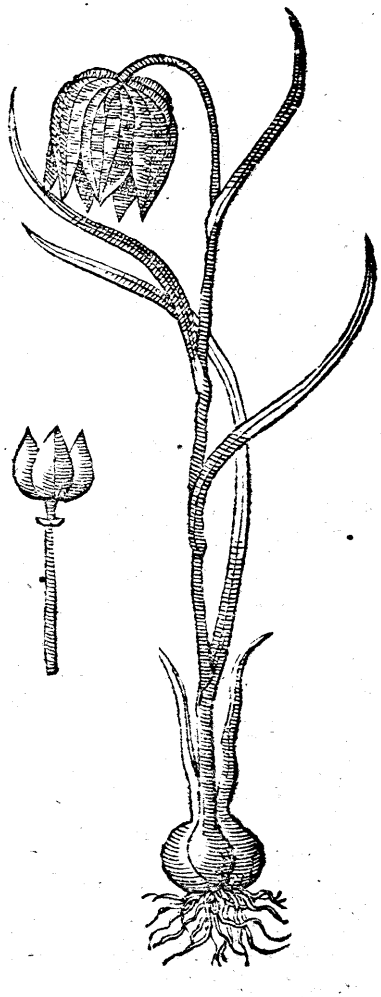

Digitized by Google

gnitudineq; maculatum refert. Meleagrides siquidē aues variis sparsæ sunt plumis.

Cæterum præter hos occurrerunt complures alij flores tum & stirpes quædam, ad Florum quoque historiam pertinentes: vt Linaria odorata, Hypocistis, Hemerocallis Valentina, Asphodelus minor, Iris biflora, Crocus sylvestris, Hyacinthus Autumnalis maior, Narcissus totus candidus, Leucoion bulbosum Autumnale, Aster Atticus flore luteo, Stœcas folio serrato. quorum icones iam antehac doctissimi Caroli Clusij opera ac industria depictas, hoc loco putauimus non absre inserendas.

Linaria odorata referenda est ad cap. XXVI. *historiæ Florum, in quo aliquot quidem species, sed hæc tamen nō est descripta.*

Hypocistis cap. de Cisto XXIX. *descripta est.*

Hemerocallis Valentina differt non parum à Lilio non bulboso descripto cap. XXXV. *Ab Hispanis* Amormyas *appellatur, à nonnullis Pancratium flore Pseudonarcissi. Legitimam esse Hemerocallidem nō facilè fuerit affirmare. folia & cauliculus non conueniunt: in singulis apophysibus haudquaquam plures, sed vnicus insidet flos, colore quidem pallidè luteus, sed haud Lilij diuisura, at Narcissi lutei siue Pseudonarcissi æmulus. Existimatur à quibusdā Scillæ species, & quidem Epimenidia. Ab aliis pro Pancratio habetur. Exit in Narbonensi Gallia, ac in Hispania veluti iuxta Valentiam, vbi pro Hemerocallide ab aliquibus: vnde Hemerocallidi Valentinæ nomen.*

Asphodeli minoris mentio facta est cap. XXXVII.

Iridem biforam non modò Vere, sed & Autumno florē proferre cap. XL. *scriptum est.*

Crocus sylvestris satiuo haud multum absimilis est. Satiui descriptio habetur cap. quinquagesimo.

Hyacinthus

Digitized by Google

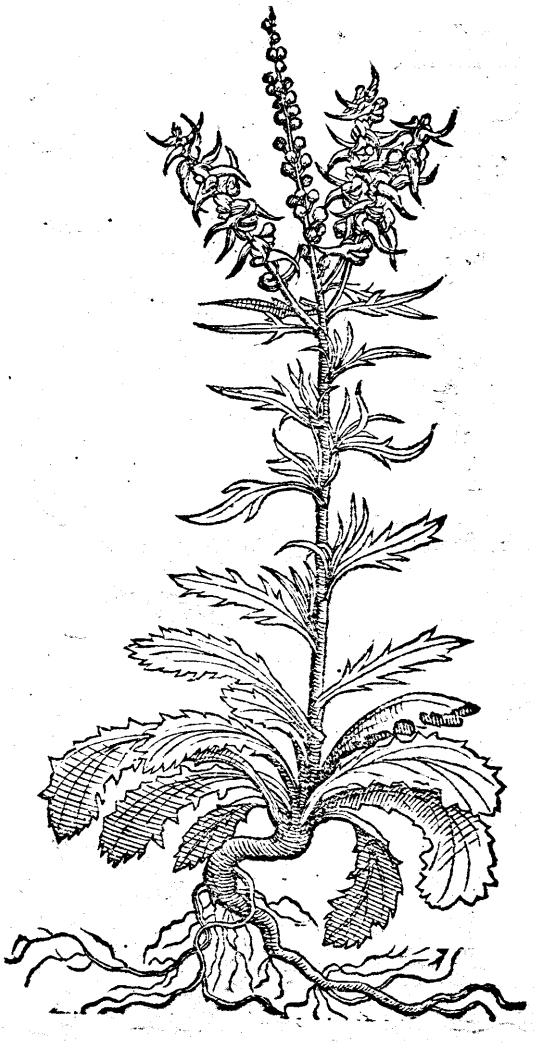

Digitized by Google

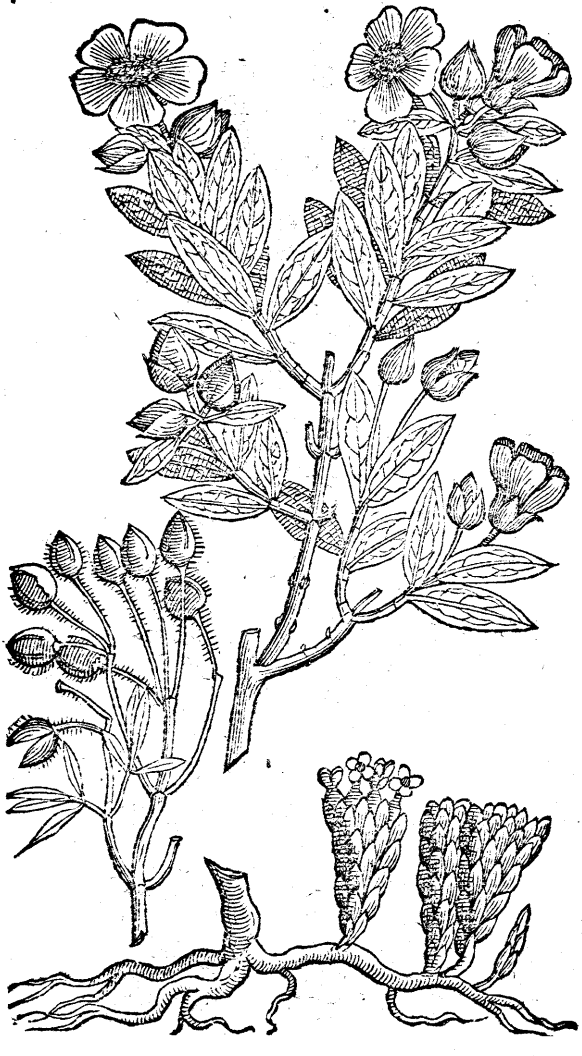

Digitized by Google

Digitized by Google

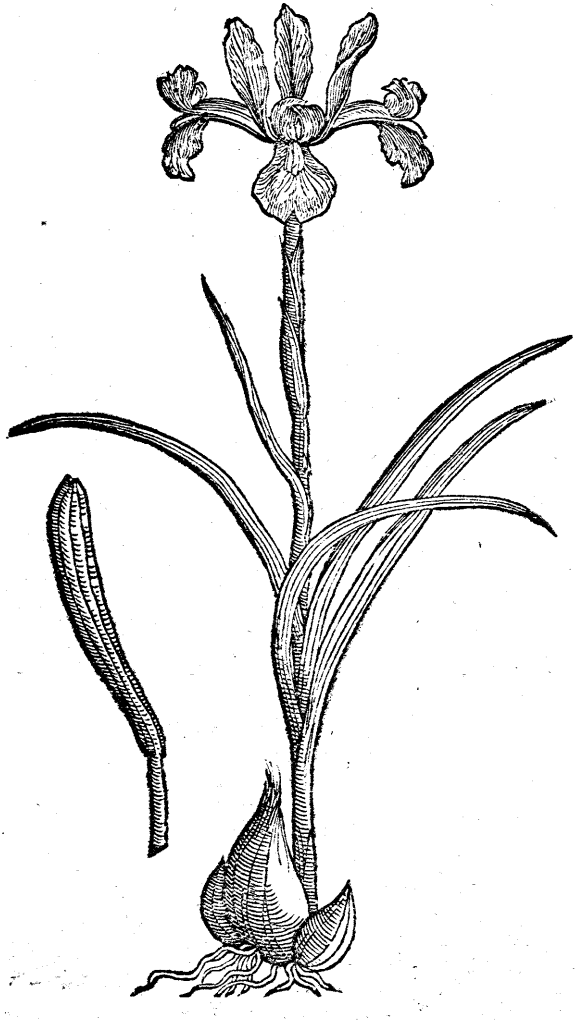

Digitized by Google

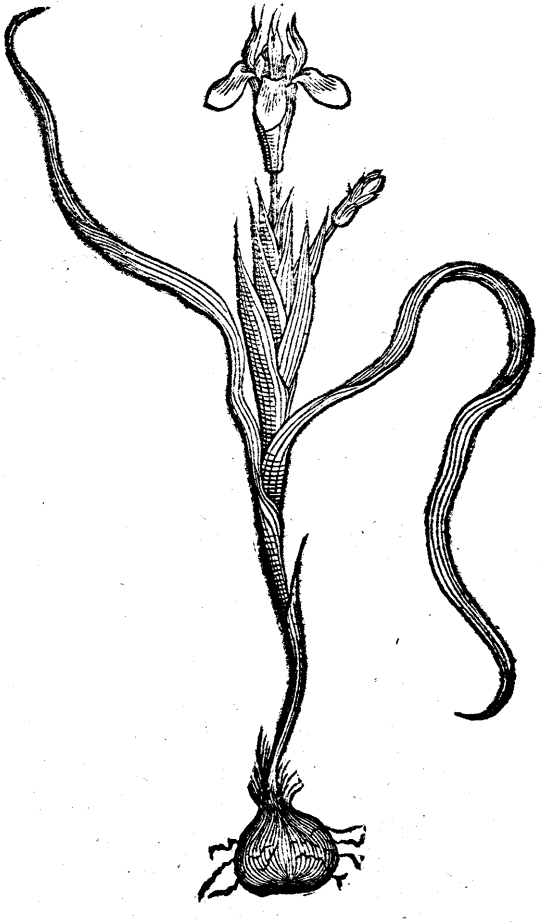

Digitized by Google

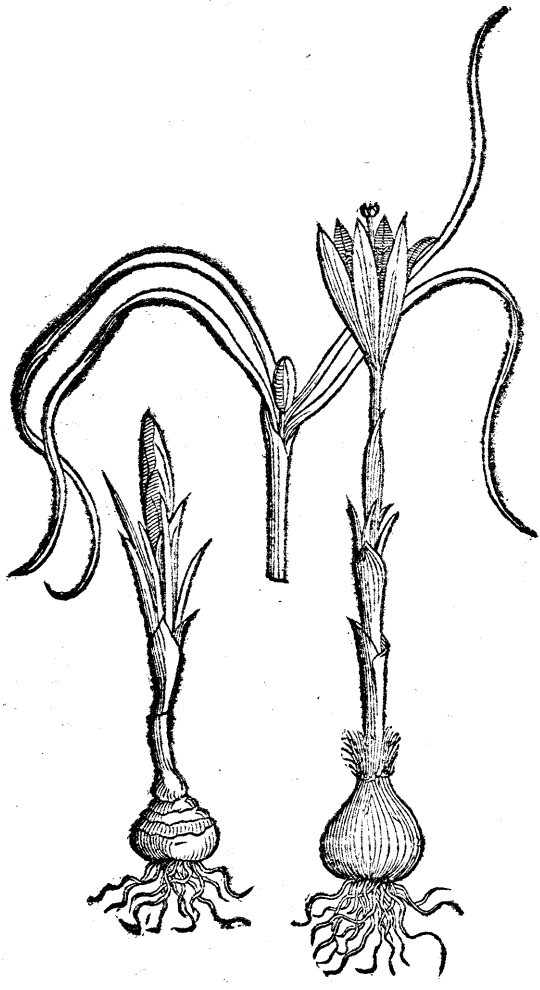

Digitized by Google

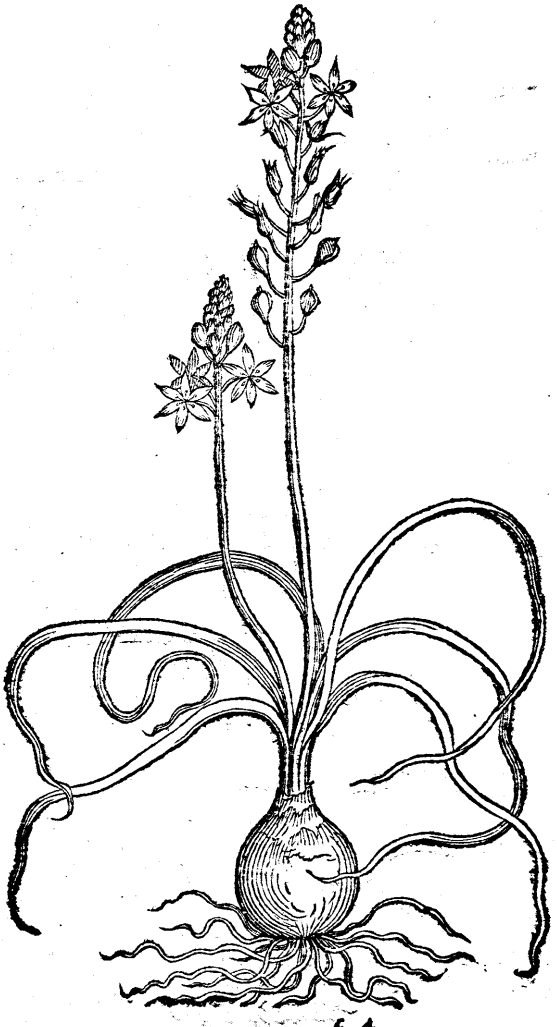

Digitized by Google

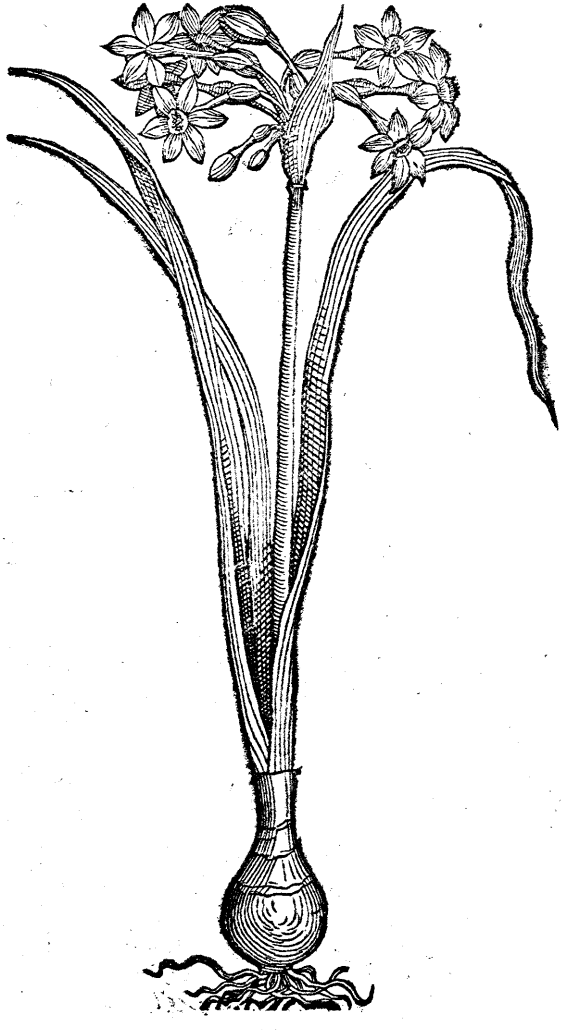

Digitized by Google

Digitized by Google

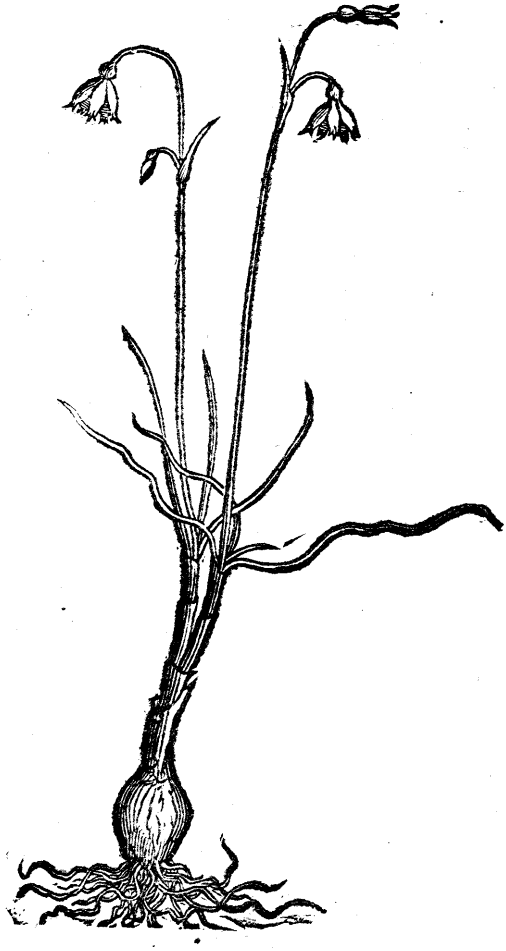

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Hyacinthus Autumnalis maior referendus est ad cap. LII. *in quo & de aliis, ac de Autumnali minore.*

Narcissus flore omnino albo, reliquis similis cap. LV. *descriptis, inter quos venit numerandus; non modò foliis, sed & calyce albidus.*

Narcissus Autumnalis paruus, minor est eo quē à Marcello Virgilio, eodem capite, retulimus descriptū. Qui quidem angustis est foliis: flore Colchici sed luteo. ac ab Hispanis Cebollina Alborana *appellatur.*

Leucoion bulbosum minus pertinet ad cap. LVIII. *à reliquis differens, quòd non Vere sed Autumno floreat.*

Asterus Attici lutei floris descriptio occurrit cap. LXXII.

Stœcas folio serrato annumerāda est alteri, de qua cap. LXXXI. *à qua solo folio serrato differt.*

DE OXY LVTEA ET FISTVLARIA.

CAP. VIII.

VTRAQVE *herba descripta est in Frumentorum historia alterius editionis. Oxys quidem lutei floris cap.* XCVI. *de Trifolio acetoso: Fistularia verò capite centesimo.*

DE

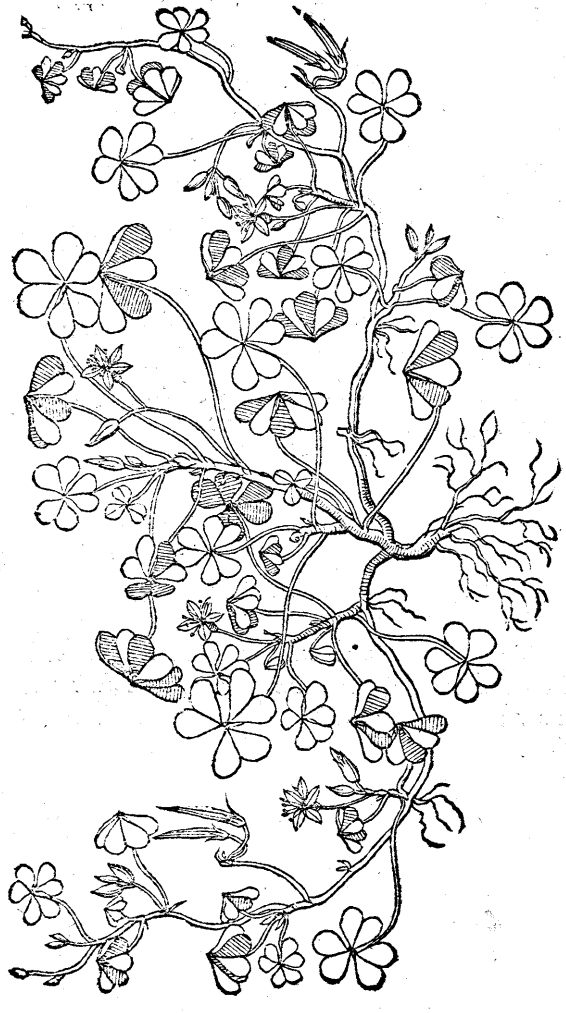

Digitized by Google

Digitized by Google

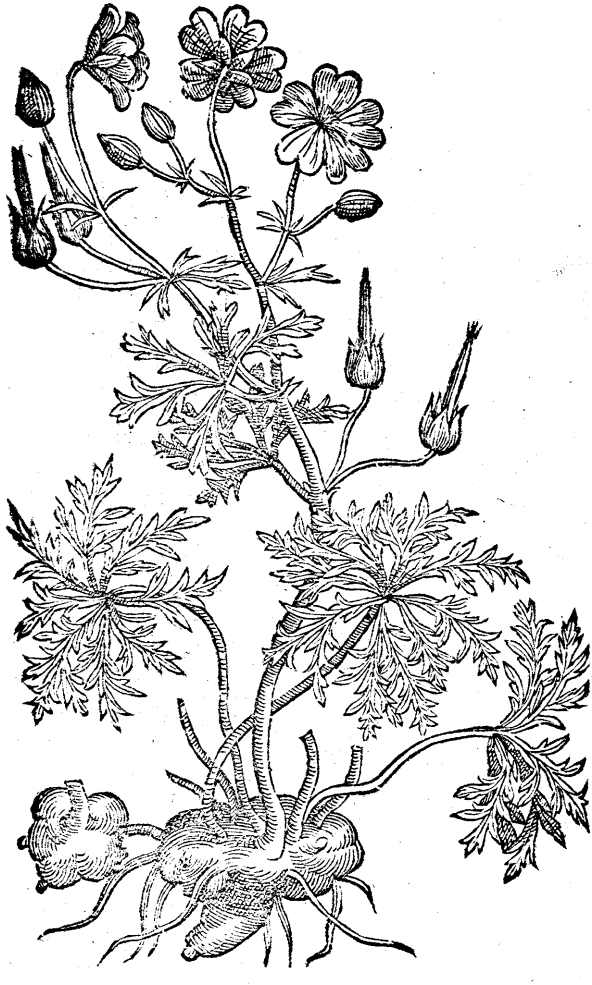

Digitized by Google

DE GERANIO TVBEROSO. CAP. IX.

GERANIORVM *genera multa obseruauit posteritas, Dioscoridi duo sunt tantummodò.*

Vnum quidem ac primum radice tuberosa, quod Belgio peregrinum est ac aliunde illatum. folia huius vti Ranunculi, in multas finduntur lacinias; ad Anemones accedunt, maiora tamen & profundioribus incisuris. cauliculi tenues, ramosi; in quibus flores quinq; foliorum, exiguas rosas mentientes, diluti ruboris; oblongum, tenuem, acuminatumq; instar gruis rostri, post se fructum relinquentes: vnde nomen. radix crassa, rotunda & tuberosa non absq; fibris nonnullis.

Matthiolus Geranium istud paulo aliter pinxit. fieri potest vt in Italia ac Pannonia alia effigie, quàm in Belgio enascatur. De reliquis autem Geraniis alias suo tempore ac loco.

DE OSYRIDE. CAP. X.

PROCERA *& multùm ac valdè ramosa herba Osyris est: altitudo eius bicubitalis vel altior: color dilutè virescens. ramuli siue potius virgæ tenues sunt et rotundæ: foliola oblonga, angusta, tenuia. flores exigui, racematim secus folia hærent, herbacei coloris: inde tenui lanugine cõditum semen, paruum ac nigricans. fibrosa radix.*

Apud Italos Beluedere: in Græcia modò ἀυξύρις dicitur; voce corrupta, teste Aloisio. χορήματα, id est, scopæ ex hac olim fieri solitæ, & nunc plerisq; locis fiunt.

Digitized by Google

Digitized by Google

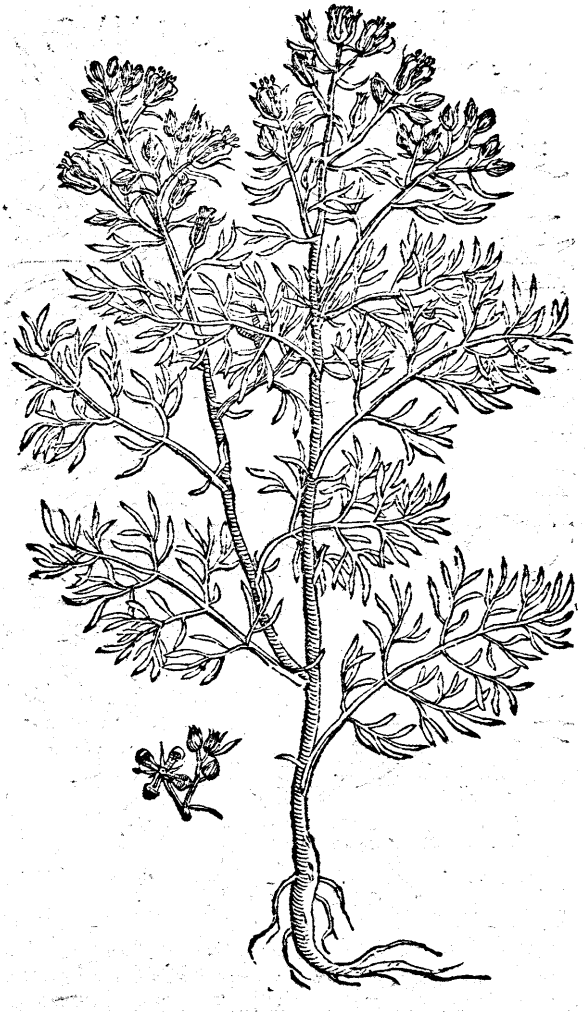

Digitized by Google

Digitized by Google

De Ruta montana et Harmala, aliisque Rutæ generibus.

Cap. XI.

De *Ruta in Dioscoridis exemplaribus tria reperiuntur capita. vnum de vera & propriè appellata Ruta, quæ graueolens est: alterum de alia quadam Ruta syluestri dicta Ascyro & Hyperico simili, seminis cuius odor resinosus est: tertium de syluestri, Harmala appellata.*

Graueolentis Rutæ duo etiam Dioscoridi genera, vnum Hortense: Mõtanum siue syluestre alterum. Hortensis satis nota est; passim in multorum gignitur hortis. Inter syluestres quædam maiores; montana verò minima est; hortensi omnes humiliores.

Maiores hortensem satis referunt, nisi quòd singula foliorum segmenta angustiora sint & longiora quàm hortensis, cuius singulæ foliorum particulæ latiores. Harum verò vna maior ac procerior: alia verò minor, angustioribus foliis. vtraq; odore grauior, & gustu acrior.

Quæ inter graueolentes syluestres Rutas minima est, præ nimia foliorũ tenuitate speciem ac formam foliorum Rutæ hortensis non retinet. folia siquidem tenuissimè diuisa habet: odor autẽ & sapor acerrimi: color paulo candidior: flos, capitulum, semen, similia sed minora.

Hæc autem genera omnia ad graueolentem, & propriè appellatam Rutam referuntur.

Ab his differt Harmala, quæ à nonnullis, vt diximus, Harmala. *syluestris Ruta. Promit autem hæc à radice cauliculos cõplures dodrantales aut altiores: folia circa eos virentia variè dissecta, longiora, angustiora quàm syluestris graueolentis Rutæ. flos candidus est, quinquefolius. fructus triangularis, maior satiuæ Rutæ; in quo semen.*

Digitized by Google

Grauem hæc Ruta odorem in calidis spirat regionibus; apud Belgas minùs graueolens.

Nascitur in Cappadocia & Galatia, vt Dioscorides: et in Hispania quoq; plerisque desertis ac incultis locis.

DE ANDROSÆMO, HYPERICO, ASCYRO, & Ruta sylvestri.

CAP. XII.

QVATVOR *sunt herbæ apud Dioscoridem, quæ Androsæma vel cognominantur vel appellantur: Hypericon, Ascyron, Ruta sylvestris Hyperico similis, & propriè appellatum Androsæmum.*

Hypericon. *Hypericon vulgò cognitũ est, pedalis altitudinis surculosa & ramosa stirps: foliis latiusculis, rotundis longioribus, quæ Soli aut lumini obiecta, foraminosa apparent: luteis floscul is: siliquis oblõgis, forma & magnitudine grani hordeacei. folia & flores triti atro sanguini haud absimilem succum fundũt; quapropter Androsæmum cognominatur. vulgò Perforatam appellant.*

Ascyron. *Ascyron Hyperico altiùs attollitur. folia eius maiora, candida, non foraminosa. flos & semen veluti Hyperico. siliquæ exiguis nigris punctulis respersuntur. manant & huius folia flores q; triti, sanguineo succo; vnde & Androsæmum.*

Ruta sylvestris. *Sylvestris Ruta, à graueolente Ruta & Harmala differens, Perforatæ siue Hyperico similis est, virore tamen saturato nigricans, mollior, ac lanuginis in foliis nonnihil habens, reddit & hæc sanguinis amulum succum; atque idcirco Androsæmum quoque.*

Huius Rutæ descriptio in prioribus reperitur Dioscoridis exemplaribus lib. III. in posterioribus verò, inter notha.

Non

Digitized by Google

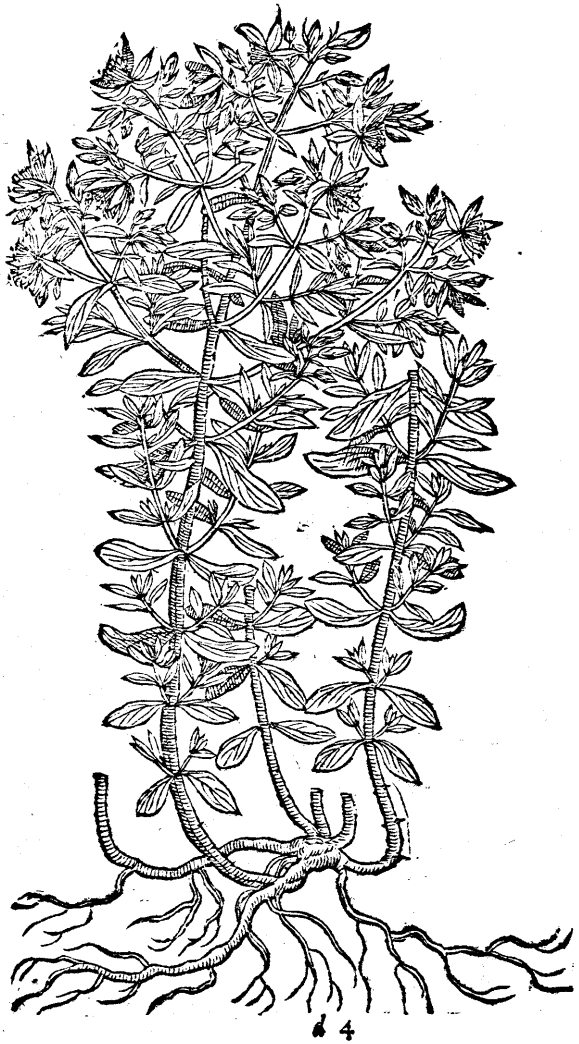

Digitized by Google

Digitized by Google

Non videtur autem de hac Ruta caput abiiciendum. Hypericum enim huius Rutæ describitur foliis; Androsæmum eiusdem triplo aut quadruplo maioribus: longioribus verò Polygonon, Polemonion & Centaurium minus.

Androsæmon propriè dictum Hyperico ac Ascyro maius est. folia eius triplo quadruplóve maiora, initio virentia. posteà obscurè rubentia; è quibus non crassiori sanguini, sed rubenti ac vermiculo vino similis succus attritu exit; ac, vt Dioscorides ait, οἰνώδης. flos luteus, maior; cui capitulum succedit, rotundum, primùm virens, posteà rubens, tandem nigricans. dura ac lignosa radix. Androsæmum.

Dioscorides capitulũ huius simile facit calyci Papaueris nigri, cui haud dissimile operculo, quo tegitur, sublato, sed tamen minus. κεφαλὸς ἐν κάλυκι, ait, ὁμοίῳ τῷ τῆς μελαίνης μήκωνος. Exemplaria pleraque perperam ὅμοιος habent. Dioscoridis locus castigatus.

Quod sequitur ὁ τονὲι κατάγραφος, non pertinet ad Androsæmi, sed ad Rutæ huius syluestris & Ascyri descriptiones, quorum siliquæ exiguis nigris punctulis notantur.

DE DICTAMNO ET PSEVDODICTAMNO. CAP. XIII.

DICTAMNO *rotundiuscula, maiora quàm Pulegij, & spissa lanugine candicantia sunt folia: cauliculi tenues in alas nonnullas diuisi, in quorum summo, è squamulis cõpactæ dependent veluti spicæ, maiores crassioresq; quàm Heracleotici Origani; à quibus exigui flosculi exeunt. semen inter squamulas reconditur. Odorata tota est herba. Nascitur in Creta insula, nec alibi requirenda, nõ modò veterum sed & recentiorum est sententia. Dioscorides flore & semine carere contra omnem veritatem scribit.* Dioscoridis error.

Digitized by Google

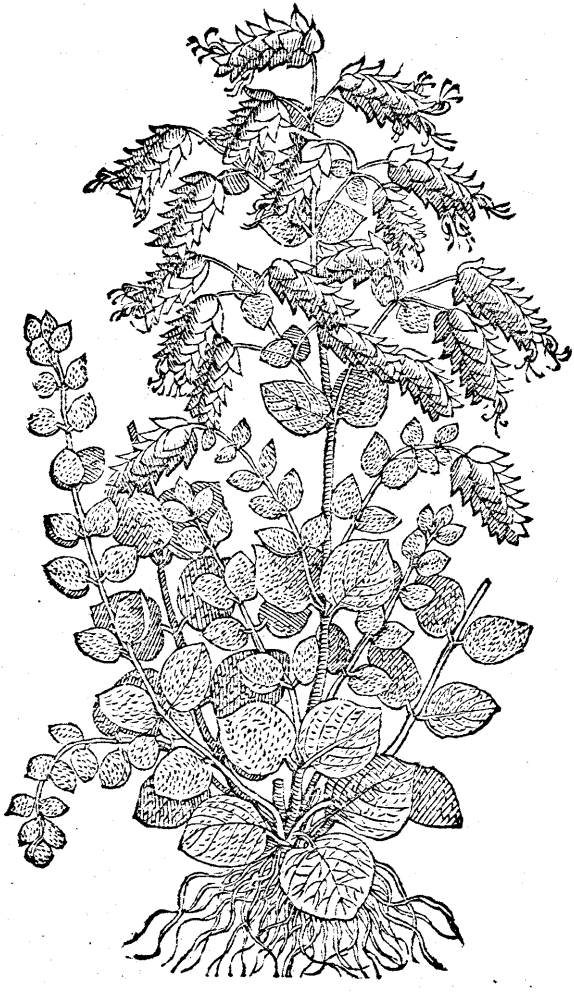

Digitized by Google

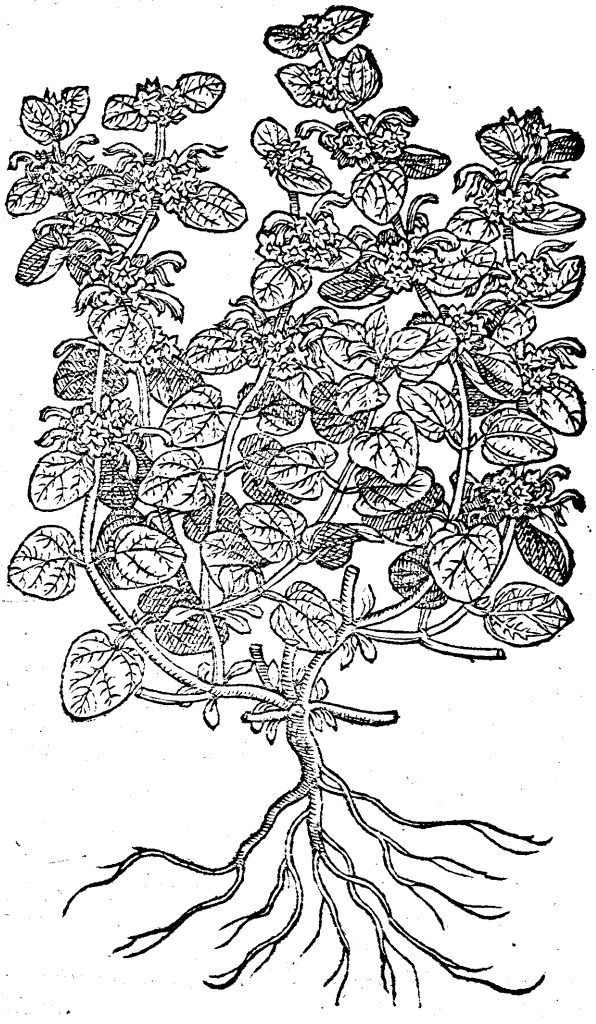

Digitized by Google

floriferum esse post Theophrastũ testatur Virgilius Aeneidos XII.

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo.

2 *Pseudodictamnum legitimo aliquatenus foliis est simile, quæ & candida lanugine conuestita promit. flores verò habet in verticillis cauliculos ambientibus, dilutè purpureos. Odor huic nullus, aut perquàm exiguus est.*

DE CHAMÆPITYIS. CAP. XIIII.

1 CHAMÆPITYES *tres auctore sunt Dioscoride.*

Prima multis per terram cauliculis quasi repit; folia è singulis geniculis promit oblonga, angusta, in tres particulas fissa: flosculi ex alis foliorum lutei. Tota herba nonnihil hirsuta, odore resinam piceam aut larignam refert.

Dioscorides hanc foliis esse ait Semperuiui minoris, tenuioribus, hirsutis, ac pinguioribus. Atque huius quidem foliis non exactè intuenti mox esse apparet. Nam singula foliolorum segmenta, ipsa Semperuiui minoris folia satis referunt.

2 *Altera species cauliculis est crassioribus, quadrangularibus ac geniculatis; ramis recuruis: foliis latis & multipliciter diuisis: dilutè purpureis flosculis, è calycibus veluti Hyoscyami, sed longè minoribus: tenui ac longa radice, adhærentibus aliquot fibris. Et hæc hirsuta, subcandicans, & odore piceæ aut pineæ Resinæ, qui Chamæpityos speciem hanc esse ostendit. à vero idcirco recesserunt, qui Chamædryn fœminam nuncuparunt.*

Ramis hanc Dioscorides esse ait ancoræ in modum recurua-

Digitized by Google

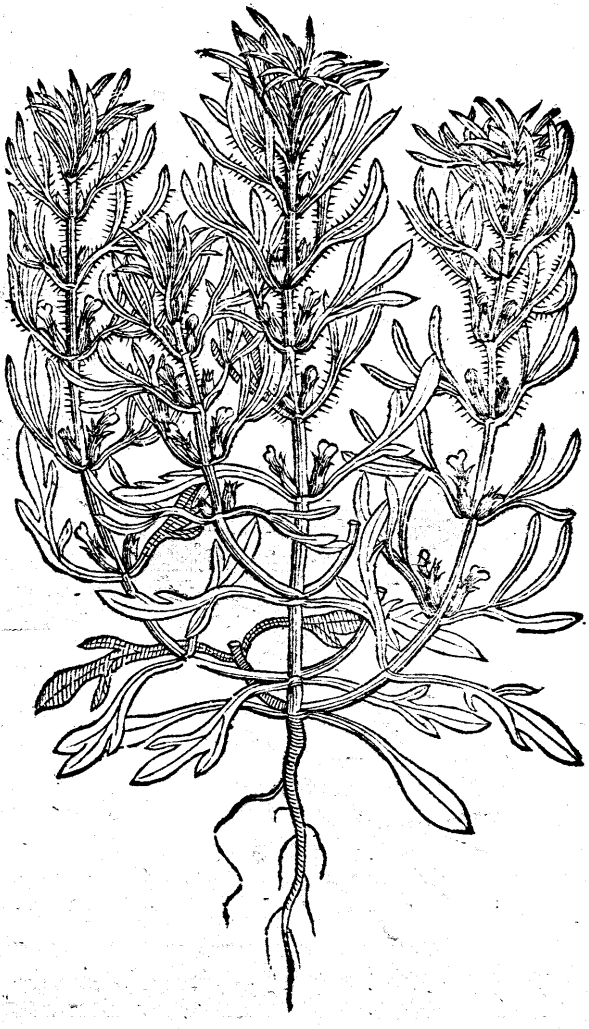

Digitized by Google

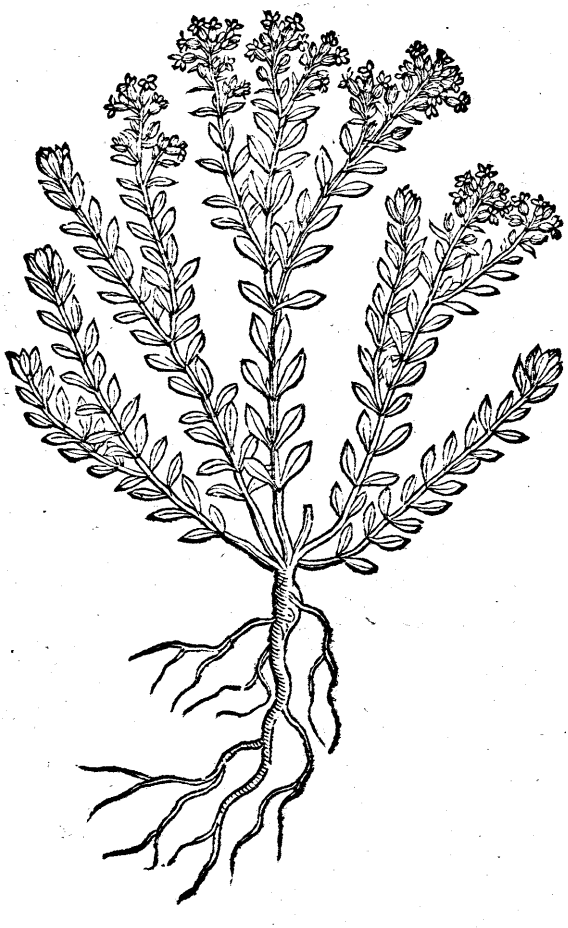

Digitized by Google

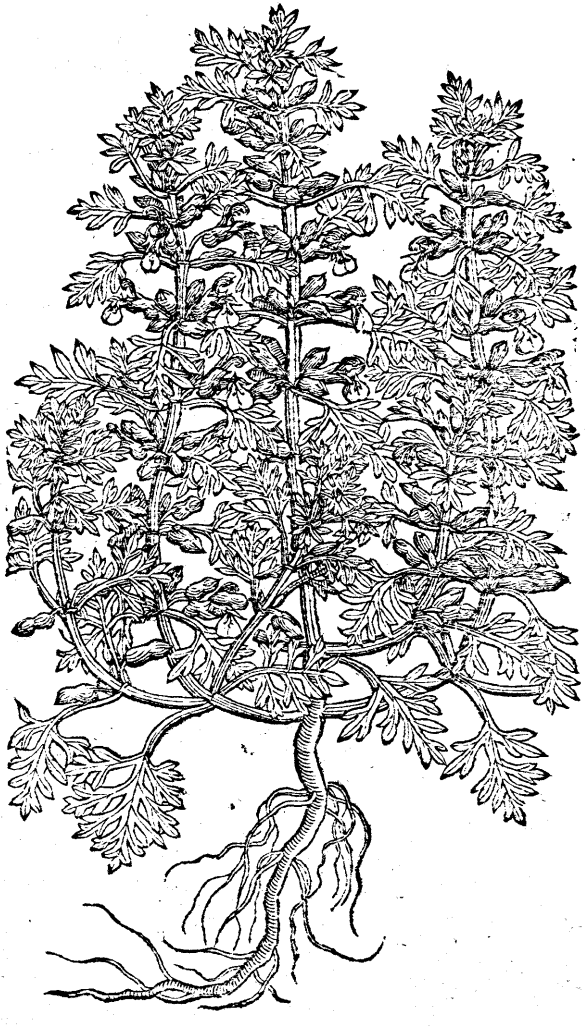

Digitized by Google

Digitized by Google

curuatis. Mirum videtur cur Ancoræ comparauerit. sed indicare voluit, repandas sibi inuicem oppositas alas, ancoræ qualemcunque speciem exhibere.

Tertia Chamæpitys, tenues omnino promit cauliculos, palmares: foliola perquàm exigua: flosculos paruos è luteo pallentes, ad fastigia cauliculorum: radiculas similiter minutas & tenuissimas. canescunt foliola cum ramulis; odor adest, qualis resinæ pityinæ aut pineæ. 3

Ad harum genus referenda occurrit, quæ quòd foliorũ solam formam imitetur, odore verò destituta sit, Pseudochamæpitys appellari meruit. Primæ hæc procumbentibus ac tenuibus pediculis foliisq; similis; sed flosculi differunt, qui candidi sunt & inuersos Lamij satis referunt, ipsis tamen & longiores & patentiores. quaterna coherent inde semina. radicula mediocris crassitudinis. Ex Hispanijs anonymos ad nos peruenit. Pseudochamæpitys.

DE THALIETRIS. CAP. XV.

MVLTÆ occurrunt stirpes quæ ad Dioscoridis Thalietrum referendæ putantur. Quarum quintum humile ac paruum genus; reliqua maiora.

Inter maiora Belgio vernaculum, caulem attollit bipedalem aut altiorem, ramosum, striatũ, quasi angulosum, articulis geniculatum, intrinsecus cauum, subinde è punico colore purpurascentem, non rarò herbacei coloris. folia ampla in multas particulas latas, sed tamen oblongiores diuisa; quarum plurimæ anteriùs duabus ad minus incisuris denticulatæ. color foliorum saturatior superiùs, inferiùs dilutior. flores in fastigiis racemosi, exigui, quorum muscosa stamina, è pallido candicant, incanescentem veluti 1

Digitized by Google

Digitized by Google

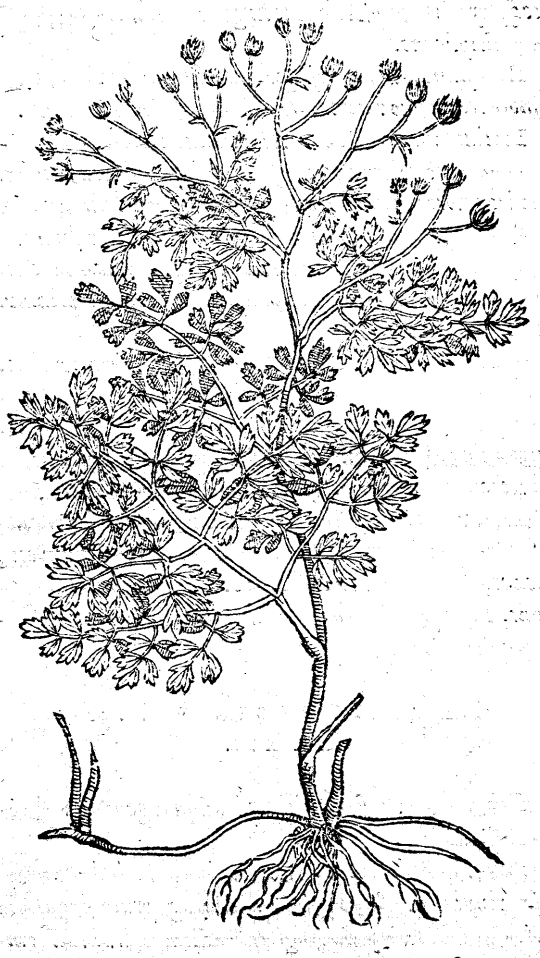

Digitized by Google

lanuginem ostentantes. sequuntur valuulæ triangulares, exiguæ, in quibus semen. teres, obliqua & lutea radix est, lateq; serpens, & plerisque locis germina emittens; stirpē ita multiplicans.

2 *Huic simile alterum est, sed folio saturatiùs virente, & minore: cauliculo rotundiore, nullasq; strias habente.*

3 *Tertium maius est. caules huius altiores, crassiores, punico non rarò colore purpurascentes: folia maiora, latiora, cæruleo colore virentia: lutea flosculorum stamina; radix vt aliorum serpens. grauioris istud odoris quàm reliqua.*

4 *Quarti, flosculi dilutam Violæ nigræ purpuram reddūt, luteis tamen supereminentibus apicibus; reliquis primum satis refert.*

5 *Quintum genus minimum cauliculos habet tenellos, dodrātales: foliola paruula: flosculos raros, è luteo languescunt quorū stamina. Odor huius grauis quoq; est. In maritimis & vicinis nonnullis apud Belgas reperitur locis.*

Recentior ætas huius generis herbam Pigamum, quasi πήγανον, vnà cum officinis quibusdam nominat: nonnulli Pseudorhabarbarum et Rhabarbarum monachorum etiā vocant; à luteo fortè radicis colore. Cum neutro autē conuenit. Legitimum verò & Thalietrum esse, nondum satis quoq; definitum.

DE CRITHMI GENERIBVS.
CAP. XVI.

CRITHMI *siue Crithami aliquot genera posteritas obseruauit.*

1 *Vnum, quod à multis Creta marina, folia habet numerosa, pinguia, crassa, in plura diuisa; quorum singularia Portulacæ minoris foliis longiora: caulem dodrantalē: vmbellas*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

bellas in summo: flores in his candidos.

Huic similis est Crithmus spinosus, genus alterum, nisi 2
quòd folia eius angustiora & mucronata, in acutas & pungentes fastigientur spinas. Semen etiam maius est, & nonnullis spinis consitum.

Tertius Crithmus longiores ramulos & cõplures emit- 3
tit, foliis circundatos multis, dissectis, crassioribus quàm Abrotani; è quorum cacumine flos exit Chrysanthemi æmulus, & medio videlicet disco, & orbiculato ambitu luteus.

Matthiolus huic similem & tertium quendam (si non idem est) exhibet quoque, sed flore (quantum icon ostendit) differentem, quem scribit in cacumine orbiculatum, villosum, & pallidum.

De carlina sive cardopatio. cap. xvii.

Carlinæ siue Cardopatij duæ species. Vna humilis & absq; caule: altera caulem promit. Vtriusq; florẽ candidum videre contigit, Gesnerus purpureum reperiri scribit, quod & Franciscani fratres testantur.

Humili folia sunt spinosa & oblonga: inter quæ medius 1
emicat orbiculatus flos, amplus, magnus, exteriore parte instar echini castaneæ valde spinosus; superiùs planus & latè patens, cuius medium multis capillaceis staminibus farctũ, oblonga, angusta ambiunt foliola, candida aut purpurea. Sereno hic explicatur cælo, nubilo verò & per noctẽ veluti se recludens contrahitur. radix huius oblonga & mediocris crassitudinis.

Altera species folia similiter valdè habet spinosa non ra- 2
rò asperiora: caulem dodrantalem aut altiorem: florem in

Digitized by Google

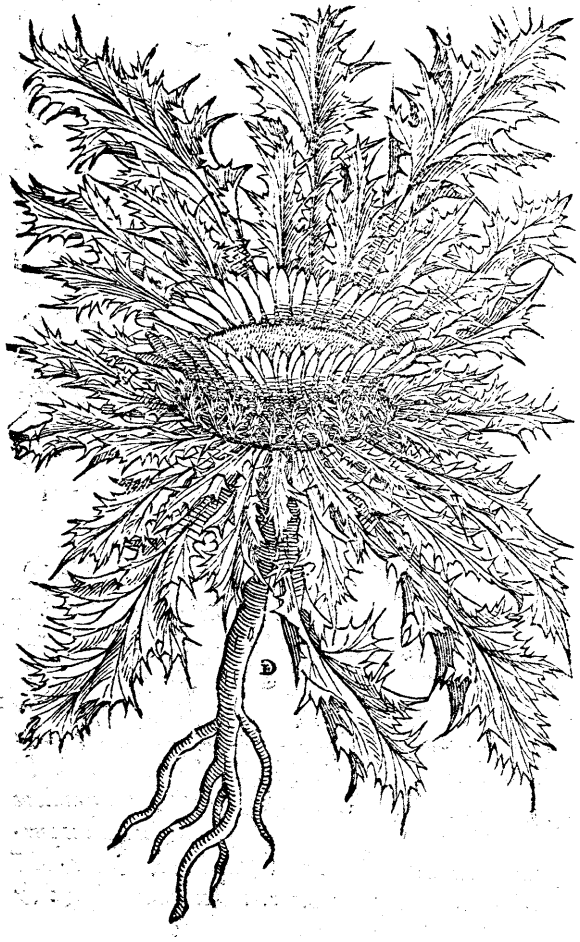

Digitized by Google

capitulo vti prioris, ſed minorem multò: radicem digitalis ferè craſſitudinis odoratam & vt plurimùm rimoſam.

De vtriuſq; nomine inter recentiores non ſatis conuenit. Sunt qui velint priorem Chamæleonem album eſſe; alterum verò Chamæleonem nigrũ: alij vtrunq; à Chamæleonibus differre aſſerunt.

Chamæleonem autem album Dioſcorides folia habere Scolymo ſimilia ait: caulem non promere: è medio ſpinas erigere echini marini aut Cinaræ modo: flores edere purpureos veluti pilos pappoſos: ſemẽ Cnici: radicem interiùs albam, aliquatenus aromaticam, grauis odoris & dulcem, circa quam viſcum reperitur. Chamæleon albus.

Nigrum verò Chamæleonem, idem inquit, foliis quoq; eſſe Scolymi, ſed minoribus, tenuioribus, ac rubro diſtinctis: caule dodrantali, digitalis craſſitudinis, ſubrubente; et ἰσχιάδιον ſiue vmbellã habere, in eaq; florem tenuẽ Hyacinthi æmulum, verſicolorem: radicem verò craſſam, nigram, denſam, interdum exeſam, quæ diſſecta ſublutea ſit, & manducata mordeat. Chamæleon niger.

Et cum Chamæleone quidem albo Carlina humilis conuenire poſſe appareret, ſi fructus aut capitulum reſponderet. Caule ſiquidem & foliis ſpinoſa, ſed fructus non eſt veluti Cinaræ. Pini conum ſiquidem Cinaræ capitulũ refert, ex ſquamis multis faſtigio acuminatis ac ſpinoſis coactus, quale non eſt Carlinæ. Neque enim ſatis eſt, quòd caule careat; aut quòd viſcum ferat; ſed reliquas etiã adeſſe notas refert. Nam vt Franciſcani fratres tradunt, plures Carduorum ſpecies reperiuntur caule viduæ: poſſunt & aliæ viſcum ac gummi præbere. Plinius lib. XXI. cap. XVI. Ixinem raram viſu & radice folioſam eſſe inquit, ex qua medium veluti malum extuberat.

Eſt autem Ixine Chamæleon albus. Exemplaria Hel-

Digitized by Google

Plinij locus restitutus.

xine perperàm habent. Idem de Carlina altera dicendum. tametsi enim folia fortè habeat Scolymi, & caulē dodrantalem; cùm tamen flos non sit hyacinthini, id est, cærulei coloris; desideratis & aliis, Chamæleon niger dici non potest.

Accedit nostræ sententiæ in lib. Singularium suorū primo, diligentissimus Petrus Bellonius, qui ambas Carlinas à Chamæleonibus differre ostendit; & vtrumque Chamæleonem Italiæ, Germaniæ, & Galliæ incognitum esse scribit. Albi Chamæleonis radicem perquàm crassam esse ait, et pedalis aut cubitalis longitudinis, multumq; odoratam, atque ex ea lachrymam manare: Chamæleonis verò nigri florem esse pulcherrimi cærulei ac planè cælestis coloris, quem Dioscorides ὑακινθίζοντα appellat, ab Hyacintho nō scripto, qui creberrimè cæruleus est.

ὑακινθίζων color.

DE CARDVO SPHÆROCEPHALO. CAP. XVIII.

SPHÆROCEPHALI Cardui reperiuntur complures.

1 Vnus satis vulgaris est. Fuchsius olim Chamæleonem nigrum, sed posteà rectiùs sentiens Spinam peregrinam hanc nuncupauit. caule est prælto: foliis laciniosis magnis, longis, latis, profundiùs incisis, superiore parte virentioribus, inferiore verò candidioribus. floscvli è globoso & absolutæ rotūditatis capitulo in cauliculorum fastigiis exeunt candidi, exigui, stamine in medio cæruleo: semen oblongum, nonnihil hirsutum: mediocris longitudinis, crassa & ramosa radix.

2 Acutus Sphærocephalus folia habet minora at spinosiora;

Digitized by Google

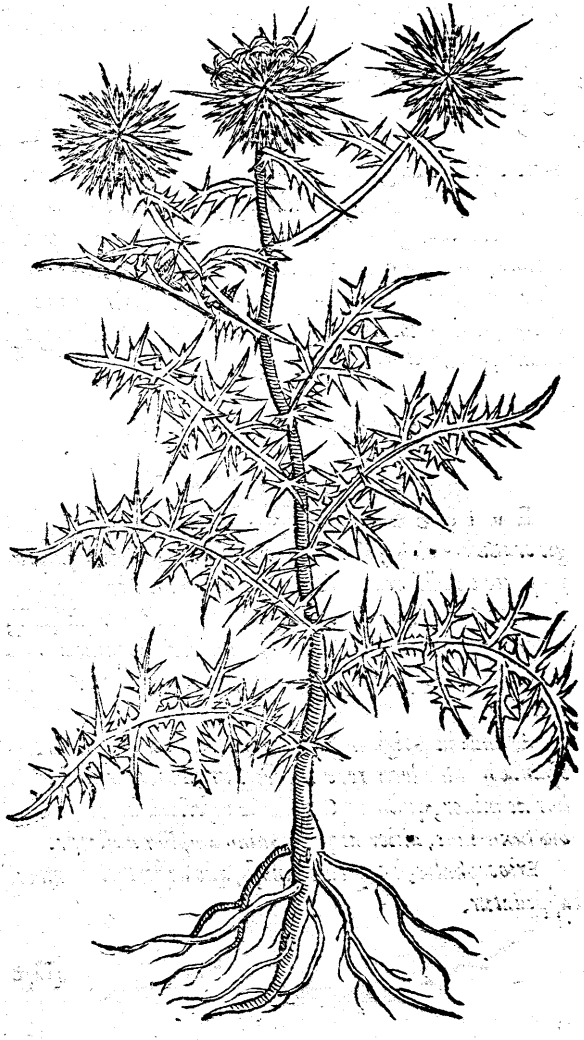

Digitized by Google

ra; capitula quoq; globata; sed è quibus longæ quædam, & duræ eminent spinæ.

3 *Tertius primo forma figuraq; similis, sed longè minor, & eius flosculi ad cæruleum magis accedunt colorem.*

4 *Minimus est quartus, foliaq; acutissimis ac spinosissimis. capitulo exiguo, cuius flosculi vt primi candicant.*

5 *Referri huc & alius quidam posse videtur, sed tamen capitulo minùs globato; compressiore videlicet ac superiùs latiore; è quo flosculi cærulei. tenuis huic caulis, exili lanugine candicat: folia oblonga, vtrinq; similiter laciniatim diuisa, ad singulos angulos spinis munita. Hunc plerique esse volunt, quem Matthiolus pro Spina alba proponit.*

DE CARDVO ERIOCEPHALO. CAP. XIX.

ERIOCEPHALVS *Carduus caulibus assurgit crassis & altis. folia eius laciniosa, magna, spinosa, prona parte candidiora: capitula rotunda multa, tenui, candida molliq; lanugine cõuestiuntur; emicantibus vndequaq; exiguis pungentibus aculeis; superiùs verò stamineis purpureis floribus. semen splendens & oblongius, vti multis Carduis.*

Aliunde in Belgium hic venit. fertur complurimis Hispaniæ incultis locis reperiri; sed tamen breuior ac humilior ac minor, quàm in Germaniæ inferioris hortis; in quibus luxurians, altior atque omnino amplior nascitur.

Eriocephalus, à capitulo lanoso, alio destitutus nomine, appellatur.

DE

Digitized by Google

Digitized by Google

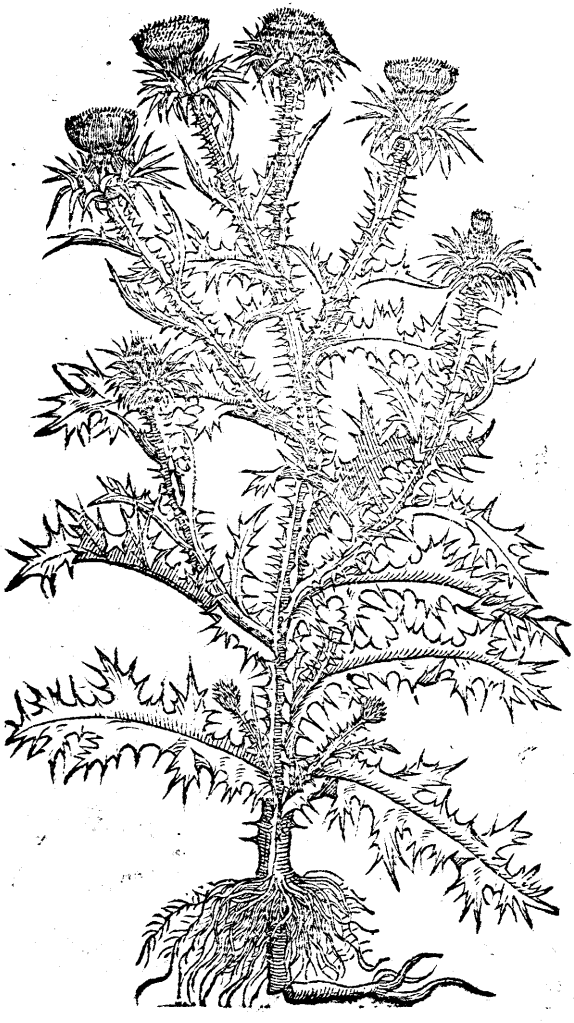

Digitized by Google

De cardvo qvem onopordon appellant. cap. xx.

Inter *omnes spinas & carduos spinosissimus hic est. caules eius prealti; adnatis & à foliis demissis membranis anguloſi apparent. folia vtring3 profundè laciniata, multis horrent spinis. capitula spinosissima ex squamis multis compacta; è quibus flores purpurei, veluti aliis. radix ferè recta, sed non altè descendit.*

Peregrinus & iste Carduus Belgio est. Onopordon herbarij appellant: Plinij tamen esse Onopordon affirmari nequit. Nihil enim apud eum de Onopordi forma.

Fortasis etiam Acanos est, quem Bellonius omnium carduorum spinosissimum refert: & in Creta hac ætate Aconachian vocari.

Pauca autem de Acano à veteribus prodita extant: pauciora verò etiã de Onopordo. Certius est Acanon spinam esse, quàm Onopordon.

De cardvo stellato et spina solstitiali. cap. xxi.

Stellatvs *Carduus, tametsi Carduus appellatus, nusquam tamen spinas, quàm in solis capitulis gerit. folia eius initio oblonga, dodrantalia, molli lanugine hirsuta, secundum margines grandibus incisuris laciniosa; inter quæ cauliculi cubitales in alas quàm plurimas diuisi; fastigiantibus oblongis, haud magnis, numerosis capitulis, quælongæ, acutæ durissimaq3 spinæ, in modum radiantis stellæ*

Digitized by Google

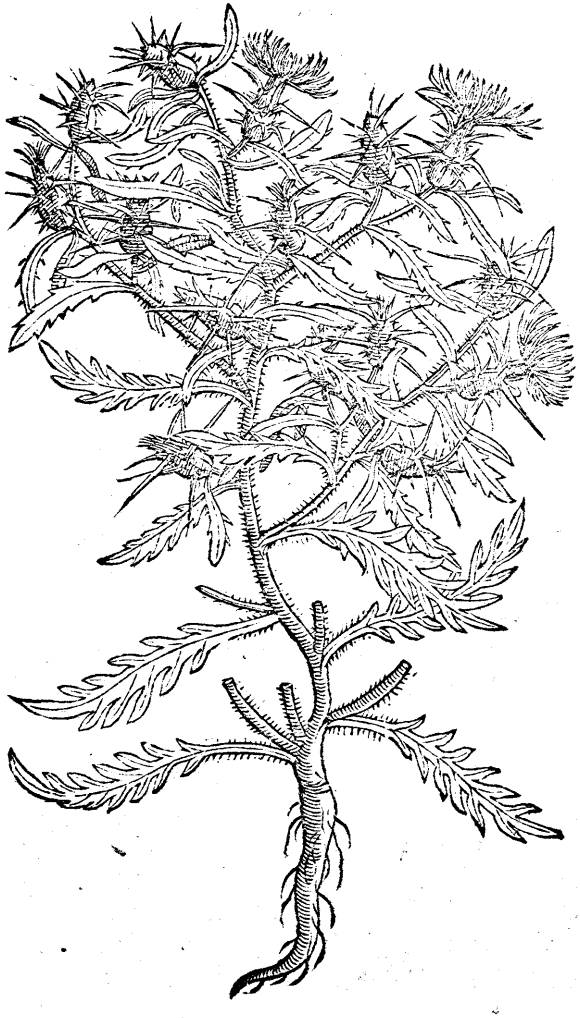

Digitized by Google

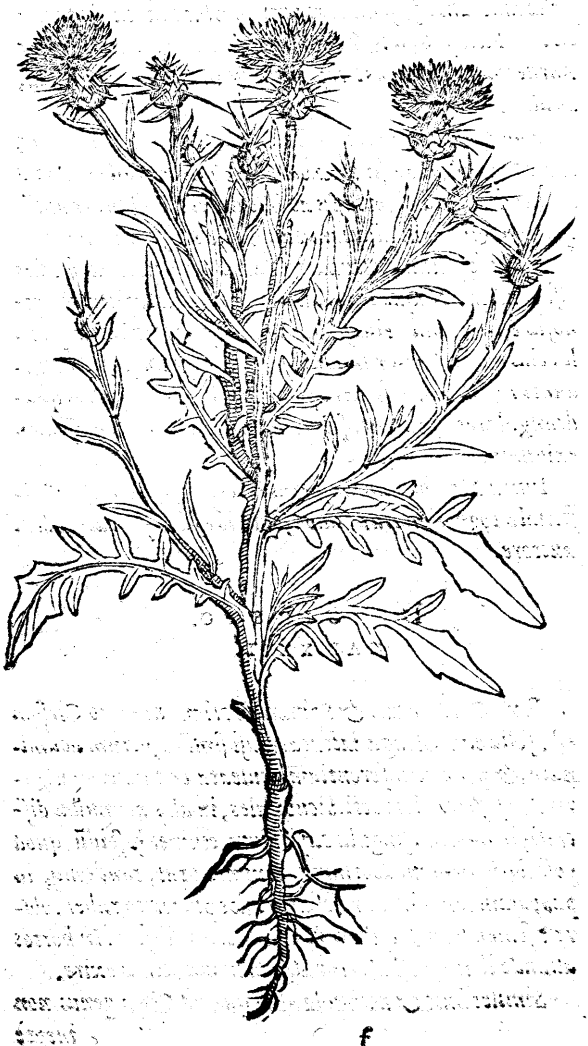

f

Digitized by Google

ſtellæ ambiunt. floſculi purpurei: prolixa radix & tenuis eſt. Exit paſſim in Zelandiis, & aliis maritimis; circa Antuerpiam frequens. reperitur & in Germania, Italia, ac alibi.

Nonnulli Stellariam vocãt: Cordus Polyacantham. ſed tamen πολυάκανθα ſiue πολυάκανθος Theophraſti (Gaza Aculeoſam reddit) fortaſſis ab hac differt. Falluntur autẽ, qui Eryngium aut aliquam eius ſpeciem eſſe autumant.

2 *Spina ſolſtitialis, Cardui ſtellati, altera quædam ſpecies eſſe videtur. Neque enim alibi, quàm circa capitulum ſpinoſus eſt, & ſpinæ eius ſtellatim quoque digeruntur. caules eius cubitales in ramulos pauciores quàm ſtellati diuiduntur; membranaceas appendices habent; quibus quadrangulares apparent. folia longiuſcula: flos luteus: ſemen exiguum.*

Iuxta Monſpelium Geſnerus refert vulgarem eſſe. Solſtitialis cognominatur quòd ſolſtitio æſtiuo floreat; eodem auctore.

DE CIRSIO.
CAP. XXII.

Ex Carduorum & Spinarum etiam numero Cirſion eſt. folia eius oblonga, lactucæ quaſi ſimilia, verum acuminata, & per circunferentiam aculeata, candidiora vulgaris Bugloſſi: caules recti, bicubitales, in alas nonnullas diſcreti; in quorum ſingulis capitulum eminet hiſpidũ, quod poſt floris vigorem deorſum reflexum nutat, tandemq; in pappoſam lanuginem reſoluitur. flos purpureo rubet colore: ſemen ſplendet aliorum Carduorum inſtar. In hortos aliunde illatum eſt. fertur alicubi in maritimis exire.

Similes huic & nonnullæ aliæ, quæ ad Cirſij genus non

ineptè

Digitized by Google

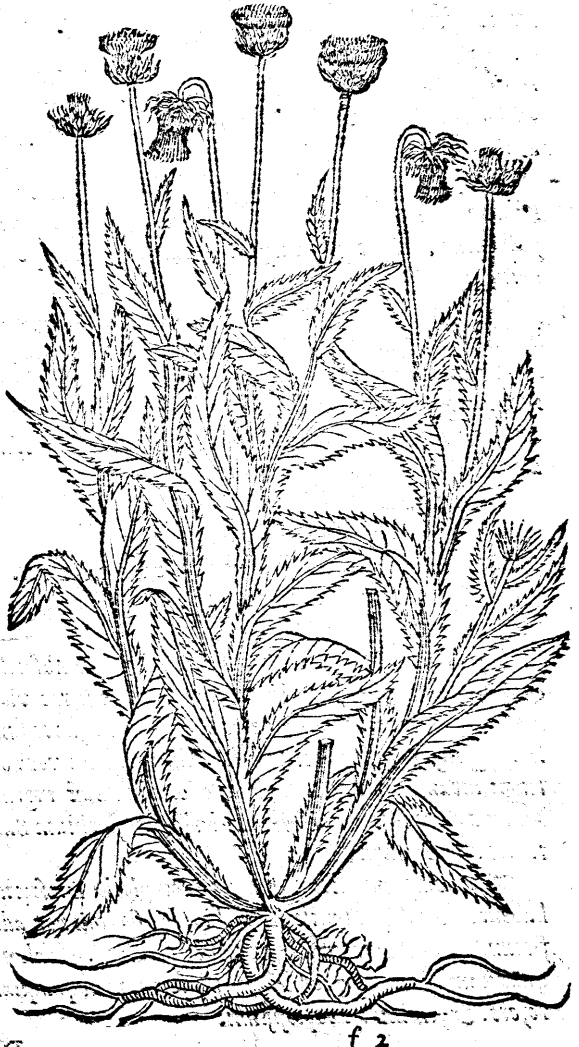

f 2

Digitized by Google

1 ineptè referri posse videtur. Vna foliis est Cirsio nigrioribus, per circunferentiam altiùs serratis; floribus purpureis: capitulo Cirsij, quod etiam aliquantulum reflectitur. Altior haec spina est, & caules eius membranaceis appendicibus anguleti.

2 Altera foliis est spinosioribus: flosculis concoloribus, sed tribus quatuorve vnitis, quorum minora capitula non reflectuntur. Hanc pro Cirsio Matthiolus depinxisse videtur.

3 Tertia tota sua stirpe magis spinosa est. folia profundis incisuris secta, durissimis & acutissimis spinis horrent; colore virentia, medio tamen candicant; nervo. capitula nutant quoq; flosculi purpurei: caules crassi membranacei, & anguloti. Fertur haec in Zelandia, Flandria, ac Hollandia locis reperiri haud procul à mari.

Florent omnes ha spina mensibus aestivis.

DE ABSINTHIO ANGVSTIFOLIO. CAP. XXIII.

ANGVSTIFOLIVM *Absinthium*, ex *Absinthio & Lauendula* confusis, miscellanea quadam stirps videtur. Caulículi eius lignosi teretes vt *Absinthij*; flores similes, atq; eodem quidem ordine, sed minores. folia verò oblonga, incana, qualia Lauendulae. odoris haud est ingrati; Lauendulam obscurè referens. Plerique *Absinthium* Santonicum esse volunt.

Est autem Santonicum siue, vt exemplaria Dioscoridis habent, σαντόνικον, simile *Absinthio*, sed seminis non adeò fœcundum, subamarum & Seraphij facultate. Attale nequaquam istud est, quod *Absinthij* formam nequaquam refert. & semina est copiosissimi.

DI

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE LA FAC. DE MEDICINA

Digitized by Google

Digitized by Google

De specie quadam Chondrillae. Cap. XXIIII.

Chondrillae *hæc à nobis appellata species, folia oblonga & aliquantulum aspera promit, adnatis veluti exiguis alis ramosa, Cornu cerui dictæ herbæ, quam Coronopum vocant, satis similia; & eodem quo illius ferè modo, per humum decumbentia; tamen aliquanto maiora ac longiora; inter quæ cauliculi tenues; culminantibus in summo capitulis; ex paruis candicãtibus, & argenteo propemodum fulgore splendentibus, squamis compacti, flosculi è quibus prodeunt multiplices, Cichorij æmuli, colore pulchrè cæruleo. tenuis & oblonga radix. Effluit è vulneratis caulibus & radice liquor lactei candoris.*

Sesamoides minus nonnullis esse videtur. Parum tamẽ cum Sesamoide conuenit. Sesamoides vtrunq; ab aliquâ cum Sesamo similitudine nomẽ habet: ista verò herba nullam refert. Nos ad Chondrillæ genera citiùs referendam existimauimus.

Flores etenim habet forma & colore Cichorij: liquorẽ qualem Chondrillæ. Non tamen ea de causa vna earũ est quæ à Dioscoride describũtur, sed ipsis affinis. Neque enim alienum plures vnius herbæ species esse, quàm à Dioscoride referantur. Quotidiana siquidem ostendit obseruatio, herbarum multarum genera multo plura reperiri, quàm veteribus cognita fuerint.

Quòd si autem hanc herbam Matthiolus pro Sesamoide minori depingit, iconem eius non bene pictor expressit. absq; enim floribus, sola exhibentur capitula.

Digitized by Google

Digitized by Google

De erigeri sive senecionis specie quadam. cap. xxv.

Est hæc herba inter Erigeri species, tum etiam Cichoraceorum siue Intubaceorum numero reponēda. differt tamen ab vtroq; Erigero, maiore scilicet ac minore, foliis maioribus, profundiùs incisis, & ad Cichorij accedentibus. caules eius ramosi, pedales, comantibus in summo floribus luteis, qui citißimè & canescunt & in pappos abeunt, veluti Erigeri: radix crassior, cætera Erigero qualis. fœtet herba nonnihil: vnde Cichorium fœtidum à plerisq; vocatur.

Theophrastus lib. vii. Aphaces non modò leguminis, sed & herbæ meminit, cui hæc Erigeri species perquàm similis. Nam vt Theophrastus, Aphace herba ex olerum et Cichoraceorum est numero, ingustabilis, & amara: festinanter floret; sed celeriùs flos senescit atq; lanugine papposa marcescit. Talis quidem hæc Erigeri species. Sed addit Theophrastus tota Hyeme totoq; Vere florere. Huius autē flores Æstate tantùm vidimus, inclementioris cæli nostri fortaßis occasione. Potest in natiuo ac patrio solo diutiùs florere. Aphace olus.

De althæa hortensi. cap. xxvi.

Caules huic crassi sunt & rotundi: folia mollia, albicantia, veluti Althææ: flores magni, quinque foliorum, Maluæ hortensis similes, dilutè in rubro purpurei, aut ex albido purpurascentes, stamine medio. fructus haudquaquam vt aliarum malvarum, sed tuberosus, rotunda ferè

Digitized by Google

Digitized by Google

ac globosa quinquangulari tamen specie. Fuerunt qui Sidam nuncuparent. Sida. *Sida autem, vt Theophrastus ait, palustris est planta, ab hac non parum differens. Neque est, vt alij volunt, Abutilon Auicēnæ. folia siquidem Abutilo subrotunda, acuminata, Cucurbitæ similia: flores exigui, lutei:* Abutilon. *fructus rotundi, nigri, crispi, veluti plicas multas habētes, aut veluti ex multis siliquis exiguis cohærentes. Matthioli pictor ex isto Abutilo & Althæa hac hortensi, monstruosam & deprauatam effinxisse videtur imaginem, lib. III. cap. CXLVI, vtramq; confundens.*

DE ALCEA VESICARIA.
CAP. XXVII.

DIFFERT *hæc Alcea à Dioscoridis Alcea. caulibus exit ramosis, facilè collabentibus: foliis altis incisuris fissis, lauore, splendore, ac colore, tum & quadantenus forma ad satiui Acanthi accedentibus, sed tamen minoribus multò. flores pulchri, circa margines subalbidi, interiùs vmbilicum versus nigricant, stamine aurei coloris medio. aperiuntur bi tribus aut quatuor horis post Solis exortum: hora vna aut sesquihora vigent. post florem folliculus relinquitur patens, in quo capitulum rotundo oblōgius, hirsutum, semine intus paruo, & nigricante.*

In Atrebatum & Morinorum finibus iuxta agrorum margines reperiri fertur. Italiæ etiam cognitum est. stirps est annua.

Alcea vesicaria haud perperàm dici potest. Plerique Alceam nuncupant Venetam: alij Maluam Theophrasti. Sed Theophrasti Malua à vulgari haudquaquā differt. Matthiolus pro Hypecoo depingere videtur, cum quo nihil habet vel similitudinis vel affinitatis. Hypecoon siquidem foliis

Digitized by Google

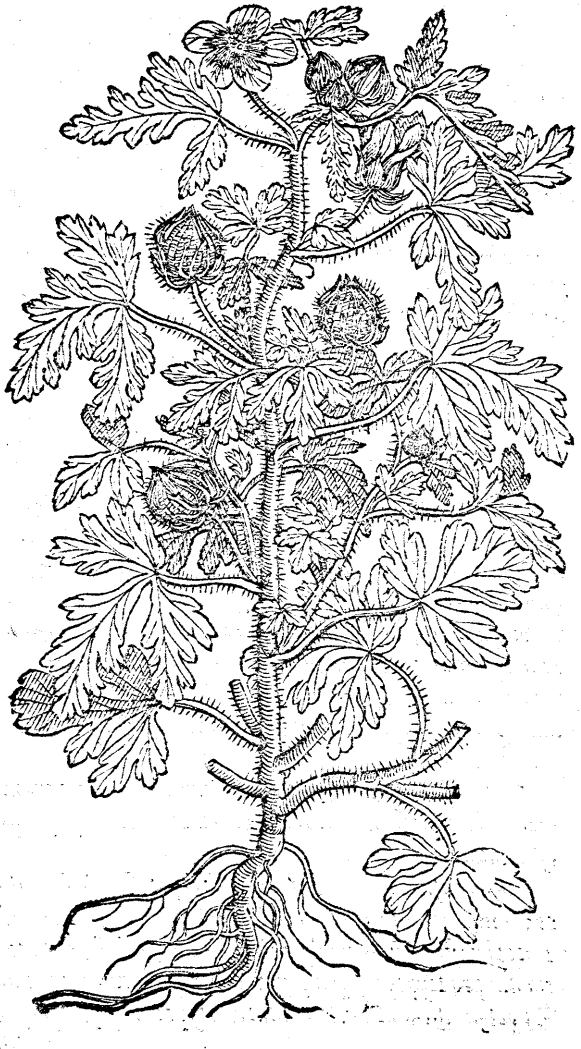

Digitized by Google

liis est Ruta. huius verò longè ab hac dissident. Quod non modò nasutis videtur; sed omnibus non caecutientibus manifestum.

De pseudocapsico. cap. xxviii.

Pseudocapsicon *à similitudine Capsici nomen accepit, altius tamen ac fruticosius est, & vitæ diuturnioris. potest siquidem pluribus supereſſe annis, si hybernis mensibus à frigore muniatur. Caules eius quandoq; bicubitales, lignosi, ramosi; folia oblonga: flores candidi: fructus rotundus, rubens, dilutiùs tamē quàm Capsici: semen planum, nullius aut exigui gustus.*

Sunt qui Solanum rubrum aut Solanum lignosum esse velint. Sed Solani non est species. Hispani Guindas de las Indias *appellant.*

De molvccis. cap. xxix.

Molvccae *duæ sunt; Lævis vna, Spinosa altera.*

Lævis Molucca caules facit complures cubitales, circa quos folia multa, ambitu profundis incisuris crenata; supra quæ flores orbiculatim, ex amplis et patentibus acetabulis exeunt, colore candidulo, Lamij floribus similes, attamen paulo minores.

Spinosa Molucca caules similiter multos & cubitales promit, eosq; striatos & quadrangulares: folia vti prioris: flores similes, ex acetabulis quoq;, sed angustioribus, oblongio-

Digitized by Google

Digitized by Google

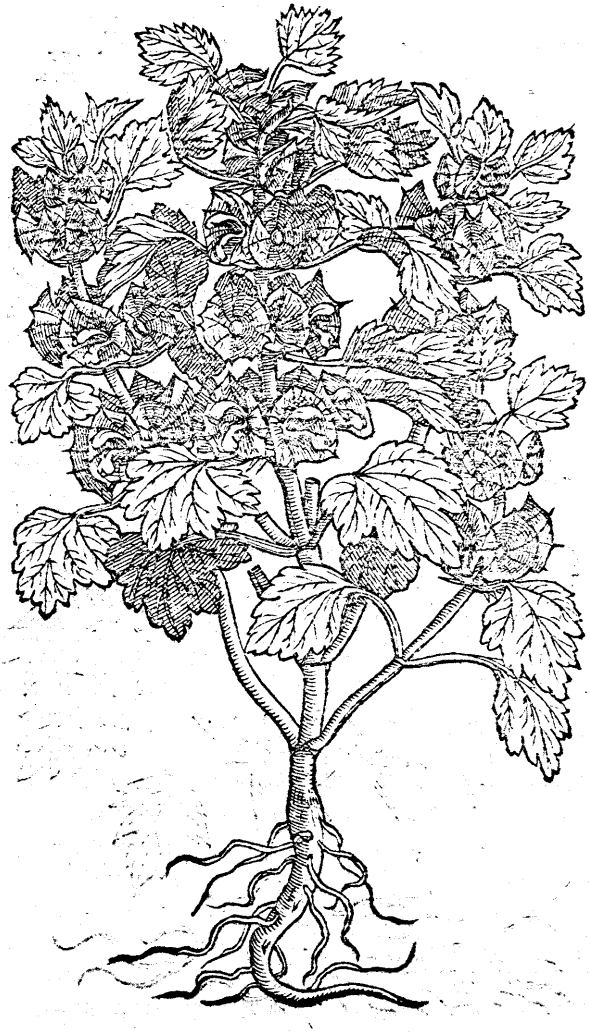

Digitized by Google

Digitized by Google

longioribusq; & eminentes duras & acriter pungentes spinas ambitu habentibus.

A Moluccis Orientis insulis vtraq; nomẽ habet: in quibus primùm reperta creduntur. Matthiolus (nisi nos pictura fallat) lauem Moluccam, Constantinopolitanum Melissophyllon appellat.

DE MOLY THEOPHRASTI, ET ALTERO Moly quod Indicum cognominatur. CAP. XXX.

MOLY, *quod recẽtior ætas ad Theophrastum refert, folia habet longa, lata, pinguia, lauia, multo quàm Porri maiora: caulem verò rectum, crassum, rotundum, glabrũ, cubito altiorem: culminantem vmbellam latam, veluti palustris Gladioli, in Frumentorum historia nostra descripti; purpurei in qua flosculi, & capitula inde exigua triangularia. bulbus Cepæ instar pro radice. Tota herba speciem cepacei generis præ se fert; odorem tamen nullum, aut perquam exiguum spirat. Intra folia in breui quodã pediculo, globosum quoddam exiguum exilit, eiusdem cũ foliis coloris.*

Quibus terris sponte gignatur nondum accepimus: Belgis hortense est.

De Moly autem hæc Theophrastus: Moly apud Pheneum exit, atq; apud Cyllenam esse, quemadmodum Homerus dixit, affirmant: radice rotunda, Cepæ quodammodò simili: folio Scillæ simili esse: vsum eius contra veneficia: non tamen effodi difficulter; vt Homerus ait.

Indicum Moly, bulbum, folia, atq; è sinu eorum sphærulam, caulemq; prioris similia habet; in fastigio tamen non vmbellam floriferam, sed veluti capitulum aliquanto

Digitized by Google

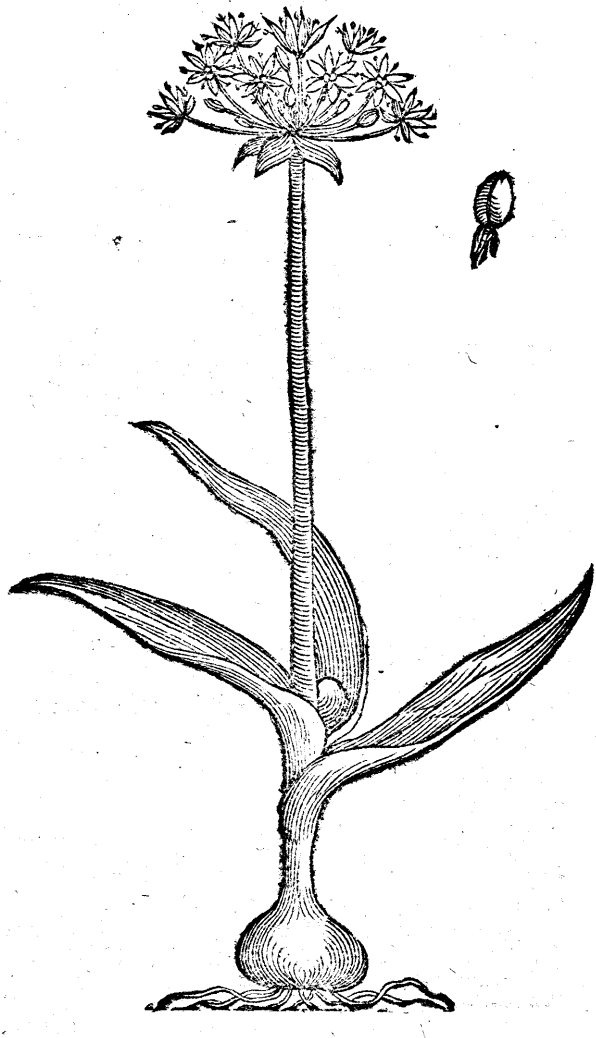

Digitized by Google

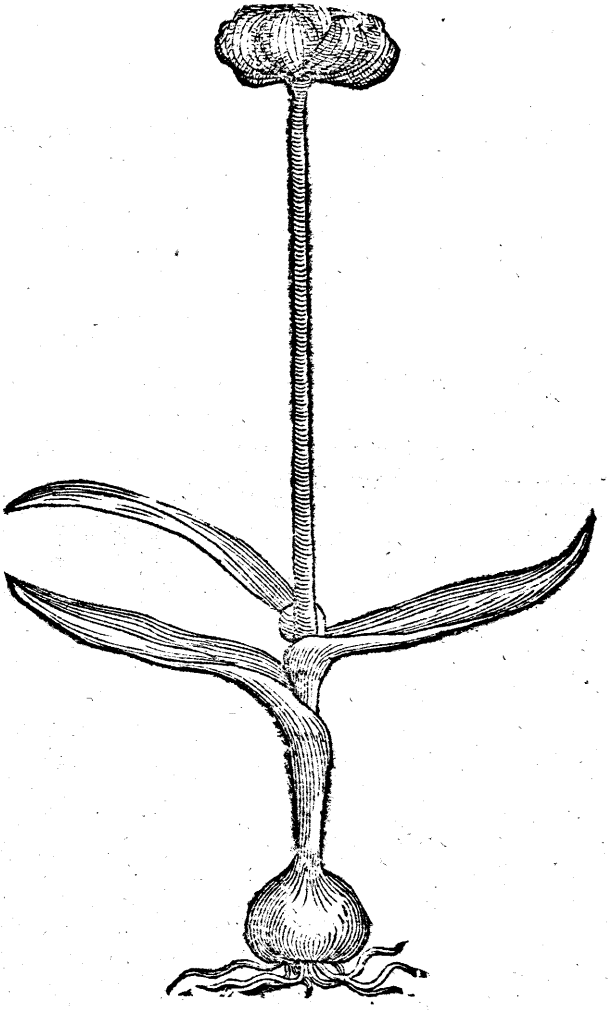

g 2

Digitized by Google

latioris, quàm globosæ formæ, tenui contectum membrana, in quo fructus (nullo apparente flore) gignuntur, nucleis aut exiguis bulbis similes; qui terræ commissi, in maiores bulbos adulti, folia caulesq; faciunt. Eiusdem cum priore generis esse videtur. Ex India fertur allatum: atq; inde Indico cognomen: Caucason pleriq; vocitant.

DE BVLBO ERIOPHORO.
CAP. XXXI.

AD *Bulborum genera referendus est quoque Bulbus Eriophorus, quem quidem subinde vidimus in amplissimo ac ditissimo horto generosi viri Ioannis Brancionis, sed nũquam tamen floriferum. Bulbus erat qualis Ceparum ex tunicis compluribus commissus, inter quas lenta quædam veluti lanugo reperitur.*

Iconem hîc exhibitam ad nos Patauio misit amplissimus et multa laude dignissimus vir Iacobus Antonius Cortusus, de nobis & vniuersa re simplicium optimè meritus; quã vt accepimus, in nullo mutatam aut mutilatam exprimendam curauimus.

Digitized by Google

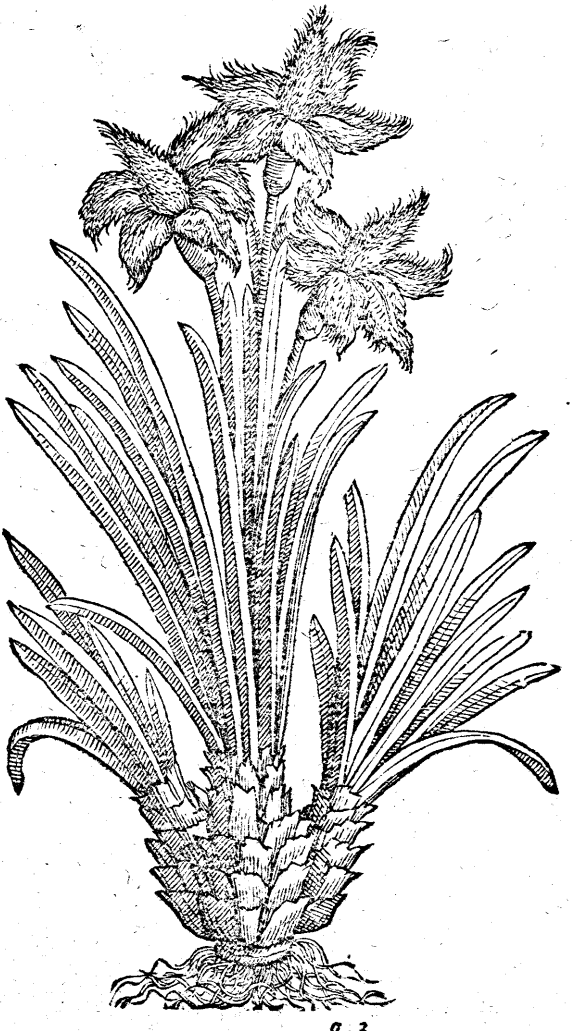

g 3

Digitized by Google

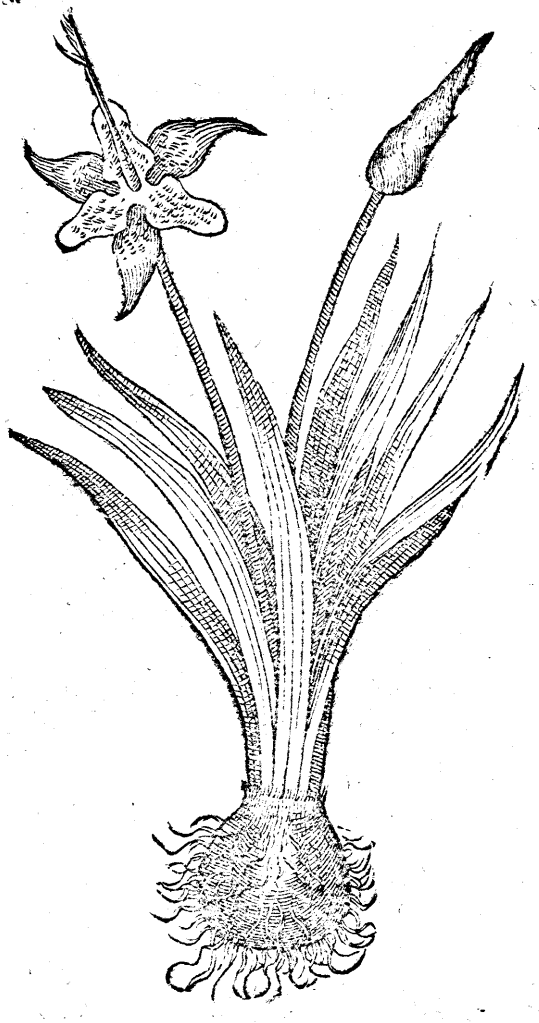

Digitized by Google

Digitized by Google

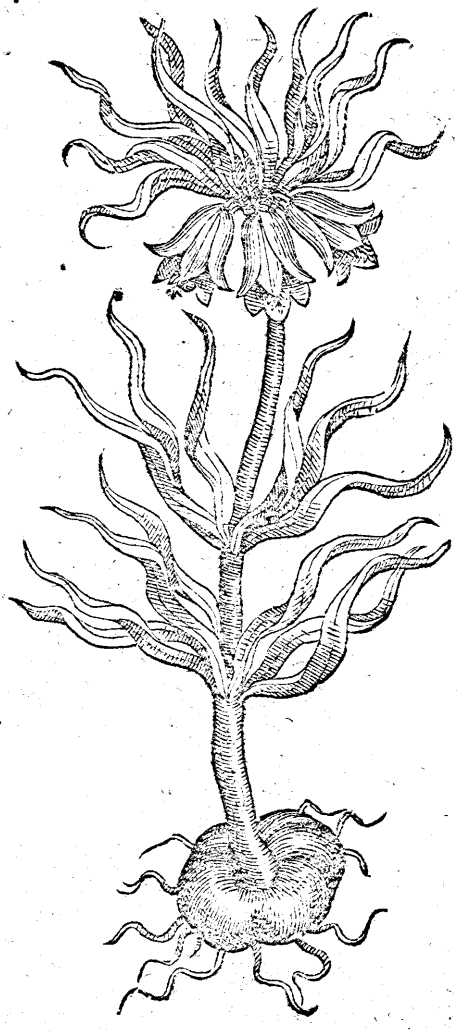

Digitized by Google

De flore tigridis, nastvrtio Indico, & Corona imperiali. cap. xxxii.

Trivm *harum icones tantùm nobis videre contigit, sed coloribus suis expressas. Europæ peregrinæ sunt. Priores duas America, quam Occidentalem Indiam vocant; posteriorem Oriens gignit.*

Virent primæ oblongæ, angustæ, et acuminatæ folia: flos 1
plurima parte luteus, rubentibus tamẽ quamplurimis exiguis maculis variegatur. stylus medius diluto rubet purpureo. bulbus subnigricat. Tigridis flos appellatur.

Altera icon speciem exhibet conuoluuli. folia eius 2
lata, angulosa, & pulchrè depinguntur virentia. flos luteus retrò propendens habet corniculum instar floris Regij, quẽ Delphynium appellant. Nasturtij Indici nomine hanc accepimus.

Tertia Lilij sylvestris species est. folia & caules sunt sylvestris Lilij: flores rubentes, pistillo in medio candido. Corona dicitur imperialis: à nõnullis Pennachi del Persiano, siue Lilium ex Persia. affirmant tamen alij Pennachi del Persiano à Corona differre imperiali. 3

Hanc autem acceptam debemus clarissimo ac doctissimo viro D. Alfonso Pancio. Priores D. Ioannis Boisoti beneuolentia nacti sumus.

De rore solis. cap. xxxiii.

De *hac herbâ in istâ Appendice non fuissem scripturus, nisi quæ de huius facultatibus exploratæ mihi, communicare, ex re & laborantium & medicantium futurũ*

Digitized by Google

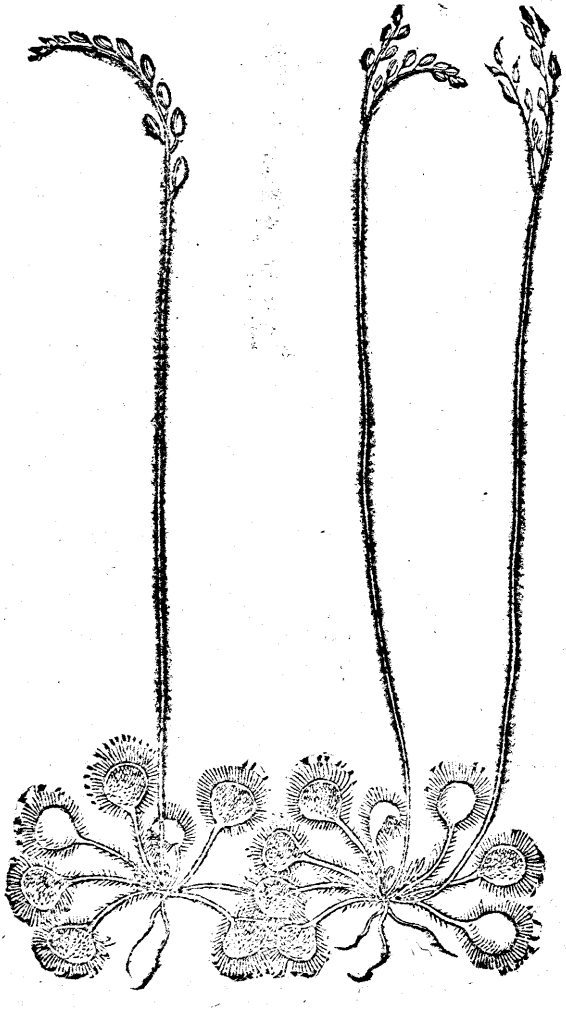

Digitized by Google

iudicassem. Neq; enim talis, qualis credita eius est facultas ac potentia.

Existimarunt recentiores phthisicis eam ac tabidis omnibus vtilem; & præsertim stillatitium eius liquorem. Veluti enim humoris roriq; tenacissima, quem ardentissimus etiam Solis feruor ipsa meridie absumere nequit: ita naturalem genitalemq; in hominum corporibus humorem conseruari ac foueri hac herba posse creditum fuit. Auxit opinionem, quòd huius pastu quadrupedes fœminæ ad Venerem incitentur. Decipiuntur autem non parum, qui ita sentiunt.

Caustica siquidem & exurẽs eius facultas est ac potentia. Cuicunque enim corporis particulæ trita siue sola siue cum momento salis imposita fuerit, mox vesicam excitans partem exulcerat.

Videant nunc, qui hanc commendant, & phthisicis vtilem rentur, quantùm à vero aberrent. Fieri enim nequit, vt tutò intra corpus sumatur, quæ foris imposita exulcerandi vrendiq; vim exerit.

Est autem hæc herba parua quidem ac humilis: foliola habet in tenuibus oblongisq; pediculis pauca, exigua, rotunda, aliquantulum & instar auriscalpij concaua, hirsuta atque rubentia, aridissimis temporibus subq; feruentissimo Solis æstu, rore huniореq; madentia. (vnde Roris Solis nomen accepit.) coliculi inter hæc exeunt quadrãtales aut minores, in quibus flosculi candiduli, tenuissimæ & capillaceæ radiculæ.

Exit locis desertis, arenosis, sed riguis, & nõ rarò in ipso humi nascente musco; cuius speciebus annumerandus.

Potentia, vt diximus, acris & erodens, ad quartum caliditatis & siccitatis gradum accedens.

ALTERA

ALTERA APPENDICIS PARS:

In qua aliquot vmbelliferarum icones, cum suis succinctis descriptionibus.

De Ammi.

CAP. I.

VLGARE *Ammi cubitali aut proceriore altitudine assurgit: alas è caule rotundo spargit: folia è pluribus constant oblongis ambitu serratis. flosculi in vmbellis candidi. semen cũ acrimonia quadam amaricat, oblongum, cumino minus.*

Vtuntur isto passim officinæ. Sunt tamen qui reiiciant, ac aliud pro legitimo ostendant. Quod & olim à nobis pro exiguo aut paruo Ammi depictum fuit.

Ammi alterum. *Est autem herba exigua, tenui ac breui cauliculo; foliis oblongis creberrimis incisuris tenuissimè dissectis, & sursum versus magis attenuatis. flores in exiguis vmbellis candiduli. semen minutissimum acre ac feruidum. Præstantius istud habetur, sed tamen vulgare non reiiciendũ, quòd etiam acre & cumino simile.*

De Meo.

CAP. II.

MEO *folia sunt virentia, multiplicatis sectionibus Fœniculi tenuiora, teneriora, angustioraq; : cauliculi graciles, cubitales; in quorũ fastigiis vmbellæ, & flosculi candidi; semenq; anguloſum cumino maius, odoratum & cũ acri-*

Digitized by Google

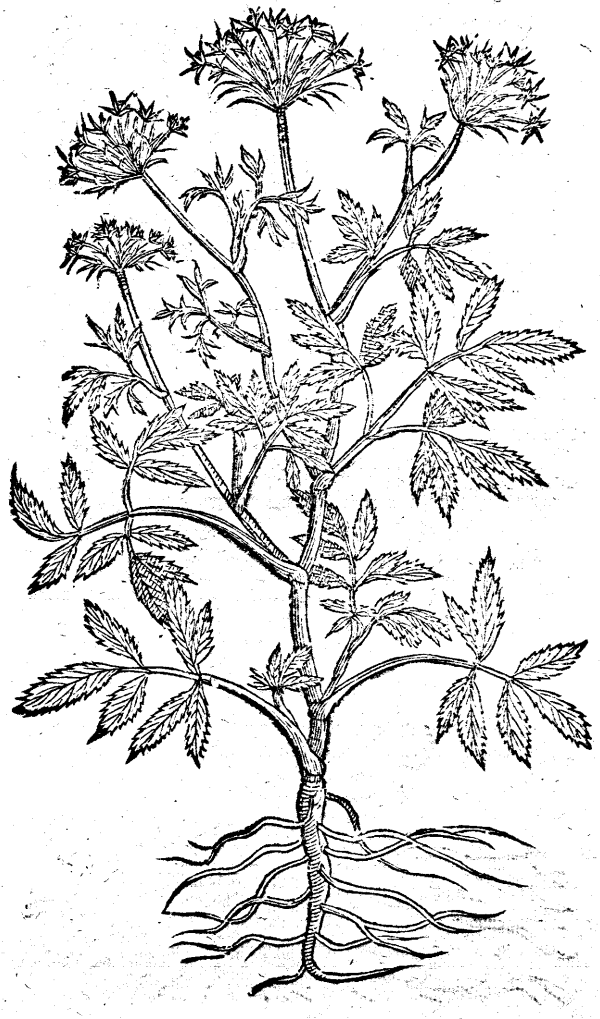

Digitized by Google

Digitized by Google

acrimonia amaricans. radices dodrantales in plures partes in obliquum & altum diuaricatæ; foris nigricantes, interiùs candidiores; acri sapore linguam vellicantes; odore cum suauitate graui.

Nascitur pluribus Italiæ, vtriusq; Germaniæ, Hispaniæ & Galliæ locis. Imposuit multis Plinius, Meum scribens non nasci in Italia, & à mediis, iisq; paucis, seri, lib. XX. cap. XXIII. hinc etenim creditum fuit Italiæ peregrinũ, ac diutinè, tametsi familiare & frequens, pro quouis alio citiùs habitum, quàm pro Meo agnitum. Vnus Daucum Creticum; alius Seseli Creticũ siue Tordylion; quidam etiã Libanotidis speciem credidit; quod tamen verũ est Meum. Ruellius Anethum ait appellari sylueſtre, et Anethum tortuosum. Germanis est Beerwurtz: Hispanis pleriſq; locis Sistra: *Belgij officinis Fœniculus porcinus. Aliis Peucedanos dicitur Fœniculus porcinus.*

DE PEVCEDANO. CAP. III.

PEVCEDANO *folia & à radice & secus caulículos ampla, in multas minutissimas partes diducta, quarum singulæ angustum ac oblongum Pini æmulantur folium: (vnde πευκεδάνῳ nomen.) caules tenues, rotundi, virentes, geniculati; floſculi in vmbellis exigui sublutei: semen longiusculum: foris nigricans radix, interiùs albicans, alta, luteum vulnerata succum reddens.*

Nascitur montosis, & non nullibi densioribus; alibi longioribus aut varioribus foliorum sectionibus.

Latinis Pinaſtellum dicitur; ex quo, quod alibi monuimus, πευκὴν Latinis Pinum dici etiam apparet: à nonnullis Fœniculus porcinus, vt diximus.

De

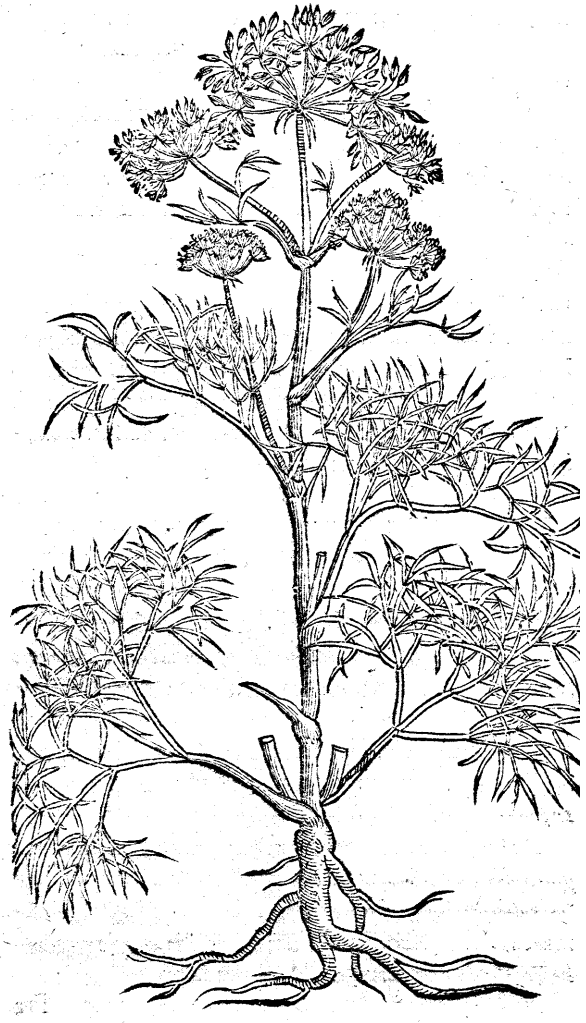

Digitized by Google

Digitized by Google

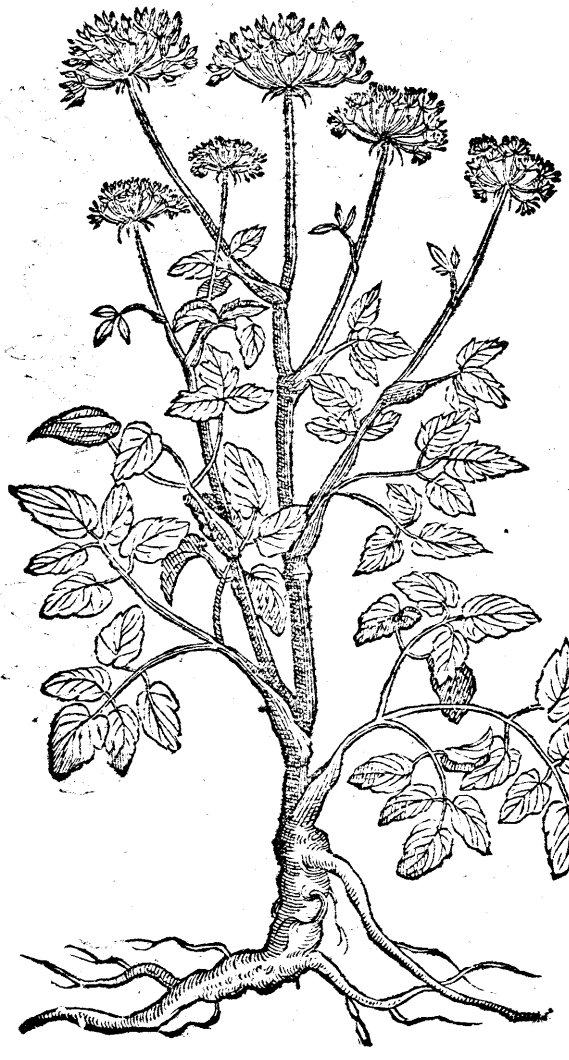

Digitized by Google

De seseli æthiopico.
cap. iiii.

Seseleos *genera apud Dioscoridem, & præter quidem Tordylion, quod Seseli Creticum appellatur, tria sunt. Massilienſe videlicet; Aethiopicum, & Peloponnenſe. De Massilienſi autem & Peloponnenſi nihil modò.*

Aethiopici tantùm, & quidem vtriuſq; icones exprimi curauimus, fruticantis ſcilicet & herbacei.

Fruticans Aethiopicum Seſeli caules promit lignoſos 1
viuaces, mediocris longitudinis, ſubnigricantes, interdum ſubrubentes, cubitales alas emittentes. foliis veſtitur lauibus, longis, mediocris latitudinis, dilatè & ex albido virentibus, Hederæ longioribus, ad Periclymeni Germanici accedentibus. vmbellæ luteos ferunt floſculos: ſemina autẽ maiora quàm Fœniculi. radix longa eſt. Naſci fertur in Gallia Narbonenſi haud procul à Maſſilia: vnde Maſſilienſe nonnullis viſum.

Herbaceum cũ ſuperiore nihil habet ſimilitudinis. 2
caulis nequaquã lignoſus, aut reſtibilis, ſed Hyeme intercidit: folia ampla, paluſtris Apij modo, quibus etiam maiora, ex multis latis, forma hederaceis, ſed ambitu ſerratis, cohærent: flores in vmbellis candidi: ſemen cãdicantibus membranis anguloſum: radix alba & alta.

Depinxêre iſtud pro legitimo Aethiopico Fuchſius, Tragus, & Matthiolus; ſed verum fruticans ſolum eſt.

Herbaceum ad Theophraſti Libanotidem citiùs referẽdum. Sed ſcrupulum tamen κάλχους ſiue κάχρις Libanotidis fructus adfert, longè quàm huius herbæ ſemen maior; quem quidem Libanotis Dioſcoridis gignit. Sed differens hæc à Theophraſti eſt Libanotide. Dioſcoridis folio eſt Fœniculi ſimili: Theophraſti verò Libanotidis σιλίνῳ ἐλαίῳ, i. paluſtri Apio, multo maiora ſunt.

Digitized by Google

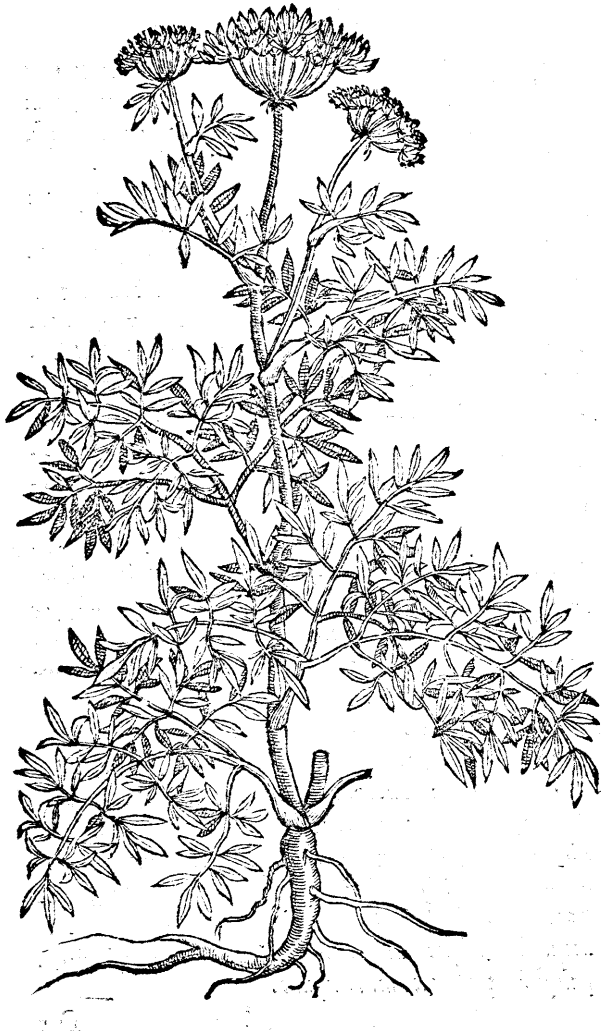

Digitized by Google

DE SILERE MONTANO. CAP. V.

SILER *mõtanum foliis est similiter amplis & multipliciter dissectis, quorum tria segmẽta ab vno dependentia pediculo, foliorum Trifolij aut Meliloti speciem ostentant, ipsis tamen angustiora ac molliora. caulis tenuis, sed crassior ac proceriot quàm Anethi. flores subcandidi. semẽ crassum, sordido cumini colore subnigricans, quo maius ac acrius, ipsum alioqui resipiens.*

In Liguriæ montibus gignitur. Pro Seseli Massilienſi à non paucis habitum fuit. Placet magis Ligusticum esse. folia enim, vt ostendimus, ad Meliloti accedunt: semen quàm Fœniculi maius est.

DE VVLGARI LEVISTICO. CAP. VI.

QVOD *passim Leuisticum, quasi Ligusticum, vocatur, à Silere montano differens est. proceri ac geniculati eius caules, in alas diffusi, interius inanes: folia in plures laciniias diuisa, leuia, resplendentia, ex luteo, veluti & ipsi caules, virentia: flores lutei: semen nigricans: grandis, carnosa & restibilis radix. Tota stirps grato & aroma redolente odore est, sed semen graueolentius.*

Ad Panacis genera nonnulli referre student, sed temerè. Hipposelinon etiam non est. A Smyrnio multùm quoq; differt.

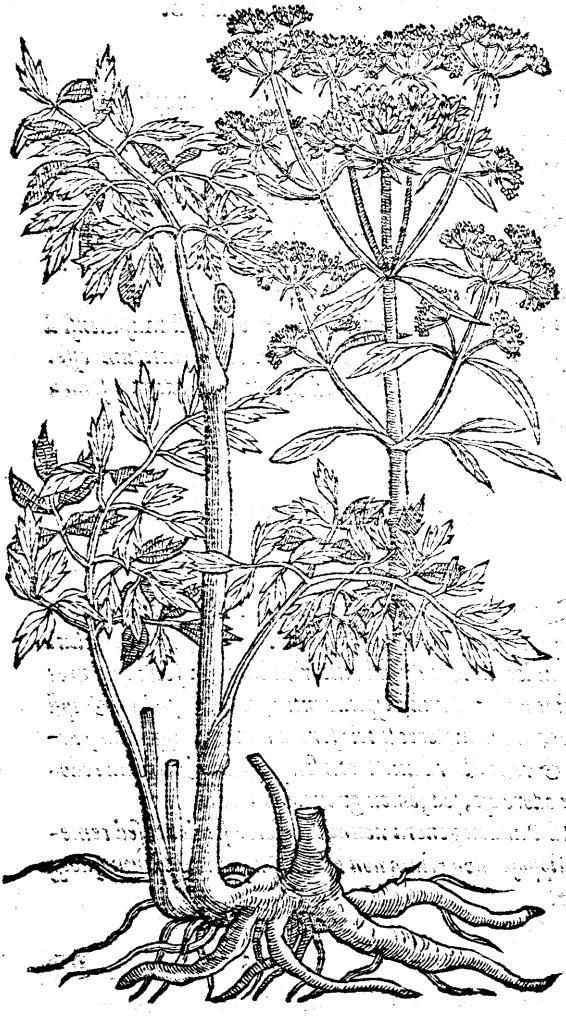

Digitized by Google

Digitized by Google

De panacis quadam specie, atque de omni Panace.

cap. vii.

Peregrina *hæc stirps foliis est amplis, multiplicibus, nonnihil hirsutis & asperis; quorum singulares particulæ Lapathi æmulantur, sed tamen mineræ. caulis duorum, trium aut quatuor cubitorum: flores in vmbellis lutei: semen planum, latum, & sufflauum. longa & candida radix. Panacis hanc esse speciem, semen demonstrat, in Panacis lachryma repertum, ex quo Petro Coudenbergo Antuerpiensi diligentissimo pharmacopœo primùm enata stirps est.*

Panaces autem, auctore Theophrasto, multiplex est. Quoddam in Syria nascitur: deinde & alia tria, Chironium, Heraclium, & Asclepium; quæ à Dioscoride sola describuntur. Præter hæc verò & vnum est πλατύφυλλον; *& alterũ* λεπτόφυλλον. *Ita in vniuersum apud Theophrastum sex Panacis species.*

Cum primo istorum, aut cum Chironio conuenire præsens posse apparet: cum reliquis verò minimè. Heraclium siquidem folio est amplo, ad ficulnea accedente. Asclepium verò Thapsiæ, aut, vt Dioscorides, Fœniculi. Panaces latifolium Centaurium esse magnum: & tenuifolium Centaurium minus non temerè putatur. Teste siquidem Plinio, Panaces à Chirone repertum Centaurium cognominatur. Quodnam verò ex reliquis duobus, certò affirmari etiam nequit.

Syriacum Panaces à Theophrasto nõ describitur. Plinius lib. xii. *cap.* xxvi. *foliis illud esse ait ampla magnitudine rotundis. Sed suspicio est, hæc ex Heraclij Panacis descriptione trænslata. Lib. enim* xxv. *cap.* iiii. *Heracleoticum*

Plinij error.

Digitized by Google

cleoticum Origanum: pro Panace Heraclio perperàm suppositit.

Chironium Panaces Theophrasti et Plinij exemplaria folio habent esse Lapathi: Dioscoridis verò & interpretis Nicandri Amaraci. Expende Lector, vtra magis veniat probanda lectio. Si Chironium folio est Lapathi, poterit præsens Chironium esse: sed si Amaraci, nequaquam. Relinquitur vt Syriacum, vel omnino alterius sit generis. Effundit autem lachrymam, æstiuis mensibus Sole feruente, vulnerato caule. Id Syriacum facere Plinius aperte scribit: Theophrastus innuit. Chironium lachrymam facere, nusquam reperitur.

Est autem huius stirpis lachryma Opopanaci, qui in officinis habetur, colore similis, sed tamē exigui odoris. quod propter soli caliq; frigiditatem accidere potest. In calidis regionibus omnia odoratiora: in frigidis minùs odorata gignuntur: teste Theophrasto.

DE SPHONDYLIO.
CAP. VIII.

SPHONDYLIVM vulgare, quod nonnulli Brancam vrsinam vocant, passim nascitur, caule bicubitali, rotundo, subhirsuto: foliis similiter nonnihil hirsutis & asperis, ex pluribus ac sæpenumerò quinque cohærentibus, per ambitum, & exiguis & profundioribus incisuris diuisis, ficulnea ferè referentibus, attamen ipsis minoribus. flores in vmbellis candidi. semen latum, planum, tenue. radix in plures distributa candicat. 1

Huic similis & alia sed rarior ac maior stirps est, cui plures non rarò caules assurgunt, crassiores altioresq;. folia ex tribus ferè composita, maiora & ficifoliis similiora, asperа 2

Digitized by Google

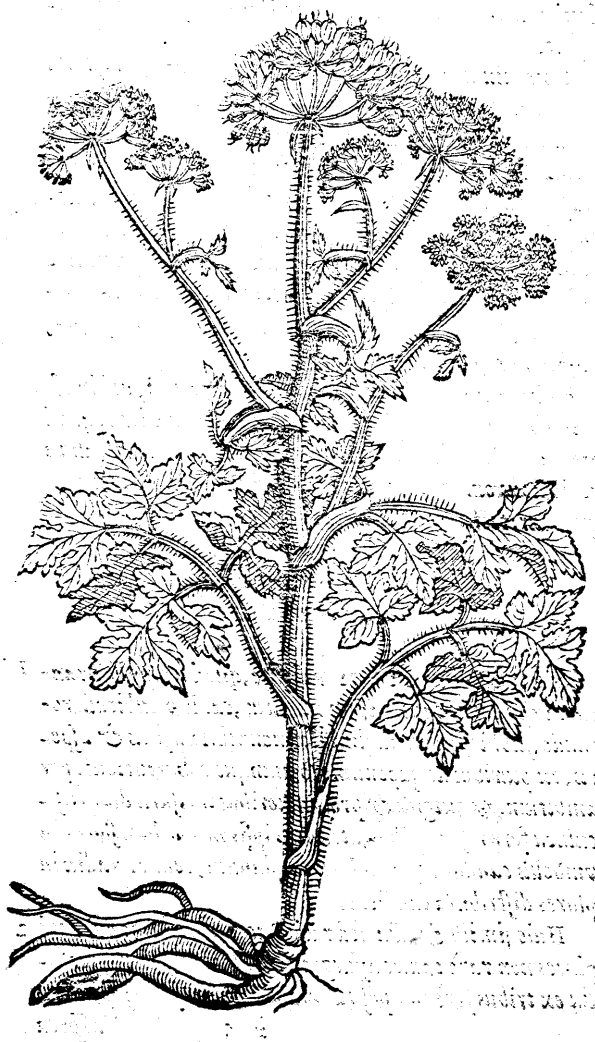

Digitized by Google

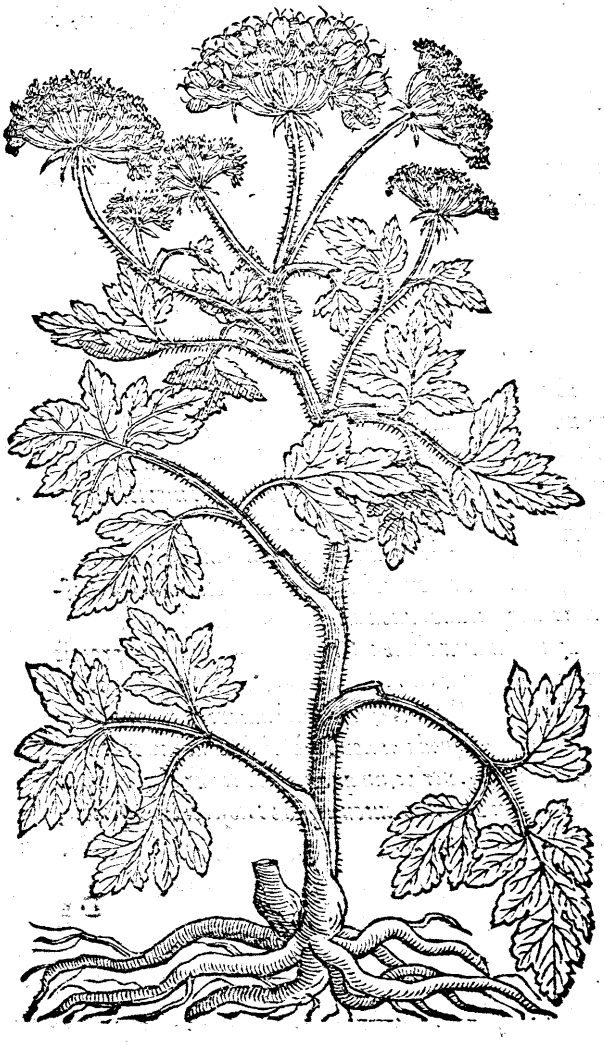

Digitized by Google

aspera nonnihil, atq; vnà cum caulibus hirsuta. flores, semen & radix vt prioris.

Hoc genus non Sphondylium alterum, sed Panaces creditur Heraclium. Desideratur tantùm floris color, quem Dioscorides luteum esse ait. folia aspera siculneis respondent: caulis hirsutus: radix multiplex, quale Heraclium scribitur esse Panaces.

DE SMYRNIO DIOSCORIDIS. CAP. IX.

HVIC *Smyrnio folia prima, inferiora, ampla sunt & multipliciter dissecta; reliqua verò rotunda, & caules ipsos circumambientia: flosculi lutei in vmbellis: rotundum & subnigricans semen quale brassicæ: foris nigricans, interius candida crassiuscula radix.*

Nascitur, vt Dioscorides scribit, in Amano monte.

Appellatur, eodem teste, in Cilicia Petroselinum. Differt ab Hipposelino, quod etiam Smyrnion dicitur.

Et nominatur tamen Hipposelinon, haud impropriè Smyrnion. Effluit enim ex eius vulneratis aut sectis radicibus liquor facilè concrescens, acri amaroq; sapore Myrrhæ æmulus. Id quod nos non rarò obseruauimus erutis & incisis radicibus. Scriptum quoq; id Theophrastus reliquit lib. VII. Ex Smyrnio autem, quod Dioscorides describit, nulla lachryma manat.

DE

Digitized by Google

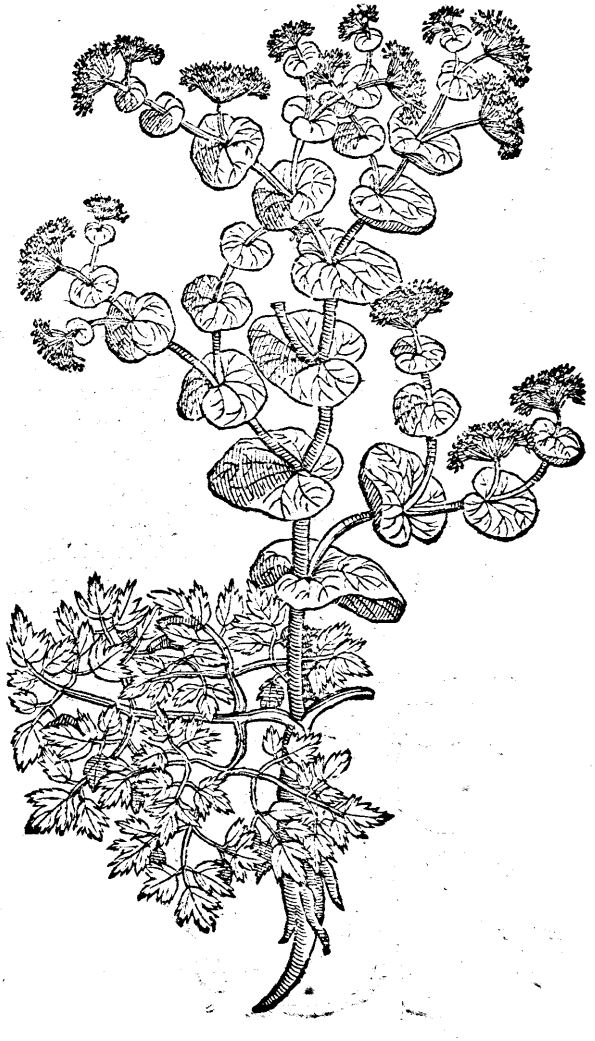

Digitized by Google

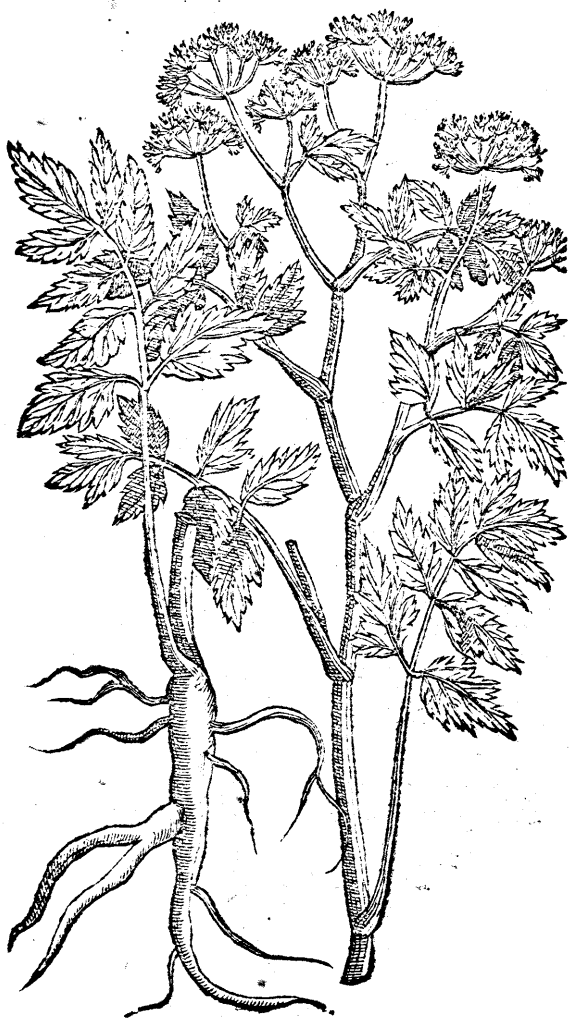

Digitized by Google

Digitized by Google

De saxifragis.
cap. x.

Saxifragæ *duæ sunt. Maior vna: altera minor.*

1 *Maior amplitudine foliorũ cauliumq; altitudine minorem superat. folia Pastinacæ siue Elaphoboſci aliquatenus similia sed nigriora, asperiora, minora. caulis bicubitalis, striatus: candicantes floribus vmbellæ. semen quale Apij hortensis, sed gustus feruentioris. radix oblonga, teres, candida, sapore acris, saliuam commanducata cit.*

2 *Minor primis ac radicibus proximis foliis priorẽ æmulatur, sunt tamen minora ac teneriora: sed tenuissima circa cauliculos. radiculæ tenuiores ac minores; sed non minùs acres aut saliuam cientes.*

Sunt hæ duæ stirpes Germaniæ ac Belgio satis familiares. Lætum & pingue requirunt solum, alioqui incultum, veluti margines agrorum.

Nomen maiori vulgò Beuernaert: *minori* Beuernelle. *Vtramq; Saxifragam appellant: nonnulli Bibinellam: Baptista Sardus Pimpinellam. Quam ob causam à plerisque Pimpinella Saxifraga cognominatur. Est enim & alia Pimpinella, quæ & Sanguisorba, & Dioscoridis Sideritis altera.*

Sunt etiam, qui Saxifragam Pyrethrum esse existimẽt. Sed si ad aliquam Dioscoridis, ad Bunium præsertim quæ minor, referenda videtur. Folia siquidem inferiora Apij hortensis haud ineptam similitudinem præferunt: superiora magis attenuata: flores in vmbellis, sed candidi: semen odoratum, magnitudine seminis Hyoscyami ac Apij. Potest verò & omnia, quæ Bunium.

Digitized by Google

Digitized by Google

De Angelicis.
Cap. XI.

Angelicarvm vna maior est, quam Hortensem & sativam nominant: altera Minor sylvestris.

1 Sativa procero caule, eoq; læui, geniculato, atq; interius inani assurgit, qui quandoq; brachij crassitudinem & humanæ staturæ excedit altitudinem. folia amplissima, aliis multis, paribusq; compluribus, latis ambituq; incisis luxuriant. umbellæ latæ sunt; flosculi albicantes: semina suffiaua, lata, plana, membranosa. prægrandis est radix & crassa; foris minùs, interiùs candidior, odore grato aroma redolens, ex qua liquor oleosus, pinguis, subluteus fluit; odorus assimilis; quem & ipsa folia ac caules referunt.

2 Sylvestris sativam æmulatur, sed tamen omnibus partibus minor. caules breviores ac tenuiores sunt. folia tametsi ampla, minora tamen ac nigriora. radix tenuior, nō tamen minùs oleosa, aut odorata.

Sativa in Belgij quidem hortis, sed alibi sponte nascens est; vt in Norvegia, et Islandia dicta Septentrionis insula, prægrandi vix crassitudine, & ab indigenis caulis detracto editur cortice, vt ab ipsis accepimus, qui in Islandia peregrinantes, his vesci alterius cibi quandoq; coegit inopia. ferunt autem saporem esse & palato gratum.

Σιλφίον sive Laserpitij species est, vel ipsum etiam legitimum ac genuinum Laserpitium. Olim enim ab excellentissimo ac clarissimo viro Iacobo Antonio Cortusio, Laser accepi, odore & colore Angelicæ huius sucum omnino referens.

Sylvestris Angelica passim in vtraque Germania locis reperitur humidioribus, præsertim in sylvis aut sylvosis.

Virusq; radix, post semimaturitatē marcescit, quod

alicro

altero aut rarò tertio, ex quo fata est anno accidit. Legenda radix priusquàm caulis erumpat: fungosa alioqui & inefficax.

Matthiolus et Gesnerus aquatica etiam cuiusdam Angelicæ meminêre, sed quandoq; eam non descripsere. Suspicandum videtur eam hanc esse, quæ Archangelica apud nos dicitur. Est hæc & foliorum amplitudine, satiua haud inferior, sed tamen singularium frequentia numerosiorem: in plurima enim folia, hirsuta diuiduntur. caulis crassus, geniculatus quoq;, valdè ramosus, & singula siquidem articulis tres aut quatuor alas promit; multis illeirco vndequaque vmbellis cingitur, quarum flores candicant: semen latum, longius, & crassius quàm Angelicæ. radix & ipsa, exigui odoris, maioris tamen quam folia vel caulis, quæ nullius aut admodum obscuri. Rubent quandoque foliorum pediculi. Archangelica.

DE ASTRANTIA SIVE IMPERATORIA, CAP. XLI.

ASTRANTIÆ lata sunt folia, margine serrata, vt plurimum quæ radicibus proxima præcipuè trifolia; non rarò verò & numerosiora: caulículi cubitales, tenues, & geniculati, inferiùs rubent: muscaria exiguis flosculis candida. semen latum, planum, tenue, anethi instar. obliquè serpunt radices, acres, odoratæ, & succi oleosi plenæ: foris è punico colore subnigricantes, interiùs suffusæ; facili fœcunditate stirpem multiplicant. In hortis viuacissima est.

Non modò Astrantiam, sed et Imperatoriam vocitant: nonnulli Ostrutium, quasi Struthion. differt autē multùm à Struthio, siue Lanaria herba. Germanis est Meesterwurtz & Meesterwortele. ferentis admodum naturæ

Digitized by Google

radix est. Huius syluestris species est, quam vulgò Gerardi herbam appellant. foliis siquidem, floribus in muscariis candidis, latè serpentibus radicibus, priorem refert, omnibus tamen minoribus. graueolens herba est, & hortis molesta.

DE SCANDICE. CAP. XIII.

EX syluestrium olerum numero Scandix est. folia habet tenuiora quidem, quàm lutea radicis Pastinacæ: latiora verò, crebriùs tamen dissecta, nigriora item, minusq; odorata quàm Cherefolij. cauliculus dodrantalis: vmbellæ angustæ: flosculi candiduli: semen longum in mucronem extenuatum, rostellis aut citius crassis magnisq; acubus simile. perquàm exiguæ radiculæ sunt.

Romani, vt inter nothas voces reperitur, Aculam ac Scanariam appellant. Acula autem à semine acum referente aptè dicitur Ruellius sub Pectinis Veneris nomine hanc describit. Apud Hispanos alicubi ad forum venalis defertur, & editur, vulgoq; Euixones vocant.

Dioscorides Scandicem et crudam & decoctam mandi quoq; ait: stomachoq; & ventri vtilem.

DE MELANTHIO DAMASCENO. CAP. XIIII.

MELANTHIVM, quod Damascenum cognominatur, Melanthij siue Githi spurium est genus, in plurimis cum legitimo conuenit, sed caules eius proceriores sunt ac ramosiores: folia tenuiora crebriusq; diuisa: flos haud quaquam candidus, sed cæruleo nitens colore, quem quinque

Digitized by Google

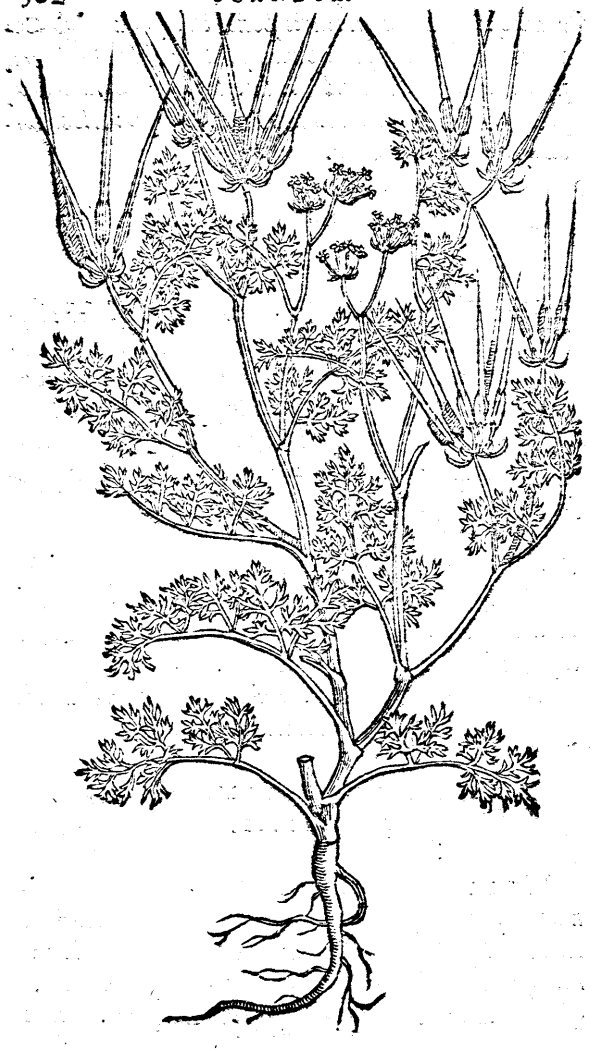

Digitized by Google

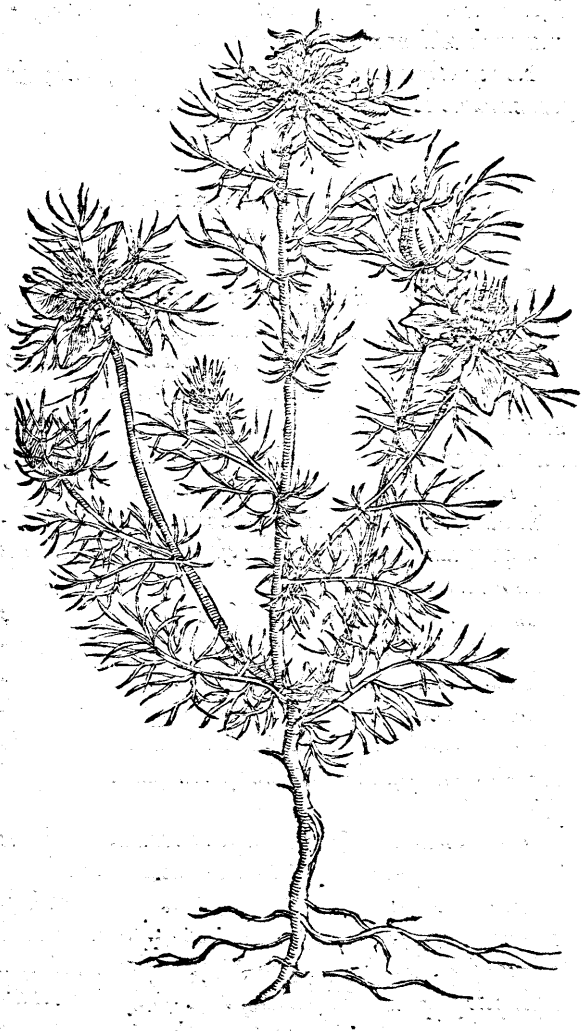

Digitized by Google

dissecta stipant folia alabastrorum instar. capitulum et semen quale Melanthio, sed odore destitutum semen.

Non est Isopyron; Faselo siquidem Isopyron simile; & semina habet Melanthij gustu, non forma.

DE VIOLA CALATHIANA, ANNOTATIO.

IN nostra de Floribus historia cap. IX. exiguam quandam descripsimus herbam, floribus eleganter cæruleis & calathi formam referentibus, quam Violam calathianam nūcupauimus, vtpote Violæ calathianæ descriptioni respōdentem; quam quidē Io. Ruellius habet lib II. c. CXXIX. Sed plura & locupletata multùm adfert Ruellius verba; & secus quàm in Plinij exemplaribus reperiuntur.

Si Plinij verba diligenter expendātur, Calathiana Viola nequaquam cærulea, sed lutea est, calthæ concolor. Ita etenim Plinius lib. XXI. cap. VI.

In totum sine odore minutoq; folio Calathiana munus Autumni, cætera Veris. Proxima et Caltha concolori magnitudine vincit numero foliorum marinam, quinque folia non excedentem. His verbis ostendit Plinius Calathianam concolorem esse Calthæ, id est, luteam, et æqualis magnitudinis: sed tamen Calthæ florem pluribus componi foliolis.

Caltham autem esse lutei coloris, ostendunt Virgilij et Columellæ versus, cap. de Calendula à nobis citati.

Ruellius verò vnde locupletatam illam descriptionē acceperit, non facilè fuerit affirmare. non est tamen, quòd ab eo excogitatam suspicetur quis. Nam talem, qualem ipsa descriptio proponit Calathianam violam, nō agnouit. Existima

stimat siquidem Aquileiam, Gallis Ancoiles, dictã Calathianam esse: quæ à descriptione, ab eo proposita, multũ deficit. Aquileiæ non munus Autumni, sed Veris flos; calathum non refert, sed alterius est formæ: colore idem non semper cæruleus, sed colorum varietate luxuriat. Ruellij de Calathiana hæc sunt verba:

Calathiana munus Autumni, Viola cæteris Veris. ea minuto est folio Violæ albæ non dissimili, in totum sine odore, calathi similitudine, Autumno tantùm proueniens, tanta coloris pulchritudine, vt cæruleum ipsum quod imitatur prouocet; in pratis post Aestatem emicat; Autumnalẽ Violam nominant.

Quòd si hæc verba neq; Plinij, neque alicuius veterum sunt, nostra Calathiana legitima esse quomodo poterit? Quòd si verò ex antiquo aliquo Pliniano codice transscripta, cõsequens erit, euulgata exemplaria corrupta ac mutila, & veram esse Calathianam à nobis descriptam, apparebit. Sed quid in tam dubiis affirmandum? Expedit subinde stirpes nouis donare nominibus, quàm temerè eis veteres appellationes attribuere. Ita nostram hanc præstitisset fortassis Autumnalẽ Campanulam appellasse, quàm Calathianam dixisse. Deinceps idcirco Campanula nobis erit Autumnalis: Calathiana verò vbi Plinij repertum exemplar, aut alterius alicuius veteris auctoris, ex quo Calathianæ Violæ descriptionem Ruellius mutuatus est.

FINIS.

Digitized by Google

Liber hic qui tractat Purgantium herbarum historias, cum fructu & legi & imprimi potest. Actum Bruxellæ 10. Iulij. 1572.

Giſlenus de Vroede Suffraganeus Mechlinienſis.

QVÆ PARTIM MALE EXCVSA, PARTIM ex auctoris recognitione mutanda.

Folio 4. linea 3. lege vberior. 12. 9. potam. 26. 10. aduentus exit. 29. 20. ἀλίμος. 30. 19. iſte Draconcullus. 54. à fine lin. variegatis. 56. 8. faturo colore. 62. 7. & 22. Habalzelin. 70. 11. χρόνια. ἀλοίτας. 8. 13. efficax. 96. 19. Millefolium, Sanguinalem. 98. 5. contra ſerpentes. 112. 8. ruſticum. 118. 6. & 121. 4. & 1. 8. 3. Meſuæ. 122. lin. vltima. A ſtractilibus. 151. à fine lin. 6. quintum. 160. 21. πατύσσα & lin. 22. πατυσσης. 69. Effluens. 177. 3. Ebulus. 248. à fine lin. 5. delenda ſimiliter in Britannia. 252. à fine lin. 9. lege ſic: radices fibrotæ vt priores progerminantes. 258. poſteriores duæ lineæ poterunt & hoc modo legi: Panem quoque leuiorem ac rariorem efficiunt ac maſſam citiùs fac. iusque fermentari, ſi aqua in qua decocti fuerint, ſubigatur farina. 307 2. Cammaron. 10. ſpecies & 11. prædicta. 31. Papauer. 39. 24. quinquefolij. 441. 18. σκαμμωνία. 468. 6. Caucaſon.

Digitized by Google

INDEX HVIVS LIBRI.

Absinthium angustifoliũ 40
Aconitum baccíferum 238
Aconitum Pardalianches 305
Aconitum Theophrasti 313
Adonidis flos 304
Alazor 122
Alcea vesicaria 479
Alkekengi 306
Aloe 110
Aloe Gallica 70
Aloes cebran 160
Althæa hortensis 458
Alysson 106
Alzelin 62
Amarodulcis 240
Ambuxum 248
Ammi 477
Androsemum 425
Anemones 295
Anemone sylvestris 303 & 335
Angelica 498
Anteuphorbium 173
Anthora
Aparine 98 & 99
Apios 165
Apium risus 281 & 283 & 294
Apocynum 255
Apollinaris 347
Argemone 341
Arisarum 37
Aristolochia Clematitis 13.16
Aristolochia longa 13.14.22
Aristolochia rotunda 13.15
Aristolochia Sarracenica 19
Aronia 33
Arthanita 56
Arum 26 & 27
Arum Ægyptium 28
Arum palustre 36
Asarum 110
Asclepias 252
Ascyros 422
Asperugo 98
Asperula odorata 104
Asphodelus minor 402
Aster Atticus flore luteo 411
Astrantia 495
Aurea mala 364
Auricula vrsi 386
Barba Aaron 29
Behen 42 & 92
Biondella 51
Bisaria 32
Bisorta 40
Bolbocastanum 43 & 44
Britannica 43
Bryonia alba & nigra 229
Bryonia sylvestris 233
Bulbus eriophorus 469
Campana cærulea 223
Capnos Chelidonia 25
Caprifolium 261
Cardopatium 439
Carduus eriocephalus 445
Carduus sphærocephalus 443
Carduus stellatus 448
Carlina humilis 440
Carramus 122
Catapuria maior 137
Caucafon 468
Centaurea 49
Centauns 122
Centaurium magnum 46 & 48
Centaurum minus 51
Chamæcissus 215 & 217 & 271
Chamæleon albus 441
Chamæleon niger ibid.
Chamæpityes 428 &c.
Chamæsyce 166
Chamelæa 124
Chamelæa Germanica 129
Chondrillæ species 454
Christophoriana 236
Cicuta 374
Cirsion 451
Clematis altera 248
Clematis Daphnoeides 245
Cneoron 131 & 135
Cnicus 122
Colchicum 372
Colocasia 29
Colocynthis 180

Colos-

Digitized by Google

Coloſſinus color 5
Conuoluulum marinum 220
Conuoluulum nigrum ibid.
Cordialis 106
Corona Imperialis 42
Corona terræ 218
Crithmus chryſanthemus 438
Crithmus ſpinoſus 437
Crocus ſylueſtris 426
Cruciata 70.71.& 10
Cucumis ſylueſter 178
Cucurbita ſylueſtris 181
Cyclamen 16
Cyclaminus orbicularis 54. 55
Cyperus 59
Dens caninus 388
Dentaria 382
Diagridium 207
Dictamnum 425 & 426
Dracontea 33
Dracontium 30.31
Dracontium minus 32.33
Dracunculus 32 & 42
Dracunculus aquatilis 35 & 36
Dracunculus polyphyllos 32
Dulcamara 238
Dulcichinum 60. 61
Dulcis radix 63
Ebulus 176 & 177
Elaterium 178
Enula campana 73
Ephemerum 501
Epimedium 386
Erigeri ſpecies 456
Eriphion 24 & 25
Euphorbium 169
Ezula 157
Ezula rotunda 164
Fiſtularia 415
Flammula 244
Flammula Ranunculus 293
Fraxinella 82
Fritillaria 395
Gallium 102
Geranium tuberoſum 417
Gethyum 358
Glaucium 341
Granum Nil 224
Graniola 219
Habalzelin 62
Halicacabus peregrinus 378
Harmala 420 & 422
Hedera 267
Hedera mollis 222
Hedera ſpinoſa 226
Hedera terreſtris 215
Helenium Ægyptium 75
Helenium Apulei 75
Helenium Theophraſti 75
Helleborine 187
Helleborites 53
Helleborus albus 183
Helxine Ciſſampelos 220
Hemerocallis Valentina 401
Herba bauoſa 125
Herba Paris 326
Hermodactylus 372 & 373
Hippomanes 353 & 370
Hippophaes 152
Hyacinthus autumnalis 407
Hyoſcyamus 344
Hyoſcyamus Peruuianus 349 & 350.
Hypecoum. 342
Hypericon 412
Hypociſtis 400
Iarus 29
Iaſminum 259
Imperatoria 499
Inula 73
Iris biflora 405
Iris bulboſa Luſitanica 424
Iris tuberoſa 393
Iuncus anguloſus 60
Iuncus quadratus ibid.
Iuſquiamus 347
Lactaria caprina 151
Lappa minor 98
Lathyris 161
Laureola 133
Leucoion bulboſum autũnale 420
Leuiſticum 486
Leontopetalon 24
Limonium 43 & 93
Linaria odorata 399
Liquiritia 67
Lupha 29
Luph criſpum 32
Lupulus 256
Lycoctonon luteum 309

Digitized by Google

Lycoctonon luteum minus 311
Lycoctona non lutea 314
Mala insana 366
Mandragoras 363
Mandragoras Theophrasti 361
Mecohacha 215
Meconium 330
Melampodium 192
Melanthium Damascenum 501
Meleagris flos 395 & 397
Meum 478
Mezereon 226 & 229
Mollugo 100
Molucca lævis 463
Molucca spinosa 464
Moly Indicum 462
Moly Theophrasti 464
Morella 35
Napellus 327
Napellus Moysis 32
Narcissus albus 408
Narcissus aurumnalis 40
Narcissus multiplex 395
Nardus rustica 112
Nasturtium Indicum 47
Oleastellus 124
Onopordon 416
Opium 330
Ornithogalon Narbonense 393
Osyris 418
Oxys lutea 414
Palma Christi 157
Panaces Chironion 75 & 489
Panacis species 487
Panis porcinus 56
Papauer 328
Papauer corniculatum 337
Papauer corniculatũ rubrum 339
Papauer errancum 334
Paracoculi 370
Pediculatis 134
Peplion siue Peplis 164
Peplus ibid.
Periploca 255
Perpensa 212
Pes vituli 29
Petrumborsa 72
Petrumbursa ibid.
Peucedanum 479
Phœniceus color 303
Pistolochia 18
Pityusa 157
Polygonaron 77 & 78
Polyrrhizon 18
Pomum spinosum 368
Prefera 200
Pseudocapsicon 462
Pseudochamæpitys 432
Pseudocyperus 59
Pseudodictamnum 427
Pseudohelleborum 192
Pulsatilla 294
Pyrethrum 79
Radix cana 22.23
Ranunculi externi 283
Ranunculus hortensis 276
Ranunculus Lusitanicus 288
Ranunculi sylvestres 277
Ranunculus tuberosus 289
Rha 200
Rhodia radix 81. & 82
Rheon 200
Ricinus 235
Ros Solis 473
Rubia 95
Rubia marina 209
Rubus cæruinus 226
Rutæ genera 422
Ruta montana minima 429
Ruta sylvestris 422
Salsacastrum 235
Sarracenica 20.22
Saxifraga magna 494
Saxifraga parua 495
Scammonium 207
Scandix 501
Scebran 160
Secacul 78
Sena 317
Serpentaria maior 32
Serpentaria minor 29
Sesamoides magnum 197
Sesamoides paruum 199
Seseli Æthiop. frutex 481
Seseli Æthiop. herba 482
Sigillum Solomonis 78
Siler montanum 485
Sisymbrium 405
Smilax aspera 226
Smilax lævis maior 209

Digitized by Google

Smilax lævis minor 212
Smyrnion Dioscoridis 493
Solanum horrense 351
Solanum lethale 359
Solanum manicum 358
Solanum somniferum 357
Solanum vesicarium 354
Solatrum 353
Soldanella 218
Speronella 100
Sphondylium 490 & 491
Spina solstitialis 419
Staphis agria 134
Stellaria 106
Stœchas folio serrato 412
Stramonia 368
Sylvæ mater 263 & 271
Tamus 233
Tarragontia 35
Terdina 90
Terræ malum 56
Terræ rapum ibid.
Thalictrum 434
Thesium 25
Thora 319
Thora valdensis 329
Thymelæa 128
Tigridis flos 470
Tithymali 138 &c.
Tithymalus tuberosus 155
Toxicum 319
Tragium primum 84
Trasi 61
Tripolium 173
Tuber terræ 56
Turbith 175
Valeriana 85
Valeriana Græca 93
Valeriana rubra 92
Veratrum album 185
Veratrum nigrum 188 & 193
Vincetoxicum 250
Vitalba 241
Volucrum maius 263
Vua Taminia 235
Vua vulpis 353
Vulgago 112
Xylosteum 263 & 264
Zarza parilla 216
Zedoaria 323

INDEX GRÆCARVM VOCVM.

ἀγερώχησαν 45
ἀδελφὸς 67
ἀκάνθη τοῦ καρδαμαγχὲς 307
ἀλεξάκαβος 316
ἄμμος 29 & 67
ἄλοη 115
ἄμπελος ἄγρια 215
ἄμπελος λευκὴ 231
ἀμπελώδης μελαινα ibid.
ἀνδράχνη ἄγρια 166
ἀσπάλαθη 304
ἀστεμφὴς 173
ἀσπαράγιον 98
ἄσπιτος 157
ἀστράγαλος 256
ἀσφόδελος 37
ἀφεῖς ibid.
ἀφέψημον ibid.
ἀφεψολοχία μεγάλη 17
ἀφεψολοχία σμυρνία ibid.
ἄχορν 29 & 33
ἀχυρῶδες 33
βατράχιον 281
βουβώνιον 45
βρεφώνια 231
γαλάλιον 102
γάλλιον ibid.
γεντιανὴ 79
γλυκύπικρος 240
γνιδιόρριζα 63
δακτυλίτης 17
δόρδιμος 18
διφνοφυλλὲς 133
δρακάδιον 33
δρακοντία 29 & 32
δρακόντιον 32
ἐλλεβόρινη 187 & 198
ἐλλέβορος λευκὸς 185
ἐλλέβορος μέλας 192
ἔξιπνα καστάμπελος 222
ἐρυθρόδανον 95

Digitized by Google

ἐρυσίσκιπτρον 60
ἐυτυχὴς ὑμεναι 60
ἐυφρέλιον 169
ἐφέπεται 18
ζέρα 60
Ἡφαιστος 95
Θάσιον 25
Θυμέλαι 128
ἱστορμανὲς 153
ἴσχας 317
κενταύρειον μέγας 49
κενταύρειον μίκρον 51
κίκυς 137
κυνέσαρξ 96
κιρκαία 363
κισσόφυλλον 56 & 241
κίτλος 270
κλιματὶς λακωνοφιλὴς 247
κλιματὶς ἑτέρα 248
κνεφορὸν 128 & 131
κόκκος ἀ κόκκος 122
κόκκος κυπρίος 128
κολοκυνθὶς 181
κολοκύνθη ἄγρια 181
κορυνηφόρον 372
κορύβαντες βακχαγωγίαι 220
κρόκων 137
κυκλάμινος 46
κύκλος τόξου 311
κύπειρος 59
κώδιον 37
λαθυρὶς 16
λειμώνιον 51 & 121
λυκοκτόνον 311
μεσακόλυκος 222
μελανθάλια 368
μανδραγόρας 363
μελιλωτοδόιον 102
μήκων 330
μήκωνος φυὴ δύο 164 & 168
μήκωνος κεφαλῆς 337
μήκωνος ῥοιὰς 334
μηλοκέρως 17
νάρδος ἄγρια 56
ἔργυια 358
πυρέθρον 337
πυρόκαυλος 370
πέπλιον 133 & 168
πέπλις 166
πέπλος 164
πόκιμος ὑμέναιος 263
πτύσσα 160
πολυάκανθος 450
πολυγόνατον 78
πυδώνιον 33
πυξίδιος 38
πρέβεσα 79
ῥὰ 201
ῥάιον ibid.
ῥόλικ ῥίζα 82
σιλλίον ἄγριον 283
σισαμοειδὲς 198 & 199
σίκυος ἄγριος 180
σικυωνία 181
σιλλικύπριον 107
σκαμμωνία 207
σκιθικὴ ῥίζα 67
σμίλαξ λεία 218
σμίλαξ τραχεῖα 216
σταῖς ἄγρια 134
στρύχνος 315
στρύχνος θαλασσίος 356
στρύχνος ὑπναλέος 318
στρύχνος ὑπνοποιὸς 317
σῦκον 154
τιθύμαλλος 251 &c.
τυφώνιον 53
ὑοσκύαμος 347
ὑπνάλεον 122
ὑπόφοινον ibid.
φθόρα 319
φιλανθρωπος 200
φοῦ 89
φυσαλὶς 356
χαμαιδάφνη 77
χαμαίδαφνη 133 & 147
χαμαίλεοντος 27 & 71
χαμαιμήλιον 84
χαμαιπίτυς 17
χαμαιστύκη 164 & 168
χαμαίκλαια 114
χίρωνιον 49
χρόμιον 70 & 488.

Digitized by Google

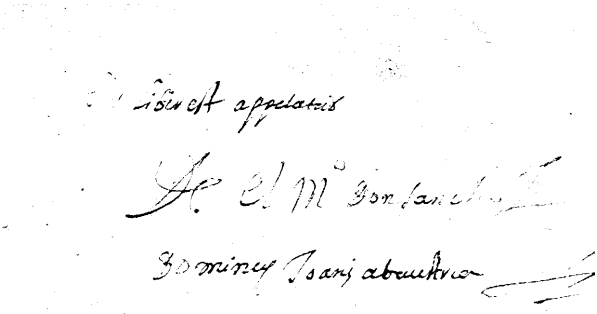

Digitized by Google